

Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ ΚΑΙ Η ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ «ΟΡΦΕΩΣ» (χρονικό)

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Δυο Σερραίοι Μακεδονομάχοι, στελέχη του Μακεδονικού Αγώνα στην πόλη των Σερρών, χωρίς «εγκύκλιες σπουδές», διέσωσαν τις εμπειρίες τους και πολλά από τὰ γεγονότα του αγώνα αυτού στο κείμενο που ακολουθεί. Πρόκειται για τους Στέφανο Αναστασίου του Ν. και Παναγιώτη Κεχαγιά του Δημ.. Τα «μπακαλοτέφερα» στα οποία γράφτηκαν τα κείμενα με μολύβι διέσωσαν οι θυγατέρες του Παναγιώτη Κεχαγιά, Φωτεινή και Βασιλική Κεχαγιά, που ευλαβικά παρέδωσαν, ως κοινό οικογενειακό κειμήλιο δύο αδελφικών φίλων, σε έναν απ' τους εγγονούς του Στ. Αναστασίου. Τα κείμενα γράφτηκαν περί το 1950, στο ισόγειο της οικίας του Στ. Αναστασίου, στην οδό Ανατολικής Θράκης, μετά την Κυριακάτικη θεία Λειτουργία, όπου οι Στ. Αναστασίου και Π. Κεχαγιάς θυμούνταν και συμφωνούσαν (αν υπήρχε ανάγκη διεσταύρωναν τις μνήμες τους) και ο πιο γραμματισμένος απ' τους δυο, ο Π. Κεχαγιάς, έγραφε. Σε κάποια σημεία των πρωτοτύπων ο Νάκης Κούλας με δικά του γράμματα σημείωσε παραπομπές.

Αποσπάσματα από μία συρραφή από τα πρωτότυπα που συνέρραψε ο πρόσφατα αποβιώσας θεσσαλονικός δικηγόρος Τσιτσικλής, δημοσιεύθηκαν σε διάφορα έντυπα και χρησιμοποιήθηκαν σε εργασίες και ιστορικά μελετήματα για τον Μακεδονικό Αγώνα, τις περισσότερες φορές χωρίς καμμία αναφορά στους συγγραφείς τους· συχνά περιείχαν και διαστρεβλώσεις και ανακρίβειες. Ίσως αυτό το δακτυλογραφημένο κείμενο του Τσιτσικλή να έχει εκληφθεί εσφαλμένα από μερικούς ως αυθύπαρκτο.

Βιογραφικά Στοιχεία για τους συγγραφείς και τον συντάκτη των παραπομπών

Στέφ. Αναστασίου του Αναστασίου.

Γεννήθηκε το 1874 στο σημερινό Παραλίμνιο Σερρών από γονείς καταγόμενους από την Β. Ήπειρο. Όταν ήταν 4 ετών, οι γονείς του με την οικογένειά τους εγκαταστάθηκαν στις Σέρρες.

Τα γράμματα που γνώριζε ήταν λίγα.

Υπήρξε ένας από τους εμπνευστές της οργάνωσης της Άμυνας των Ελλήνων στην πόλη μας εναντίον της προπαγάνδας των Βουλγαροκομιτατζήδων, της δημιουργίας του «ΟΡΦΕΑ». Συμμετείχε στην 12μελή επιτροπή που αποτέλεσε τον πυρήνα του Ελληνικού Κομιτάτου. Ήταν Α' τάξεως όργανο (= πράκτωρ) του Ελλ. Προξενείου. Τραυματίστηκε

σε συμπλοκή με πράκτορα των Βουλγάρων με διαμπερές τραύμα στην κοιλιακή χώρα και σώθηκε από θάνατο, παρά την απώλεια μεγάλης ποσότητας αίματος, διότι δεν πληγώθηκαν εσωτερικά όργανα και ήταν γερός ο οργανισμός του. Συνελήφθη από τις Τουρκικές Αρχές (μάλλον κατά τα γεγονότα της Ευαγγελίστριας), παραπέμφθηκε στο Στρατοδικείο Θεσ/νίκης και καταδικάστηκε σε φυλάκιση 15 ετών, φυλακίστηκε στο Γεντί Κουλέ και αποφυλακίστηκε με την επικράτηση του κινήματος των Νεοτούρκων. Εξορίστηκε στο Ποζάροιτς της Σερβίας για δύο χρόνια. Συνελήφθη και κλείστηκε στις φυλακές Σιδηροκάστρου, απ' όπου δραπέτευσε έπειτα από δωροδοκία του δεσμοφύλακα.

Έπειτα από προδοσία για τη δράση του ολόκληρης της ζωής του, συνελήφθη από τους Βουλγάρους κατά την περίοδο 1941-'44. Οι Βούλγαροι, ενώ ήταν περίπου 70 ετών, τον ξυλοκόπησαν ανηλεώς, τον βασάνισαν και τον πέταξαν ημιθανή έξω από το κτίριο της Βουλγαρικής Ασφάλειας, πιστεύοντας ότι θα πεθάνει. Σώθηκε χάρη στις φροντίδες των Σερραίων, που τον περιποιήθηκαν με τα πρακτικά μέσα της εποχής εκείνης.

Ήταν παντοπώλης και διετέλεσε για πολλά χρόνια πρόεδρος της τότε ανθούσας Συντεχνίας των Παντοπωλών Σερρών και της Ομοσπονδίας Επαγγελματιών και Βιοτεχνών Σερρών.

Κοιμήθηκε στις 30 Σεπτεμβρίου 1951 και άφησε 3 παιδιά, που απέκτησε από τον γάμο του με την δασκάλα Ελένη Κυριακίδου, γόνο πολύ παλιάς Σερραϊκής οικογένειας.

Π. Κεχαγιάς του Δημητρίου.

Γεννήθηκε στις Σέρρες το Φεβρουάριο του 1881. Τελείωσε την Δ' τάξη του Γυμνασίου και από τότε άσκησε το επάγγελμα του παντοπώλη. Υπήρξε από τους πρώτους που εντάχθηκαν στην Υπηρεσία του Ελληνικού Προξενείου των Σερρών όπου πρόσφερε τις υπηρεσίες του ως πράκτωρ της Β' τάξεως. Τον Αύγουστο του 1905, με τον αδελφό του Κων/νο Κεχαγιά και άλλους γνωστούς Σερραίους, ίδρυσαν τον Όμιλο «ΟΡΦΕΥΣ», για την εξυπηρέτηση των αναγκών του Μακεδονικού Αγώνα.

Κατά την διάρκεια της βουλγαρικής Κατοχής των Σερρών (1941-'44) παρέμεινε στις Σέρρες, ενθαρρύνοντας τους Έλληνες και προτρέποντάς τους να αποφεύγουν αυτούς που προπαγάνδιζαν υπέρ της Βουλγαρίας.

Παντρεύτηκε την Αγγελική, το γένος Αθ. Αδαμίδου και απέκτησε 3 θυγατέρες.

Κοιμήθηκε στις 16 Σεπτεμβρίου 1956.

Ιωάννης (Νάκης) Κούλας του Μιχαήλ.

Γεννήθηκε στις Σέρρες το 1879. Ακολούθησε το επάγγελμα του πατέρα του και εργάστηκε ως κρεοπώλης.

Υπήρξε ηγετικό στέλεχος του Μ.Α. και εργάστηκε με ζήλο για την επιτυχία του. Τον Αύγουστο του 1905, με άλλους γνωστούς Σερραίους ίδρυσαν τον όμιλο «ΟΡΦΕΥΣ», για την εξυπηρέτηση των αναγκών του Αγώνα. Κατά τη διάρκεια της Βουλγαρικής Κατοχής του 1941-'44 κατέφυγε στην πέραν του Στρυμόνος Ελλάδα. Παντρεύτηκε την Κυπαρισσία, το γένος Φειδοπούλου, και απέκτησε 4 γιους και μία θυγατέρα. Απεβίωσε στις Σέρρες, στις 21 Μαΐου 1960.

*Φωτεινή Π. Κεχαγιά
Στέφανος Γ. Αναστασίου*

Σημείωμα της επιμελήτριας του κειμένου

Η μεταγραφή και η ακόλουθη έκδοση ενός παλιότερου από μας κειμένου, ώστε αυτό να καταστεί αναγνώσιμο από ευρύ και φυσικά μη ειδικευμένο κοινό, εγείρει πάντα μια σειρά προβλημάτων. Το παρόν κείμενο, βεβαίως, δεν εξαιρείται, αν και τα προβλήματα, εν συγκρίσει με την πλειοψηφία ανάλογων περιπτώσεων, ήταν ελάχιστα.

Ο «δρόμος» που ακολουθήθηκε στη μεταγραφή ήταν να διατηρηθεί το κείμενο, κατά το δυνατόν, ανέπαφο. Έτσι, ορθογραφικές, συντακτικές και εκφραστικές παρεμβάσεις δεν υπήρξαν (πέρα από κάποιες διαγραφές επαναλαμβανομένων λέξεων). Σ' αυτό το πλαίσιο πρέπει να αντιληφθεί ο αναγνώστης τις ορθογραφικές ή τονικές ποικιλίες, καθώς και τα ονόματα προσώπων ή τοπωνύμια που εμφανίζονται στο κείμενο ελαφρά παραλλαγμένα σε κάθε περίπτωση σχεδόν.

Αντίθετα, κρίθηκε αναγκαία για την αναγνωσιμότητα του κειμένου η βελτίωση της στίξης.

Κάποιες λέξεις, κυρίως τοπωνύμια ή τουρκικές, η φθορά του χρόνου ή και προσωπική αδυναμία δεν επέτρεψε να διακριθούν. Υπάρχουν τμήματα που είναι γραμμένα με το χέρι του Νάκη Κούλα. Ενσωματώνονται ως σημειώσεις στο αντίστοιχο σημείο που ο ίδιος τα τοποθετούσε, εντός αγκυλών, όπως και μερικές προσθήκες του Παναγιώτη Κεχαγιά (Π.Κ.).

Αν σκεφτεί κανείς ότι μια ολική ή οριστική προσέγγιση ενός κειμένου αποτελεί μάταιη (και μάλλον αδύνατη) και ανούσια επιδίωξη και ότι στο τέλος-τέλος αναζητούμε το αποτύπωμα του ανθρώπου στο χρόνο, αφού *Le style est l'homme même*, και αυτό το κείμενο, όπως συντάχτηκε, μπορεί να δεχτεί και ν' αντέξει την ανθρώπινη μας περιέργεια και μια σεμνή γονυκλισία.

Κ. Παπούδα

Οἱ Βούλγαροι μετὰ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἐξαρχίας ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου ἔλαβον ἀπόφασιν νὰ ἐκβουλγαρίσωσι τὴν Μακεδονίαν, τρομοκρατοῦντες διὰ φόνων καὶ ἐξοντώσεων τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους· ἤρχισαν ἀπὸ τὰ βορειότερα μέρη τῆς πόλεώς μας καὶ σὺν τῷ χρόνῳ νὰ πλησιάζωσι πρὸς τὴν πόλιν. Κύριον σκοπὸν τῶν εἶχον νὰ εἰσχωροῦν εἰς τὰ διάφορα χωρία ὅπου ἤκμασεν ἡ Ἑλληνικὴ ἰδέα καὶ νὰ φονεύωσιν τοὺς προκρίτους αὐτῶν, τρομοκρατοῦντες τοὺς ὑπολοίπους κατοίκους· καὶ ὅσοι ἔμειναν πιστοὶ εἰς τὰ Ἐθνικὰ τῶν πάτρια εὐρισκὸν οἰκτρὸν θάνατον. Ἦτοι κατὰ τὸ ἔτος 1898, τὴν 6ην Αὐγούστου, περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, εἰσῆλθον εἰς τὸ χωρίον Ἄνω Βροντοῦ καὶ πρὸ τῆς θύρας καὶ ὑπὸ τὰ ὄμματα τῆς οἰκογενείας κατεκρεοῦργησαν τὸν πρόκριτον Πέτρον Παπαβασιλείου. Ἄν καὶ ἐντὸς τοῦ χωρίου ἦτο στρατοπεδευμένος στρατὸς Τουρκικὸς ἀποτελούμενος ἐκ 10 ἀνδρῶν, οὐδόλως ἐκινήθη διὰ τὴν καταδίωξιν τῶν κομιτατζήδων – ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἀρχικομιτατζῆ Ράτωφ. Τὸ ἴδιον ἔτος, κατὰ Ὀκτώβριον, εἰς τὴν θέσιν Καραντάγ, ἔσφαξαν τὸν Χατζηδημήτριον Μηναντούρην, ἐκ τοῦ ἰδίου χωρίου, ἐπιστρέφοντα ἐκ τῆς πανηγύρεως Τερλιοῖ. Ἐμμένων καὶ οὗτος εἰς τὰ Ἐθνικὰ μας πάτρια καὶ μετὰ θάρρους καὶ αὐταπαρνήσεως ἐλάμβανε μέρος μὲ τὰ Τουρκικὰ Στρατεύματα εἰς τὴν καταδίωξιν τῶν κομιτατζήδων. Εἰς Στράτιτσα (:) ἐφονεύθησαν.

Εἰσῆρχοντο τακτικὰ εἰς διάφορα χωρία, ὅπως εἰς τὸ χωρίον Κούλα, ἀπέχον τῶν Σερρῶν 3 ὥρας, εἰσῆλθεν συμμορία Βουλγαρικὴ ἀποτελουμένη ἐκ 16 Κομιτατζήδων μὲ σκοπὸν νὰ ἐξολοθρεύσῃ προκρίτους τινάς· ἀλλὰ ἔλαβεν οἰκτρὸν τέλος ὀλόκληρος ἡ συμμορία χάρις εἰς τὸν ἐνθερμον πατριώτην Χρῆστον Μαρῆζον (ἡ Κούλατην) ὅστις κατώρθωσε νὰ ἔλθῃ εἰς Σέρρας καὶ νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν Τουρκικὸν Στρατὸν καὶ ὀπλισθεὶς καὶ οὗτος· καὶ ἄλλους μὲν ἐφόνευσαν, ἄλλους δὲ ἀποκεφάλισαν καὶ τὰ κεφάλια τῶν τὰ ἔφερον εἰς τὴν

πόλιν, καὶ παρὰ τὴν θέσιν Ἄτ Παζάρ ἔμειναν ἐπὶ ἡμέρας τινάς εἰς κοινήν θέαν.

Κούλαν...

Εἰς Ζύρνοβον, κατὰ τὸ ἔτος 1903, συμμορία Βουλγαρικὴ εἰσελθοῦσα εἰς τὸ χωρίον, κατὰ τὴν ὥραν τῆς Θείας λειτουργίας ἐφόνευσαν ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας τὸν Χρῆστον Λάνην καὶ 5 ἄλλους προκρίτους.

Λιαλιά. Κατὰ τὰς ἀρχάς τοῦ 1903, Βουλγαρικὴ συμμορία ἀνάνδρως δολοφονεῖ εἰς τὴν θέσιν Λιαλιά τὸν ἐξ Ὀρεινῆς ἱερέα Παπᾶ Ἠλίαν.

Ὁ ἀγὼν τῶν Βουλγάρων ἤρχισεν τραχύτατος. Δέν ἐφειδοντο οὔτε ἱερέων οὔτε διδασκάλων οὔτε γυναικῶν οὔτε νηπίων. Εἰς ὅλα αὐτὰ ἤρχετο ἡ πόλις μας νὰ ἀντιμετώπισῃ τὰς Βουλγαρικὰς ἀγριότητας καὶ περιορίσῃ τὴν δρᾶσιν τῶν συμμοριῶν. Πρόξενός τους ἦτο ὁ κ. Στουρνάρας· διὰ νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν Σωμάτων ἔπρεπε νὰ ἔλθῃ ἀξιωματικὸς ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ὡς τοιοῦτος ἐκλήθη ὁ κ. Κουρεβέλης (ἡ Μάλλιος), κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1903. Ἀρχηγὸς τοῦ Ἀνταρτικοῦ Σώματος ἐκλήθη ὁ Κρητικὸς Καπετάν Ἀντωνάκης μετὰ τοῦ ὑπαρχηγοῦ Τάσιου ἐξ Ἄργους. Μετὰ τὴν παραμονὴν τοῦ 8 ἡμερῶν ἐν Σέρραις, ὠδηγήθη ὑπὸ τοῦ Μακαρίτου Ἀθανασίου Κυριακοπούλου καὶ Χρῆστου Λιακᾶ εἰς τὸ χωρίον Σουμπάσιαν, παραλαβόντες καὶ ὀπλίτην, τὸν ἐκ Σερρῶν Δημήτριον Θεοφάνους. Ἡ ἐμφάνισίς του εἰς τὸ ἐν λόγῳ χωρίον ἐνέπνευσε θάρρος εἰς τοὺς κατοίκους, ἀλλὰ λόγῳ τοῦ ὅτι δέν ὑπῆρχεν ὀργάνωσις μεταξὺ τῶν χωρικῶν (εἰς ὀλίγους μόνον ἦτο εὐλογον νὰ γίνῃ μῆσις, ἥτις ἦτο καὶ ὀλίγον δύσκολος) ἔπρεπε ὅμως διὰ λόγους στρατηγικούς νὰ γίνῃ ἡ ἐμφάνισις τοῦ Σώματος καὶ εἰς ἄλλα χωρία, ὅτε ἀνεχώρησεν ὁ ἀρχηγὸς μετὰ τῶν ἀνταρτῶν εἰς Σοθίδια (:) δυσχερείας τοιαύτας ἦτο ἐπόμενον νὰ ἀντιμετώπισῃ καὶ ἐκεῖ· μετὰ παραμονὴν ὀλίγων ἡμερῶν ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Ἱεράν Μονὴν τοῦ Ἁγίου Προδρόμου. Ἐκεῖ ἔπρεπε νὰ ἔλθῃ εἰς συνεννόησιν τὸ σῶμα, μετὰ

του Κέντρου και της Ἐπιτροπῆς τῆς πόλεως. Τὰς πληροφορίας καὶ διαταγὰς ἔφε-
 ρεν εἰς τὸν Ἀρχηγόν ὁ συμπολίτης μας
 Λυσίμαχος Βασιλείου, παραλαβὼν ὡς σύν-
 τροφὸν τοῦ τόν φίλον τοῦ συμπολίτην μας
 Ἀστέριον Μεταξᾶν. Κατὰ τὴν ὀλονύκτιον
 σύσκεψίν των ὁ Ἀρχηγὸς ἐπρόβαλεν ἀ-
 ξιώσεις τινάς, τὰς ὁποίας ἢ ἐν Σέρραις ὀρ-
 γάνωσις μετὰ τοῦ Κέντρου δὲν ἠδύνατο νὰ
 ἐπιτρέψη. Εἰς τὸν ἀρχηγὸν διετάχθη νὰ με-
 ταβῆ εἰς Σφελινόν· διὰ λόγους στρατηγι-
 κούς μετέβη εἰς Δοβίσταν καὶ ἐκεῖθεν ἀνε-
 χώρησε ὁ ἀρχηγός, ἐνῶ τὸ Σῶμα διελύετο.

Ἡ βουλγαρική προπαγάνδα ἤρχισεν
 νὰ ἐξαπλοῦται, καὶ τὰ χωρία τοῦ Κάμπου,
 τὸ Ἑλληνικὸν Κέντρον μετὰ τῆς Ἐπιτρο-
 πῆς τῆς πόλεως, εὐρίσκεται εἰς δυσκολίαν
 νὰ δράσῃ· καὶ ὅσον δὲν ὑπῆρχαν πρόσωπα
 νὰ ἀναλάβουν τὴν ἀρχηγίαν τῆς δράσεως,
 κατόπιν τῆς ὑποδείξεως τοῦ κ. Λυσιμάχου
 Βασιλείου, ἀπεφασίσθη νὰ κληθῆ ἔξ Ἀθη-
 νῶν ὁ Σερραῖος Πέος, ὅστις ὑπηρετεῖ ἐθε-
 λοντῆς εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Στρατὸν μέ τὸν
 βαθμὸν τοῦ Ἐπιλοχίου. Ἡ ὑπόδειξις ἐγένε-
 νετο ὁμοφώνως δεκτὴ καὶ ἐκλήθη ἔξ Ἀθη-
 νῶν ὁ Πέος νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγίαν καὶ
 τὴν ὀργάνωσιν ἀνταρτικοῦ σώματος. Ἡ
 πρώτη ἐμφάνισις τοῦ Σώματος τοῦ ἀρχη-
 γοῦ Πέου ἐγένετο εἰς τὸ χωρίον Δοβίστα·
 ἀπετελέσθη ἐκ 13 ἀνταρτῶν. Πρῶτοι προ-
 σῆλθον οἱ Σερραῖοι Δημήτριος Θεοφάνους
 καὶ Βασίλειος Γαῖτατζῆς καὶ ὁ ἀποχωρι-
 σθεὶς τοῦ σώματος τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Τάσης,
 ἔξ Ἄργους, καὶ 3 ἐκ τοῦ χωρίου Ράμνας (:),
 Ἄγγελος Ἰωάννης καὶ Πέτρος. Ἄλλ' ὡς
 ἀνωτέρω εἶπομεν καὶ πάλιν, ἡ ὑπαιθρος
 ἦτο ἀνοργάνωτος· δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἦτο
 μοιραῖον καὶ ἡ διάλυσις τοῦ Σώματος.
 Ἀπὸ τὸ 1901 ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις,
 βλέπουσα τὴν ἐξάπλωσιν τῶν Βουλγαρι-
 κῶν συμμοριῶν καὶ τὴν ἐμφάνισιν ἐν Μο-

ναστηρίῳ Σέρρας ἑλληνικῶν σωμάτων,
 διέταξε νὰ περιφέρονται στρατιωτικὰ ἀπο-
 σπάσματα ἔφιππα καὶ τὴν δίωξιν αὐτῶν,
 καίτοι οὐδέποτε εἰς τὴν περιφέρειάν μας
 συνεπλάκησαν βουλγαρικαὶ συμμορίαὶ με-
 τὰ τοῦ Στρατοῦ.

Ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου, Βουλγαρική συμμο-
 ρία ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Πανίτσα, ἀποτε-
 λουμένη ἀπὸ 11 κομιτατζῆδες διὰ τοῦ ὀ-
 ρους Μπόξδαγ κατελοῦσα εἰς τὸ χωρίον
 Καρλίκιο καὶ ἐφόνευσεν 19 Ἑλληνας*.

Ἐπίσης, ἑτέρα συμμορία, εἰς τὸ χω-
 ρίον Βαμβακοφύτον, ἐφόνευσεν 8 προκρί-
 τους Ἑλληνας.

Εἰς χωρίον Κούλα (παλαιὸ κάστρον)
 ἐπελοῦσα Βουλγαρική συμμορία ἐφόνευ-
 σε περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου 8 Ἑλληνας
 προκρίτους**.

Τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1903, Βουλγαρικαὶ
 συμμορίαὶ συγκεντρώθησαν κάτω τοῦ Νευ-
 ροκοπίου. Ἐσκοποῦν νὰ πραγματοποιή-
 σουν μίαν Βουλγαρικὴν ἐξέγερσιν κατὰ
 τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους, ἵνα ἀφ' ἑνός νὰ
 τρομοκρατήσωσι τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον
 καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ δείξωσι εἰς τὴν Εὐρώπην
 τὴν δύναμιν τοῦ Βουλγαρισμοῦ, καθὼς καὶ
 εἰς τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν. Ἐστρατο-
 λογήθησαν ἀπὸ τὰ διάφορα χωρία τὰ εὐ-
 ρισκόμενα ἄνω τῶν Σερρῶν (Φράστανη,
 Μπάνιτσα, Λάκος, Ραχωβίτσα, Ντουτλί κ.
 ἄλλα) ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν Βουλγάρων ἀξιω-
 ματικῶν· ἔστειλαν ἀπεσταλμένον εἰς τὸν
 Νομάρχην Σερρῶν (Μουτεσαρίφην) νὰ εἰ-
 δοποιήσῃ δῆθεν, νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ
 τὴν ἐμφάνισιν τῶν Συμμοριῶν, ἐνῶ πραγ-
 ματικῶς ἦτο νὰ προκαλέσωσιν σύρραξιν
 ἀνὰ τὴν Εὐρώπην. Καὶ οὕτω ἐστάλη στρα-
 τιωτικὴ δύναμις ὑπὸ τὸν χιλιάρχον Χαμί-
 ταγα, ὅστις εἶχε τὴν ἐντολήν νὰ καταδιώκῃ
 τὰς συμμορίας Βουλγαρικὰς κατὰ Ἑλλή-
 νων. Οὗτος, ἀναλαβὼν νὰ καταπνίξῃ στό

* [Ὁ Γεώργιος Λιόντας τοῦ Ἀθανασίου ἐφονεύθη τὸ 1904 ὑπὸ ὁμοχωρίου Βουλγάρου, τὸ 1904 εἰς Βαμβακοφύτον βα-
 σανισθεὶς ἀγρίως διὰ νὰ ἀφήσῃ τὰ ἐθνικὰ ἰδεώδη. Τὸ 1903 εἰς τὸ βουνὸν Μπέλες ἐφονεύθησαν ὑπὸ Βουλγάρων Κομι-
 τατζῆδων οἱ ἐκ Βαμβακοφύτου ἐρχόμενοι πατριῶται Σταμάτης Ἰωάννου Μαζάνιος καὶ Χρῆστος Ἀγγέλου Λιόντας.] Π.Κ.

** [Τὸ 1905 ὁ ἐκ Βαμβακοφύτου Δημήτριος Κέπα τοῦ Στογιάννη ἐφονεύθη ὑπὸ Βουλγάρων Κομιτατζῆδων ἐξώθεν τοῦ
 χωρίου Μελενικίτσι.] Π.Κ.

αίμα τό πραξικόπημα τοῦτο, ἔφθασεν παρά τό χωρίον Μπάνιτσα. Περιεκύκλωσε μέ τήν δύναμιν του ὅλας τάς χαράδρας καί περιέμενεν τήν ἔναρξιν τῶν ἐχθροπραξιῶν, ἵνα ἀντιληφθῆ ἄν εἶχε νά κάμη μέ γυμνασμένον στρατόν ἢ μέ πλῆθος στρατολογημένον. Ὅτε περιμένων ἐπί πολλήν ὥραν διά νά ἰδῆ ἄν τό στρατήγημά του ἐπιτύγχανε, διέταξε τότε ταχύ πῦρ. Ἐβλεπε δέ ὅτι αἱ σφαῖραι τῶν Βουλγάρων δέν ἦσαν ἀπό γυμνασμένους, διέταξε κυκλωτικήν κίνησιν καί ἀφοῦ ἐφόνευσεν πολλούς διεσκόρπισεν τάς Βουλγαρικές συμμαχίας ἐντός ὀλίγων ὥρῶν· συνέλαβον καί ἓνα Βούλγαρον ἀξιωματικόν, Δέλτσεφ (Γκότσε Δέλτσεφ) ὀνομαζόμενον, τόν ὁποῖον ἐφόνευσεν ἐντός τοῦ χωρίου, ὑπό τά ὄμματα τῶν γυναικῶν, παιδιῶν καί γερόντων καί ἄλλων χωρικῶν, δέσας τοῦτον εἰς δένδρον εὐρισκόμενον ἐντός τοῦ χωρίου. Καί οὕτω ἔληξεν ἡ ὑπόθεσις αὐτή ἐντός μιᾶς ἡμέρας καί ἤτις ἐλέγετο κατόπιν ψευτοεπαναστασις τῶν Βουλγάρων*.

Ἐπανερχόμενος εἰς Σέρρας ἐκαθάριζε τόν τόπον ἀπό τοὺς διαφόρους ὑπόπτους καί προπαγανδιστάς, φονεύσας πραδειγματικῶς τρεῖς φανατικούς εἰς τήν θέσιν Βερό, παρά τήν Μονήν τοῦ Προδρόμου.

Τήν ὑπόθεσιν αὐτήν οἱ Σερραῖοι ἔπρεπε νά ἐκμεταλλευθοῦν πρὸς ὄφελος τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους καί πρὸς ζημίαν τῶν

Βουλγάρων. Ἡ δρᾶσις ἔπρεπε νά ἀρχίσῃ σύντομος καί εὐεργετική διὰ τοὺς Ἕλληνας. Ἔργασία μεγάλη ἐχρειάζετο διά νά γίνῃ μυστική ὀργάνωσις ὑπὸ πρόσχημα φιλανθρωπικό ἢ κάτι ἄλλο. Δέν ἀπεθαρρύνθησαν οἱ Βούλγαροι ἀπό τήν ἀποτυχίαν των, ἀλλά καί οἱ Σερραῖοι ἠντλησαν θάρρος καί ἠργάζοντο δραστηρίως διά νά καταπνίξουν τό Βουλγαρικόν στοιχεῖον**.

Παρά τό χωρίον Κούλα, 10 λεπτά τῆς ὥρας ἄνω αὐτοῦ, ἦτο τό Μοναστηράκι τοῦ Σταυροῦ· τοῦτο κατεῖχον οἱ Ἕλληνες, ὅτε ὅμως Βουλγαρική συμμαχία ἤρχισαν νά φονεύουν καί νά ἐξοντώνουν τοὺς Ἕλληνας, τό Μοναστηράκι περιήλθεν εἰς τάς χεῖρας τῶν Βουλγάρων καί ἡ Ἱερά Μητρόπολις δέν εἶχεν τήν δύναμιν νά ἀποστείλῃ Ἕλληνας ἱερεῖς νά τελέσουν τήν Θεῖαν Λειτουργίαν. Διαθήματα παρά τόν Μουτσαρίφη πολλά, κατώρθωσεν κατά τό ἔτος 1905 νά κλείσῃ τό Μοναστηράκι, νά μὴ δύνανται οἱ Βούλγαροι νά κατέχουν τοῦτο, ἀφαιρέσας τό κλειδί τῆς ἐκκλησίας ἀπό τόν Βούλγαρον, τό ὁποῖον οὗτοι κατεῖχον, διότι ἡμεῖς δέν ἠδυνάμεθα νά εἴμεθα κύριοι αὐτοῦ ἐλλείψει ἑλληνικῶν Σωμάτων.

Τό 1904 καί 14 Σεπτεμβρίου, Σταυροπροσκυνησεως, ἔπρεπε εἰς τήν μνήμην τοῦ Μοναστηρίου νά γίνῃ λειτουργία ἐν αὐτῷ Ἑλληνική. Τό κλειδί τοῦ Μοναστηρίου,

* [Ἡ Συμμαχία τοῦ Πανίτσα ἐμφανίζεται στό Μπόζδαγ, ἄνωθεν τοῦ χωρίου Καρλίκοι, μεταμφιεσμένοι εἰς Τουρκικόν στρατόν καί μέ ἀξιωματικόν τόν Πανίτσαν, ἐπειδὴ ἐφοβόντο τοὺς Βλάχους τοῦ χωρίου, οἵτινες ἦσαν ἐφοδιασμένοι ἐκ μέρους τοῦ Προξενείου μέ ὅπλα. Κατέφυγον στό στρατήγημα αὐτό· ἐπλησίασαν τοὺς Βλάχους στά ποιμνιά τους καί ἤρχισαν νά τοὺς καλοῦν διά νά τοὺς ἀνακρίνουν· δὴθεν. Ἐκ τῶν παρευρισκομένων ἐκεῖ περί τοὺς 15 προσήλθον στόν ἀνώτερον, ἀλλά ἀντιληφθέντες ὅτι ἔπεσαν σέ παγίδα ἐτόλμησαν νά φύγουν· ὅπου ἐσώθησαν οἱ 5 καί ὀπλισθέντες οὕτως ἤρχισαν νά πυροβολοῦν, ὅτε οἱ Βούλγαροι ἐφόνευσαν τοὺς 10 τῶν ὁποίων τά ὀνόματα ἀναφέρομεν: Νικόλαον Τραγοῦδην, Δημήτριον Ταράκην, Στέργιον Τσιτάκην, Νικόλαον Κοκκῶνην, Ἀθανάσιο Κανλῆ, τόν υἱόν τοῦ Γεώργιον Κανλῆ ἐτῶν 9, Δημήτριον Ναοῦμ ἐτῶν 18, Ἀθανάσιον Δραζομήλην, Γιάννη Μπατιάνην καί Ν. Μπούσιαν. Οἱ διαφυγόντες πέντε, ὀπλισθέντες, κατά πόδα κνηγοῦντες τοὺς Βουλγάρους καί πυροβολοῦντες τούτους μέχρι τοῦ χωρίου Καλαπότη, ἀλλά δυστυχῶς δέν κατόρθωσαν νά φονεύσουν ἓνα Κομιτατζῆ, ἵνα ἐκδικηθοῦν ἢ λάθουν τό αἷμα τῶν συγγενῶν των ὀπίσω.] Π.Κ.

** [Ὅσον οἱ Ἕλληνες ἐλάβαν θάρρος ἀπό τήν ἐξέλιξιν τῶν γεγονότων τῶνον οἱ Βούλγαροι ἐκρύπτοντο καί ἐφοβόντο νά περιφέρωνται εἰς τήν πόλιν καί τάς ἐξοχάς.

Σημειώομεν καί ἓνα χαρακτηριστικόν γεγονός, ὅπου συνέβη σέ δύο Βουλγαρόπαιδα τοῦ Βουλγαρικοῦ σχολείου καί θέλοντα νά κάμουν ἐμφάνισιν καί ἐπίδειξιν τήν Κυριακήν βράδυ ὅπου διέρχοντο ἀπό τήν ἐξοχήν, ἐκεῖ στή γέφυρα τοὺς ἀντελήφθησαν δύο ἐκ τῶν νέων Σερραίων καί παρακολοῦθησαν αὐτοὺς μέχρι τῶν ἐσθῆτος τοὺς ἐπετέθησαν καί τοὺς φονεύουν. Οὗτοι ταχύνοντες τό βῆμα των ἐπροσπάθησαν νά εἰσελθοῦν στό σπίτι τοῦ Χατζῆ...· ὅπου ἔμενον ἐκεῖ Βούλγαροι τινές, ἐδέχθησαν ἐπιθεσιν ἐκ μέρους τῶν νέων μας προλαβόντες οὗτοι νά κλείσουν ὀρμητικῶς τήν πόρταν.] Π.Κ.

καθώς ανωτέρω είπομεν, ήτο εις χειρας Μουτεσαρίφου τήν παραμονήν, ήτοι 13 Σεπτεμβρίου του έτους 1904, ήμέραν Κυριακήν, ό Μητροπολίτης Φερρών Γρηγόριος και κατόπιν Πατριάρχης Κων/πόλεως Γρηγόριος ό Η', τής προτροπής των Σερραίων, συνεκέντρωσε εις τήν ιεράν μητρόπολιν τούς προκρίτους τής πόλεως και άπεφασίσθη ίνα επιδεικτικώς ζητήσωσι παρά του Μουτεσαρίφη να τελεσθή ή έπέτειος του Μοναστηρίου Έλληνιστί και άναγνωρισθή ή έλληνικότης αυτου εις τό έξής*.

Τήν άρχηγίαν του θρησκευτικού μέρους άνέθεσεν εις τον Πρωτοσύγγελον τον Λεόντιον, τήν δε άρχηγίαν του πολιτικού μέρους άνέλαβον οι κάτοικοι τής πόλεως, μη έξαιρουμένου και αυτου 10ετους παιδιου. Έπό τό σύνθημα «Όλοι μαζί», συναγεμός μέγας άνα πāsαν τήν πόλιν, ήρχισεν ένθουσιασμός να φαίνηται διά να επικρατήση ή έλληνική ιδέα, ή έλληνική φυλή, έν έλληνικόν Γένος. Έπό μεσημβρίας τό κωδωνοστάσιον τής ιεράς Μητροπόλεως έδωσε τό σύνθημα τής συγκεντρώσεως και κατόπιν οι 24 κώδωνες των εκκλησιών τής πόλεως ήχουν χαρμωσύνως. Τά πλήθη των κατοίκων συνέρρεον από όλας τάς συνοικίας τής πόλεως εις τό προαύλιον του Μητροπολιτικού Ναου· πλησίαζεν ή ώρα που τά πλήθη έπρεπε να λάβουν τήν όδόν Διοικητηρίου, έμφανιζόμενοι ένώπιον του Μουτεσαρίφη, να απαιτήσουν τό κλειδί του Μοναστηρίου και να επιτρέψη εις τούς Έλληνας χριστιανούς να τελέσωσι τά θρησκευτικά των καθήκοντα.

Τήν 9ην ώραν Βυζαντινου ώρολογίου, έξεκίνησαν τά πλήθη από τήν Μητρόπολιν, επικεφαλής του Πρωτοσυγγέλου Λεοντίου. Μιά χαρά μέσα στα στήθη όλων ήτο ζωγραφισμένη, ότι ό σκοπός των κατοίκων ήτο να επικρατήση ό άγών των, ό

άγών τής πίστεως και τής έλληνικής πατριδος. Ένω των 10.000 πληθος των κατοίκων τής πόλεως, από 10 ετών μέχρι του τελευταίου γέροντος, έλαβεν μέρος εις τήν συγκεντρωσιν, τό Συλλαλητήριον τουτο, άρρεν, μη έξαιρεμένων και αυτων των ασθενων. Έλαβον πάντες μέρος εις αυτό. Έρρενες δεν έπρεπε να μείνουν σε σπία των παρά να λάβουν μέρος με τό σύνθημα πάλι «Όλοι μαζί». Χαρά και ένθουσιασμός κατείχεν όλους τούς συγκεντρωθέντας. Η όδός ή φέρουσα προς τό Διοικητήριον κατάμεστος κόσμος έπροχώρει σιγά-σιγά, διότι δεν ήτο δυνατόν να προχωρεί λόγω τής πληθώρας· και ουτε άρχήν του Συλλαλητηρίου ουτε τέλος εφαινετο· διά τής όδοϋ Κουλουκή και Ορτά-τσαρση έπροχώρησε στο Διοικητήριον. Έτε ό Μουτεσαρίφης έπληροφορήθη τήν συγκεντρωσιν του πληθους, εθαύμασεν τον ζήλον των Σερραίων. Και τά πλήθη όλόένα πλησιάζουν στο Διοικητήριον με ζητωκραυγας και με τό «Όλοι μαζί». Έτε έπλησίασεν τό Διοικητήριον, πενταμελής έπιτροπή με επικεφαλής τον Λεοντιον άνήλθεν εις τήν αίθουσαν τής Νομαρχίας, ένω ό λαός εφώναζεν «το κλειδί», «τό κλειδί».

Τό κλειδί εδόθη στον Πρωτοσύγγελον παρά του Μουτεσαρίφου, και κατήλθεν ή έπιτροπή δεικνύουσα τό κλειδί στα πλήθη. Έλλος εφώναζεν «δέν είναι αυτό». Έλλοι επέμενον «τό κλειδί».

Ένθουσιασμός μέγας** επεκράτει εις όλα τά πλήθη ότι τό κλειδί τό είχαν άνήλθεν επί μιάς άμάξης διά να αναχωρήση και ήσυχάση ό λαός· ή άμαξα εύρέθη άνευ ίππου ξεζέγαντες αυτην τά περιστοιχίζοντα πλήθη.

Έμέσως όλόκληρος ό όγκος του λαου έκειθεν έξεκίνησεν διά τό Μοναστηράκι, διευθύνετο προς τούς Στρατώνας Πεζικου, άλλοι πεζοί και άλλοι με διάφορα ύποζύ-

*[Έσχηματίσθη τό Σώμα Έθ. Χατζηπανταζή και περιεφέρετο στα μέρη εκείνα, Σκοτούσα, Κούλα, Μελενικίτσι, Καλένδρα κ.λπ.] Π.Κ.

** [Πρώτα να δοθη τό πραγματικό κλειδί, έδειξε ένα άλλο κλειδί ό Μουτεσαρίφης. Έντελήφθησαν οι Σερραίοι ότι δεν ήτο αυτό, ήρχισαν να φωνάζουν όχι, όχι, δεν είναι αυτό, τότε αναγκάσθηκε ό Μουτεσαρίφης να δώση τό πραγματικό].

για, ἡ ὥρα περνοῦσε καὶ ἐπύρχετο ἡ νύξ, ἀλλὰ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ Νεολαία τῶν Σερρῶν ἀψηφούσε τὰ πάντα, ἐχύθη ὡς μία μᾶζα* διὰ τὴν φτάση ἐνωρίτερον εἰς τὸν τόπο τοῦ Μοναστηρίου. Σῶμα ἀνταρτικοῦ ὑπὸ τὴν ἀρχηγία τοῦ ἀειμνήστου Ἀθανασίου Χατζηπαναγῆ ἔλαβε ἐπίκαιρα σημεῖα περὶ τοῦ Μοναστηρίου καὶ ἄνω τοῦ χωρίου Μελενικίτσι διὰ τὴν προφυλάξῃ τὰ πλήθη ἀπὸ Βουλγαρικῆν ἐνέδραν. Τὰ πράγματα ἐγένοντο μὲ μεγάλην προφύλαξιν χωρὶς τὴν σημειωθῆ κανέν δυσάρεστον γεγονός διὰ τὰ ἑλληνικά πλήθη. Μετὰ εἰκοσιτετράωρον πάλιν τὰ πλήθη ἐπεδίδοντο εἰς τὰ ἴδια, ἡ χαρὰ καὶ ὁ ἐνθουσιασμός τοῦ λαοῦ ἦτο ἀπερίγραπτος**· διὰ τὴν φανῆ δὲ πόσον θάρρος καὶ τόλμην ἀπέκτησεν ὁ Σερραϊκὸς κόσμος, δημιούργησε ἡ ἐπιτροπὴ ἣτις εἶχεν ἀναλάβει τὴν διαχείρισιν τῆς ἐκκλησίας καὶ τὴν διατροφήν τῶν προσκυνητῶν τῆς Πανηγύρεως σκάνδαλον, στηριζομένη εἰς τὴν συνδρομὴν καὶ τόλμην τῆς Σερραϊκῆς Νεολαίας, ἣτις ἦτο ὄπλοφορημένη διὰ περιστρόφων, μηδὲ καὶ αὐτῶν τῶν ἀνηλίκων ἐξαιρουμένων. Κατὰ συνήθειαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, εἰς τὰς πανηγύρεις ἐγένετο πάλιν καὶ εἰς τὴν πάλιν ἐλάμβανον μέρος καὶ Τοῦρκοι παλαισταί· διὰ τὸ πρῶτον δῶρον ἤθελαν οἱ Τοῦρκοι νὰ τὸ σφετερισθῶν. Διὰ δόλου φαινομενικῶς ἐξῆλθον εἰς τὴν πάλιν δύο Τοῦρκοι, διὰ τὴν λάβουν τὸ πρῶτον δῶρον πού ἦτο ἓνας βουβαλόμοσχος ἀξίας 4-5 λιρῶν τουρκικῶν. Ἡ πάλιν διεξήχθη ψεύτικη, μόνον καὶ μόνον νὰ λάβουν τὸν βουβαλόμοσχον· ἡ ἐπιτροπὴ ἔκρινε καλόν νὰ μὴ παραδώσῃ τὸ δῶρον, διότι ἡ πάλιν ἦτο δολία, ἐξηγητήθησαν οἱ Τοῦρκοι φοβερίζοντες ἐπεισόδια. Καὶ οἱ

Ἕλληνες ἐπίσης ἐφοβέριζον τοὺς Τούρκους. Τὸ Τουρκικὸν ἀπόσπασμα ἦτο ἀνίσχυρον νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν τάξιν. Προχωρεῖ ἡ ἐπιτροπὴ ἔχουσα εἰς χεῖρας τῆς τὸν μόσχον, περιστοιχιζομένη καὶ ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Ἡ διαδρομὴ μέχρι Σερρῶν διεξήχθη μὲ διαπληκτισμούς ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Αἱ ἀπειλαὶ τῶν Τούρκων δὲν ἐλαμβάνοντο ὑπ' ὄψιν. Ὅτε ἔφθασαν εἰς τοὺς Στρατῶνας Πεζικοῦ, ἡ τόλμη τῶν Τούρκων, ἣτις θὰ πραγματοποιεῖτο εἰς τὰς τουρκικὰς Συνοικίας ἐκόπη ἀμέσως, ὅτε ἡ ἀπειλὴ τῆς ἐπιτροπῆς ἠκούσθη τρομακτικὴ εἰς τοὺς Τούρκους· ὅστις τολμήσει νὰ ἐγγίσῃ τὸν μόσχον θὰ πέσῃ νεκρὸς ἀμέσως. Καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐφυγον δι' ἄλλης ὁδοῦ, ἐνῶ τὰ πλήθη ἄδοντα καὶ χαίροντα ἤρχοντο εἰς τὴν πόλιν εὐχαριστημένα διὰ τὴν νίκην τῶν, ἣτις περισσότερον ἐνίσχυ τὸ ἐθνικὸ φρόνημα.

Ἡ ἐναρξὶς τῆς ἐκδηλώσεως τῶν ἐθνικῶν φρονημάτων τοῦ Σερραϊκοῦ λαοῦ μοιραίως ἔφθασεν εἰς ἀντίκτυπον ἐκ μέρους τῶν Βουλγαρικῶν σωμάτων, ἅτινα ἐπεριόριζοντο εἰς φόνους καὶ σφαγὰς ἀνυπόπτων προσώπων. Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν πανηγύριν, ἐνῶ μίαν ἡμέραν κατήρχοντο εἰς Μελενικίτσι ἐκ Σερρῶν ὁ Ἰωάννης Ἰωαννίδης, διαχειριστὴς τοῦ ἐν Μελεγκίτσι τσιφλικίου τοῦ Μιχαήλ Πασιά, καὶ Δέγος Βλάχος Ξιαπάρας, ἔπεσαν εἰς ἐνέδραν Βουλγαρικῆς Συμμορίας· μὲ τοὺς πρῶτους πυροβολισμούς ἔπεσαν νεκροὶ ἐκ τῶν ἵππων τῶν· ἡ ἀγριότης ἡ βουλγαρικὴ ἐξεδηλώθη ἀνάνδρως ἐπὶ τῶν ἀθῶν πτωμάτων, κόψαντες τὰς κεφαλὰς τῶν. Ἡ εἶδησις ἔφθασεν εἰς Σέρρας πικρά. Ὁλος ὁ λαὸς ἔτριξεν ὀδόντας ἀπὸ ἀγανάκτησιν διὰ τὴν

* [Διετάχθησαν τὰ 5 χωριά, Πεντάπολις, Χρυσό, Νέο Σούλι, Δοβίστα, Βεζνίκιο καὶ ἔφεραν ὅλα τὰ ζῶα τοὺς, περὶ τὰ 2.000, κάτωθεν τοῦ ἰδρύματος τοῦ Ὁφρέως, στὸ φαρδύ τοῦ Ἁγίου Νικολάου· ἐκεῖθεν μὲ φιλαρμονικὴ, μὲ νταούλια, τζιβιάρ καὶ ὄλοι οἱ κυνηγοὶ τῆς πόλεως τῶν Σερρῶν περὶ τοὺς 200, μὲ τὰ δίκανά τοὺς καὶ μὲ περιστροφή μὲ ἐν μέρει φυσίγγια. Τὰ νταούλια, ἡ φιλαρμονικὴ ἔπαιζαν μαζὶ, ἓνα πανδαμόνιο καὶ ὁ κονιορτός τῶν ζῶων καὶ αἱ ζητωκραυγαὶ τῶν προσκυνητῶν -ὑπερέβαιναν τὰς 5-6 χιλιάδας- παρουσίαζε ὄψιν ἐξορμησεως πρὸς ἔφοδον. Σάν τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Δράμαλη Πασιά].

** [Ὅταν φθάσαμεν 1 χιλιόμετρο μακρὰν τοῦ μοναστηρίου, οἱ Βούλγαροι, οἱ ὅποιοι εἶχον ἐτοιμασεῖν γιὰ τὴν πανηγύριν καζάνια, φαγητά, ψωμιά, κεριά. Ὁ ἐσπερινὸς ἤρχισε καὶ εἶχον ἀνάψει τὰ κεριά. Ἀκούγοντες τὰς ζητωκραυγὰς, τὸν κοινορτόν τῶν ζῶων καὶ τοὺς πυροβολισμούς, τὰ ἀφῆκαν ὅλα ὅπως ἦσαν καὶ ἐτρέπησαν εἰς φυγὴν. Καὶ ἐγκατέλειψαν ψωμιά, φαγητά, κεριά καὶ καντήλια ἀναμμένα].

ἄτιμον πρᾶξιν τῶν Βουλγάρων. Τά σώματα μετεφέρθησαν τὴν πόλιν, ἡ κηδεῖα ἔγινε μὲ πρωτοφανές πένθος, τὰ καταστήματα τῶν Ἑλλήνων ἔκλεισαν ἀμέσως, πλῆθος συνόδευσε τὴν ἐκφορὰν τῶν νεκρῶν, ἡ ἐκδίκησις ἦτο ζωγραφισμένη εἰς τὰ μέτωπα ὄλου τοῦ λαοῦ. Ἐτερον γεγονός ἐλάμβανε χώραν εἰς τὸ χωρίον Λάκκος, πλησίον τῆς Μονῆς Προδρόμου. Βουλγαρικὴ Συμμορία ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Κομιτατζῆ Ράντωφ εἰσηλθεν κατὰ τὴν 26 Φεβρουαρίου τοῦ 1904, μὲ σκοπὸν νὰ τρομοκρατήσῃ τοὺς κατοίκους καὶ νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς προκρίτους Ἰάκωβον Ἰακώβου καὶ Νικόλαον Δάγγον, οἵτινες, πιστοὶ εἰς τὰ πάτρια καὶ ἔθνικα ἰδεώδη, συνεβούλευον καὶ παρότρυνον τοὺς συγχωριανούς των νὰ μὴν δίδουν βάσιν εἰς τὰ Βουλγαρικὰ σχέδια, ἀλλὰ νὰ ἀκολουθοῦν καὶ νὰ μένουν πιστοὶ* εἰς Ἑλληνισμὸν καὶ τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν· τούτους ἡ Συμμορία ἐφόνευσε καὶ ἐτρομοκράτησε τοὺς λοιπούς χωρικοὺς ὑπὸ τὰ ὄμματα αὐτῶν, ἐν μέσῃ ἡμέρᾳ. Ἡ εἰδήσις αὕτη κατετάραξεν τοὺς Σερραίους· γεμᾶτοι ἀγανάκτησιν ἤθελον νὰ εὔρουν τρόπον ἐκδικήσεως. Ὁ τότε πρόξενος Σερρῶν ἀειμνήστος Ἰων Δραγούμης ἀμέσως παραλαβὼν τὸν καθάξην τοῦ Προξενείου Ἰωάννην Χατζηαθανάσιον, Σερραῖον, ἐβιάζετο νὰ φθάσῃ ἐνωρίτερον εἰς τὸν τόπον τοῦ φόνου, ἵνα ἀντιληφθῇ ἰδίους ὄμμασι. Κάνει ἐκθεσὴν τὰ κακουργήματα τῶν Βουλγάρων ὅπου ἔπρεπε. Ἀψηφὼν τοὺς κινδύνους καὶ τὴν

ζωὴν τοῦ ἀκόμη ἄφησεν ὀπίσω τὸν Καθάξην λέγων εἰς αὐτόν: «Ἐγὼ πάω μόνος μου καὶ σύ, Γιάννη, ἔρχεσαι σιγὰ σιγὰ». Ἐφθασεν εἰς τὸ Λάκκος μόνος, ἐζήτησε πληροφορίας, ἔλαβε φωτογραφίας, καὶ ἐγύρισεν εἰς τὸ Προξενεῖον, πράττων πάντα τὸ ἔθνικόν καθήκον.

Εἰς Κλεπούσαν εἰσελθοῦσα συμμορία Βουλγαρικὴ καὶ περιεκύκλωσε τὴν οἰκίαν τοῦ ἱερέως Παπαφιλίππου Φιλιππίδη ἔθεσε πῦρ εἰς αὐτό, ὅπου εὔρεν οἰκτρὸν θάνατον μετὰ τῆς οἰκογενείας του**.

Τὸ προξενεῖον, βλέπον ὅτι τὰ πράγματα ὀξύνονται, ἤρχισεν νὰ σκέπτεται σοβαρῶς ὅτι ἦλθεν ὁ καιρὸς πλέον νὰ δράσῃ καὶ ἐνεργήσῃ δραστηρίως, διὰ νὰ σταματήσῃ ἡ κακοῦργος πρᾶξις τῶν Βουλγάρων. ἤρχισεν νὰ συνεννοηθῆι μετὰ τῶν πολιτῶν Σερραίων πῶς ἔπρεπε νὰ δράσωμεν, ὅτι ἦτο καιρὸς πλέον νὰ ἀρχίσωμεν ἀντίποινα. Γαλατᾶς τις ἐκ τοῦ χωρίου Ραχωβίτσα, μένων εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ κ. Μαρούλη, ἐπίδεικτικώτατα περιεφέρετο ἀνά τὰς συνοικίας (ἑλληνικοὺς μαχαλάδες). Ἐπρεπε νὰ γίνῃ ἡ ἔναρξις· ἡ ὑποπτος συνεργεία τοῦ γαλακτοπώλη, Στογιάννη ὀνόματι, ἤρχισεν νὰ δίδῃ ὑπονοίας εἰς τοὺς Σερραίους καὶ ἐπειδὴ περιεφέρετο περισσότερον παρὰ τὸ Προξενεῖον ἀπεφασίσθη ὅπως καθαρισθῇ ὁ ὑποπτος Στογιάννης Γαλατᾶς. Ὁ Μάγειρας τοῦ Προξενείου, Γιάννης ὀνόματι, παρακολουθῶν αὐτόν, ἐπέτυχεν τοῦτον εἰς τὴν παρὰ τὴν Ἀγίαν Φωτεινὴν στενὴν ὀ-

* [Εἰς τὸ Λάκκος ἐφονεῖθησαν Ἰάκωβος Ἰακώβου, Νικόλαος Ντάτης, Παπᾶς Ἰωάννης, ὑποχρεώθη ὑπὸ τῶν κομιτατζῆδων διὰ τῶν ὄπλων νὰ ἱερούργησῃ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Βουλγάρων, ἐπαθε ἀποπληξίαν καὶ ἀπέθανεν ἀμέσως, 1905.] Ν.Κ.

** [Εἰς τὸ ἄνω χωρίον ὁ Κων/νος Γεράκης ὀδήγησεν τὸν Τουρκικὸν Στρατὸν πρὸς ἐξόντωσιν βουλγαρικῆς συμμορίας ἐπιδραμοῦσης, ὅπως παραδῶσῃ εἰς τὸ πῦρ ὅτι περιουσίαν ἀκίνητων ἔμεινε εἰς τὸν Ἰάκωβον Ἰακώβου καὶ θέσας πῦρ ὅτε αὕτη παρεδόθη στὰς φλόγας· ἅμα ὡς ἤρχισεν ἡ συμπλοκὴ τὴν πρώτην σφαῖραν ἐδέχθη ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους Κομιτατζῆδες ὁ Κων. Γεράκης ὅπου ἐτραυματίσθη σοβαρῶς. Ἀπέθανεν δὲ οὗτος τὸ 1930 ὡς ταχυδρόμος ἐργαζόμενος στὴν Ἱερὰν Μονὴν τοῦ Προδρόμου.

Εἰς Στάρτισταν τὸ 1904 ἐπέβαλεν Βουλγαρικὴ συμμορία καὶ περιέζωσε τὸ χωρίον καὶ ἀφοῦ ἀπήγαγεν ἀπὸ τὰ σπίτια των τὸν Ἀθαν. Βλαχτάνη, Ἰωάννην Ἀβριανίδην, Κων/νον Τσελίον, Κων/νον Τοπάλην, ἐφόνευσε αὐτὸν παραδειγματικῶς].

** [Ὅτε ἔλαβε μέρος εἰς τοὺς πυροβολισμούς καὶ ἡ Δασκάλα Ἀγγελικὴ Δ. Φιλιστιάδου, ἡ ὁποία πληγωθεῖσα εἰς τοὺς πόδας, τὸ Προξενεῖον μαθὼν τὴν κακίαν πρᾶξιν τῶν Βουλγάρων καὶ ὅτι ἡ δασκάλα ἐπληγώθη, ἔστειλε ἀμάξιν ἀμέσως νὰ φέρουσιν τὴν δασκάλα, ἀλλὰ αὕτη λέγει τὸ ἔξῃς: Δέν θέλω νὰ μέ πᾶτε μὲ τὸ ἀμάξι παρὰ μὲ τὸ φορεῖον καὶ νὰ μέ περῶναι ἀπὸ τὰ χωριά νὰ μέ κατεβάσετε στὰ μεσοχώρια. Μόλις τὴν πλησιάζαν στὰ μεσοχώρια τραγουδοῦσε ἔθνικα τραγούδια καὶ τέλος φώναζε «Ζήτω ἡ Ἑλλάς». Ἐστάλη εἰς τὸ... καὶ ἐκεῖ ἀπέθανε.] Ν.Κ.

δόν καί ἐπιτεθείς κατ' αὐτοῦ ἐτραυμάτισεν αὐτόν διά δικόπου μάχαιρας εἰς τόν λαιμόν παρά τήν ὤμοπλάτην. Ἡ πρᾶξις αὕτη ἐγένετο δεκτὴ εἰς τό κοινόν μέ ἀνακούφισιν, ἄν καί δέν ἦτο ἐπιτυχής. Τοῦτον μετά τινά καιρόν ἀνέλαβεν νά ἐξοντώσῃ ὁ ἐκτός πόλεός μας καταγόμενος Δούκας Δούκα, καί κατόπιν ὁ ἀρχηγός τῶν ἑλληνικῶν σωμάτων τῆς περιφέρειάς μας καί ὀλοκλήρου τοῦ Νομοῦ. Ἡ πρώτη αὐτῆ ἐπίθεσις δέν ἐπτόησεν τόν Κομιτατζήν Στογιάννην Γαλατᾶ· καί δέν ἄφησεν νά παρέλθῃ καιρός καί ἡ εὐκαιρία νά ἐξακολουθῆ ἄλλιν τό ἴδιον ὕφος καί τήν αὐτήν ἐπιτηδειότητα, νά περιφέρεται ὡς Γαλατᾶς ἀνά τās ἑλληνικάς Συνοικίας. Ἐπρεπε λοιπόν νά τελειώσῃ τό Προξενεῖον μέ τόν Κομιτατζήν αὐτόν. Ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν, ἀνέλαβεν ὁ Δούκας Δούκα νά φέρῃ εἰς πέρας τήν ἐξόντωσιν αὐτοῦ ἀναμένων τοῦτον πέραν τοῦ καφενεῖου Τόλιου καί πλησίον τοῦ λόφου Μαρούλη, ἐπετέθη κατ' αὐτοῦ διά περιστροφῆ καί διά μαχαίρας ἐτραυμάτισεν διά δευτέραν φοράν τόν Κομιτατζήν Στογιάννην. Οὗτος κατέδωκεν εἰς τās ἀρχάς τό ἄτομον τοῦ Δούκα, διότι ἐτυχεν νά γνωρίζῃ τοῦτον καί ἀναγκάσθη νά φύγῃ εἰς Ἀθήνας πρὸς ἐκγύμνασιν, ὅπου μέτ' ὀλίγον ἔλαβεν μέρος εἰς τήν μάχην τοῦ χωρίου Ζέλενικ τῆς περιφέρειας Κορεδ...ων, ὅπου καί συνετέλεσεν τὰ μέγιστα εἰς τήν καταστροφὴν τῆς Βουλγαρικῆς Συμμορίας. Ὁ Κομιτατζῆς Στογιάννης ἀντελήφθη πλέον ὅτι δέν ἦτο δυνατόν νά ἐξακολουθῆ τήν κακοῦργον δρᾶσιν του· ἀπεσύρθη εἰς τό χωρίον του καί εἰς ἀνταμοιβήν τό Βουλγαρικόν Κομιτάτον διέταξεν καί ἐγινε Παπάς τοῦ χωριοῦ, ἄν καί ἦτο ἀγράμματος*.

Εἰς τήν πόλιν μας ἐνήργει τό Β. Κομιτάτον διά τούς πράκτορας. Νίκωφ Βιβλιопώλης, διατηρῶν κατάστημα βιβλιοπωλείου καί διαμένων εἰς τήν συνοικίαν Ἀγίου Παντελεήμονος, καί δὴ εἰς τό ἄκρον τῆς πόλεως, ἵνα δύναται νά ἐνεργῇ καλύτερον

καί βοηθῆ καταλλήλως τās ἐνεργείας τοῦ Β. Κομιτάτου, διότι ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ εὔρεν ἄνθρωπον ἐνεργητικώτατον καί δαιμόνιον εἰς τās πράξεις του· ἦλθεν τώρα ἡ σειρά του, ὅπως ἐξολοθρευθῆ ἀπό τās Σέρρας ὁ καλύτερος Πράκτωρ τοῦ Β. Κομιτάτου. Κατόπιν αποφάσεως μετὰ τινῶν Σερραίων, οἵτινες ἤρχισαν νά ἐνδιαφέρονται περισσότερο διά τήν ὄλην ὑπόθεσιν τοῦ ἀγῶνος, ἔπρεπε νά γίνῃ ἀπόπειρα νά ἐξοντωθῆ ὁ πρᾶκτωρ Νίκωφ καί καθαρισθῆ ἡ πόλις μας ἀπό τοῦτον. Ἐγένετο ἐπίθεσις κατ' αὐτοῦ διά μαχαίρας ἧτις ἐτραυμάτισε μέν αὐτόν ἐλαφρῶς, ἀλλά ἔδωκε εἰς τοῦτον τήν ὑπόνοιαν ὅτι κατεδίωκετο.

Ἐκτοτε παρέλαβεν μαζί του καί Σωματοφύλακα καί δὴ ὀπλισμένον. Ἐπρεπε νά γίνῃ καί δευτέρα ἀπόπειρα, διά νά καθαρισθῆ ἀπό τήν πόλιν μας. Ἀνετέθη καί ἄλλιν εἰς ἀνθρώπους Σερραίους μάλιστα, οἵτινες ὑπόσχοντο ὅτι θά τόν φονεύσουν ἅμα ὡς ἀντικρίσουν αὐτόν. Ὁ φόνος τώρα θά ἐγένετο διά περιστροφῶν, ἵνα ἐπιτύχουν τόν φόνον αὐτοῦ· καί τρεῖς ἐν ὄλῳ ἀνέλαβον τήν πρᾶξιν. Ἐντούτοις καί ἄλλιν ἀπέτυχεν ἡ ἀπόπειρα, διότι οἱ ἀναλαθόντες ἦσαν** ἄπειροι· καί μάλιστα πρέπει νά τονίσωμεν ὅτι ἔβλεπαν νά χρηματίζονται μᾶλλον παρά νά τελειώσῃ ἡ ἐργασία. Ὅλα αὐτά τὰ γεγονότα ἐγένοντο χωρὶς καλᾶς βάσεως, τό Προξενεῖον ἐκληρονόμησεν ἀπό τήν ἐργασίαν τοῦ κ. Μάλλιου τούς ἀνθρώπους τούς ὁποίους βλέπομεν ἀνωτέρω καί μέ τούς ὁποίους δέν ἐγένετο ἐργασία συστηματική. Ἡ νεολαία τῆς πόλεός μας παρηκολούθει μέ ἀγωνία καί μέ ἀγανάκτησιν μᾶλλον τήν ὄλην κίνησιν τοῦ Προξενεῖου. Εἰσήρχοντο ἐν αὐτῷ ἡ ἀριστοκρατικὴ τάξις χωρὶς νά γίνεταί τι θετικόν καί διά τό θεαθῆναι μόνον ἐπισκέπται αὐτοῦ ἦσαν. Ὁ νεοεθλὼν Πρόξενος κ. Αντώνιος Σαχτούρης ἤθελεν ἐπὶ νέων ὄλως βάσεων νά ἀρχίσῃ τόν ἀγῶνα. Ἄν καί τό προσωπικόν αὐτοῦ διεφάνει πρὸς τὰ ἀρχάς τās ὁποίας ἤθελεν νά ἐφαρ-

* [Νά γραφῆ ὅτι ἐξετελέσθη παρά τοῦ Δούκα καί ὄχι ἀπέτυχε.] Ν.Κ

** [Νά παραλειφθῶν αἱ τρεῖς ἀπόπειραι κατὰ τοῦ Νίκωφ βιβλιοπώλου.] Ν.Κ.

μόση, ὁ κ. Πρόξενος περιποιεῖτο περισσό-
τερον τοὺς πρῶτα φέροντας τῆς πόλεως
(τοσρμπατοσήδες) καὶ δι' αὐτῶν εἶχεν τὴν
γνώμην ὅτι θὰ ἔφθανε εἰς τὸν σκοπὸν διὰ
νά δράσῃ· καὶ ἕως τύχη ὁ ἀγὼν προσεκάλει
ἐντὸς τοῦ Προξενείου καὶ ἐλάμβανον χώ-
ραν συσκέψεις, τὰς ὁποίας ἀκολουθοῦσαν
πολυτελεῖ δειπνα καὶ ἐνόμιζεν ὅτι διὰ τοῦ
τρόπου αὐτοῦ θὰ κατορθῶνε νά μύση τὴν
ἀριστοκρατικὴν τάξιν, διὰ νά ἐπιδοθοῦν
ὄλοι εἰς τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἀγῶνος.

Ἡ ἄνωτέρω τάξις τῆς πόλεως ἤρ-
χισεν νά ἐπισκέπτεται τὸ Προξενεῖον· σκο-
πὸς ἦτο νά γνωρίσουν τὸ Προξενεῖον ὅπου
ἔθεωρεῖτο πλέον ἢ ἀνωτέρα ἀρχὴ ἀλλὰ καὶ
τὸ Προξενεῖον νά γνωρίσῃ τούτους. Ἐδό-
θη εἰς πολλοὺς νά ἐννοήσουν ὅτι ἐκόντες
ἄκοντες θὰ προσέφερον ἀναλόγως τὰς ὑπηρε-
σίας των εἰς τὸν ἐθνικὸν τοῦτον ἀγῶνα.
Ἵστε ἐσπέραν τινά, παρόντων περὶ τοὺς
τριάκοντα ἀρχόντων τῆς πόλεως, ἐσχημα-
τίζετο πλέον ἢ ἐθνικὴ Φιλικὴ Ἑταιρεία,
ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ κ. Δημοσθένους
Φλωριᾶ (Νούτσου). Ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου
ἦσαν τοποθετημένα εἰς σχῆμα Σταυροῦ
τὸ ἑλληνικὸν περίστροφον καὶ ἡ δίκωπος
μάχαιρα. Ἐπὶ αὐτῶν ἐγένετο ἡ ὀρκω-
μοσία τῶν παρευρισκομένων μελῶν τῆς
Φιλικῆς Ἑταιρείας, προσωπικῶς ὑπὸ τὸν
ιερέα Παπᾶ (·). Τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα εἶχε εἰς
τὰς χεῖρας του ὁ Πρόεδρος τῆς Φιλικῆς Ἑ-
ταιρείας (Νούτσος). Αἱ συνεδριάσεις ἐγέν-
οντο πάντοτε ὑπὸ τὴν Προεδρίαν αὐτοῦ
εἰς τὴν ἱεράν Μητρόπολιν, διὰ λόγους προ-
φυλάξεως· τὰς βάσεις αὐτὰς ἔθετον διὰ νά
ἐπεκταθῇ ὁ ἀγὼν καὶ εἰς τὰς ἄλλας τάξεις
τῆς [... <λείπει σελίδα>...] ὅσων πεντάδων
οἱ ἀρχηγοὶ ἦσαν πρόθυμοι νά ἐργασθῶσι
ἂν καὶ ἐλάχιστοι ἦσαν. Ἀποφεύγομεν δέ
νά ὀνομάσωμεν τούτους πρὸς τὸ παρόν, ἂν
καὶ ἀξίζει νά ὀνομασθῶσι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι
ἔδειξαν πρῶτοι τὸ θάρρος καὶ τὴν αὐτοθυ-
σίαν. Μόλα ταῦτα ὁ ἀγὼν δέν ἠδύνατο νά
ἐπεκταθῇ περισσότερον, διότι πολλοὶ ἐκ
τῶν ἀνωτέρω ἀρχηγῶν ἀπέφευγαν νά λαμ-
βάνουν μέρος ἐνεργόν καὶ τῶν συνεδριά-
σεων ἀπέφευγον νά εἶναι παρόντες καὶ τι-

νές ἐξ αὐτῶν ἐτιμωρήθησαν παρὰ τῶν κα-
τωτέρων ὀργάνων, ἀρχηγοί, διότι ἀπέφευ-
γον νά προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των. Ἐν
τῇ ὑπαίθρῳ ἀρκετὰ ἑλληνικὰ σώματα κα-
τηρτίζοντο· ὁ ἀγὼν εἶχεν ἀνάγκην πολλῶν
ἐργατῶν. Οἱ ἐντὸς τῆς πόλεως ἀναλαβόντες
νά δράσουν ἀποτελεσματικῶς, ἐκτὸς ἐλα-
χίστων τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα δέν πρέπει
νά παραλείψωμεν. Ὁ ἀγὼν ἐντὸς τῆς πό-
λεως δέν ἦτο τοιοῦτος ὅπως ἔπρεπε νά ἦτο,
διὰ νά δυνηθοῦν τὰ Σώματα νά κινηθοῦν.
Τὰ παιδιά τῶν ἐργαζομένων τάξεων, μη-
θέντα τινὰ ἐξ αὐτῶν, μετὰ δυσφορίας ἔβλε-
πον τοὺς ἀρχηγούς των νά ἀποφεύγουν νά
προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των. Τὴν 1ην
Αὐγούστου τοῦ 1905, ὁμάς νέων μεμυημέ-
νων ἐκ τῶν ἐργαζομένων τάξεων (Ἰοναφο-
παῖδια), βλέποντες ὅτι ὁ ἀγὼν ὀλοέν ἔχα-
λαροῦτο, τὰ δέ βουλγαρικὰ Κομιτάτα ἔ-
φθανον μέχρι τῶν πυλῶν τῆς πόλεως καὶ
ὑπῆρχε φόβος νά δράσουν καὶ ἐντὸς αὐτῆς,
εἶχον τὴν θέλησιν νά ἐργασθοῦν καὶ ἔπρε-
πε νά ἐργασθοῦν, διὰ νά ἀποσοβήσουν τὸν
ἀπειλούμενον κίνδυνον· ἐδείκνυον δέ εἰς τὸ
Προξενεῖον τὰς διαθέσεις των καὶ τὸν ζῆ-
λον διὰ νά ἐνεργήσουν κατ' ἄλλον τρόπον,
νά προσέξουν περισσότερον εἰς τοὺς νέους
τῶν ἐργαζομένων ἢ ὅχι ὅπως ἔθετον τὸ
Προξενεῖον τὰς βάσεις τῆς ἐργασίας. Οἱ
νέοι οὗτοι, καθὼς ἀνωτέρω εἶπομεν, συνελ-
θόντες μεθ' ἱεράν ἀπόφασιν νά ἐργασθοῦν
ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος καὶ θέλοντες νά
σταματήσουν τὴν δρᾶσιν τῶν Βουλγάρων,
ἀπεφάσισαν νά ἰδρῦσουν τὴν 1ην ἡμέρα
τοῦ Αὐγούστου τὸν Μουσικὸν Σύλλογον
«Ὁρφεύς», ἵνα δύνανται εὐχερέστερον νά
συνέρχονται καὶ ἀποφασίζωσι διὰ τὰς ἐ-
νεργείας των καὶ καθ' ὅλην ἐργασίαν πῶς
ἔπρεπε νά δρῶσι.

Τὴν ἐνέργειαν ταύτην ἐθεώρησαν κα-
τάλληλον ἵνα ἀπασχολούμενοι δῆθεν εἰς
τὴν μουσικὴν καὶ τὰ δράματα νά φαίνονται
εἰς τὰ ὄμματα τῶν Τούρκων ὅτι ὁ Σύλλογος
Ὁρφεύς σκοπὸν ἔχει νά διαπλάσῃ τοὺς
νέους εἰς τὴν Μουσικὴν, ἀμιλλούμενοι τοὺς
ἄλλους νέους, οἵτινες ἀποτελοῦντες ἕτερον
Σύλλογον ἐρασιτεχνῶν, οὐδεμίαν τάσιν εἰ-

χον νά προσφέρουσι τὰς ἐργασίας των εἰς τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα καθ' ὃ, ὡς ἀνωτέρω εἵπομεν, τὰ στελέχη τοῦ Συλλόγου τούτου ἦσαν ἀπὸ τὰς τάξεις τῶν μεγάλων οἰκογενειῶν καὶ δὲν εἶχον τὴν καλωσύνην νά ἀναμειγνύονται εἰς ἐθνικὰς ὑποθέσεις, ἀλλὰ ἀπέβλεπον εἰς τὴν Μουσικὴν μόνον καὶ ἐνόμιζον ὅτι τοιοῦτοτρόπως θὰ ἐμόρφωναν τὰς ψυχὰς τῶν νέων τῶν ἀποτελούντων τὸν Σύλλογόν των.

Ὅτε οἱ νέοι τοῦ Ὁρφέως ἀνεφάνησαν καὶ διεκήρυξαν ὅτι ἡ δρᾶσις αὐτῶν ἀποβλέπει εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν νέων εἰς τὴν Μουσικὴν καὶ τὰ δράματα, μέ χαρὰν καὶ ἐμπιστοσύνην ἠκούσθη ἡ ἴδρυσις τοῦ Ὁρφέως, καὶ παρ' ὅλων τῶν κοινωνικῶν τάξεων τῆς πόλεως ἐχειροκροτήθη ἡ ἐνέργεια αὐτή, καθ' ὃ οἱ ἰδρυταὶ αὐτοῦ, προερχόμενοι ἐκ τῶν τάξεων τῶν Συντεχνειῶν, ἦσαν ὅμως ἀπὸ τούτους νέους ἐκείνους πού εἶχον κατακτήσει τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὴν ἀγάπην τῆς Σερραϊκῆς κοινωνίας: διὰ τοῦτο ἀμέσως ἤρχισαν νά προσέρχονται ἵνα ἐγγραφῶσι εἰς τὸν Ὁρφέα οἱ νέοι ἐκείνοι* οἱ ὅποιοι εἶχον τὴν καλὴν θέλησιν νά προσφέρωσι τὰς ἐργασίας των καὶ συνδράμασιν τὸ ἔργον τῶν ἰδρυτῶν: ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν ἔφθασεν εἰς τούτους τεσσαράκοντα.

Ἡ ἐργασία καὶ ὁ ζῆλος τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου ἦτο ἀκράτητος. Προσελήφθη καθηγητὴς τῆς Μουσικῆς ὁ διδάσκαλος καὶ γνωστὸς μουσικὸς κ. Κων. Σγουρός, μέμισθὸν λιαν ἱκανοποιητικόν. Τὸ οἶκμα εἰς ὃ ἐστεγάσθη ὁ Σύλλογος δὲν ἦρκεν εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου καὶ ἐνοικιάζεται ἕτερον μεγαλύτερον οἶκμα. Καὶ ὁ ἕτερος σύλλογος ἐρασιτεχνῶν, εἰς τὸ ἄκουσμα τῆς ἰδρύσεως νέου Συλλόγου, καὶ δὴ ἀπὸ νέους τῶν ἐργαζομένων τάξεων, ἤρχισαν νά διαδίδουν καὶ νά ἐνεργοῦν τὴν διάλυσιν τοῦ Ὁρφέως καὶ μέ πικρίαν καὶ φανατισμὸν διέδιδον ὅτι αὐτοὶ θὰ κάμουν Σύλλογον τὰ φαρκαλούδια καὶ τὰ κουντουρατζούδια: αὐτοὶ γρήγορα θὰ διαλυ-

θοῦν. Καὶ ἐντούτοις, μετὰ παρέλευσιν χρονικοῦ διαστήματος, ὁ σύλλογος ἐρασιτεχνῶν διαλύεται καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ γίνονται μέλη τοῦ Ὁρφέως.

Εἰς κεντρικότερον μέρος τῆς πόλεως ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν μελῶν ἦτο ἀπαραίτητος καὶ ἡ κοινωμία ἣτις περιέβαλλε μέ περισσοτέραν ἐμπιστοσύνην, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν ἕτερον Σύλλογον ἐρασιτεχνῶν, παρηκολούθει μέ ἐνθουσιασμὸν καὶ χαρὰν τὴν δρᾶσιν τοῦ Συλλόγου, ἀναμένουσα παρ' αὐτῶν περισσοτέραν ἐργασίαν θετικὴν καὶ μέ ὀρισμένην κατεύθυνσιν.

Ἡ Διοικοῦσα Ἐπιτροπὴ τοῦ Ὁρφέως, ἀποβλέπουσα εἰς τὴν μεγαλυτέραν ἐξάπλωσιν τῶν προσπαθειῶν της, ἤθελεν νά δώσῃ τὴν Προεδρείαν εἰς ἀνώτερον μέλος τῆς Σερραϊκῆς κοινωνίας καὶ ἐξήτει νά ἀνεύρῃ τοῦτον μεταξύ τῶν ἐπιστημόνων τῆς πόλεως μας. Πράγματι, ἐρίφθη ἡ γνώμη νά προσφέρουν τὴν προεδρείαν εἰς τὸν τότε ἐν δρᾶσει εὐρισκόμενον ἱατρὸν κ. Τενεκετζῆ Κων/νον, καὶ ὡς καλλιτέχνην Μουσικόν καὶ ὡς προερχόμενον ἀπὸ τὰς τάξεις τῶν ἰοναφλίδων. Πράγματι, ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν μελῶν, ἐπισκεφθεῖσα τὸν κ. Τενεκετζῆν, ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ τὴν ἀπόφασιν τῆς ὀλομελείας τοῦ Συλλόγου: ἐδέχθη προθύμως τὴν προσφερθεῖσα αὐτῷ τιμὴν καὶ ἀνέλαβεν τὴν Προεδρίαν αὐτοῦ.

Ἡ Μουσικὴ ἦτο ἡ εὐχαρίστησις τῶν Μελῶν, καὶ ὅλοι προθύμως προσήρχοντο ἐπισκεπτόμενοι καθ' ἐσπέραν μετὰ τὰς ἐργασίας καὶ παρηκολούθουν τὴν ὅλην ἐργασίαν τοῦ Συλλόγου. Ἡ πρόοδος εἰς τὴν Μουσικὴν καὶ ὁ ζῆλος τὸν ὅποιον ὅλα τὰ Μέλη εἶχον ἔφθασεν εἰς ἄριστον σημεῖον, ὅτι καὶ τὰ ἄσματα πού ἐδιδάσκοντο ἐξηγείρον ὀλοένα τὸ φρόνημα τῶν Μελῶν.

Καλὸν εἶναι νά μὴν παραλείψωμεν καὶ τὸ πρῶτον τραγουδάκι πού μέ τὴν φωνὴν του καὶ τὰ ἐθνικὰ λόγια ὀλοένα ἐξύψωνε πατριωτικῶς ὅλους τούτους νέους (καὶ ἰδοῦ τοῦτο):

Εὐπνᾶτε ὅλοι μ' εὐθυμῆ καρδιά
ἦτοι τώρα πού ἡ Γαλανή μες
τὴν Μακεδονία θὰ κυματίσει.

* [— Ὁ Ὁρφεὺς ἰδρύθη νά ἐργασθῆ ἐθνικῶς—]

“Όλα αυτά έκαμνον τούς νέους μας νά ένθουσιάζονται περισσότερο του δέοντος. Έπρεπε νά γίνει και κάποια συγκέντρωσις και επίδειξις του Συλλόγου, και ήρχισεν ή προετοιμασία διά νά γίνη αυτή. Μουσική και άσκησις, διά νά εκμάθουν οί νέοι τόν Καρνάβαλον, οτε κατά τήν Άπόκρεω έμελλε νά επιδείξη ή Σύλλογος τάς προόδους. Μέ τήν άσχολίαν αυτήν δέν άφησαν όμως νά παρέλθη ή καιρός χωρίς νά πραγματοποιηθή και ή έθνικός σκοπός τής συστάσεως του Όρφέως, καθώς άνωτέρω ειπομεν, καιτοι τό Προξενείον μέ τούς έθνικούς άρχηγούς του, τόν Πρόξενον Άντ. Σαχτούρην, τόν ειδικόν Γραμματέα και οργανωτήν κ. Δημοσθένη Φλωριά (Νούτσον) τόν λογιστήν κ. Ιωάννην (Κούρτην), καθώς και οί άρχηγοί των πεντάδων (διότι από πέντε άτομα αποτελεϊτο μία πεντάς) μέ άνωτέρους τούς άριστοκράτας τής πόλεως μας (οί Τσορπατζήδες μας ειχον τήν γνώμην οτι ή δράσις του έθνικού άγώνος έπρεπε νά γίνη καθώς ούτοι υπελόγιζον).

Δυστυχώς τά πράματα ήσαν πολύ δύσκολα δι’ ένα άγωνα που άνελαβον νά καταστρώσουν, διότι πολύ ολίγοι εκ των άρχηγών ειχον τήν θέλησιν νά εργασθούν και νά δράσουν εις τόν Έθνικό άγωνα.

Πρέπει νά λεχθή και τουτο, διά νά μη νομισθή οτι έγένητο πλέον τελεία εργασία και διά νά εξαφανισθούν αι Βουλγαρικαι ένεργειαι, αιτινες έγέγοντο αισθηται πλέον εις όλους μας, οτι έπρεπε μέ άλλας αρχάς και βάσεις νά γίνουν οί εργασίαι του άγώνος. Μερικοί νέοι, μέλη του Όρφέως, ανήκοντες εις τας άνωτέρω πεντάδας, βλέποντες τας ένεργείας των Βουλγάρων και τήν αδράνειαν των άρχηγών των, μέ ένθουσιασμό γεμάτων από τας έθνικάς ιδέας, ήθελον νά δράσουν και νά μη επιτρέψουν εις τούς Βουλγάρους νά επιπλεύσουν και νά καταβάλουν τό έλληνικόν στοιχείον τής υπαίθρου και τής πόλεως. Άποφασίζουν 14 εκ των Μελών του Όρφέως νά δώσουν άλλην κατεύθυνσιν, άλλην ώθησιν και γρήγορον ένεργειαν εις τας ένεργείας των Βουλγάρων, τας οποίας δέν ήτο δυνατόν

πλέον νά άνεχθούν οί Έλληνες. Και αι όποiai απέβλεπον εις τόν άποκλεισμόν των Έλλήνων από του νά έμπορευόνται τά κάρβουνα, άσβεστον και ζύλα και άλλα τοιαυτα, διότι έφορολογούντο πρώτα μέ μίαν δεκάραν τήν οκάν υπέρ του Βουλγαρικού Κομιτάτου, νά φθάνουν στό σημειον νά απειλούν τούς πλουσιωτέρους Σερραϊους δι’ έπιστολών νά ζητούν άπ’ αυτους τήν πληρωμήν εις λίρας από Βασίλειον Γκέγκαν, Βασίλειον Σταμούλην και Νούσκαν Χατζηκώτσον και μέ τήν σύστασιν του Όρφέως διετάχθησαν νά μην παύσουν νά δίδουν λεπτά στους Βουλγάρους, άλλως θέλουσι τιμωρηθή διά νά ενισχύσουν τό Βουλγαρικόν ταμείον. Και μάλιστα, τινές εκ των πλουσιών μας ήναγκάσθησαν νά στείλουν τά ζητηθέντα ποσά και εκ των τότε επισήμων ιατρών ή Ιωάννης Θεοδωρίδης, κατέχων και τό αξίωμα του Άγγλου Προξένου, ήναγκάσθη εκ φόβου νά εγκαταλείψη τήν πόλιν και νά εγκατασταθῆ εις Άθήνας, έλευθερος, απηλλαγμένος των φόβων του Βουλγαρικού Κομιτάτου και μη θέλων νά συνδράμη του έθνικού άγώνα, ενώ ήδύνατο νά συνδράμη ως εκ τής θέσεως του, τής επιστημονικής μορφώσεώς του.

Άπεφάσισαν νά συνέλθουν και νά δώσουν και καιρίον κτύπημα των Βουλγάρων και μίαν έσπέραν του Ιανουαρίου του 1906, ορκίζονται τόν έθνικόν ορκον, ή νά κάμωμεν τούς Βουλγάρους νά φεύγουν μακρά όταν ακούν τό Έλληνικόν όνομα και νά φέρωμεν εις πέρας τόν έθνικόν άγωνα ή νά αποθάνωμεν όλοι, μη φοβούμενοι ουτε φυλακή ουτε άλλο, νά θυσιάσωμεν όλην μας τήν χρηματικήν περιουσίαν μας. Έάν όλοι ήθέλαμεν πέσει φυλακή, ένας μόνος αν ειναι εκτός τής φυλακής ή ζών, νά φροντίζη διά τούς 13. Άμέσως επιτροπή εκ τριών εκ των νέων τούτων μετέβη εις τήν Ίεράν Μητρόπολιν ήτο ή ονομαστική έορτή του τότε Μητροπολίτου Σερρών Γρηγορίου άργά, περασμένη ή ώρα για τέτοια πρόσωπα, έδέχθη τήν επιτροπήν εις τήν αίθουσαν των Συνεδριάσεων.

«Σεβασμιώτατε», λαβών τό λόγο ή εις

ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς, «ἤλθαμεν νὰ Σᾶς ἀναγγεῖλωμεν ὅτι εἶναι καιρὸς πλέον νὰ κτυπήσωμεν τοὺς Βουλγάρους, πρῶτον οἰκονομικῶς, καὶ κατόπιν νὰ θάλωμεν στή θέση τους, διότι δὲν ἠμποροῦμε νὰ βλέπωμε τοὺς ὁμοεθνεῖς μας νὰ πιέζονται παντοιοτρόπως ἀπὸ τὸ Βουλγαρικὸν Κομιτάτον. Πρέπει νὰ φέρωμεν κάρβουνα διὰ λογαριασμὸν τῶν Ἑλλήνων καὶ διὰ τῶν Ἑλλήνων νὰ παύσωμεν νὰ παίρνωμεν κάρβουνο, ξύλα, ἄσβεστο ἀπὸ Βουλγαρικὰ χέρια καὶ νὰ βοηθοῦμε τὸ Βουλγαρικὸ Κομιτάτο χωρὶς νὰ το καταλαμβάνωμεν καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλωμεν».

Ὁ Μητροπολίτης ἀπαντῶν στοὺς τρεῖς νέους ἀρνητικῶς ὅτι ὡς πρὸς τὰ κάρβουνα πού με λέγητε, δοκιμάσαμε φέραμε καὶ ζημιώσαμε 200 λίρες... Δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐξακολουθῆ ἡ κατάστασις με ζημίας κλπ.

Ἡ αὐτοῦ Σεβασμιότης ἤθελεν νὰ ξεφύγῃ παντοιοτρόπως τὴν φασαρίαν καὶ τὸ βᾶρος αὐτό. Καὶ ἤθελεν ἐνκόλως νὰ συγκατανέουσι εἰς τὴν ἀπόφασιν τῶν νέων τούτων ὁ δὲ ἕτερος ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, ἀποτενιόμενος πρὸς τὸν Μητροπολίτην ὀλίγον ζωηρότερα τοῦ πρώτου, ἐπιμένει εἰς τὴν ἀπόφασίν τους, λέγων τὰ ἐξῆς: «Σεβασμιώτατε, ζημιώσατε 200 λίρας· εἰς τὸ ἐξῆς δὲν θὰ ζημιώσητε οὔτε μία δεκάρα. Εἶμεθα 15 νέοι, ἔχομεν ἀρκετὰ καπιτάλια χρηματικά ὅλοι μας μαζί. Καὶ δὲ θὰ σᾶς ἀφήσωμεν νὰ χάσητε μίαν δεκάραν. Θέλωμεν ἐπίσης νὰ διατάξητε τοὺς ἱερέας νὰ παραγγεῖλουν στάς ἐνορίας τους ὅτι κανεὶς χριστιανὸς Ἑλλήν δὲ θὰ ψονίση κάρβουνα, ξύλα, ἄσβεστο ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους οὔτε ἀπὸ Τουρκικὰ καὶ Ἑβραϊκά μαγαζιά. Ἄν αὐτὰ δὲν γίνουσι ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν, τὴν Δευτέραν εἶναι ἡ τετάρτη ἡμέρα τῆς προθεσμίας μας, δύνασθε νὰ ἐκλέξητε μεταξὺ τῶν δύο: ἢ ὅσα σᾶς εἶπαμε νὰ γίνουσι ἢ πρέπει νὰ μᾶς ἀφήσητε με τὸ καλὸ, νὰ φύγητε ἀπὸ τὴν πόλιν μας». Ὁ Σεβασμιώτατος, ἀλλάζων στάσιν, ἤρχισεν νὰ συζητῆ τὰ πράγματα με τὰς ἀπόψεις τῆς ἐπιτροπῆς, δίδων ὑποσχέσεις ὅτι γίνονται ὅλα με καλοῦς συνεργάτας. Ἐφυγεν ἡ ἐπιτροπὴ ἀπο-

χαιρετίσασα τὴν αὐτοῦ Σεβασμιότητα καὶ με κατεύθυνση ἀμέσως στοὺς Προξενεῖον. Ἐκεῖ εὔρε τὸν κ. Φλωριά μόνον του εἰς τὸ Γραφεῖον του μέσα, βηματίζοντα αὐτὸς ἀπὸ ἄνω ἕως κάτω, τί τρέχει, ζητῶν νὰ μάθῃ ἀπὸ τὴν ἐπιτροπὴν, τί ἦτο ἡ ἐπίσκεψις των τόσο ἀργά τὴν νύκτα. «Κύριε Νούτσο, ἤλθαμε νὰ σᾶς ποῦμε ὅτι θέλωμεν νὰ ἐργασθοῦμε, νὰ δράσωμεν. Δὲν δύναμεθα νὰ ὑποφέρωμεν τὴν κατάστασιν αὐτὴν. Πρέπει τοὺς Βουλγάρους νὰ τοὺς δώσωμε μᾶθημα καλὸ. Πρέπει νὰ ἐργασθοῦμε ἐντονότερα καὶ καλλίτερα, νὰ ἀρχίσωμεν κατὰ τὴν γνώμην πρῶτον οἰκονομικοῦ πολέμου κατὰ τῶν Βουλγάρων, Τούρκων καὶ Ἑβραίων, νὰ φέρωμε κάρβουνα ἡμεῖς καὶ νὰ ἀποφεύγωμε τοὺς Βουλγάρους νὰ κουβαλοῦν σὲ μᾶς καὶ νὰ βοηθοῦμε καὶ ἡμεῖς χρηματικῶς τὸ Βουλγαρικὸν Κομιτάτον χωρὶς νὰ τὸ θέλωμεν καὶ χωρὶς νὰ τὸ καταλαμβάνωμεν». Με συγκίνησιν ἀκούσας τὴν Ἐπιτροπὴν ἤθελεν νὰ δοκιμάσῃ αὐτοὺς λέγων, «δὲν ἠμποροῦμεν νὰ φέρωμε κάρβουνα. Ἐφέραμε καὶ ζημιώσαμε 200 λίρες». «Μὴ φοβεῖσθε, κύριε Νούτσο, εἶμεθα 15, ἔχομεν 1500 λίρες περιουσία, θὰ τὰς φᾶμε ὅλες, ἀλλὰ πρέπει νὰ γίνῃ αὐτὸ πού Σᾶς λέμε. Νὰ ἀρχίσωμεν τὸν ἀγῶνα σκληρὰ, διὰ νὰ τοὺς καταβάλωμεν, καὶ θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ τοὺς καταβάλωμε. Θέλωμε νὰ μᾶς βοηθήσετε». «Πηγαίνετε στὸν Δεσπότη σας», τοὺς ἀπάντησε, «καὶ νὰ τὰ πῆτε καὶ κατόπιν νὰ ἔλθητε σὲ μένα». «Πήγαμε», τοῦ ἀπαντοῦν, ἢ «ἀπὸ κεῖ ἐρχόμεθα». Ὄταν ἤκουσεν τὰ λόγια αὐτὰ καὶ εἶδεν τὸ θάρρος καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῆς ἐπιτροπῆς, γεμᾶτος χαρὰ καὶ συγκίνησιν με πατριωτικὰ λόγια παρότρυνεν τὴν Ἐπιτροπὴν, συγχαίρων τοὺς νέους αὐτοὺς διὰ τὴν πρωτοβουλίαν των. Ἀνέλαβον νὰ διαθιβάσων εἰς ὅλους τοὺς Ὀρφεῖς τὴν ἐπιθυμίαν του ὅτι ἤθελεν νὰ τοὺς ἰδῆ, νὰ τοὺς γνωρίσῃ, νὰ τοὺς εἶπῃ δύο λόγια καλὰ καὶ νὰ τοὺς συγχαρῆ διὰ τὴν καλὴν τους θέλησιν.

Φεύγοντες ἀπὸ τὸ Προξενεῖον οἱ 3 οὔτοι, με τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἐλπίδα ὅτι οἱ πόθοι ἐκλαμβάνουν σάρκα καὶ ὄστα, διότι

μέχρι τῆς Κυριακῆς, μέχρι τῆς προθεσμίας δηλονότι πού ἔταξαν, τά κάρβουνα παραγγέλθησαν, οἱ ἱερεῖς ἔδιδον τάς συμβουλὰς των καί ὁ Σερραϊκός λαός πρόθυμος νά ἀκολουθήσῃ ταύτας.

Δέν θά παραλείψωμεν ὁμως νά ἀναφέρωμεν ὅτι ἡ ἀρχή εἶναι δύσκολος, διότι μερικοί ἔλαβον τά πράγματα ὡς ἀστεῖα καί ἐξηκολούθησαν ὡς καί πρότερον νά παίρνουν ἀπό Βουλγαρικά χέρια τά κάρβουνα (ἀναφέρομεν κάρβουνα, κάρβουνα διότι τήν ἐποχὴν ἐκείνην ὅλος ὁ κόσμος ἐθερμαίνεται μέ ξυλοκάρβουνα, καί οἱ χειμῶνες ἦσαν πολύ ψυχροί ἀπ' ὅ,τι εἶναι σήμερον, καί λιγνίτην δέν μετεχειρίζοντο ὁ κόσμος, διότι τά σπίτια των ἦσαν ἀκατάλληλα διά θερμάστρα). Τούς ἱερεῖς πλέον ἀντικατέστησαν οἱ Ὀρφεῖς καί ἤρχισαν μέ τάς διαταγὰς νά παίρνουν κάρβουνα ἀπό ἰδικούς μας ἀνθρώπους καί ὄχι ἀπό ἀνθρώπους πού εἶχαν τήν ψυχὴν των ἀφοσιωμένην στό Βουλγαρικό Κομιτάτο. Τά μέλη τοῦ Ὀρφέως εἰδοποιηθέντα παρά των ἀνωτέρων των ἔδιδον πρῶτον μέν συμβουλὰς πῶς νά ἀγοράζωνται τά κάρβουνα καί ἀπό ποίους, κατόπιν δέ διά των διαταγῶν ἐπέβαλον νά γίνωνται ὅπως ἔπρεπε νά γίνωνται αἱ ἀγοραί. Ὅσοι δέν ἤθελον νά συμμορφωθοῦν, διότι ἔτυχεν νά ὑπάρξουν καί τινές οἱ ὁποῖοι τά πράγματα δέν τά ἔβλεπον καλά, παρά μόνον μέ τό συμφέρον των. Ἦρχισαν πρῶτον τάς ἐργασίας των στοὺς παρεκτρεπομένους, διά τοῦ ξύλου, διότι πίπτει ῥάβδος ἐκεῖ ὅπου δέν πείθει λόγος. Καί ἔτσι, μέ ἓνα ἢ δύο κρούσματα, τά πράγματα ἐτέθησαν στήν θέσιν τους, μέ τήν πληροφορίαν ὅτι ἐδάρη ψές ὁ δεῖνα διότι παρήκουσεν καί ἠγόρασεν κάρβουνα ἀπό τά ἀπηγορευμένα. Τήν 30 Ἰανουαρίου, ἡμέρα των 3 Ἱεραρχῶν, ἡμέραν Τρίτην, ἡμέρα ἐβδομαδιαίας ἀγορᾶς τῆς πόλεως Σερρών, ἀλλά καί ἡμέρα των Γραμμάτων, λόγω τῆς Τρίτης ἡ ἀγορά θά ἔπρεπε νά ἀφήσῃ τήν θρησκευτικὴν των ἑορτὴν καί των Γραμμάτων ταύτην. Γνωρίζοντες καλῶς ταῦτα οἱ ἐπιτελεῖς τοῦ Ὀρφέως ἀνέφερον ταῦτα εἰς τό Ἐθνικόν Κέντρον ὅπου συνεφωνήθη νά ἐ-

φαρμοσθῇ αὐστηρῶς ἡ ἀπόφασις αὐτῆ καί ν' ἀπαγορευθῇ τό ἀνοίγμα των καταστημάτων, καταλλήλως διαταχθεῖσα, ἵνα ἅπαντες ὅπως τήν ἡμέραν των 3 Ἱεραρχῶν ἑορτάσωμεν πανηγυρικῶς καί ἐπιδεικτικώτατα, ἵνα δώσωμεν εἰς τοὺς Βουλγάρους νά ἐνοήσουν ὅτι τό ἑλληνικόν στοιχεῖον κυριαρχεῖ στήν πόλιν των Σερρῶν καί εἰς τήν ὑπαιθρον ἀκόμη· ὅταν θέλωμεν νά ἐργασθῶμεν ἐπιβάλλομεν τάς θελήσεις μας καί κάμομεν θαύματα. Τήν παραμονήν, τά μέλη τοῦ Ὀρφέως λαμβάνουν διαταγὰς νά εἰδοποιήσουν ὅλους τοὺς Σερραίους, ἵνα τήν ἡμέραν των 3 Ἱεραρχῶν νά μὴ ἀνοίξῃ κανεὶς τό κατάστημά του (οὔτε τά Ἄρτοποιεῖα οὔτε τά Μαγειρεῖα, Καφενεῖα, τίποτε), ἑλληνικόν κατάστημα θά εἶναι κλειστόν τήν ἡμέραν τῆς Τρίτης. Ἐκ τῆς ὑπαιθρου ξεκίνησαν ὅλοι νά κατέβουν στό Παζάρι, καί ἐπειδὴ τά Βουλγαρόφωνα χωριά ἐγνώριζαν καλῶς ὅτι ἦτο ἑορτὴ των 3 Ἱεραρχῶν, ἐν συνεννοήσει κατέβηκαν ἀπό ὅλα τά χωριά, διά νά γίνῃ τό παζάρι καθὼς πρέπει καί νά μὴ δοθῇ καμιά σημασία στήν ἑορτὴ· ἀλλὰ τά πράγματα δι' αὐτοὺς ἤλθαν ἀντίθετα. Ἀντὶ νά εὔρουν ἓνα κατάστημα νά ξεκουρασθοῦν, καί τά πανδοχεῖα τά ὁποῖα διευθύνοντο ἀπὸ Ἑλληνας καί αὐτά ἦσαν ὅλα κλειστά. Τί τοὺς περίμενε δέν ἐγνώριζον, πού νά πᾶν, πού νά σταθμεύσουν, δέν ὑπῆρχεν ἀνοικτὸν κατάστημα. Ἐξ ὅλων των Σερραίων, εἰς εἶχεν τό θάρρος νά ἀνοίξῃ τό Παντοπωλεῖον του, διότι οὗτος συναλλάσσετο μέ δύο χωριά, ἄνω καί κάτω Ὀρεινῆ. Οὗτος παρήκουσεν τήν διαταγὴν τοῦ ἀγῶνος, διότι ὁ ἀγὼν πλέον ἤρχισεν τραχύς καί σύντομος. Δύο ἐκ τοῦ Ὀρφέως εἰσῆλθον στό κατάστημα καί εἰδοποιούν τοῦτον ἐντὸς δύο λεπτῶν τό κατάστημα νά κλείσῃ, ἐνῶ ἔξω ἐπερίμενε πλῆθος νά ἰδῇ τό ἀποτέλεσμα, καί οἱ γνωρίζοντες τά πράγματα συνεννοημένοι νά ἐπιτεθοῦν καί νά τοῦ ἐπιβάλουν νά κλείσῃ, ἂν ἤθελεν νά παρακούσῃ τήν διαταγὴν.

Εὐρέθη εἰς δύσκολον θέσιν, ἀλλὰ καί ἡ διαταγὴ ἐδόθη αὐστηρά. Ἡ κλείσις ἡ εἶσαι χαμένους. Τά λεπτά περνοῦν ἐνῶ οὗτος

ἀσχολεῖται εἰς τό νά θγάλη ἔξω τούς Βουλγαρόφωνους πελάτας καί νά κλείση τό κατὰστημα αὐτοῦ, ὁ κόσμος περίεργος συγκεντροῦται, ἐνῶ ὅταν ξεκίνησεν διά νά φύγη, ἀποδοκιμασία μεγάλη κατόπιν τοῦ ἤρχισεν, συνοδεύσασα τοῦτον μέχρι τῆς οἰκίας του. Τά «γιούχα» ἦσαν ὅλα ἰδικά του. Ἔτσι ἐδόθη καί ἄλλο μάθημα στούς δυστροποῦντας*. Παραλείψαμε νά ἀναφέρωμεν ὅτι ἀπό τά ἑλληνόφωνα χωριά δέν κατέβη κανεῖς στό παζάρι, διότι ταῦτα, διά διαφόρων μέσων εἰδοποιηθέντα, ἐτήρησαν πιστῶς τάς διαταγάς τῶν μελῶν τοῦ Ὀρφέως, ὅστις ἦτο τό κέντρον ὄλων τῶν ἐνεργειῶν καί ἐργασιῶν τοῦ Μ. Ἀγῶνος.

Ἄλλά οἱ παρευρεθέντες Βουλγαρόφωνοι, μὴ ἔχοντες τί νά κάμουν, πού νά σταθοῦν, τί νά ψωνίσουν, τρομοκρατηθέντες ἐκ τῆς ἐνεργείας ταύτης, ἐγύρισαν ἀμέσως στά χωριά τους, φέροντες μαζί τους καί τά ἐμπορεύματα πού εἶχον φέρει πρὸς πώλησιν, σχολιάζοντες παντοιοτρόπως τά ἐπεισόδια καί τὴν ἐνέργειά μας ταύτην, δίδοντες εἰς τούτους τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἤλλαξαν τά πράγματα δι' αὐτούς, διότι ἦτο καιρὸς πλέον νά ἀλλάξουν.

Ἡ ἐνέργεια αὐτὴ ἐνθουσίασε πάντας τούς Σερραίους, οἱ ὅποιοι μὲ ἐμπιστοσύνην πλέον περιέβαλον τούς Ὀρφέας, τοῦ ὁποίου ἡ διοίκησις δέν ἀφήνει νά περνᾶ τίποτα ἀπαρατήρητον, νά ἐνεργοῦν δραστηρίως καί μελετημένα τά πράγματα νά γίνονται αἱ ἐγγραφαὶ τῶν μελῶν του ἀνήλθον ἄνω τῶν 300 καί 400. Τό Προξενεῖον σοβαρῶς ἐσκέπτετο διά τόν Σύλλογον τοῦτο καί τά μέλη αὐτοῦ· ἡ ὀρκωμοσία καί ἄλλων μελῶν καί ἀτόμων ἐκτός τοῦ Συλλόγου ἐπέβαλλε νά εἶναι ὅλοι μεμνημένοι στόν ἀγῶνα, ὅστις πλέον θά ἤρχιζεν σκληρὸς διά τούς Βουλγάρους, καί ἔπρεπε ὁ ἀγὼν νά ἔχη πολλοὺς ἀλλὰ καλοὺς συνεργάτας. Τά πρόσωπα τά διευθύνοντα τό Προξενεῖον, γεμᾶτα ἐνθουσιασμοῦ, ἤρχισαν νά σκέπτονται σοβαρότερα, διότι εὐρήκαν πλέον συνεργάτας καλοὺς, τέτοιους πού ἤθελον.

Δέν ἐχρειάσθη πολὺς κόπος νά τεθοῦν τά πράγματα καλῶς. Ὁ Σερραϊκὸς λαὸς ἔδειξε τὴν [...(;)...], ἀλλὰ δέν εὕρισκεν ἀρχηγούς· καί ὅτε εὐρέθησαν οὗτοι, ὅλοι ἐτέθησαν ὑπὸ τὰς διαταγάς τῶν ἰθυόντων τοῦ ἀγῶνος. Ὅλοι ὅσοι ἤθελαν καί ὅσοι δέν ἤθελαν ἔβλεπον τούς ζωηρότερους ἐκ τοῦ Ὀρφέως καί ἀμέσως ὑπετάσσοντο στὰς διαταγάς τὰς ὁποίας ἐδίδον, χωρὶς ἀντίρρησιν, χωρὶς δισταγμὸν· ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος εἰς τὰς ἐνεργείας αὐτὰς τοῦ Ὀρφέως ὅλοι εἶχαν ὑποταχθεῖ εἰς διαταγὰς του, τὰς ὁποίας τό Προξενεῖον ἐδίδεν καί εἶχεν πλέον στενήν ἐπαφήν μετὰ αὐτῶν.

Ἄλλά καί ἡ ὑπαιθρος θά ἔπρεπε νά συνδεθῆ καλῶς μετὰ τοῦ Κέντρον. Τά εὕρισκόμενα Ἑλληνικά Σώματα εἰς τὴν ὑπαιθρον ἔπρεπε νά κινηθοῦν, νά ἐργασθοῦν ἀποτελεσματικώτερα, διότι καθὼς ἦσαν διοργανωμένα καί μὲ τὴν στενήν περιφέρειαν, φόβος ὑπῆρχεν μετὰ τὴν δρᾶσιν αὐτῶν καί μὴ ἔχοντα πού νά καταφύγουν ἂν συλληφθοῦν παρά τῶν τουρκικῶν Ἀρχῶν. Δία τοῦτο ἔπρεπε νά συνδεθῆ τό Κέντρον μὲ τὴν ὑπαιθρον. Ὁ κ. Δουκάς στὰ χωριά τῆς Πενταπόλεως διοργάνωνε τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἀγῶνος, ὁ Καπετὰν Στέργιος στὴν περιοχὴ Ἡρακλείας, ὁ Καπετὰν Θανάσης Χατζηπανταζῆς στὴ Σκοτούσα καί τὴν περιφέρειάν της. Ὁ Γ. Τεκίρνταλης ἐπίσης ὄπλαρχηγὸς στὴν περιφέρεια Ζίχνης. Ὁ καπετὰν Γ. Γιαχλῆς εἰς τὴν περιφέρειαν Χαλκιδικῆς καί Νιγρίτης. Τά πράγματα βοηθούμενα καί ἀπὸ τὴν πόλιν καί ἀπὸ τὴν ὑπαιθρον εὕρισκον πλέον τὸν καλὸν δρόμον τους.

Τό Προξενεῖον κατέστη πλέον τό ἱερόν προσκῆνημα ὄλων τῶν Ἑλλήνων, ἀκράτητον ἀπὸ ἐνθουσιασμόν πλέον, καί τοῦτο ἀπέβλεπεν εἰς τὴν καλὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἀγῶνος. Ἔπρεπε ἡ πόλις νά συνδεθῆ μὲ τὴν ὑπαιθρον. Οἱ ἐπιτελεῖς τοῦ Ὀρφέως καί οἱ ζωηρότεροι τούτων παρελάμβανον τούς χωρικοὺς καί τούς ὀδηγοῦν στοῦ Προ-

* [Μὲ ὄλην τὴν συγκέντρωσιν ἡ ἀστυνομία δέν πλησίασε. Ἐκαμεν πὼς δέν εἶδε τίποτε].

ξενείον, ἵνα γνωρίσουν τοὺς ἀρχηγούς καὶ διοργανωτάς τοῦ ἀγῶνος. Ἐκεῖ ὁ κ. Νοῦτσος ἀκούραστος συνεβούλευε καὶ ἐκαθοδῆγει πάντα ὅσους ἤθελον ἐπισκεφθῆ τοῦτον, εἴτε συνοδευομένους παρά τῶν ἐπιτελῶν εἴτε διὰ σημειώματος αὐτῶν.

Μετά τόν κ. Νοῦτσον, ὁ κ. Πρόξενος Ἀντώνιος Σαχτούρης δέν παρέλειπεν νά συστήνη στοὺς ἐπισκεπτομένους τούτους τάς ὑποχρεώσεις των πρὸς τὴν πατρίδα, τὸ ἔθνος καὶ τὸν τόπον τοῦτον, ὅστις ἐβάφη μέ ἑλληνικὸν αἷμα καὶ ἔπρεπε τὸ αἷμα τοῦτο νά φέρη τοὺς καρπούς τῆς ἐλευθερίας. Κατενθουσιασμένοι ἔφευγον οἱ τῆς ὑπαίθρου ἀπὸ τὸ Προξενεῖον καὶ ἐξήτουν τὴν εὐκαιρίαν πάλιν νά εἰσέλθουν εἰς αὐτὸ ἵνα ἀκούσουν λόγια πατριωτικά καὶ τοὺς δοθῆ ἡ διαταγὴ ἵνα ἐκτελέσουν τὴν δεῖνα ἢ δεῖνα ὑπηρεσίαν χάριν τῆς καλῆς διεξαγωγῆς τοῦ Ἀγῶνος.

Ὅλοι ὄχι μόνον τῆς ὑπαίθρου, ὄχι μόνον οἱ τῆς πόλεως Σερρών, μικροὶ καὶ μεγάλοι, περιέβαλον μέ μεγάλην ἐμπιστοσύνην τὸ Προξενεῖον, διότι πλέον εἰς αὐτὸ ἦσαν ἄνθρωποι ἱκανοί, οἱ ὅποιοι μέ σοβαρότητα καὶ φρόνησιν καθοδηγοῦσαν τὰ πράγματα τοῦ ἀγῶνος.

Ἡ δρᾶσις τῶν Ἑλληνικῶν Σωμάτων στὴν ἀρχὴν περιορίζεται μέ τάς συμβουλὰς καὶ πῶς θά διεξάγεται ἀσφαλῶς ἡ κυκλοφορία αὐτῶν χωρὶς νά δίδουν ὑπονοίας στὰς Τουρκικὰς ἀρχάς, καθ' ὅσον ὁ ἀγὼν πλέον μέ τάς βάσεις πού ἐτέθησαν ἔπρεπε νά ἔχη μεγάλα ἀποτελέσματα· εἰς τὸ Προξενεῖον, παρουσιάζεται ἡ εὐκαιρία ἵνα τὰ Σώματα εἰσέλθουν εἰς τὴν πόλιν μας μέ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἦσαν περισσότερο πλεόν ἀσφαλῆ εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῆς ὑπαίθρου. Καὶ οὕτω ἔρχεται τὸ Σῶμα τοῦ Ἀθανασίου Χατζηπανταζῆ μέ ἀσφάλειαν, χωρὶς κανένα φόβον, ὀπλισμένον ἀρκετὰ καλά μέ τὰ ἑλληνικὰ ὄπλα Γκρᾶ καὶ φέροντες ἕκαστος τῶν ὀπλιτῶν ἀρκετάς χειροβομβίδας. Ἀφοῦ τακτοποιήθη τὸ Σῶμα ἐκεῖ πού ἔπρεπε νά ἀναπαυθῆ, τὴν ἐπαύριον ὀδηγήθη διὰ τῶν στελεχῶν τοῦ Ὁρφῆως εἰς τὸ Προξενεῖον, ὅπου θά ἐλαμβάνοντο ὀδηγίαι καὶ

ἀποφάσεις διὰ τὴν δρᾶσιν τῶν Σωμάτων.

Ἡ ἀρχὴ δέ ἔπρεπε νά γίνῃ καὶ νά ἔχη σοβαρά ἀποτελέσματα, ἔπρεπε νά γίνῃ ἡ δρᾶσις τῶν Σωμάτων διὰ νά καθαρίζονται ἐπιφανῆ Μέλη τοῦ Βουλγαρικοῦ Κομιτάτου καὶ πρῶτον θά ἀρχίσωμεν διὰ νά καθαρισθῆ ἡ πόλις ἀπὸ τοῦ περιθόητου Νίκωφ, βιβλιοπώλη τῶν Βουλγάρων καὶ δραστηρίου Κομιτατζῆ, ὅστις ἐγκατασταθεὶς εἰς τὴν ἄκρην τῆς συνοικίας Ἁγίου Παντελεήμων ἦτο ὁ κυριότερος παράγων τοῦ Βουλγαρικοῦ Κομιτάτου· οὗτος ἔπρεπε πρῶτος νά φονευθῆ πάσῃ θυσίᾳ μέ ὅλας τάς προφυλάξεις, διότι, καθὼς ἀνωτέρω εἵπομεν, δὲς ἐπυροβολήθη ἄνευ ἀποτελέσματος καὶ μάλιστα τοῦ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νά ἔχη μαζί του καὶ Σωματοφύλακα, ἵνα ἀποφύγη ἐπίθεσιν ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων.

Τὸν φόνον τοῦ Νίκωφ ἀνέλαβον νά ἐκτελέσουν ὁ ὀπλαρχηγὸς τοῦ Σώματος Ἀθ. Χατζηπανταζῆς μέ τὸ πρῶτον παλληκάρι του Τάκην Παχτσεβαντζῆν (Σερραῖον). Τὰ κατάλληλα μέτρα ἐλήφθησαν, ὡς ὀδηγόν του φόνου διώρισαν τὸν ἐμπειρον ἱερέα τῆς ἐκκλησίας Ἀγίου Παντελεήμονος Παπᾶ Πασχάλην, ἵνα εἰδοποιήσῃ τοὺς καταλλήλως κρυπτομένους ἐντὸς μιᾶς οἰκίας τῆς ἐνορίας ἐκείνης καὶ διεξήγαγον τὸν φόνον μέ δυνατὰ ἀποτελέσματα. Ἦτο ἡμέρα ἀγορᾶς, ἡμέρα Τρίτη· ἐντούτοις ὁ Κομιτατζῆς ἐκεῖνος δέν ἤλλαξε τὸ δρομολόγιόν του, διότι μετὰ τάς δύο ἀποπειράς πού τοῦ ἔδωσαν τὴν ὑποψίαν ὅτι ὁ θάνατός του ἦτο ἐγγύς, μέ ὅλας τάς προφυλάξεις πού ἐκανόνισεν καὶ τὴν ὥραν πού θά κατήρχοντο στὸ κατάστημά του, πάντοτε ἀργά, πέραν τῆς δεκάτης πρωινῆς, ἔπρεπε νά βγῆ ἀπὸ τὴν οἰκίαν του διὰ νά ὑπάγῃ στὸ βιβλιοπωλεῖον του μέ τὸν Σωματοφύλακά του.

Ὅτε ἐφάνη νά κατέρχωνται ὁ Νίκωφ καὶ ὁ Σωματοφύλαξ του, ὁ ὀδηγὸς Παπᾶ Πασχάλης ἔδωσεν τὸ σύνθημα· ἐτοιμοὶ οἱ δύο λέοντές μας ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν κρύπτην των καὶ ἐπετέθησαν, ὁ μὲν Χατζηπανταζῆς κατὰ τοῦ Νίκωφ ὁ δὲ Τάκης κατὰ τοῦ ὑπαπιστοῦ του, τελειώνοντες τούτους διὰ τῶν μαχαίρων, διότι μέ περίστροφα δέν ἦτο δυ-

νατόν νά γίνη, καθ' ὅσον τό ἀστυνομικόν τμήμα ἦτο πολύ πλησίον. Ἡ πράξις ἦτο πολύ ἐπιτυχής. Ἐκεῖνον πού ἄλλοι δέν κατόρθωσαν νά τόν ἐξολοθρεύσουν, ὁ ἀτρόμητος Χατζηπανταζῆς τόν ἐκαθάρισεν σέ πέντε δευτερόλεπτα. Καί ὅτε ἐπλησίασεν τό πρωτοπαλλήκαρό του, ἀποτελειώνοντας καί οὗτος τόν ὑπασπιστήν, ἐκεῖ στήν συμπλοκήν, τραυματίζεται ὁ γενναῖος Χατζηπανταζῆς καί τό τραῦμα του, ἄν καί μικρόν, ἐπέφερον σοβαρά ἀποτελέσματα· μετά ὀκτώ ἡμέρας ἀγωνίαν παρέδωκεν τό πνεῦμα ὁ ἀείμνηστος Χατζηπανταζῆς.

Δέν θά παραλειψωμεν νά ἀναφέρωμεν ὅτι ὅσον ἡ χαρά πού ἦτο μεγάλη διά τόν φόνον αὐτοῦ τόσον ὁμως μᾶς ἐπίκρανεν ὁ τραυματισμός του Χατζηπανταζῆ, ἄν καί ἐδόθη μεγάλη προσπάθεια διά τήν θεραπείαν τοῦ τραύματος. Οἱ ἐντός τοῦ Κέντρου παρηκολούθουν μέ ἀγωνίαν τήν πορείαν τοῦ τραύματος. Ἐτοποθετήθη εἰς κατάλληλον οἰκίαν, χάρις τῆς καλῆς θεραπείας. Ἐστάθη ἀδύνατον· τό τραῦμα ἐπιδεινοῦτο, μέ ὄλας τάς προσπάθειας τῶν θεραπόντων ἰατρῶν. Τό μοιραῖον ἐπῆλθεν.

Τά πράγματα εἰσηλθον στόν κανονικόν δρόμον των. Τά Σώματα, κατόπιν πολλῶν κόπων στήν ὑπαιθρον, ἔπρεπε νά ἔχουν καί ἀνάπαυσιν· καί τοιαύτην θά τήν εὔρισκον ἐντός τῆς πόλεως, διότι ἡ διοργάνωσις, ἥτις ἐγένετο πλέον παρά τῶν Μελῶν τοῦ Ὀρφέως, διότι εἰς αὐτό, ἀνετέθη ἡ ἐργασία αὐτή νά παραλαμβάνουν δηλαδή τά εἰσερχόμενα Σώματα, νά τακτοποιοῦν αὐτά, εὔρισκοντο* τά κατάλληλα οἰκήματα διά τήν ἀνάπαυσιν καί προφύλαξιν αὐτῶν. Οὕτω, περί τάς ἀρχάς Ἀπριλίου, ἔρχεται τό Σῶμα τοῦ Στέργιου βλάχβη ἐξ Ἡρακλείας.

Τότε ἀπεφασίσθη ὁ φόνος ἐτέρου Βουλγάρου, τοῦ Πέτρου Σκρέκα*, ἐπερχόμενος τό ἐπάγγελμα τοῦ κρεοπώλου, τήν Μεγάλην Δευτέραν τό πρᾶϊ· κατόπιν μεγάλης προσπάθειας καί προφυλάξεως, κατόπιν διαταγῶν τοῦ ἀρχηγοῦ Καπετάν

Στέργιου, ὁ Ἀθανάσιος Φεγγαράς, Τάκης Παχτσεβαντζῆς θά ἐκτέλουν τόν φόνον αὐτοῦ. Κέντρον ἀγοράς ὁ τόπος τοῦ φόνου, διά τοῦτο καί ἔπρεπε μετά προφυλάξεως μεγάλης νά γίνουν ὅ,τι ἔπρεπε νά γίνουν. Ἀπό τήν ἐσπέραν τῆς προηγουμένης, ὁ Φεγγαράς καί ὁ Τάκης καταλλήλως μεταφέρθησαν εἰς τήν ἐκεῖ πλησίον κατοικίαν τοῦ Αἰδ. Παπᾶ Στεργίου Οἰκονόμου, μέ ὀδηγόν τόν Γεώργιον Παπᾶ Στέργιον, ὅστις μετά μεγάλης προσοχῆς καί ψυχραιμίας παρηκολούθει τά πράγματα καί καταλλήλως εἰδοποίησε τούς κρυπτομένους· κεραυνοβόλως δέ ἐπετέθησαν κατά τοῦ Βουλγάρου καί διά τῶν περιστροφῶν ἀπετελείωσαν τοῦτον πρό τοῦ καταστήματος τοῦ Νάκη Κούλα, ὅστις ψυχραίμως ἀντιμετώπισεν τήν μῆνιν τοῦ υἱοῦ τοῦ φονευθέντος.

Ἡ Τουρκική Ἀστυνομία, θεθεῖσα ὑπό τά ἴχνη, δέν κατόρθωσε νά ἀνακαλύψῃ τίποτε τό πραγματικόν· καί ἐπειδή τοῦτο ἦτο εἰς βάρος αὐτῆς, διά ψευδομάρτυρός τινος, Ἰσά Τσαμπάζ ὀνόματι, συνέλαβεν κάποιον Σερραῖον ἀλήτην, Λάκην ὀνομαζόμενον, ὅστις οὐδεμίαν σχέσιν εἶχεν μέ τήν ἀνωτέρω ὑπόθεσιν, καί ἐπέριψε τήν εὐθύνην εἰς τοῦτον, ὃν καί κατεδίκασεν εἰς ἰσόβια δεσμά. Εἶναι ὁμως καί ἄξιον μνείας ὅτι οἱ παρευρεθέντες καί ἐκείνην τήν ὥραν εἰς τήν ἀγοράν, ὁ Νάκης Κούλας, ὁ πατήρ τοῦ Μιχαήλ Κούλας καί Χρῆστος Τζελέπης, θεωρηθέντες ὡς ἐνοχοί, ἐσύρθησαν εἰς τάς φυλακάς καί ἀπό τοῦ Ἄννα εἰς Καϊάφαν ἐξεταζόμενοι δέν ἠδυνήθησαν νά ἀνακαλύψουν τίποτε, ἐφ' ὅσον μόνο ὁ Ν. Κούλας ἦτο γνώστης τῶν πραγμάτων. Χάρις δε εἰς τάς ἐνεργείας τοῦ Ἀρχιερέως Γρηγορίου, ἐντός 15 ἡμερῶν ἀπεφυλακίσθησαν, χωρίς νά ὑπάρχῃ οὐδεμία ὑποψία εἰς αὐτούς ἀφοῦ ἄλλωστε καί ὁ ψευτοφονιάς συνελήφθη.

Ἦτο ἡ Μεγάλη Τρίτη τοῦ ἰδίου ἔτους· αἱ ἀνωτέρω ἐπιτυχία ἔπρεπε νά δώσουν καί ἄλλο μάθημα στούς Βουλγάρους, οἵτινες ἤρχισαν νά λαμβάνουν μέτρα προφυλάξεως. Εἰς τήν περιφέρειαν τῆς Πενταπό-

* [Ὁ Νάκης Κούλας γράφει λεπτομερέστερα τά τοῦ φόνου τοῦ Πέτρου Σκρέκα] Ν.Κ.

λεως ὁ Καπετάν Δούκας διόρισε Καπετάνιον τόν Καπετάν Στρατῆν, καταγόμενον ἐκ Κυδωνίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, μέ 9 ὀπλίτας. Τὴν ἡμέραν αὐτήν, εὐρισκόμενος εἰς τὸ χωρίον Σουβάσικιουλ (Νέον Σούλι), καί περί τὴν μεσημβρίαν, ἀπεφάσισεν τὸν φόνον ἀπ' ἐκεῖ διερχομένων Βουλγαροφώνων κατοίκων τοῦ χωρίου Δράνοβας. Ἦτο μοιραῖον ὅμως, διότι δέν ἐτέθησαν καλῶς μελετημένα τὰ πράγματα, ὁ φέρων τὴν εἰδησιν χωρικός εἰς τὸ Προξενεῖον, τὴν ἀπόφασιν ἦν ἔλαβεν τὸ Σῶμα, δέν ἔδωσε καλάς πληροφορίας· χωρὶς δέ νά λάβουν γνῶσιν τῶν ἀποφασισθέντων τοῦ Σώματος ὁ κ. Νούτσος καί ὁ Πρόξενος Σαχτούρης, ὁ βοηθός τοῦ Προξενείου Γραμματεὺς, Μακρόας ὀνομαζόμενος, ἀναστάτωσεν τὰ στελέχη τοῦ Ὀρφέως δίδων διαταγὰς ἀνεφαρμόστους, ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ Προξένου καί τοῦ κ. Νούτσου, ὅτε δέ περιῆλθον εἰς γνῶσιν αὐτῶν αἱ διαταγαὶ τοῦ κ. Μακρόα, ἀνάστατος ἀπὸ τὴν θλίψιν καί τόν θυμόν, διότι θά ἐκινδύνευεν ἡ ὅλη ὑπόθεσις αὐτή, ὁ κ. Νούτσος καλέσας τόν κ. Μακρόα ἵνα ἐντός δύο ὥρῶν ἐγκαταλείψῃ τὸ Προξενεῖον καί τὴν πόλιν καί ἀναχωρήσῃ πάραυτα, ὅπερ καί ἐγένετο, ἔφυγεν τὴν ἰδίαν ἡμέραν· δυστυχῶς ἡ ἀναστάσις αὐτῆ ἔφευγεν καί δυσάρεστα. Ἐπιστρέφουσα μιά ὁμάς κατοίκων Δρανόβης ἐκ Σερρῶν, καθὼς πρότερον ἔπρεπε νά διέλθῃ διὰ μέσου τοῦ χωρίου Νέον Σούλι, ἀλλὰ καθὼς ἤρχισαν νά κυκλοφοροῦν τὰ Ἑλληνικά Σώματα ἤρχισαν καί οἱ προφυλάξεις τῶν Βουλγάρων· περί τούς 20-30 χωρικούς, Δρανοβοί, ἐπέστρεψαν ἀπὸ τὸ παζάρι τῶν Σερρῶν ὅλοι μαζί διὰ τοῦ φόβου τῶν Ἑλλ. Σωμάτων, ἀντί ὅμως νά διέλθουν διὰ μέσου τοῦ χωρίου ὅπου περίμενε αὐτούς τὸ Σῶμα, ἠλλαξαν δρόμον διερχόμενοι ἄνω τοῦ χωρίου.

Ἡ ἀπόφασις ἔπρεπε νά πραγματοποιηθῇ, καί διὰ νά γίνουν ὅλα ὅσα ἀπεφασίσθησαν, τὸ Σῶμα ἔπρεπε νά ἐξέλθῃ τοῦ χωρίου καί νά βρῇ τὸ ἐπιστρεφόμενον καραβάνι τῶν Βουλγάρων σέ θέση καλὴ διὰ νά ἐπιτύχῃ τόν σκοπόν του. Τὰ πράγματα ἠλθον διαφορετικά, ὄχι ὅπως τὰ ὑπελόγι-

ζεν ὁ Καπετάνιος μέ τούς ὀπλίτας. Οἱ χωρικοί ἐπροχώρησαν ἀρκετά, τὸ Σῶμα δέν ἔφθασεν ἐγκαίρως στὴν θέσιν του, ἡ ἔξοδος τοῦ Σώματος ἐκ τοῦ χωρίου ἔφευγεν διάφορα σχόλια, τὸ γόητρον τοῦ Ἀρχηγοῦ θά ἦτο μειωμένον ἂν δέν ἐγένετο κάποια ἀπόπειρα διὰ νά φέρῃ τούς Βουλγάρους στὴν ιδέαν τοῦ φόβου. Λαμβάνεται ἀπόφασις νά πάρουν τούς Βουλγάρους στό κυνηγητό καί τοῦτο ἔπρεπε νά γίνῃ διὰ τῶν ὀπλων. Οἱ Βούλγαροι, ἀντιληφθέντες τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Σώματος, διεσκορπίσθησαν ἄλλοι πρὸς τὰ ἄνω καί ἄλλοι πρὸς τὰ κάτω, ἄφησαν τὰ ὑπόζυγια τῶν ἐδῶ καί ἐκεῖ. Διὰ νά φθάσωμεν στό ἀποτέλεσμα ἔπρεπε νά πυροβοληθοῦν καί μέ τούς πυροβολισμούς θά ἀντελαμβάνοντο τὰ στρατιωτικά ἀποσπάσματα τούς κρότους καί θά ἐπλησίαζον στόν τόπον τῶν πυροβολισμῶν· ἀλλῶς δέν ἤμποροῦσε νά γενῆ καί ἤρχισαν οἱ πυροβολισμοί, φονεύσαντες μεν περί τούς 8. Ἀλλὰ δέν ὑπῆρχεν μέρος πλέον πού νά καταφύγῃ τὸ Σῶμα, καί λαμβάνει τόν δρόμον του πρὸς τὰ κάτω, δευθυνόμενον ἔξω τοῦ χωρίου, εἰς θέσιν Ἀϊ-Λιαῖ, ὑψηλὴ θέσις ὅπου θά ἠδύναντο νά διακρίνωσιν τόν ἐρχομόν τῶν στρατιωτικῶν Ἀποσπασμάτων· καί ἐκεῖ δέν ἦτο δυνατόν νά μείνουν καί ἤρχισαν τὴν πορείαν τῶν πρὸς τὸ Χρυσό, ἀλλὰ διὰ νά φθάσουν ἐκεῖ ἔπρεπε νά διέλθουν ἀπὸ τὸ Ζιλί, χωριὸ κατοικούμενον ἀπὸ ὀλίγους Ὀθωμανούς, οἵτινες ἔφευγον ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καί κατοίκησαν ἐκεῖ. Ἡ θέσις τοῦ Σώματος ἤρχισεν νά γίνεσθαι δεινὴ· τὰ ἀποσπάσματα πληροφορηθέντα ἤρχισαν νά τρέχουν πρὸς συνάντησιν τῶν. Τὰ ἔφιππα ἤρχισαν νά πλησίαζον τὸ Σῶμα, ὅσο θάρρος καί τόλμη καί ἂν ὑπῆρχε, ἔπρεπε διὰ τῶν ὀπλων νά ἀνταπεξέλθουν· ἡ ἡμέρα ἀκόμη ἐφώτιζεν αὐτούς καί ἐβοήθει τόν Στρατόν νά ἔχῃ κατὰ πόδας τὸ Σῶμα. Ἡ περιέργεια τῶν Ὀθωμανῶν τοῦ Ζιλί ἔδιδε ὀδηγίας στόν ἀρχηγόν τοῦ Τ. Ἀποσπάματος· ἡ κατεύθυνσις ἦτο πρὸς τὸ Χρυσό. Ἡ ἀντίστασις, ἂν καί ἐγένετο, ἀλλὰ οὐδέν ἀποτέλεσμα ἔφευγεν· ἡ φυγὴ ἦτο ἡ σωτηρία τοῦ Σώματος. Νεκρόν

ἀφήνουν ἓνα, τὸν ἐξ Ἀχινοῦ Νίκον ὀνομαζόμενον, οἱ δὲ λοιποὶ κατέφυγον εἰς τὸ Χρυσό. Ἐὰν καὶ ἐγένετο ἡ προσπάθεια ἐκ μέρους τῶν χωρικῶν, ὅπως ἐξέλθουν τοῦ χωρίου, διότι ἡ νύξ εἶχεν ἐπέλθει, ἡ τόλμη καὶ ἡ προσπάθεια τοῦ Αἰδ. Παπᾶ Δημητρίου Οἰκονόμου νὰ βοηθήσῃ τούτους νὰ σωθοῦν φεύγοντες ἐκ τοῦ χωρίου ἐστάθη ἀδύνατον.

Ἦτο πλέον γραφτό ἡ δρᾶσις τοῦ Σώματος αὐτοῦ νὰ καταλήξῃ στὴν φυλακὴ. Νύκτα περιπετειώδη διήλθον οἱ ἀντάρται καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ. Τὴν πρωίαν συλληφθέντες, ὀδηγήθησαν στὰς φυλακὰς Σερρῶν. Κατεδικάσθησαν ἅπαντες εἰς ἰσόβια δεσμά καὶ εἰς ἐξορίαν εἰς τὴν νήσον Ρόδον. Ἐκ τῆς ὅλης περιπέτειας ταύτης κανεὶς ἄλλος δὲν κατεδικάσθη εἰς φυλάκισιν, ἐκτὸς τῆς προφυλακίσεως τινῶν χωρικῶν τοῦ Χρυσοῦ καὶ Νέου Σουλίου, καθόσον τὸ Σῶμα ἐτήρησεν μεγάλην ἐχεμύθειαν, καὶ τὴν ὅλην εὐθύνην τῆς πράξεως ταύτης ἀνέλαβεν ὁ Καπετάνιος.

Τὰ Σώματα εἶχον πλέον ἀσφαλές καταφύγιον τὴν πόλιν μας. Ὅσακις ἤρχετο ἀνάγκη διὰ νὰ ἀναπαυθῆ κανὲν Σῶμα ἀπὸ τὰς περιπετειᾶς, ἡ πόλις μας προθύμως προσέφερεν τὴν περίθαλψιν καὶ τὴν διατροφήν τῶν Ἀνταρτῶν. Ὁ λαὸς ἠσθάνετο ὑποχρέωσιν πλέον νὰ προσφέρῃ τὰς υπηρεσίας του πρὸς τοὺς ἐργάτας τοῦ ἔθνους καὶ τῆς Πατρίδας. Δὲν ὑπολόγιζεν πλέον τὰ δεινὰ καὶ τὰς φοβεράς συνεπειάς, ἂν ποτὲ συνέβαινε κανὲν δυσάρεστον στοὺς ἀντάρτας. Ἀπόδειξιν ἔχω μὲν τρανωτάτην πῶς οἱ Σερραῖοι ἐόρταζον τὴν Πρωτομαγίαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὅσοι ἐνθυμούνται καὶ ὅσοι ἔζησαν τότε αὐτοὶ μαρτυροῦν τὸν ἐθνουσιασμόν, τὴν χαράν, τὸν μέγαν πατριωτισμόν, τὴν περιφρόνησιν πρὸς τὰς Τουρκικὰς Ἀρχὰς καὶ τῶν Τούρκων ὄλων ἐν γένει.

Ἡ Πρωτομαγία διὰ τοὺς Σερραῖους ἦτο τὸ ἐθνικὸν Πάσχα· κυριαρχοῦσαν τότε ὄλων τῶν ἐξοχῶν οἱ Ἕλληνες κάτοικοι τῶν

Σερρῶν, οἱ Τούρκοι δὲν ἐτόλμων νὰ περιφέρωνται εἰς τὰς ἐξοχὰς διότι ἠννόησαν πλέον ὅτι ὀργανώθησαν οἱ Ἕλληνες ὄλοι εἰς Ἀντάρτικα Σώματα καὶ αἱ πρὸ τοῦ 1906 Πρωτομαγιάι εἶχον τὴν αἴγλην τὴν ἑλληνικὴν, ἀλλὰ μετὰ τὸ 1906, καὶ ἰδία τοῦ ἔτους αὐτοῦ ὁ ἐορτασμός τῆς 1ης Μαΐου, ἔδωσεν εἰς ὄλους νὰ ἐννοήσουν ὅτι ἡ πόλις μας ἦτο κοιτίς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἔτοιμη νὰ ξεσπαθῶσῃ εὐθύς ὡς τῆς ἐδίδοτο ἡ στιγμή. Τὴν ἡμέραν αὐτὴν αἱ Γυμναστικαὶ ἐπιδείξεις ἔδωσαν νὰ ἐννοήσουν εἰς ὄλους ὅτι τὰ παιδιὰ καὶ κορίτσια τῶν Σερρῶν, μὲ τὰ σουηδικὰ γυμνάσια τῶν, τοὺς κοντοὺς καὶ τὰς κορίνας (ἡ μουσικὴ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Ι. Βαΐου προσέδωσεν ἰδιαιτέραν αἴγλην εἰς τὴν ἐορτὴν τῆς Πρωτομαγιάς) ἦσαν ἔτοιμοι Στρατιῶται διὰ κάθε στιγμὴν πού θα ἐξήτει ἡ πατρίς, γιὰ δὲ τοὺς Τούρκους, οἵτινες μέσα τοὺς μόνον ἔλεγον χωρὶς νὰ δεῖξουν τὸν φανατισμόν τους ὅτι αὐτοὶ εἶναι Στρατιῶται ἔτοιμοι (Χαζίρ Ἡσκέρ).

Ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, ἡ δρᾶσις ἐπεκτείνετο, ἡ ὑπαιθρος περιήρχετο εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς πατρίδος, ὅσοι ἐκ τῶν χωρικῶν εἶχον ἐγκαταλείψει διὰ τοῦ φόβου τῶν Βουλ. Σωμάτων, μὲ τὴν δρᾶσιν τῶν Σωμάτων μας ἐπανήρχοντο εἰς τὴν εὐθείαν ὁδόν, ἀποκηρύσσοντες τὸ σχίσμα τὸ Βουλγαρικόν. Ἡ πόλις γιὰ ὄλους ἦτο τὸ καταφύγιον καὶ εἰς αὐτὴν προσερχόμενοι εὕρισκον ἀνακούφισιν στὰς ψυχὰς καὶ τὰς καρδίας των. Οἱ Ὀρφεῖς, παραλαμβάνοντες τούτους, μὲ τὰς νοθεσίας καὶ τὰς παροτρύνσεις ἔδιδον εἰς αὐτοὺς τὸ θάρρος. Ἡ διοίκησις τοῦ Ὀρφέως δὲν παρέλειπεν νὰ διοργανώῃ μουσικὰς συναυλίας. Κέντρον συνεντεύξεως καὶ συνενοήσεων ἦτο τὸ οἶκμα τοῦ Ὀρφέως. Ἐκεῖ οἱ Ἐπιτελεῖς*, ξεχωρίζοντες τοὺς πλέον θερμόαιμους καὶ ζωηροὺς διέτασσαν αὐτοὺς διὰ τὰς καθημερινὰς των υπηρεσίας· δὲν παρέλειπον οὔτε τὸ καθήκον ἀλλ' οὔτε καὶ τὰς ὑποχρεώσεις των πρὸς τὸν Σύνλογον. Κάθε βράδι, μετὰ

* [Ἐπιτελεῖς: Στέφανος Ἀναστασίου, Νάκης Κούλας, Τάκης Φεσᾶς Δέλλιου.] Ν.Κ.

τάς ἐργασίας τὰς ἀτομικάς, ἤρχετο ἡ πατριωτικὴ ἐργασία. Τὸ οἶκημα τοῦ Ὁρφέως ἐδέχετο πάντας ὅσοι ἦσαν ταγμένοι εἰς τὸν ἱερόν βωμόν τῆς πατρίδος· οἱ ἐκ τῆς ὑπαίθρου ἐρχόμενοι θά διήρχοντο ὥρας ἀνακουφίσεως ἀκούοντες μουσικά τεμάχια, ἐθνικά ἄσματα καὶ πατριωτικά ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Κ. Σγουροῦ. Ὁ καθένας, ὅπου ἐτάχθη, ἔπρεπε νὰ λάβῃ τὴν θέσιν του. Ἡ ἀθρόα αὐτὴ προσέλευσις εἰς τὸν Ὁρφέα ἤγειρεν πάλιν τὰς ὑπονοίας τῆς Ἰ. Ἀστυνομίας, ἃν καὶ δὲν παρέλειπεν αὐτὴ νὰ παρακολουθῇ τὰς ἐνεργείας τοῦ Ὁρφέως· δραστηριώτερον τῶρα ἐπέβλεπεν καὶ παρηκολούθει τὰς ἐνεργείας τοῦ Ὁρφέως.

Τοῦτο εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν παραιτήσιν τοῦ Προέδρου τοῦ Ὁρφέως κ. Κων. Τενκετζῆ, ἱατροῦ. Παρακλήθεις οὗτος ἐκ τῆς ὀλομελείας τοῦ Ὁρφέως νὰ μὴ ἐγκαταλείψῃ τὴν Προεδρίαν, ἐστάθη ἀδύνατον, διὸ καὶ ἐγκατέλειπε τὸν Ὁρφέα εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ μεγαλείου του καὶ τῆς δόξης του.

Τὴν προεδρίαν τοῦ Ὁρφέως ἀνέλαβεν ὁ κ. Κων. Μαρούλης, ὅστις προήρχετο ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἀνωτέρω ἐπιτροπῆς τοῦ Ἀγῶνος. Ἡ ἐντύπωσις τῆς Σερραϊκῆς Κοινωνίας διὰ μὲν τὸν παραιτηθέντα Κων. Τενκετζῆν δὲν ἦτο εὐχάριστος, σχολιαζομένη διαφοροτρόπως, εἰς δὲ τὸν διαδεχθέντα τοῦτον εἰς τὴν Προεδρίαν τοῦ Ὁρφέως Κων. Μαρούλην ἀπέβλεπεν μετὰ ἰδιαιτέρας ἐμπιστοσύνης, διότι ἀναλαβὼν τὴν Προεδρίαν τοῦ Ὁρφέως ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἐθνικὴν δρᾶσιν αὐτοῦ περισσότερο καὶ ὀλιγώτερον εἰς τὴν ἐκπολιτιστικὴν δρᾶσιν αὐτοῦ. Τὸ ἔργον τοῦτο ἦτο πολὺ βραχὺ καὶ ἀργότερον θά ἀναφέρωμεν περισσότερα, ἵνα παρακολουθῆσωμεν τὰ ἐθνικά γεγόνота τῆς δράσεως τοῦ Ἀγῶνος καὶ τοῦ Ὁρφέως.

Ἐντατικὴ ἐργασία, ἀκράτητος ἐνθουσιασμός ἐκ τῆς ὅλης ἐνεργείας τοῦ Ὁρφέως, ἐνόμιζεν κανεὶς ὅτι ὁ Ἑλληνισμός

τῆς πόλεως Σερρῶν ἀπετίναξεν τὸν Τουρκικὸν ζυγὸν καὶ ἔζη πλέον ἐλεύθερος· ἀλλὰ ὄλ' αὐτὰ ἐγίνοντο μὲ μεγάλην σύνεσιν καὶ μὲ προφύλαξιν, ἵνα μὴ δοθῇ ἡ μικρὰ αἰτία ὑποψίας στὰς Τουρκικὰς Ἀρχάς. Οἱ Βούλγαροι, φοβηθέντες, δὲν ἦτο δυνατόν πλέον νὰ ἐνεργήσουν ὡς ἐνήργουν πρότερον. Γνωστόν εἶναι εἰς τοὺς Σερραίους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὅτι ἡ Βουλγαρικὴ προπαγάνδα ἔφθασεν καὶ μέχρι τῆς πόλεως μας, διότι εἶχεν εὖρει ἀνοικτὸν πεδίων· καὶ ἔφθασαν μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἰδρῦσουν καὶ Γυμνάσιον Βουλγαρικόν, στρατεῦντες Βουλγαρόπαιδα καὶ ἀπὸ τὰ μακρινότερα μέρη τῆς Τουρκικῆς Ἐπικρατείας, ὡς π.χ. ἀπὸ τὴν Ἄνω Τζουμαγιάν, τὴν Δίθραν, Λαζαρόπολιν καὶ ἄλλας πόλεις καὶ χωριά, ἵνα δεῖξουν ἀριθμὸν μεγάλον τῶν οἰκοτρόφων τοῦ Γυμνασίου των*. Ἐκ τῆς ὅλης δράσεως τῶν Σωμάτων πανικός κατέλαβεν τοὺς διευθύνοντας τὸ Βουλ. Γυμνάσιον. Εἶχον τὴν συνήθειαν καὶ τοῦτοι, ὅπως τὴν 11 Μαΐου, ἑορτὴν τοῦ Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, ἐπιδεικτικῶς ἐξέρχοντα εἰς τὴν θέσιν Κιόσκια καὶ ἐκεῖ νὰ δεῖξωσι τὴν ἐθνικὴν τους ὑπόστασιν. Ἐργαζομένη ἡ Βουλ. προπαγάνδα, καὶ ἡμεῖς ἀδρανόυσαμε, αὐτοὶ ὅσο καὶ ἐπήγαιναν ἐχώνοντο στή μύτη μας, ἅμα ὁμως ἤρχισαμε τὴν δρᾶσιν μας διεσκορπίσθησαν ἀμέσως, δὲν εἶχον τὴν τόλμην ὄχι στὰ Κιόσκια νὰ ἐξέλθουν ἀλλ' οὔτε καὶ στὴν ἀγορὰ ἐξήρχοντο, ἐκτός καθ' ὁμάδας ἀπὸ 5-6, διὰ νὰ φωνίσωσι τίποτε ἀπὸ τὴν ἀγοράν. Τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἡ ἑορτὴ του ἦτο νεκρά, ἡ θέσις Κιόσκια δὲν ἤκουσε πλέον τὴν βουλγαρικὴν φωνὴν ἢ γλῶσσαν, ὑπῆρχε κάλλιστα ἡ γνώμη ἃν ἐξήρχοντο πρὸς διασκέδασιν τὴν ἡμέραν ἐκείνην νὰ γίνῃ καὶ ἐπίθεσις τῶν Ἑλληνικῶν Σωμάτων ἀπὸ τὰ ἀνατολικά ὑψώματα, κατερχόμενα τὰ Σώματα ἀπὸ τὰ χωριά τῆς Πενταπόλεως διὰ μέσου τῆς Μονῆς τοῦ Προδρομοῦ. Τὸ τοιοῦτον ἦτο πολὺ ἐπικίνδυνον διὰ τὰ Ἑλληνικά Σώματα, ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον ἀπεσοβήθη

* [Γυμνασίου αγοριῶν [...(.)...] τὸ σπίτι του Χατζηποστολῆ ἐπηκολούθει ὁ τραυματισμός τοῦ Χατζηποστολῆ καὶ ἡ ταφή της μητέρας του δίχως παρὰ μέσα στοῦ σπῆτι.] Ν.Κ.

μόνον από τόν φόβον τῶν Βουλγάρων, οἵτινες δέν ἐτόλμησαν νά ἐξέλθουν. Τούς φόβους τῆς πόλεως κατά τῶν Βουλγάρων ἠκολούθησαν καί εἰς τήν ὑπαιθρον· οὕτω εἰς τήν Πεντάπολιν κατήλθεν ἐκ Δράνοβας ὁ Βουλγαροδιδάσκαλος υἱός τοῦ ἱερέως τοῦ χωρίου του διά τήν προμήθειαν φυτωρίων (χασλαμάδες)· ἦτο φυσικόν ἡ τόλμη αὐτοῦ νά πληρωθῆ ἄκριβά ἐκ μέρους τῶν Σαρμασοκλητάδων. Παραλαβόντες τοῦτον τρεῖς ἐκ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου, ἴνα τόν προμηθεύσωσι φυτώρια, δέν ἐφάνη οὔτε ἴχνος τοῦ Βουλγαροδιδάσκαλου, διότι ἐτόλμησε νά μολύνη πλέον τόν ἑλληνικόν ἀέρα τῆς Πενταπόλεως.

Ἐπῆρχεν ἀπό πολλῶν ἐτῶν ἡ διαταγή τῆς Τ. Ἀστυνομίας, ἴνα κάθε ἐνορία χριστιανική καί τουρκική ἀκόμη κρατῆ ἐπί μηνιαίων μισθῶν νυκτοφύλακας εἰς τὰς ἑλληνικάς συνοικίας· εὐτυχῶς ἀνέκαθεν οἱ νυκτοφύλακες διαρίζοντο πάντοτε Ἕλληνες χριστιανοί καί ὅτε ἤρχισεν ὁ ἀγὼν ἐξηκολούθει τό ἴδιον σύστημα, νά διορίζονται Ἕλληνες τοιοῦτοι. Εἰς τήν ἐνορίαν Ἄνω Ταξιαρχῶν ἦτο διορισμένος κάποιος Θωμᾶς Χασαπούδης· ἡ ἐμφάνισις αὐτοῦ εἰς τὰς τάξεις τῶν νυκτοφυλάκων ἦτο ὑποπτος καί καθὼς ἀργότερον ἀπεδείχθη ὅτι καί προδότης, διότι ἐπρόδωσεν δύο χωρικούς μας ἐκ Παπᾶ, φέροντες ὁ καθένας ἀνά ἓνα ὄπλα Γκρᾶ ἐκ τοῦ Προξενείου εἰς τό χωριό τους. Ἄν καί οὗτοι διέφυγον τήν σύλληψιν τῶν Τ. Ἀρχῶν, ἔπρεπε ὁμως τοῦτος νά ἐκλειψῆ, διότι ὄχι μόνον ὡς ὑποπτος πού ἐθεωρήθη κατ' ἀρχάς ἀλλ' ἦτο καί πραγματικός προδότης.

Ὁ φόνος τοῦ προδότου αὐτοῦ ἀποφασίζεται νά γίνῃ ἀλλ' ἔπρεπε νά προσδώσῃ χαρακτήρα τιμωρίας καί νά γίνῃ κάποια ὑπόδειξις τοῦ φόνου. Ἐλήφθη ἐπίσης ἀπόφασις ἴνα τά μέλη τοῦ Ὀρφέως κάμουν τό ἔτος ἐκεῖνο εἰς τά Κιόσια διασκεδάσιν, ἐπιδεικνύοντα τήν Μουσικήν των καί τήν φωνητικὴν Μουσικήν τοῦ Συλλόγου. Καταλληλοτέρα στιγμή διά νά λείψῃ ὁ Νυκτοφύλαξ Θωμᾶς ἦτο ἡ παραμονή τῆς διασκεδάσεως. Τό Σῶμα τοῦ Καπετάν Στεργίου

εὐρίσκετο διά νά ξεκουρασθῆ στήν πόλιν μας, ὁ Ἄθανάσιος Φεγγαῖος διετάχθη νά ἐκτελέσῃ τόν φόνον. Ὀδηγηθεὶς δέ καταλλήλως παρά τῶν Μελῶν τοῦ Ὀρφέως καί εὐρῶν κατάλληλον στιγμὴν ἀπετελείωσεν τοῦτον χωρὶς νά γίνῃ μεγάλος θόρυβος διά τόν φόνον του ἐκ μέρους τῆς Τ. Ἀστυνομίας. Τό μεσονύκτιον παρήρχετο καί ἡ ἐτοιμασία διά τήν διασκεδάσιν ἐγένετο χωρὶς νά προσκόπηται πουθενά, οὔτε διά τόν λόγον τοῦ φόνου ἀλλ' οὔτε νά δοθοῦν σημαία ὑποψίας ὅτι ἦτο δυνατόν οἱ ἐτοιμάζοντες διασκεδάσιν νά φθάσουν σέ τοιοῦτον σημεῖον νά σκοτώνουν ἀνθρώπους. Ὅτε ἐξημέρωσεν καί ἤρχισαν νά προσέρχονται τά Μέλη τοῦ Ὀρφέως καί πολὺς κόσμος, διά νά παρακολουθήσῃ καί ἀκούσῃ τήν Μουσικήν, ἔπρεπε νά ἀναφέρουν ὅλοι ἂν ἔμαθον τά τοῦ φόνου τοῦ Θωμᾶ καί ὁ ἓνας πρὸς τόν ἄλλον ἔλεγεν, «ξεύρω, ξεύρω, ἄσ' τόν Θωμᾶ καί ἔλα τώρα στήν διασκεδάσιν».

Ἡ διασκεδάσις διεξήγετο λαμπρά μέ πρόγραμμα· ὅτε ἔπαιζεν ἡ ὀρχήστρα ὅλοι παρηκολούθουν μέ προσοχήν, ὅτε ἡ Μπάντα ἐγένετο χωρὶς τῶν Μελῶν σχηματίζοντες μεγάλον κύκλον, διότι καί ὁ ἀριθμὸς τῶν Μελῶν ἀνήρχετο εἰς 400· μέ ἀγάπην καί ὑποταγήν ὅλοι διεσκεδάζον τραγουδῶντες τά ἔθνικα ἄσματα τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀγῶνος, ἡ Τράπεζα ἐτοιμάζετο, ἴνα προσδώσῃ καί αὐτὴ τό μεγαλεῖον τῆς εἰς τήν διασκεδάσιν. Ὁ Πρόεδρος Κ. Μαρούλης, περιτριγυριζόμενος ἀπὸ τά Μέλη τοῦ Δ. Συμβουλίου, λαμβάνων μέρος στό Κέντρον τῆς Τραπεζῆς· ἡ χαρὰ καί ὁ ἐνθουσιασμός περιβάλλει ὅλους, δέν ἦτο δυνατόν νά διεξαχθῆ καλλίτερα ὅπως διεξήγετο τήν ἡμέραν ἐκείνην ἡ χαρὰ καί ἡ ἐμπιστοσύνη πρὸς ἀλλήλους· καί τό ἓνα ἐγένετο καί τό ἄλλο δέν παρελείπετο. Ἀλησμόνητος ἔμεινεν ἡ ἡμέρα ἐκείνη στόν Ὀρφέα καί εἰς ὅλους τοὺς Σερραῖους, οἵτινες ἐπισκέπτοντο τά Κιόσια.

Ἐπρεπε νά γίνῃ μετὰ τήν τράπεζαν καί διακοπή, διότι θά ἀνεπαύοντο τήν μεσημβρίαν ὅλοι, καί πρό πάντων ὅσοι ἀνέλαβον

νά εξυπηρετήσουν τή διασκεδάσιν, καί διότι τό ἑσπέρας θά ἐγένετο ἐπανάληψις τῆς Μουσικῆς καί προγραμματισμός αὐτῆς, διότι ὅλος ὁ Σερραϊκός κόσμος, μικροί ἢ μεγάλοι, θά ἐπεσκέπτοντο τήν ἡμέραν ἐκείνην, ἵνα ἀπολαύσωσι τῆς διασκεδάσεως.

Οἱ ὀργανωταί τοῦ Ἄγωνος, ὁ Πρόξενος καί ὁ κ. Νοῦτσος, θά ἤρχοντο καί αὐτοί διά νά ἐκφράσουν τήν εὐχαρίστησίν των, ἀλλά καί τόν θαυμασμόν των συνάμα, καί νά συγχαροῦν τοὺς Ὀρφεῖς διά τήν καλήν τάξιν τῆς διασκεδάσεως καί διά τήν λαμπράν ἐπιτυχίαν τοῦ φόνου τοῦ προδότη διότι, καθὼς ἀνωτέρω εἶπομεν, ἡ Τ. Ἀστυνομία οὐδεμίαν ὑποψίαν εἶχεν, ἀλλ' οὔτε καί ἠδύνατο νά ἔχη εἰς τόν Ὀρφέα διά τήν ἀνωτέρω πρᾶξιν.

Ὅτε ἔφθασαν στά Κιόσια, τό Προξενεῖον ὑπεδέχθη τοὺς διοργανωτάς καί ἠεὺχαρίστησεν τοὺς κυρίους*, διότι εἶχον τήν εὐχαρίστησιν νά προσφέρουν στοὺς Ὀρφεῖς δύο θαρέλια μπίρα, ὑπενθυμίζοντες συνάμα ὅτι καί ἡ διασκεδάσις διασκεδάσιν, ἀλλά καί τό καθῆκον δέν παραλείπεται.

Παρουσιαζόμενος ὁ Ὀρφεύς εἰς τὰς Τουρκικὰς Ἀρχάς ὅτι σκοπός του ἦτο νά ἐκπολιτίσῃ τοὺς νέους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, δέν ἄφηνεν νά παρέρχεται στιγμὴν διά τὰς Μουσικὰς ἐμφανίσεις, ἂν καί ἡ ἐποχὴ δέν ἦτο διά Μουσικὰς Συναυλίας· ἐν τούτοις δέν παρέλειπον νά προετοιμάζονται δῆθεν διά τοιαύτας, διότι αἱ Τουρκικαὶ ἀρχαὶ τῆς πόλεως μας ἐζήτησαν τήν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Προέδρου τοῦ Συλλόγου Κ. Μαρούλη παρά τῆς διευθύνσεως τοῦ τουρκικοῦ Μονοπωλείου Καπνοῦ (Ρεζή) ἀπὸ τήν πόλιν μας καί νά μετατεθῇ οὗτος εἰς ἄλλην πόλιν, ὅπου καί ἐπετεύχθη ἡ μετάθεσις του εἰς Τραπεζοῦντα καί ὁ Ὀρφεύς ἔμεινεν ἄνευ Προέδρου. Ἀλλὰ τό ἀξίωμα τοῦ Προέδρου προταθέν εἰς τινὰς τῶν προκρίτων μας κανεῖς δέν ἤθελεν νά δεχθῇ τό τοιοῦτον, τοὺς λόγους διότι δέν ἐδέχοντο ἀφήνομεν εἰς

τήν κοινήν γνώμην νά κρίνῃ.

Θ' ἀφήσωμεν ὀλίγον τὰς Μουσικὰς ἐτοιμασίας τοῦ Ὀρφέως, ἵνα ἐπανέλθωμεν πάλιν, καί διά νά δώσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας τήν σειρὰν τῶν γεγονότων. Μετά τήν σύλληψιν τοῦ Σώματος τοῦ Καπετάν Στρατῆ, καθὼς ἀνωτέρω εἶπομεν, ὅτι τήν εὐθύνην ἀνέλαβεν οὗτος χωρὶς νά ἐνοχοποιήσῃ οὐδένα ἄλλον. Τὰ πράγματα ἦσαν ἡσυχὰ εἰς τοὺς διευθύνοντας τόν Ἄγωνα, αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ ἐλάμβανον δραστήρια μέτρα, ἵνα ἐνοχοποιήσωμεν ἔστω καί ἓνα ἐκ τῶν διευθυνόντων τόν Ἄγωνα, ἢ ἓνα ἐκ τῶν Σερραίων πολιτῶν ἐκ τῆς ἀνωτέρας τάξεως, καί ἐξ ἄλλου ἢ ἀναχώρησις τοῦ βοηθοῦ Γραμματέως τοῦ Προξενείου κ. Μακρόα, ὅστις ἔφυγεν δυσαρεστημένος, ὅλ' αὐτὰ ἔδωσαν τήν ἐντύπωσιν ὅτι πρέπει νά λαμβάνωνται εἰς τό ἐξῆς μέτρα προφυλακτικά διά νά μὴ δοθῇ οὐδεμίαν ὑποψίαν εἰς τὰς Τ. Ἀρχάς. Τόν πρῶτον ἀντίκτυπον εἶχεν τό Σῶμα τοῦ Νεκροῦ Ἀθ. Χατζηπανταζῆ. Εἶχεν ταφεῖ ὁ νεκρός οὗτος εἰς θέσιν ἀσφαλεστάτην· ὅσοι ἐκ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως μας ἐνθυμοῦνται τήν Ἱερὰν Μητρόπολιν καί τήν τοποθεσίαν αὐτῆς, ἐκεῖνοι θά γνωρίσουν καί θά ἀντιληφθοῦν καλῶς ποῦ ἐγένετο ἡ ταφή, εἰς τό προαύλιον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καί ἐκεῖ ποῦ εἶναι ἐκεῖνο τό λιθόκτιστον σκευοφυλάκιον, ἀριστερά τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἁγίων Θεοδώρων, ἐκεῖ ὅπου ὑπῆρχον κλίμακες μικραὶ ἢ καί μεγάλαι, ἐκεῖ ὅπου ἡ παράδοσις τῆς ἱστορίας τῆς πόλεως εἶχεν τήν συγκοινωνίαν ἢ ἐκκλησίαν μέ τήν ἀκρόπολιν τῶν Βυζαντινῶν χρόνων, ἐκεῖ ἐτάφη ὁ Νεκρός Ἀθ. Χατζηπανταζῆς, ἐν γνώσει τοῦ Μητροπολίτου Γρηγορίου καί τοῦ Πρωτοσύγγελου αὐτοῦ Λεοντίου καί τοῦ φύλακος τῆς Μητροπόλεως Ἀθ. Κοτούλα. Τήν ὑποψίαν ταύτην τῆς ἀνησυχίας, μήπως ὁ δυσαρεστημένος γραμματεὺς, φεύγων, ἐνοχοποιήσῃ τινὰς ἐκ τῶν λαβόντων μέρος εἰς τήν ταφήν ἢ καί διευθύνοντας ἀκόμη, ἔπρε-

* [Ἡ πανήγυρις στήν Πρωτομαγιά τῆς πωλήσεως διαφόρων ἀντικειμένων ὑπὸ τοῦ Συλλόγου Δεσπινίδων καί Κυριῶν.] Ν.Κ.

πε νά τήν ἀντιμετωπίσουν σοβαρῶς, διότι ἔτσι καί ἔπρεπε νά γίνη, διά νά προληφθοῦν σοβαραί συνέπειαι· ἄν καί οἱ φόβοι διελύθησαν κατόπιν, διότι οὐδέν ἐκ τῶν τοιούτων ἐγένετο, καθ' ὅσον ὁ φεύγων τίποτε δέν κατήγγειλεν· ἐν τούτοις ἔπρεπε ὁ νεκρός νά ἔχη καί περιπετείας νά ἐκταφῆ ἀπό τήν θέσιν ἐκείνην κάπου ἄλλου μετά πάροδοι μάλιστα δύο μηνῶν. Ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἱεράς Μητροπόλεως, ὁ κληρὸς ἔλαχεν εἰς τόν Πρωτοσύγγελον Λεόντιον νά παρακολουθήσῃ τήν ἐκταφήν καί βοηθήσῃ εἰς ταύτην καί δύο ἐκ τῶν ἐπιτελῶν τοῦ Ὁρφέως μέ τά βοηθητικά ἐργαλεῖα, ἐνῶ ἄλλοι ἐπέβλεπον τούς δρόμους καί ἄλλοι ἐτοίμαζον τόν νέον τάφον εἰς τήν αὐλήν τοῦ Προξενείου.

Τήν σαφή εἰκόνα τῆς τολμηρᾶς αὐτῆς πράξεως δέν δυνάμεθα νά δώσωμεν εἰς τούς ἀναγινώσκοντας τάς γραμμάς ταύτας, δέν δυνάμεθα λέγομεν, διότι ἔπρεπε ὅλοι νά ἀναπολήσουμε τήν ἰδέαν των, τήν στιγμὴν ὅπου τό ἠλεκτρικόν φαναράκι σκεπασμένον μέ τά μαῦρα ράσα ἔδιδεν τό ἀμυδρόν φῶς του· μέ τό ἥσυχον βάδισμα τῶν τριῶν, ὁ κύπος τῶν χειρῶν διά τῶν ὁποίων ἐγένετο ἡ ἐκταφή, ἡ μεγάλη προφυλάξις, ὅλ' αὐτά προσέδιδον εἰκόνα φρίκης καί ρίγους. Ἄν θά ὑπῆρχεν τήν ἐποχὴν ἐκείνην ταινία κινηματογραφική, πᾶγμα ὅπερ ἀδύνατον διά τότε, μόνον ἐπὶ τῆς ταινίας θά ἠδύνατο κανεῖς νά ἀντιληφθῆ τήν ἀξίαν τῆς πράξεως καί ἐκείνων πού ἀνέλαβον νά τήν ἐκτελέσουν.

Εἶπομεν ὅτι τά μέτρα προφυλάξεως καί ἡ καλλιτέρα διεξαγωγή τοῦ ἀγῶνος ἤρχισε ἐπιμελῶς νά τηρῶνται, διά τοῦτο ἡ κινητήριος μηχανή, ὁ Ὁρφεύς, ἔπρεπε νά ἔχη λάβει περισσότερα μέτρα προφυλάξεως. Ἐπρεπε νά δεικνύη περισσότερον τώρα ἀπ' ὅ,τι πρωύτερον ἐδείκνυεν καί ἐπειδὴ ἡ Διοίκησις του ἦτο ἀκέφαλος ἔπρεπε λίαν συντόμως νά δοθῆ εἰς τοῦτον καί νέον Δ. Συμβούλιον, ὅπου ἡ Γεν. Συνέλευσις ἐξέλεξε αὐτό μέ Πρόεδρον τόν κ. Μιχαήλ Χατζηαγγέλου, ὁδοντίατρον τότε τῆς πόλεώς μας, ὅστις πᾶνυ προθύμως ἀνέλα-

βεν τήν Προεδρίαν, προσφέρων λαμπράς καί πολυτίμους ὑπηρεσίας στήν δρᾶσιν τοῦ Ὁρφέως καί δι' αὐτοῦ στόν Ἐθνικόν Ἀγῶνα.

Εἰς ὅλα αὐτά ἡ Νέα Διοίκησις τοῦ Ὁρφέως ἐπεδόθη καί εἰς Δραματικές παραστάσεις καί εἰς τήν Μουσικὴν κίνησιν αὐτοῦ προσετέθη καί ἡ Δραματική, ἀπασχολούμενα πολλὰ ἐκ τῶν Μελῶν αὐτοῦ, καί τοιουτοτρόπως ἐδόθη νέα ζωὴ, νέα κίνησις, προσεῖλκυον πολλὰ μέλη αὐτοῦ, ὁπότε κατ' ἀρχάς δίδεται ἡ πρώτη συναυλία αὐτοῦ εἰς τό Σχολεῖον παρά τήν Ἁγίαν Φωτεινήν, ὅπου σήμερον τό Τρίτον Δημοτικόν Σχολεῖον. Εἰς τήν κίνησιν αὐτὴν τοῦ Ὁρφέως πολλοὶ ἐκ τῶν Ἀνταρτῶν, οἵτινες διά διαφόρους λόγους εὗρισκοντο εἰς τήν πόλιν, εὗρισκον μικράν τινά ἀνακούφισιν παρακολουθοῦντες πότε τάς Μουσικάς Προπαρασκευάς καί πότε τάς Δραματικάς, παραλαμβάνοντες αὐτοὺς ἀπὸ τάς κατοικίας ἢ ὁδηγούμενοι παρά τῶν Μελῶν τοῦ Ὁρφέως μετά πολλῆς προφυλάξεως, ἐνδεδυμένοι πάντοτε ὅπως καί οἱ ὁδηγοὶ αὐτῶν Ὁρφεῖς. Ἀλλὰ καί ἐκτός τῆς πόλεως, εἰς τήν περιφέρειαν αὐτῆς, παντοῦ τά Σώματα δρῶντα ἐπέφερον τήν τάξιν καί τήν ἀσφάλειαν τῶν κατοίκων τῆς Ὑπαίθρου. Τό Σῶμα τοῦ Καπιτάν Στέργιου Βλάχβεη, εἰς τήν περιφέρειαν Τζουμαγιάς, καί τά περίξ χωριά αὐτοῦ ἦσαν ἀσφαλῆ μόνον μέ τήν ἰδέαν ὅτι ὑπάρχουν καί δροῦν Ἑλληνικά Ἀνταρτικά Σώματα αὐτὰ τά χωριά Ἑλσάνη, Κιοπρί, Κομλή, Νάτροβο, Σπάστοβο, Ἔρνι Κίρη καθαρίζονται ἀπὸ τό Βουλγαρικόν Σχίσμα, προσέρχοντο εἰς τήν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, μέ τήν πεποιθήσιν πλέον ὅτι Βουλγαρικόν τοιοῦτον δέν δύναται νά πατήσῃ στά χωριά τους, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν Ἑλληνικά*.

Στήν περιφέρειαν Ζίχνης καί τά χωριά τῆς Πενταπόλεως ὁ Καπετάν Δούκας ἀσφαλῶς δρῶν ἐπέβαλλεν τήν τάξιν καί τήν ἀσφάλειαν τῶν κατοίκων τῆς περιφέρειας αὐτῆς.** Γεγονός μάλιστα καί ἄξιον μνείας εἶναι ὅτι τό Δικαστήριον τῆς Ζηλιαχώθης (Νέας Ζίχνης) καί τῶν Σερρῶν μὴ ἔχον ὑπ-

θέσεις να δικάση έκλεισεν τās Πύλας του διότι ὅλαι αἱ διαφοραὶ μεταξύ τῶν Ἑλλήνων ἐλύοντο παρά τῶν Σωμάτων καὶ τῶν Ἀρχηγῶν αὐτῶν (θά ἀναφέρωμε 2 ἱστορικά κατορθώματα τοῦ Καπετᾶν Ζέρβα, γέννημα θρέμμα Σερραῖος)***.

Ὁ Καπετᾶν Γεώργιος Τεκλήρταλης εἰς τό χωριό Σφελινό, Μαντήλι, Ἀναστασιά, Ἐρίντερι, καὶ ἄλλα, ἔδωσε στους κατοίκους τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν ἡσυχίαν. Ἀλλά καὶ οἱ Βούλγαροι δέν ἤθελον νὰ ρίξουν ἀμέσως τὰ ὄπλα. Δι' ἐπιστολῶν τās ὁποίας ἔστελνον εἰς διαφόρους μεγαλεμπόρους τῆς πόλεώς μας, καὶ δὴ ἀλευροβιομηχάνους, ἀπὸ τούς ὁποίους ἦτο εὐκολότε-

ρον νὰ ἀποσπάσουν μεγαλύτερα χρηματικά ποσά, διότι ἔχοντες οὗτοι ὑπὸ τὴν κυριότητα των πλησίον τοῦ χωρίου Ἐλαιῶνα (Ντουτλί) ἀλευρομύλους (φάβρικας) μέ κατεῦθυνσιν πρὸς νότον, πρὸς τὴν πόλιν καὶ ἄνω τῆς θέσεως Κιόσια, φοβούμενοι δέ τὴν πυρπόλησιν αὐτῶν, ὁσάκις ἀπειλοῦντο δι' ἐπιστολῶν, ἦσαν ἀναγκασμένοι νὰ συνεισφέρουν καὶ νὰ τονῶνουν τό Βουλγαρικόν Κομιτάτον· ὅτε ὁμως ἐτόλμησαν καὶ τελευταίως νὰ ζητήσουν, ἀπειλοῦντο, καὶ διὰ τόν φόβον μήπως προδώσουν τās ἐπιστολάς τοῦ Βουλγαρικοῦ Κομιτάτου, οὕτως ἐνθαρρυνθέντες ἀπ' τὴν μέχρι τοῦδε δράσιν τοῦ Κέντρου καὶ τῶν Ἑλλ. Σωμάτων, πα-

* [Οἱ καταφύγοντες Ὀθωμανοὶ εἰς τό χωριό Ζιλί, μὴ δυνάμενοι πλέον νὰ μείνουν εἰς αὐτό, φοβούμενοι τὰ Ἑλληνικά Σώματα, ἠναγκάζοντο νὰ πωλήσωσι τὰ κτήματά των εἰς τούς Ἑλληνας καὶ νὰ φύγωσι ἀπ' ἐκεῖ, διότι μόνον εἰς τό χωριό αὐτό εἶχον συγκεντρωθεῖ περί τās 18 οικογενεῖς Τούρκων Ὀθωμανῶν· φεύγοντες ἀπὸ τό Ἅγιον Πνεῦμα τινές ἐξ αὐτῶν ὅπου εἶχον μείνει καὶ οὗτω ὅλη ἡ Περιφέρεια καθαρίζεται καὶ μένει Ἑλληνική, ἵνα δράσουν καλλίτερα καὶ ἀσφαλέστερα τὰ Σώματά μας· φεύγοντες οὗτοι κατήλθον εἰς τὴν πόλιν μας, ἐνσπείροντες τόν φόβον καὶ εἰς τούς ἐδῶ συγγενεῖς των, διηγούμενοι τὴν δράσιν καὶ τὴν τὸλμην καὶ τόν θαυμασμόν τῶν Ἑλλήνων ἀνταρτῶν.] Π.Κ.

** [Ὁ Καπετᾶν Δούκας, ἡ κορυφή τῶν ὄπλαρχηγῶν, πάντοτε μέ σύνεσιν καὶ δεξιότητα διεξήγαγε τās διαταγὰς τοῦ Κέντρου καὶ ποτέ δέν ἔγινε πρόξενος θλιθερῶν ἐπεισοδίων οὔτε ποτέ τῆς Ὄργανώσεως ἐξ ἀμελείας του ἢ κακῆν χρήσιν τῆς ἀρχηγίας του.] Ν.Κ.

*** [Ὁ Καπετᾶν Δούκας εὐρίσκετο παρά τό Ροντολίβος σέ καπνοχώρα καὶ ἀνεπαύετο τόσο μέσα σέ διάφορα σπίτια τοῦ χωριοῦ· αὐτοὺς δέ στό σπίτι τοῦ Προέδρου ἀφῶ ἐγεμάτισαν ξάπλωσαν νὰ κοιμηθοῦν· μετὰ μίαν ὥραν κτυπᾶ ἡ πόρτα τοῦ σπιτιοῦ, βλέπει ἀπὸ πάνω ὁ Πρόεδρος καὶ τί νὰ δῆ; ἕνας ἀνθυπολοχαγὸς κτυπᾶ τὴν πόρτα μέ δύο στρατιώτας, μὴ φοβάσαι, ἀνοίξε τόν ἀξιωματικόν καὶ πές του πὼς ὁ Δούκας κοιμάται ἀπάνω καὶ θέλει νὰ παραδοθῆ σέ σās. Καὶ ὁ ἀνθυπολοχαγὸς ἀνυπόπτος ἀνέβη τὴν σκάλα προχωρεῖ πρὸς τὴν κάμαρα ὅπου ἔμενε ὁ Δούκας καὶ ἀνοίγει τὴν πόρτα, ἀμέσως ὁ Δούκας προβάλλει τό περιστροφόν του, μέ τὴν ἐπιβλητικὴν του μελιὰ φωνὴν τοῦ λέγει «νταβρανρά γενίμ σέ ἱ». Ὁ ἀξιωματικὸς τὰ ἔχασε καὶ στέκεται ἀπολιθωμένος λέγων τοῦ Προέδρου, «παρατῶ πιστόλι καὶ σπαθί (:), τοῦ λέγει ὁ Δούκας, «μὴ φοβάσαι, θέλω νὰ διατάξῃ τόν στρατόν σου νὰ φύγῃ πρὸς τὰ Σέρρας καὶ εἰσαί ἐλεύθερος, μὴ φοβάσαι» ὁ ἀξιωματικὸς διατάζει τούς στρατιώτας νὰ φύγουν πρὸς τόν δρόμον τόν φέροντα πρὸς τα Σέρρας καὶ ἔγινε φίλος μέ τόν ἀξιωματικόν. Ὁ Δούκας εἰδοποίησε τὰ παιδιά του νὰ ξεκινήσουν στὸν ἀντίθετον δρόμον πρὸς τό Παγγαῖον καὶ τόν ἀπεχειρέτησε τόν ἀξιωματικόν καὶ ἔφυγε ὁ ἀξιωματικὸς. Γιά νὰ μὴν προσβληθῆ, δέν ἀνέφερε τίποτε εἰς τās ἀρχάς του.

Τό δεύτερον κατορθώμα ἡ στρατηγίημα: ἐν καιρῷ ἀνάγκης, ὑπηρετῶν στὸν Καπετᾶν Βάρδαν στή Δυτικὴ Μακεδονία ὡς ὑπαρχηγὸς του, ἐστάλη παρά τοῦ ἀρχηγοῦ του μέ ἕνα ὄπαδὸ του νὰ ἐκτελέσουν μιά δολοφονία σέ καπνοχώρα, ἀλλὰ ὁ χειμῶνας καὶ χιονίζει, χιονίζει δυνατὰ. Τό χιόνι εἶχε φθάσει περὶ τό ἕνα μέτρον, χάνουν τόν προορισμόν τους καὶ δέν ἤξευραν πὼ νὰ διανυκτερεύσουν, προχωροῦν δίχως σκοπόν, διότι τίποτε δέν διεκρίνετο, οὔτε δρόμος οὔτε χωριό, συναντοῦν κάποιον Βούλγαρον καὶ τόν μιλούν Βουλγαρικά (:), ὁμως τὰ εἶχεν θγάλει ἀπὸ τό κεφάλι, τοῦ λέγουν ἀνταρτοβούλγαροι καὶ χάσαμε τόν δρόμο, νὰ μᾶς πᾶς στό χωριό σου. Δέχτηκε εὐχαρίστως, τούς ὁδηγεῖ στοῦ Προέδρου τό σπίτι. Τούς δέχτηκαν ἐκεῖ, τούς φίλεψαν, λέγει ὁ Δούκας, «εἴμαστε ἀπὸ μακρὰ καὶ δέν ξεῖρομε τό μέρος ἐκεῖνο», διότι ζητοῦσαν οἱ Βούλγαροι πληροφορίας γιὰ διάφορα σῶματα. Τό θράδου, λοιπόν, ὅταν τὰ δύο παιδιά τοῦ ἰδιοκτῆτου εὐρίσκοντο κοντὰ του λέγει στὸν πρόεδρον, «κλείσε τὴν πόρταν», λέγει ὁ Δούκας, «κύριε ἐγὼ εἶμαι Ἑλλήν δέν εἶμαι Βούλγαρος, ἀλλὰ ἔχασα τόν δρόμο καὶ ὥσπου νὰ ἀνοίξῃ ὁ καιρὸς θὰ μείνω μέ τὰ παιδιά σου φιλοξενούμενος. Ἄν θέλῃς, πρόδωσέ με, ἐγὼ θῆγα γιὰ νὰ πεθᾶνω!». Καὶ ἔτσι πέρασαν πολὺ καλά μιά νύχτα. Ὁ Πρόεδρος καὶ κατόπιν ὁ Δούκας μέ τόν βοηθόν του ἐφθασαν σέ σημεῖον πὼ γινώριζεν τόν δρόμον, τὸν χαίρεισαν, τὸν εὐχαρίστησαν καὶ ἔφυγεν. Ὁ Καπετᾶν Βάρδας τὸν εἶχε [...]. Ἐθαύμασεν καὶ συνεχάρη τὸν Δούκα. Ὁ Δούκας ὅταν γύρισε ἀπὸ τό σῶμα τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Κ. Βάρδα, ὅπου ἦτο ὑπαρχηγός, τό 1905 διοργάνωσε σῶμα μέ 20 παιδιά, τὸ πρῶτον σῶμα μέ ὑπαρχηγούς του [...] καὶ τόν [...] πὼ ἔδρα του ἦτο τό Παγγαῖον... Ὁ Κ. Δούκας ἀπὸ τό 1905-1909 ἦτο γενικός ἀρχηγός τῆς Ἀν. Μακεδονίας.] Ν.Κ.

ρέδωσαν τὰς ἐπιστολάς εἰς τὸ Προξενεῖον. Τὸ Κέντρον, ἀφοῦ καλῶς ἐμελέτησεν αὐτάς, ἀπεφάσισεν νὰ δώσῃ νὰ ἐννοήσουν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἦσαν πολὺ ἀνώτεροι τῶν Βουλγάρων· εἰδοποιεῖ τοὺς μὲν ἀπειλούμενους νὰ εἶναι πολὺ ἥσυχοι τοὺς δὲ Βουλγάρους μὲ τὸν ἐξῆς τρόπον*.

Ὁ κ. Νοῦτσος ἀφ' οὗ συνέταξε μίαν ἐπιστολὴν σοβαρωτάτην καὶ δι' αὐτῆς ἠπήλει αὐτοὺς ὅτι θὰ ἐνεργήσωμεν δραστηριῶς διὰ τὴν ἐξόντωσιν τοῦ Βουλγαρικοῦ στοιχείου καὶ ὅτι τοιαῦται ἐπιστολαὶ πλέον δὲν ἔχουν θέσιν, διότι τὰ Ἑλληνικὰ Σώματα εἶναι πολὺ ἄξια διὰ τὴν ὑποστήριξιν τῶν Ἑλλήνων, θέσας καὶ τὴν μεγάλην σφραγίδα τοῦ Κομιτάτου, ἐκάλεσε ἓνα τῶν ἐπιτελῶν τοῦ Ὀρφέως, παρέδωκεν τὴν ἐπιστολὴν μὲ τὴν διαταγὴν ὅπως αὐτὴ δοθῇ πάση θυσίᾳ ἀπόψε νύκτα εἰς τὰ χέρια τοῦ Βουλγάρου Πρωτοσυγγέλου. Ἡ Ἐπιστολὴ ἐδόθη μὲ μεγάλο θάρρος στὰ χέρια τοῦ Πρωτοσυγγέλου καὶ ἐντὸς τοῦ Γραφείου του. Λαβὼν τὴν ἐπιστολὴν οὗτος καὶ μὴ δυνάμενος πλέον νὰ κρατηθῇ ἀπὸ τὸν φόβον του, μεσάνυκτα, παρόλον τὸν θυρωρόν του, ἀμέσως διευθύνθη εἰς τὸν κ. Νομάρχη τῆς πόλεως μας Μουτεσαρίφην, ἵνα ἐπιδείξῃ τὴν ἐπιστολὴν ἣν ἔλαβε παρά τῶν Ἑλλήνων καὶ τοιοῦτοτρόπως ἔπαυσε εἰς τὸ ἐξῆς τὸ ὥραϊον παιγνίδι τῶν Βουλγάρων ἀλλὰ καὶ οἱ κύριοι (ἀλευροβιομήχανοι) μας ἀπηλλάγησαν τοῦ φόρου αὐτοῦ.

Τὰ ἑλληνικὰ Σώματα εἰς τὴν ὑπαιθρον δραστηριῶς ἐργαζόμενα, ὁμαδικῶς ἔπρεπε νὰ δράσουν, καὶ διὲν εἰς τὸν κάμπον τῶν Σερρῶν, ὅπου ἦτο δύσκολος διὰ τὰ ἑλληνικὰ Σώματα ἡ δρᾶσις των. Τὸ Σῶμα τοῦ Δούκα πλησιάζει τὸν Ὀπληρχηγόν Γεώργιον Γιαγλῆν μὲ τὰ παληκάρια του ὁ Καπετάν Μητρούσης ἔτοιμος νὰ χυθῇ σάν λεοντάρι μετὰ τῶν συντρόφων του. Ὁ Καπετάν Στέργιος ἔτοιμάζεται ἀπὸ τὴν Ἡράκλειαν διὰ νὰ ξεκαθαρίσῃ τὴν ὑπαιθρον.

Ὅλοι αὐτοὶ συνενούμενοι καὶ καλῶς διοργανωμένοι θὰ ἐπιτεθοῦν κατὰ τῆς φωλεᾶς τοῦ Βουλ. Κομιτάτου καὶ νὰ κάμουν τὸν κάμπον μας καταφύγιον τῶν Ἑλλ. Σωμάτων, ὄχι τῶν Βουλγάρων Κομιτατζήδων· διὰ τοῦτο τὸ Καρατζάκιοι, ὅπου ἔδρων οἱ Βουλγάροι, ἔπρεπε νὰ δώσουν τὸ παράδειγμα ὅτι οἱ Ἕλληνες γνωρίζουν νὰ τιμωροῦν καὶ νὰ ἐκδικοῦνται τὰς θρωμερὰς πράξεις τῶν Κομιτατζήδων, οἵτινες μὴ δυνάμενοι νὰ ἀντικρύσουν τοὺς ἄνδρας, ἐπετέθησαν νύκτα τινὰ εἰς τὸ χωρίον χυμῶντες καὶ ἐφόνευσαν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀειμνήστου Καπετάν Μητρούση. Τὴν πρᾶξιν αὐτὴν ἔπρεπε νὰ τὴν πληρώσουν ἀκριθὰ οἱ Βούλγαροι· ὅτε νύκτα τινὰ μεταμφιέζονται εἰς Τούρκους ἀξιοματικούς καὶ στρατιώτας μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Γεώργιον Γιαγλῆν, ὡς ἀξιοματικόν, εἰσέρχονται σὲ Καρατζάκιοι τὰ ἀτρόμητα παλληκάρια μας, ὁ Μητρούσης Γκογκολάκης, Γεώρ. Γκούρμης, Κων. Κωτσαμπαπᾶς, Ἰωάννης Οὐρδας, Ζαχαρίας Ζαχαριάδης καὶ ὁ ἰατρός Σέρπης, μὲ ὀλόκληρον τὸ Σῶμα τοῦ καπετάν Γαλλῆ, ἐνῶ περὶ τὸ χωριὸν ἦσαν τοποθετημένοι οἱ σκοποὶ, καὶ ὁ Καπετάν Στέργιος μὲ τὸ Σῶμα του ὀλίγον μακρόθεν εἶχε στήσει τὰ καρούλια του πρὸς τὸ μέρος τῆς Σακάφτσας (:).

Τὸ στρατήγημα ἐπέτυχε· καλῶντας τοὺς φανατικούς Βουλγάρους πράκτορας ὀνομαστικῶς, προσῆλθον περὶ τοὺς 65 (:): ὅτε αἱ ἀνακρίσεις ἀπεδείκνυν ὅτι δὲν ἦσαν ἀξιοματικοὶ Τούρκοι ἀλλὰ Σῶμα Ἑλληνικόν, ταραχθέντες οἱ Βουλγάροι ἠθελον νὰ φύγουν. 35, οἱ κυριώτεροι, εὔρον τὸν θάνατον λογχισθέντες καὶ οἱ λοιποὶ ἐτραυματίσθησαν καὶ ἐκεῖθεν ἀταράχως διευθύνθησαν συγκεντρωθέντες πάντες πρὸς τὸ Ζερβοχώρι, ἵνα περιμένουν διαταγὰς νεωτέρας καὶ ὁ κάθε Καπετάνιος νὰ εὔρεθῃ στήν περιοχὴ του.

Ἀμέσως ὁ ἀντίκτυπος ἐδόθη μὲ τὸν

* [Ἐγὼ ὁ Νάκης Κούλας ἐπῆγα στό σπίτι τοῦ μεγαλεμπόρου Ἑβραίου φαρατση φανατικοῦ Ἑβραίου καὶ τὸν διέταξα νὰ μὴν ἀγοράσῃ τὰ καπνὰ τῆς Δράνοβας καὶ Μουχλιανῆς· μὲ τὸ ἀκουσμα ὁ φαρατσησ Μακεδονικὸν Ἑλληνικὸν Κομιτάτον ταραχθηκε καὶ οὔτε ἀπὸ τὰ χωριά αὐτὰ ὁ μεσίτης του ἀπὸ μακριὰ δὲν πέρασε ἀπὸ τὸν φόβον του. Τὰ καπνὰ ἐπωλήθησαν καὶ τὸ κέρδος διετεθῆ πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ οἰκῆματος τοῦ Ὀρφέως τὸ ὅποιον καὶ σήμερον σώζεται.] Ν.Κ.

φόνον δύο φιλησύχων Ἑλλήνων, Κρεοπῶλα τό ἐπάγγελμα, ὁ πρῶτος Τζίκας καί Δημήτριος Γκουγκολίδης· ἀποπειραθέντες νά ἀγοράσωσι γίδια διά σφαγῆν, ἐγίναν ἄφαντοι παρά τό χωρίον Εἰρή Ντερέ (Καλλιθέα). Τά Βουλγαρικά Κομιτάτα, εἰσελθόντα εἰς αὐτό, περιεκύκλωσαν τήν οἰκίαν τοῦ Βασιλείου Κομπόκη, δραστηρίου παράγοντος τοῦ Ἑλληνικοῦ Κομιτάτου καί ἤθελον νά ἐξοντώσουν τήν οἰκογένειαν αὐτήν, διότι ἦτο εἰς τούς Βουλγάρους τό μέγα ἐμπόδιον διά τās βρωμεράς πράξεις του. Κατόπιν κρατερῶς ἀντιστάσεως κατά τοῦ Βουλγαρικοῦ Σώματος ἐκάη ἐντός τῆς οἰκίας του, τήν ὁποίαν οἱ Βούλγαροι ἐπυρόλησαν διά νά ἐπιτύχουν τόν σκοπόν των. Μετ' αὐτοῦ ἐκάη καί ἡ σύζυγος του Ἀναστασία, ἡ νύμφη αὐτοῦ Εὐαγγελία, σύζυγος τοῦ Ἐμμανουήλ Κομπόκη καί μετ' αὐτῶν ἐδολοφονήθη εἰς τās ὁδούς τοῦ χωρίου ὁ Ἀπόστολος Σωτηρίου, ἐτῶν 14.

Τήν ὄλην κίνησιν τῶν Σωμάτων παρηκολούθουν τά καλῶς δρῶντα μέλη τοῦ Ὀρφέως, ἅτινα ἔπρεπε μέ ὄλην τήν πνευματικήν κίνησιν ὅπου εἶχον ἐπιδοθεῖ εἰς τήν προπαρασκευήν τοῦ εἰδυλλίου «Ὁ Ἀγαπητικός τῆς Βοσκοπούλας», νά προπαρασκευάσουν καί τόν φόνον δύο Βουλγάρων ἐξόχως δρώντων εἰς τό χωρίον Δράνοβα. Τούτους παρακολούθησαντες οἱ ἐπιτελεῖς τοῦ Ὀρφέως καί τῆ βοηθεία τοῦ ἐκ Νέου Σουλίου Κωνσταντίνου Ψώρα, πλουσίου καπνοπαραγωγοῦ, παρέσυρον τούτους εἰς τήν Ἑλληνικήν Ἐμπορικήν Λέσχην, τήν βραδυά τῆς Ἀπόκρεω διασκεδάζοντες καί χορεύοντες μετὰ τῶν Ἑλλήνων ὑπό τούς ἤχους τῶν Ἑλλ. ἐθνικῶν ἀσμάτων· ἐκεῖ μέσα στήν λέσχη ὅπου ἦσαν τά κυριώτερα μέλη τοῦ Ὀρφέως λαμβάνεται ἡ ἀπόφασις νά ἐξαφανισθοῦν οὗτοι, ἀλλά ἄλλο μέλος δέν ὑπῆρχεν καί ἔπρεπε οὗτοι φεύγοντες διά τό χωριό τους ἢ νά φονευθοῦν ἢ νά ἐξαφανισθοῦν. Ὁ πρῶτος τοῦ Ν. Σουλίου προσφέρεται νά φέρῃ τούτους εἰς τό χωρίον του καί ἐκεῖ μέ τήν βοήθειάν του νά γίνῃ ἐκεῖνο πού ἔπρεπε νά γίνῃ· ἐνθαρρυνθέντες οὗτοι ἀπό τήν περιποίησιν τῆς δια-

σκεδάσεως τῶν Καρναβαλιῶν ἀπεφάσισαν νά μή χωρισθοῦν τόν συνοδοιπόρον των καί διέλθουν διά τοῦ Ν. Σουλίου. Ἐκεῖ ἦτο στημένη ἡ παγίς καί μέ τήν μικράν ἀναπαυσιν στήν οἰκίαν του Κων/νου Ψώρα, ἐνώ οὗτοι ἐξέρχοντο διά νά ἱππεύσουν καί νά ἀναχωρήσουν, δύο καί τρεῖς πυροβολισμοί ἀφήκαν αὐτούς νεκρούς. Μαζί ὁμως μέ αὐτούς εὔρε τόν θάνατον καί ὁ ὁδηγός ἀγροφύλαξ τοῦ χωριοῦ Λιαντήης, ὅστις μή λαθῶν προφυλακτικά μέτρα καί σταθεῖς ἀπέναντι τῶν φονευθέντων εὔρεν καί αὐτόν ἢ σφαῖρα καί τόν ἄφησεν νεκρόν. Ὁ Ὀρφεύς, ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ κ. Μιχ. Χατζηαγγέλου, ἐμφανίζεται ἐπί σκηνῆς, ἵνα παρουσιάσῃ τό ἔργον πού ὅλος ὁ κόσμος μέ ἀγωνίαν ἐπερίμενε νά ἰδῇ. Τά εἰσιτήρια διανεμηθέντα εἰς τήν καλλιτέραν Σερραϊκήν κοινωνίαν ἔφεραν λαμπράς εἰσπράξεις, ἀλλά καί τό ἔργον ἄφησεν λαμπράς ἐντυπώσεις, ὥστε ἡ ἐκτίμησις τῆς Σερραϊκῆς κοινωνίας ἐκορυφούτο περισσότερον διά τόν Ὀρφέα. Ἀλλά καί οἱ παρευρεθέντες ἀντάρται διῆλθον τήν βραδυά τους ἐκεῖ, ἀπολαύσαντες ἑλληνικῶν ἀσμάτων καί λευκῆς φουστανέλλας. Τό Σχολεῖον, ἡ Γρηγοριάς, ἦτο τήν βραδυά ἐκείνην δι' ὅλους τούς Σερραῖους ἡ ἐθνική ἀνάμνησις καί μετὰ τό τέλος τῆς τελετῆς, ἥτις ἀφήκεν τās καλλιτέρας ἐντυπώσεις διά τόν Ὀρφέα καί διά τά Μέλη του, ἅτινα δέν παρέλειπον τήν ἐθνικήν ἐργασίαν, τοποθέτησαν καταλλήλως τούς παρευρεθέντας ἀντάρτας· ἔφυγαν εὐχαριστημένοι ὅτι ἐκπληροῦν καθήκοντα ὑψίστης ἐθνικῆς σημασίας. Ἡ ἐπιτυχία αὕτη τῆς παραστάσεως δέν ἀφήκεν νά ἀδρανήσῃ ὁ Ὀρφεύς· καί εἰς δευτέραν δραματικήν παράστασιν καί ἐτοιμάζεται, διά νά φέρουν ἐπί σκηνῆς τήν Γκόλφω, καί μετὰ πάροδον ὀλίγων ἐβδομάδων νέαν ἐκπληξιν, νέαν βραδιάν ἐθνικῆς ἀναμνήσεως παρουσιάζουν οἱ Ὀρφεῖς εἰς τήν Σερραϊκήν Κοινωνίαν.

Ἀσφυκτικῶς συμπληρωμένη ἡ αἴθουσα τῆς Γρηγοριάδος πάλιν, ἔφερεν εἰσπράξεις ἱκανοποιητικῆς, οἱ ἐντυπώσεις ἦσαν περισσότερον καλαί, διά τοῦτο ἐξη-

τήθη παρά τῆς Σερ. Κοινωνίας ἵνα ἐπαναληφθῆ ἢ παράστασις αὐτή. Πλησιάζει ἢ Πρωτομαγιά τοῦ 1907· μέ τήν ἑορτήν τῆς Πρωτομαγιάς θᾶπρεπε οἱ ἐρχόμενοι εἰς τήν πόλιν ἐκ τῆς ὑπαίθρου* νά ἀπολαύσουν καί τήν παράστασιν τῆς «Γκόλφως». Εἰδοποιηθέντες ὅλοι ὅσοι ἀναμινύονται εἰς τόν ἐθνικόν ἀγῶνα, εἴτε ὡς ὄδηγοί εἴτε ὡς πράκτορες τῶν διαφόρων χωριῶν, καί ἐφοδιασθέντες παρά τῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις ἀνέλαβεν νά τακτοποιήσῃ καί νά φροντίσῃ διά τήν καλήν τακτοποίησιν καί τήν τάξιν τῆς παραστάσεως, ἐφοδιασθέντες ἐπαναλαμβάνομεν τά εἰσιτήριά των δωρεάν, ἐκείνοι πού ἔπρεπε νά ἰδοῦν καί νά ἀπολαύσουν τήν βραδιά τῆς παραμονῆς τῆς Πρωτομαγιάς, καί κατόπιν τῆς ὑποδείξεως τοῦ Κέντρου ὅτι οἱ ἐργαζόμενοι διά τήν εὐδωσιν τοῦ Ἄγῶνος ἔπρεπε νά τύχουν παρά τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ὀρφέως ἐξαιρετικῆς περιποιήσεως. Το Σερραϊκόν Γυμναστήριον, εὐρισκόμενον τότε παρά τόν σημερινόν Ὀρφέα, μέ ἔκτακτον θεατρικήν σκηνήν καί μέ ἄρκετόν χῶρον, ἐκεῖ ὅπου ἢ νεολαία τῶν Σερρῶν ἐλάμβανεν τάς ἐθνικάς τῆς παραδόσεις, ἐκεῖ ὅπου ὁ καθαρὸς Ἑλληνικὸς ἀήρ ἐδρόσιζεν τάς ψυχὰς ὄλων τῶν Σερραίων, ἐκεῖ τήν νύκταν ἐκείνην πάλιν Ἑλλήνες ἀντάρται (μεταμφιεσμένοι πάντοτε), ἐκεῖ ὅλοι ἐθνικοὶ ἐργάται, Σερραῖοι καί φιλοξενούμενοι διήλθον ἐθνικάς συγκινήσεις, ἀναμνήσεις ἐθνικάς· καί κατὰ τάς πρωϊνάς ὥρας, ἀδελφωμένοι καί χαίροντες διά τάς ἐθνικάς μας ἐπιτυχίας, ὡς ἕνας ὄγκος ξεχύθηκαν πρὸς τὰ Κιόσια, ἄδοντες καί χορευόντες ἐθνικά πατριωτικά ἄσματα, ἐνῶ ἢ Τουρκ. Ἀστυνομία, ἀνίσχυρος νά ἐπέμβῃ καί νά ἐπιβάλῃ δῆθεν τάξιν, ἔμεινεν ἀδρανής· μέ ἀνοικτὰ τὰ στόματα, παρηκολούθη μακρόθεν ὡς πάντοτε τάς ἐθνικάς ἐκδηλώσεις τῶν Σερραίων.

Ἐν ᾧ, καθὼς ἀνωτέρω εἶπομεν, ὅτι διενεμήθησαν εἰς ἐκείνους πού ἔπρεπε νά διενεμηθοῦν εἰσιτήρια δωρεάν. Καί αἱ εἰσπράξεις τῆς παραστάσεως ἐκείνης ἀνήλ-

θον εἰς ποσόν ἀξιόλογον (ἦτοι εἰς λίρας Τουρκίας πενήκοντα καί μίαν) διότι ἔπρεπε ἢ Σερραϊκῆ Κοινωνία νά ἰδῆ καί νά ἀπολαύσῃ τήν παράστασιν ἐκείνη, ἥτις καί ἐπανελήφθη κατ' ἐπιθυμίαν αὐτῆς, διά νά δώσῃ μεγαλυτέραν αἴγλην καί ἐθνικὴν σημασίαν καί ἵνα οἱ φιλοξενούμενοι ἐθνικοὶ ἐργάται ἐννοήσουν ὅτι εὐρίσκονται ἀσφαλεῖς καί, ὅσον δυνάμεθα νά εἴπωμεν μεθ' ὑπερηφανείας, ὅτι αἱ Σέρραι τήν βραδιάν ἐκείνην ἦσαν ἄδεια ἀπὸ κόσμον καί ὅτι οἱ κάτοικοι αὐτῆς, ἀνεξαιρέτως ἡλικίας καί φύλου, ἦσαν στὸν Γυμναστήριον καί εἰς τὰ περίξ ἐξοχικά καφενεῖα, διά νά ἀπολαύσῃ τήν ἐθνικὴν ἐξέγερσιν τῆς πόλεώς μας, ἀλλὰ καί τῶν περιχώρων.

Εἰς τήν ὄλην αὐτὴν δρᾶσιν καί τήν ἐτοιμασίαν τῶν ἀνωτέρω καί ἐθνικῆ δρᾶσις τοῦ ἀγῶνος δέν παρεμελεῖτο· μᾶλλον θάρρος ἔδιδεν εἰς τοὺς παρευρισκομένους ἀντάρτας, διότι πάντοτε παρευρίσκοντο, καί ἔδιδεν εἰς αὐτοὺς ἀνάπαυσιν, καταφεύγοντες εἰς αὐτήν, εἰς τήν Κεντρικωτέρα ἀγοράν τῆς πόλεως, ὀλίγα βήματα μακράν τῆς ἰχθυαγορᾶς, ἐκεῖ πού ἦτο ἓνα ὄχι καί πολὺ μεγάλο Πανδοχεῖον (ἦτο τό Χάνι τοῦ Μπαμπατσάνη). Ἐκεῖ ἤρχισαν νά δροῦν δύο Βούλγαροι ἐκ Βροντοῦς, ἐνοικιάσαντες αὐτό παρά τοῦ ἰδιοκτῆτου μέ τόν σκοπόν τοῦτον. Εἰς τό πανδοχεῖον αὐτό ἐσύχναζον ἐκ τοῦ χωρίου Ἄνω Ὀρεινῆς, Μετόχι καί Μελάτι· διά νά τοὺς συγκρατήσουν εἰς τό Βουλγαρικὸ Σχίσμα ἤρχισαν παντοιοτρόπως νά κινοῦνται οἱ δύο πράκτορες τοῦ Βουλ. Κομιτάτου. Τούτους ἀπὸ πολλοῦ καιροῦ παρηκολούθουν οἱ Ὀρφεῖς καί οἱ Ἐπιτελεῖς του, ὅτε ὅμως ἤλθεν ὁ καιρὸς τους, νά καθαρισθῆ ἢ περιοχὴ ἐκείνη, ἀπεφασίσθη ἐν μία νυκτί νά φονευθοῦν καί οἱ δύο μαζί· καί παρακολούθησαν αὐτοὺς ὁ ἀναλαβὼν νά ἐκτελέσῃ τόν φόνον Ἄθανάσιος Φεγγαράς, εἰδοποιεῖ καταλλήλως τοὺς ἀπέναντι καταστηματαρχὰς νά κλείσουν καί νά φύγουν ἀμέσως. Οὗτοι ἀκούσαντες τήν διαταγὴν του ἐκλείσαν ἀ-

* [5.000 συνεκεντρώθησαν τήν Πρωτομαγιάν.] Ν.Κ.

μέσως και έφυγαν άμέσως, αλλά έπρεπε όμως να δικαιολογήσουν τό τόσον ένωρίς κλείσιμον τών καταστημάτων των εις τās Τουρκ. 'Αρχάς, δηλώσαντες άσθeneίας, και έδικαιολογήθησαν πληρέστατα άπέναντι του άνακριτου και του εισαγγελέως. Μόλις εκλείσαν τά καταστήματα, άτινα εκ του πλησίον παρηκολούθει ο άτρόμητος Φεγγαράς, εισέρχεται εις τό χάνι, τούς δίδει καλησπέραν και έξαγαγών τό περιστροφόν του ήρχισεν να πυροβολή κατά τών δυο ένναλλάξ. "Ότε έξεκκένωσεν τό περιστροφόν του, έχον 7 σφαίρας, τό αίμα έπλημμύρισεν τό δωμάτιον πού έμειναν' έφυγεν άτάραχος, αλλά και ήσυχος ότι έξετέλεσε τό καθήκον του. Εις τό άκουσμα τών πυροβολισμών ή Τ. 'Αστυνομία έφθασεν από τās φωνάς τών πυροβοληθέντων, διότι αύτοί δέν έξέπνευσαν άμέσως, και εις τās διαμαρτυρίας ότι ο φόνος έγένητο από τούς γείτονας καταστηματάρχας, έφθασεν ο εισαγγελεύς και άνακριταί τών Τ. 'Αρχών, ίνα έξακριθώσουν και άνακαλύψουν τίποτε. Μετά δίωρον, άφ' ού τούς μετέφερον και εις τό Τ. Νοσοκομείον, έξέπνευσαν, και έτσι έκαθαρίσθη ή περιοχή εκείνη. Τρομοκρατηθέντες οί χωρικοί οίτινες έσύχναζον στο χάνι εκείνο.

Εις τό Νέον Σούλι εύρισκόμενον τό Σώμα του Καπετάν 'Ανδρέα και έκτελόν πάντοτε διαταγάς του Κέντρου, έπέβαλεν τήν τάξιν εις τήν περιοχήν τής Πενταπόλεως, γεγονός χωρίς να υπήρχε λόγος να γίνη φόμος του 'Αλθανου σημαμελαιμπορου. Μένων και εργαζόμενος εις τήν θέσιν Ντερβέσιανη και άπ' εκεί έρχόμενος επώλει τά προϊόντα του εις τά χωρία τής Πενταπόλεως. "Ότε μίαν ήμέραν εύρίσκετο εις τό Νέον Σούλι τό Σώμα του Καπετάν 'Ανδρέα, ούτος διά να πωλήση τό προϊόν του περιήρχετο τούς δρόμους του χωρίου, ότε, κατά κακήν τύχην του, και του χωρίου άκόμη, άντίκρυσεν τινάς εκ τών άνταρτών και φοβούμενοι προδοσίαν εκ μέρους του άποφασίζεται να φονευθή και να γίνη άφαντο τό σώμα του φονευθέντος' και παρασύραντες τουτον εις μέρος όπου έπρεπε να

γίνη διά να μή φανή τίποτε, ο φόμος έγινε, και τό σώμα του τήν νύκτα ετάφη μακράν του χωρίου εις τινά άγρόν.

'Ο άδελφός του φονευθέντος 'Αλθανου, μόλις είδεν ότι δέν έπέστρεψε προς τό έσπέρας, ύποπτεύθη τήν πράξιν και άμέσως ειδοποίησε τās Τ. 'Αρχάς. 'Αναστάτως μεγάλη εκ μέρους τών Τούρκων. Θά έπρεπε τό Νέον Σούλι να γίνη στάχτη και κονιορτός, αλλά οί Τούρκοι δέν είχον τό θάρρος να κάμουν όλ' αύτά. "Ηρχισαν αι άνακρίσεις και αι έρευnai προς άνεύρεσιν του πτώματος, συλλήψεις, φυλακίσεις διαφόρων Προκρίτων του χωριου. Διά τās συλλήψεις και τās πιέσεις τών Τούρκων ήρχισαν να φοβούνται και τινές μάλιστα από τās πιέσεις τών Τούρκων προς τούς χωρικούς, ήρχισεν να φοβείται, χωρίς βεβαίως να ύπάρχη ο πραγματικός τοιούτος, ο Βασίλειος Βενέτης, όστις είδεν πώς έγένητο ο φόμος του 'Αλθανου και διά ποιον λόγον φοβούμενος τās φυλακίσεις έξεδήλωσε εις πρόσωπα του άγώνος τās διαθέσεις του και μάλιστα προς ζημίαν του άγώνος. Τό κέντρον ειδοποιηθέν δι' όλα αύτά έλαβεν τά κατάλληλα μέτρα και διά να προλάβη τās τυχόν προδοσίας. 'Ο Δημήτριος Κομίτης, ύπηρέτης του Σώματος Τεκλήρναλη, άνέλαβεν τήν εκτέλεσιν και λαβών οδήγηας παρά τών επιτελών του 'Ορφέως ανεχώρησεν πολύ πρωί διά τό Νέον Σούλι' με δηλητηριασμένην τήν κάμα έξετέλεσεν τόν φόνον και έπέστρεψεν τήν ιδίαν ήμέραν εις τήν πόλιν μας και άμέσως εις τό Σώμα του. "Άλλη δευτέρα άναστάτως στο Νέο Σούλι, νεαι φυλακίσεις και πιέσεις μετά πείσματος ήρχισαν στο χωριό, αλλά και οί χωρικοί πάντοτε με τήν άρνησίν τους έδωσαν να έννοήσουν στās Τουρκικές 'Αρχάς ότι γνωρίζουν να εκτελοϋν προς τήν πατρίδα τά καθήκοντά τους.

Χαρακτηριστικόν είναι μάλιστα να άναφέρωμε ένα γεγονός πού έλαβεν χώραν και πρό τής εμφάνισεως τών Σωμάτων μας, ότι ο έθνισμός και ο μεγάλος πατριωτισμός τής πόλεως και τών πέντε χωριών μας ήτο ριζωμένος στās ψυχάς τών κατοίκων. 'Επι-

στρέφοντες δύο νέοι Σουλιῶται ἀπὸ Σερρῶν στό χωριό τους, ἀπήντησαν ἓνα Τουρκοκὸν καθ' ὁδόν. Βλέπων ὁ πρῶτος τοῦτον λέγει στὸν σύντροφόν του, «κατέβα ρέ Σιόσιο, ἀγάς εἶναι, σφάξε τον» καὶ μόλις ἤκουσεν αὐτὰ ὁ Σιόσιος δέν χάνει καιρόν, κατεβαίνει ἀπὸ τὸ ζῶον του καὶ σφάζουν τὸν ἀγά μέ τὸν σουγιά. Ἡ πρᾶξις των ἐγένετο γνωστή καὶ συλληφθέντες κατεδικάσθησαν ἀπὸ 20 χρόνια φυλακὴ καὶ ἐξορία.

Τὰ Σώματα διήρχοντο καὶ περιεφέροντο μετὰ θάρρους καὶ ἐμπιστοσύνης στὰς περιοχὰς των. Εἰς τὴν πόλιν μας, καθὼς εἶπομεν, ἤρχοντο ἢ εὔρισκον τὴν ἀνάπαυσίν των εἰς στιγμὰς τινὰς οἱ ἀντάρται καὶ πολλοὶ φυγόδικοι (θὰ ἀνῆρχοντο καὶ μέχρι 50), διὰ τοῦτο αἱ προφυλάξεις ἦσαν, καὶ ἔπρεπε νὰ ἦσαν, πολὺ καλλίτεραι. Τὰ ὅπλα των, εἰσερχόμενα στὴν πόλιν μας, αἱ χειροβομβίδες, αἱ στολαὶ των, αἱ κάπες των ἔπρεπε νὰ τοποθετοῦνται εἰς κατάλληλα μέρη· ἀνάγκη νὰ ὑπάρχουν καὶ κρύπται. Τὰς κρύπτας αὐτὰς πάλιν οἱ Ὀρφεῖς θὰ τὰς κατασκεύαζον καὶ στὰ σπίτια των, διὰ νὰ ὑπάρχη ἢ συνοχὴ καὶ ἢ συνεννόησις μεταξὺ των. Ὁ Γεώργιος Τέγος Μαραγκὸς θὰ ἔδωκε τὰς ὁδηγίας καὶ μέ τὴν ἐπιβλεψίν του θὰ γίνῃ ἢ πρώτη κρύπτη ποῦ [...] στό σπίτι τοῦ Δημητρίου Μαντζορίδη. Τὰ συνεργεῖα* ἤρχισαν, καὶ μέ πολλὰς προφυλάξεις καὶ πολλοὺς ὄμως κόπους θὰ ἔπρεπε νὰ τελειώσῃ ἢ κρύπτη διὰ νὰ φθάσῃ στὸν προορισμόν τους αὐτῆ. Ἄμα ὡς ἐπερατώθη ἢ πρώτη καὶ βεβαιώθη ὅτι ἦτο πολὺ ἀσφαλὴς καὶ ὅτι αἱ Τουρκικαὶ Ἀρχαὶ οὐδέποτε θὰ διενεοῦντο περὶ τῆς ὑπάρξεως τοιοῦτου ἔργου, ἐτοποθετοῦντο μέσα ὅ,τι ἐχρειάζοντο νὰ κρυβῇ στὴν συνοικίαν Ἀγίας Βαρβά-

ρας, ὅπου ἦτο ἢ οἰκία τοῦ Μαντζορίδη, καὶ στό κέντρον τῆς πόλεως. Ἡ μεταφορὰ τούτων διὰ τὴν ὑπαιθρον ἦτο δύσκολος, καὶ ἀποφασίζεται νὰ γίνῃ δευτέρη κρύπτη στὴν συνοικίαν τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων, στὴν οἰκίαν τοῦ Κων. Κουκουβάτσου, μέλους τοῦ Ὀρφέως καὶ ἔθνικοῦ ἐργάτου ἐκ τῶν πρώτων. Πάλιν ἤρχισαν ἐργασίαι μυστικαὶ καὶ περισσότερον νυκτεριναὶ διὰ τὴν ταχεῖαν κατασκευὴν καὶ ἀποπεράτωσιν αὐτοῦ· θὰ ἔπρεπε νὰ τελειώσῃ διὰ νὰ γίνῃ ἐπιθεώρησις ἐκ μέρους τοῦ Κέντρον, ὅτε νύκτα τινὰ προφυλαγμένος ὁ κ. Νοῦτσος ἐπισκέπτεται τὴν κρύπτη διὰ νὰ ἰδῇ καὶ δώσῃ διαταγὰς τῆς ἀποπερατώσεως*.

Ὁ κρύπτης ἀποπερατώθη, ἐκλείσθη ὅπως ἔπρεπε νὰ κλεισθῇ καὶ ὁ ἐπιθεωρῶν ταύτην δέν ἠδυνήθη νὰ ἀνακαλύψῃ τὴν εἴσοδον ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπαρξίν τοιοῦτου ἔργου. Ὅτε ἠνοιχθῇ ἢ εἴσοδος καὶ εἶδεν τὰς κοπιώδεις ἐργασίας τῶν ἐργαζομένων καὶ τοῦ ἐπιβλεπόντος τούτων Γεώργιον Τέγον, συγκεκριμένους ἀπὸ τὴν χαρὰν του καὶ μέ δακρυσμένους τοὺς ὀφθαλμούς, συνεχάρη ὅλους σφίγγων τὸ χέρι ὅλων τῶν παρευρεθέντων ἐκεῖ**.

Ἄλλος κρύπτης ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἀποκλειστικῶς διὰ τὰς χειροβομβίδας, μέρος στεγνὸν διὰ νὰ προφυλάσσονται ἀπὸ τὴν ὑγρασίαν, διότι οἱ πρῶτοι δύο ἐγένοντο ὑπογείως. Τὸ οἶκημα εὔρεθη εἰς τὴν συνοικίαν τῶν Ἀγ. Ἀναργύρων καὶ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Νικολάου Χατζηγιτίνου. Καταλλήλως καὶ ἐπιμελῶς, ὑπὸ τὴν ἐπιβλεψίν πάλιν τοῦ Γεωργίου Τέγου, συνεπληρώθη οὕτω ἢ ἐργασία, ἥτις θὰ ἐπροφύλαττε τὸν ἀγῶνα ἀπὸ πάντα κίνδυνον. Ὁ ἀτρόμητος Μητρούσης Γκογκολάκης δέν ἡσυχάζει μέ τὸ Καρα-

* [Τὸ συνεργεῖον ἦτο ὁ Στέφανος Ἀναστασίου, ὁ Νάκης Κούλας, ὁ Τάκης Φέσσας ἢ Δέλλιος. Ὁ Γεώργιος Τέγος ἢ Λάλος Μαραγκὸς ἔκανε τὸν σκελετόν καὶ ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ σπιτιοῦ Δημήτριος Μαντζορίδης.] Ν.Κ.

** [Τὴν κρύπτην αὐτὴν τὴν ἔκαναν ὁ Μ., ὁ Σ., καὶ ὁ Τ. μετὰ τοῦ Τέγου μαραγκοῦ θγάζοντας ἀπὸ τὸ βάθος 50-60 πέτρας μεγάλας. Τὶς κρύπτες ὅλες, 4, τὶς ἔκαναν καὶ ἤξευραν μόνον ὁ Νάκης Κούλας, Στέφανος Ἀναστασίου καὶ Τάκης Φεσσᾶς Δελλίου καὶ ὁ Γεώργιος Τέγου ἢ Λάλος Μαραγκὸς ἔκανε τὸν σκελετόν τῆς κρύπτης καὶ ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ. Ἐνας κρύπτης τοῦ Κωνσταντίνου Κουκουβάτσου τὸ σπίτι στό Κατακονόζι, ὁ δευτερός τοῦ Μαντισοῦρίδη τὸ σπίτι ποῦ κήθητο μέσα στό σπίτι τῆς. Ὁ τρίτος τοῦ Προξενείου. Ὁ τέταρτος στὸν Χατζηγιτίνου στό Κατακονόζι.] Ν.Κ.

τζάκιοη, ἐκδικεῖται τὰς βιαιοπραγίας τῶν Βουλγάρων, δὲν λησμονεῖ, ζητεῖ εὐκαιρίαν νὰ ἐκδικηθῆ καὶ τὴν εὐρίσκει: τὸν Μάιον τοῦ 1906 ἀποφασίζουσι νὰ φονεύσουσι τὸν γνωστὸν Βούλγαρον πράκτορα Παῦλην ὀνόματι. Οὗτος ἐργαζόμενος στὰ λειβάδια τοῦ Κούρκου Βέη, εἰς τὸ χωρίον Καβακλῆ, μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ ἑτέρου Βουλγάρου, ὁ Γκογκολάκης, συνεννοούμενος μετὰ Γιουβάν Κοτσαμπαπάζη καὶ τοῦ ἀγαπημένου του συντρόφου Ἰωάννου Οὐρδα, ἀνέλαβον νὰ καθαρίσουσι τὸν τόπον ἐκεῖνον ἀπὸ τὴν Βουλγαρικὴν προπαγάνδα καὶ ἐν ᾧ οὗτοι ἠργάζοντο στὰ λειβάδια, ἀργά, πρὸς τὸ βράδυ μιᾶς ἡμέρας, ἐπετέθησαν κατ' αὐτῶν καὶ τοὺς ξεκαθάρισαν χωρὶς νὰ ἀποκαλυφθῆ τίποτε καὶ ἀπὸ ποίους ἐφονεύθησαν.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἀπὸ τὸν φόνον τοῦ Καβακλῆ, ἡ Βουλγαρικὴ προπαγάνδα ἤθελεν νὰ ἀνακαλύψῃ πῶς ἠργάζοντο τὰ Ἑλλ. Σώματα καὶ πῶς δροῦν· καὶ ἀνεφάνη εἰς τὸ Δημητρίτσι Βούλγαρος πράκτωρ, μέ διαφόρους δικαιολογίας, ὅστις καταγόμενος ἀπὸ τὸ Λεγκοθάνη, ὁ Γεωργιτζίκης, μέ ὄλον τὸ θάρρος του εἶχεν τὴν τόλμην νὰ προπαγανδίξῃ καὶ ν' ἀσχολεῖται ὑπὲρ τῆς Βουλγαρικῆς προπαγάνδας. Τοῦτον ἀντιληφθέντες τὰ παλληκάρια τοῦ Δημητρίτσιου Γεώργιος Γκούρμης καὶ Κ. Κοτσαμπαπάζης τὸν ἀπετελείωσαν χωρὶς νὰ τοὺς πάρῃ μυρωδιά ἢ Τουρκικὴ Ἀρχή.

Ἡ Δράνοβα καὶ ἡ Μούκλιαν.

Ὁ καπετάν Δούκας καταστρώνει νέον σχέδιον ἐκδικήσεως, οἱ συγγενεῖς φονευθέντων Βλάχων τοῦ Καρλίκιοι διψοῦν ἐκδίκησιν καὶ καταστρώνουσι σχέδιον· συνεννοῦνται ὅλοι οἱ Βλάχοι τοῦ Καρλίκιοι Λαϊλιὰ νὰ ἐπιτεθοῦν, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν του Κ. Δούκα, νὰ καύσουσι τὰ Βουλγαρικὰ χωριά Δράνοβαν καὶ Μούκλιαν. Ἡ Μονὴ τοῦ Προδρόμου θὰ παρεῖχεν ἄσυλον εἰς τὸ Σῶμα τοῦ Δούκα μέ τὰ παλληκάρια του, ἵνα μέ μικράν τὴν ἀνάπαισιν ἐπρεπε νὰ καταφύγουν κάπου, ἵνα παρέλθῃ ὁ καιρὸς καὶ δυ-

νηθοῦν νὰ φθάσουσι πάλιν στὰ λημέρια τους. Οἱ Καρλικιολῆδες ἀνησυχοῦν πότε νὰ τοὺς δοθῆ ἡ εὐκαιρία, τὸ σχέδιον καταστράνεται ἀλλὰ, ἐπρεπε κάπου νὰ ἡσυχάσῃ τὸ Σῶμα μετὰ τὸ καύσιμον τῶν χωριῶν. Εἰδοποιοῦνται οἱ Βλάχοι τοῦ Λαϊλιὰ νὰ μετᾶσχουσι στὴν ἐπικίνδυνον αὐτὴν ἐπιχείρησιν, νὰ προφυλάξουσι τὸ Σῶμα· τὰ πράγματα εἶναι δύσκολα, ὅλα ἐτοιμάζονται, τὰ πετρέλαια μεταφέρονται εἰς μύρα μέσα στὰ μπουκάλια, τὸ σύνθημα θὰ ἐδίδοτο καὶ ὅλοι θὰ ξεκινούσαν διὰ νὰ γίνῃ ἡ ἐκδίκησις καὶ ἡ ἐκκαθάρισις τῆς Βουλγαρικῆς αὐτῆς φωλεᾶς, ἥτις δὲν ἀπέιχεν πολὺ ἀπὸ τὰς Ἑλληνικὰς βάσεις τῶν ἐπιχειρήσεων, τὴν Δοβίσταν καὶ τὰ λοιπὰ χωριά. Ἐπιθεσις ὀρίζεται, καὶ ἀπὸ τὸ βουνὸ ἐπρεπε νὰ κατέλθουσι οἱ Βλάχοι διὰ νὰ λάβουσι μέρος καὶ νὰ ὀδηγήσουσι τοὺς ἀντάρτας πρῶτον στό Μοναστήρι τοῦ Προδρόμου καὶ μετὰ μίαν ἢ δύο ἡμέρας νὰ ἀναχωρήσουσι γιὰ τὸν Λαϊλιὰ καὶ νὰ δυνηθοῦν νὰ ἀποφύγουν τὰ Τουρκικὰ ἀποσπάσματα.

Ὁ Καπετάν Δούκας εἰδοποιεῖ καταλλήλως ὅλους τοὺς ὀδηγούς τῆς Πενταπόλεως, Κλεπούσνας, Ἀναστασιάς καὶ ἄλλων χωριῶν νὰ εἶναι ἐτοιμοί, οἱ Καρλικιολῆδες, ὀπλισμένοι, περιμένουσι τὴν διαταγὴν. Τὸ Μοναστήρι ἐτοιμάζεται νὰ δεχθῆ τὰ παλληκάρια, μόνον οἱ Βλάχοι τοῦ Λαϊλιὰ ἀργοποροῦν, βρίσκουν δύσκολον τὴν ἐπιχείρησιν καὶ δὲν δείχνουν προθυμίαν, καὶ τὸ σχέδιον ματαιώνεται καὶ ἔτσι γλυτώνουσι τὰ χωριά αὐτὰ Δράνοβα καὶ Μούκλιαν*.

Ἡ 14η Ἰουλίου 1907.

Μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ Καρατζάκιοι καὶ ἄλλων, ὁ Μητροῦσης Γκογκολάκης μετὰ τοῦ Ἰωάννου Οὐρδα καὶ Μιχάλη Οὐζούνη στέλλεται καταλλήλως εἰς Ἀθήνας πρὸς ἐκγύμνασιν καὶ νὰ καταρτίσῃ Σῶμα, ἀναλαμβάνων τὴν ἀρχηγίαν, καὶ ἐπιστρέφων νὰ τεθῆ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Κέντρου τοῦ Ἀγῶνος καὶ ὀρισθῆ ἡ περιοχὴ εἰς τὴν

όποιαν ἔπρεπε νά δράσῃ. Μετά δύο μηνῶν ἀπουσίαν τοῦ ἐπανερχεται ὁ ἀτρόμητος Γκογκολάκης, ἐπικεφαλῆς τεσσάρων, λεοντόκαρδα παλληκάρια, τοὺς δύο ἀχωρίστους συντρόφους του, τόν Ἰωάννην Οὐρδαν καί Μιχάλην Οὐζούνην καί τόν Θεόδωρον Τουρλεντέν ἐκ Μεγαλοχώρι τῆς Πελοποννήσου καί τόν Νίκον Παναγιώτου ἐξ Ἄγρινιου.

Τό Τσαγιάζι καί ὁ Σταυρός χαιρετᾶ τοὺς λεβέντηδες ἀντάρτας, τοὺς δέχεται τό Πεθελινό, τοὺς φιλοξενεῖ καί τοὺς δείχνει τό Καμπαναριό τῆς Ἄγ. Εὐαγγελίστριας τῶν Σερρῶν. Ὁ ὁδηγός του, Ἰωάννης Γκοτζάρης, ἀπό τριῶν καί τεσσάρων ἡμερῶν εἶναι στό Πεθελινό, αἱ διαταγαί τοῦ Κέντρου δίδονται στόν ὁδηγό πῶς θά ἠδηγήσῃ τό Σῶμα στήν πόλιν τῶν Σερρῶν, διά νά λάβῃ ὁδηγίας καί κατευθύνσεις τοῦ Ἀγῶνος. Ἀλλά καί οἱ ἐπιτελεῖς τοῦ Ὀρφέως, λαβόντες γνῶσιν τοῦ Μητροῦση, ἤρχισαν νά ἐτοιμάζονται διά τήν ὑποδοχὴν τοῦ Σώματος καί τήν τακτοποίησιν τῶν ἐξαρτημάτων καί τήν καλὴν προφύλαξιν τῶν ἀνδρῶν. Τά πράγματα ὅμως ἤλλαξαν τήν τελευταίαν στιγμὴν καί ὁ στρατωνισμός τοῦ

Σώματος θά ἐγίνετο στήν ἐνορίαν τῆς Ἄγ. Εὐαγγελίστριας, στά Κάτω Καμενίκια.

Οἱ Ὀρφεῖς διαμαρτύρονται γνωρίζοντες ὅτι μόνον στό κέντρον** τῆς πόλεως θά ἦτο ἀσφαλισμένον τό Σῶμα, ὅπως ἦσαν ἀσφαλισμένα καί τά ἄλλα Σώματα, τό Κέντρον καθόρισεν τόν τόπον πού θά ἀναπαύονται οἱ ἀντάρται, ἦτο τά Κάτω Καμενίκια, πάλιν διαμαρτύρονται οἱ Ὀρφεῖς, καί οἱ ἐπιτελεῖς αὐτοῦ διά δευτέραν καί τρίτην φοράν ζητοῦν νά ἀναλάβουν αὐτοὶ τήν προφύλαξιν τοῦ Σώματος. Δυστυχῶς ἢ καί εὐτυχῶς καί ἂν εἶπομεν ἡ διαταγὴ τοῦ Κέντρου ἐδόθη διά τά Καμενίκια.

Τὴν 11ῃ Ἰουλίου καί ἡμέραν Τετάρτην, ἀργά τῆ νύκτα, φθάνουν οἱ λεβέντηδες στήν πόλιν μας καί εἰσέρχονται στά σπίτια τά εὐρισκόμενα περίξ τῆς ἐκκλησίας· ἐκεῖ εὐρίσκουν ὄλην τήν περιποίησιν καί τήν ἀνάπαυσίν των. Τὴν ἄλλην ἡμέραν καί περὶ τήν μεσημβρίαν ἦτο ἀνάγκη μεγίστη νά συναντηθῇ ὁ ἀρχηγός τοῦ Σώματος μέ τήν διοίκησιν τοῦ ὄλου ἀγῶνος***. Πολύ τολμηρόν ἀλλά καί ἀπαραίτητον καί ἀναγκαιότατον νά γίνῃ καί ἔπρεπε νά γίνῃ ἡ συνάντησις τοῦ Καπετάνιου μέ τόν Διοικητὴν καί

* [Ὁ Στέφανος καί ὁ Νάκης γεμίζουν δύο κάσες ἀπὸ μύρα μέ πετρέλαια καί τά στέλνουν στό Πεθελινό. Ἀπὸ κεῖ θά περνοῦσε ὁ Κ. Δούκας καί μέ 30 παιδιά του, μόνιμοι ἀντάρται, καί 150 χωρικοὶ ὀπλισμένοι θά συνεκεντρώνοντο σέ ὀρισμένα σημεῖα κατὰ ὀμάδες καί ὀρισμένην ὥρα μέ ἀκρίβεια θά περικύκλωναν ἀπὸ μακριά τά 2 χωριά, θά μοιράζονταν οἱ χωρικοὶ τὰ μουκάλια μέ τό πετρέλαιον καί θά πλησίαζαν πρὸς τὰ χωριά· κολλητὰ μέ τά σπίτια τῶν χωριῶν ἦσαν τὰ ἀλώνια. μὴν Ἰούλιος, θά ἔβαζαν φωτιά στά ἀλώνια καί σέ μερικά σπίτια μπροστά θά ἔπαιρναν φωτιά καί τὰ χωριά καί τὰ ἀλώνια, θά γενόταν ἓνα πανδαιμόνιον, βιάζονται οἱ κάτοικοι νά σωθοῦν, εἶχαν διαταγὴ νά σκοτῶνουν γραμμὴ ἄνδρα, γυναῖκες καί παιδιά καί κατόπι, ὅταν πλησίαζεν νά τελειώσῃ ἡ τραγωδία, οἱ μὲν ἀντάρται τοῦ Καπετάν Δούκα θά κατέφευγον στόν μέγαν λάκον τῆς Μονῆς Προδρόμου πού εἶναι ἀνεξερευνήτος καί θά τροφοδοτοῦνταν ἀπὸ τό Μοναστήρι, τόν Αἴθνα, τόν οἰκότροφον καί μόνιμον ἀγροφύλακα τοῦ Μοναστηρίου Νικόλαον Ψωμαδίκην, ἀλλά οἱ Βλάχοι τοῦ Λιαιλῖα δειλιάσαντες δέν παρουσιάσθησαν καί αὐτό τό σχέδιον ἐνανάγησεν. Ἀρχηγός Δούκας ἢ Ζέρβας Γενικός Ἀρχηγός, ὑπαρχηγός Μάρτολος, ὁ Τσιουβαλτόνης, ὁ Τσερέπχανλης καί ἄλλοι.] Ν.Κ.

** [Ὁ Καπετάν Μητροῦσης ὅταν ἐπέστρεψε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα μέ τοὺς 4 ὄπαδους του κατέλυσε στό σπίτι τοῦ Πέτρου Πέντα.] Ν.Κ.

*** [Τὰ γεγονότα τῶν Σερρῶν καί ὁ θάνατος τοῦ Καπετάν Μητροῦση.

Μετά τὰ γεγονότα τοῦ Καρατζάκιοι ὁ Μητροῦσης μέ τόν Οὐρδα Γιοβάν καί τόν Μιχάλη Οὐζούνη φθάνουν στό Τσιγιάζι καί ἐπιβιβάζονται εἰς ἰστιοφόρον, τό ὅποιον ἐκτελοῦσε τήν γραμμὴν Τσιγιάζι Βόλου γιὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος, φθάνουν στόν Βόλον καί σιδηροδρομικῶς φθάνουν στάς Ἀθήνας διά ἄσυλο. Ἐκεῖ κάθονται δύο μῆνας νά ἐκπαιδευθοῦν, μετὰ τήν ἐκπαίδευσιν γυρίζουν πίσω ἀπὸ τόν ἴδιον δρόμον. Καί φθάνουν στήν Κάτω Καμενίκια καί καταλήγουν στοῦ Πέτρου Πέντα τό σπίτι. Ὁ Καπετάν Μητροῦσης, ὁ Ἰωάννης Οὐρδας, ὁ Μιχάλης Οὐζούνης, ὁ Νίκος Παναγιώτου ἀπὸ τό Ἄγρινιον καί ὁ Θεόδωρος Τουρλεντές ἐκ Μεγαλοχωρίου τῆς Πελοποννήσου. Τοὺς δύο αὐτοὺς τοὺς παρέλαβον ἀπὸ τό ἄσυλον].

ὀργανωτὴν τοῦ Ἀγῶνος. Ἡ ἄμαξα, μέ ἀμαξήλατὴν τὸν Προκόπιον Ἰακώβου, φέρει τὸν Διευθύνοντα κ. Δ. Φλωριᾶν, ὅστις μέ μεγάλην δεξιότητα καὶ σκέψιν ἐδικαιολόγησε τὴν ἐπίσκεψιν του χωρὶς αἱ Τουρκικαὶ Ἀρχαὶ νά ὑποπτευθοῦν τίποτε. Ἐλαβε μαζί του στήν ἄμαξαν τὴν διδασκάλισσαν τοῦ Σχολείου τῆς Καμενίκιας, ἵνα δοθῆ μάλλον ἢ ἐντύπωσις ὅτι πρόκειται περὶ ἐρωτικῆς συνεντεύξεως καὶ ὄχι ἄλλο τίποτε.

Τὴν 14ῃ Ἰουλίου, Σάββατον, ἔλαβεν διαταγὴν τὸ Σῶμα ὅπως εἶναι ἔτοιμον τὴν νύκτα νά ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ νά βρεθῆ στό τόπον ὅπου ἔλαβεν ἐντολήν νά

δράσῃ, ἤτοι εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ κάμπου. Πρό τῆς ἀναχωρήσεως ὅμως, ὁ ἀρχηγός ἔχον γνωστόν φίλον του Ντίγκαν Παπαδόπουλον ἐκ Καλά Δένδρα, ἐκάλεσεν τοῦτον στό κρυσφήγετον του καὶ τοῦ ἐπρότεινε νά τὸν πάρῃ μαζί του ὀπλίτην, οὗτος δὲν ἦτο δυνατόν νά ἀρνηθῆ στόν Καπετάνιον καὶ δέχεται τὴν πρότασιν του. Ἀποχωρισθεὶς ὅμως τοῦ φίλου του, διατελῶν καὶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Τουρκικοῦ Μονοπωλίου, ἐσκέφθη ὅτι θά προσέφευγεν στήν πατρίδα, ἀποβλέπων καὶ εἰς τὴν χρηματικὴν ἀμοιβήν, προδίδει τὸ κρυσφήγετον τοῦ Σώματος, ὅπου αἱ Στρατιωτικαὶ

[Ἀπὸ δὴ θά περιγράψω τὴν μάχην τῆς Εὐαγγελιστρίας τοῦ Κ. Μητρούση μέ τὸν στρατό καὶ τὸ τέλος τοῦ σώματος τοῦ Καπετάν Μητρούση.

Μετά τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Κ. Μητρούση ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, ἀπὸ τὴν Ἀθήνα στό Βόλο, ἀπὸ τὸ Βόλο μέ ἰστιοφόρον τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος μέ τοὺς συντρόφους του φθάνουν στό Τσιγιάσι καὶ ἀπὸ κεῖ Πιθιλιόν καὶ φθάνουν στήν πόλιν μας στά Σέρρας στήν [...] καὶ καταλύουν στό σπίτι τοῦ Πέτρου Πέντα καὶ Κων/νου Τινκάρ. Εἰδοποιήθη ὁ Φλωριᾶς καὶ τὸ προῖ παίρνει τὸ ἀμάξι τοῦ Προκόπη νά κόβουν τὸν δρόμο, βρίσκουν μία δασκάλα τῆς Καμινίκιας καὶ τὴν παίρνει μέσα στό ἀμάξι, ἴθιεν γιὰ ἐπιθεώρησιν τῶν σχολείων, τὸ ἀμάξι σταμάτησε στήν πλατεῖαν καὶ προχώρησαν πεζῇ στό σχολεῖον, ἀπὸ κεῖ ὁ Φλωριᾶς πηγαίνει πρὸς συνάντησιν τοῦ Κ. Μητρούση, τοὺς καλωσόρισε καὶ τοὺς εἶπε μερικά λόγια καὶ ἐντολὰς γιὰ τὴν μέλλουσαν δράσιν τῶν. Ὁ Κ. Μητρούσης τότε λέγει στόν κ. Φλωριᾶ: «Κύρ Φλωριᾶ, θέλω νά μέ ἐπιτρέψῃς νά πληρώσουν πολὺ ἀκριθὰ οἱ Βούλγαροι τὸ αἶμα τῆς γυναικὸς μου», καὶ ζητεῖ τὴν ἄδειαν ἀφοῦ συγκεντρώσει τοὺς φίλους του κι ὀπαδοὺς του πού ἔλαβον μέρος στό Καρατζάκιοι, «νά μῶ μιά νύκτα στό οἰκοτροφεῖον τὸ Βουλγαρικό καὶ νά τοὺς σφάζω ὅλους, ἂν εἶναι δυνατόν, νά χορτάσω». Ὅταν ἄκουσε ὁ κύρ Φλωριᾶς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Κ. Μητρούση, «θέλεις νά καταστρέψῃς τὸν Ἑλληνισμόν τῆς πόλεώς μας, σέ ἀπαγορεύω καὶ θέλω τὸ βράδυ νά σηκωθῆτε καὶ νά φύγετε». Ὑπεσχέθη ὁ Κ. Μητρούσης ὅτι παραιτεῖται τοῦ σκοποῦ του καὶ τὸ βράδυ θά φύγουν. Μόλις ἐφυγε ὁ Φλωριᾶς μέ τὸ ἀμάξι καὶ τὴν διδασκάλισσαν, ὁ Κ. Μητρούσης στέλνει καὶ φωνάζει τὸν Ντίγκαν ἀπὸ τὰ Καλά Δέντρα γιὰ νά τὸν προσλάβῃ εἰς τὸ σῶμα του, ὁ Δίγκας ἦλθε καὶ ἐδέχθη νά πηγαῖν στό σπίτι του νά ἀλλάξῃ τὰ ρούχα του, νά ἀφήσῃ καὶ λεπτὰ στήν γυναικα του καὶ μετά, «θά ἔλθω», ἀλλὰ ὁ Ἰούδας ἀντὶ νά πηγαῖν στό σπίτι του διευθύνεται στήν Νομαρχίαν καὶ καταγγέλλει ὅτι εἶδε, ὁ Νομάρχης ἀμέσως στέλνει ἕναν ἀγγελιοφόρον στόν Ἰμπραήμ Πασᾶ, τότε σωματάρχην, μέ ἕνα σημεῖωμα καὶ ἀμέσως διατάσσεται ἡ κινήσισ τῶν ὀλοκλήρου τῆς Φρουρᾶς Σερρῶν, ὑπερβαίνουσα τοὺς πεντακοσίους· μόλις τὰ πρῶτα ἀποσπάσματα ἤρχισαν νά κυκλώνουν τὴν συνοικίαν ἀμέσως εἰδοποιήθη ὅτι προδόθησαν καὶ ἀντελήφθησαν ἀμέσως ἀπὸ πῶ ἐγινεν ἡ προδοσία, διατάσσονται καὶ ὅσοι Τοῦρκοι πολῖται εἶχον ὄπλα νά λάβουν μέρος εἰς τὴν περιπολίαν, νά φυλάγουν τοὺς διαφόρους δρόμους. Τὸ σῶμα τοῦ Μητρούση, ἰδόν τὴν κύκλωσιν, ἡ ὁποία στήν ἀρχὴ ἐγινε ἀπὸ μακρὰ, ὁ κλοῖος ἤρχισε νά περισφίγγῃ τὸ μέρος ὅπου ἔμεινε τὸ σῶμα, ἀναγκάζονται νά τὸ ἐγκαταλείψουν καὶ νά περάσουν στήν ἐκκλησίαν καὶ στό κωδωνοστάσιον καὶ ἤρχισε ἕνας ἄνισος ἀγῶν, 5 μέ 500 + 200 πλῆθος, τὸ ὅλον 700. Ἡ μάχην ἐμαίνετο καὶ τὰ κᾶρα φορτωμένα μεταφέρουν τραυματίας καὶ σκοτωμένους στό στρατιωτικόν Νοσοκομεῖον. Ὁ Νάκης Κούλας παρὰ τὸ νοσοκομεῖον, ὑπῆρχε 100 μέτρα μακριὰ φούρνου, ἀνήκων εἰς μέλος τοῦ Ὀρφῆως Γεωργίου Βλάχου, καὶ μετροῦσε τὰ κᾶρα τῶν πληγωμένων· ἄνω τῶν τεσσάρων πέρασαν φορτωμένα μέ πληγωμένους καὶ νεκρούς. Οἱ Τοῦρκοι κατόρθωσαν νά πλησιάσουν ἀπὸ τὸ ὀπισθεν μέρος, τὸ δυτικόν, τὸν αὐλόγυρον καὶ ἔβαλαν φωτιὰ σέ μιά οἰκία [...] ἐκάησαν δύο οἰκίαι ἤρχισε νά [...] τὸ σχολεῖον, ὁ Τουρλεντῆς μάχεται ἀπὸ τὸ κωδωνοστάσιον ὡς λέων, ἀνηφεῖ τοὺς καπνοὺς τῶν καιομένων οἰκιάων καὶ τοὺς [...] πού καιόνται, πληγώνεται καὶ πίπτει ἀπὸ τὸ κωδωνοστάσιον στό προαύλιον. Ὁ Μητρούσης σπάζει τὸ πάτωμα μέ τίς κλωτσές τοῦ σχολείου καὶ κατεβαίνει στό ὑπόγειο, ὄχρῶται στήν πόρτα τοῦ ὑπογείου, ἔχον τὴν ἐξώπορτα τοῦ αὐλογύρου, ἀντίκρυ οἱ Τοῦρκοι, ὁ Μιχάλης Οὐζούνης μάχεται κοντὰ του σάν θηρίο, ὁ Νίκος καὶ ὁ Γιουβάνης φεύγοντας ἀπὸ σπίτι σέ σπίτι στόν πρῶτον δρόμον πού βγῆκαν γιὰ νά ἐνωθοῦν μέ τοὺς διαβάτας τοῦ δημοσίου δρόμου συλλαμβάνονται, ὁ Τουρλεντῆς κείτεται χάμω ἀνίκανος νά πολεμήσῃ, μέ τὰ ἔντερα ἔξω. Μένουν ὁ Κ. Μητρούσης καὶ ὁ Μιχάλης «σὺ, φύγετε ἕνα [...]». Ὁ Κ. Μητρούσης γιὰ νά χορτάσῃ νά σκοτώσῃ φωνάζει μιά δυνατὴ φωνὴ τὸ ὄνομα τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἀστυνομίας [...] Τουρκιστί, θέλω νά παραδοθῶ σέ σᾶς ἀμέσως, εἰδοποιεῖται ὁ Διευθυντής, παίρνει ἕναν ἀστυνόμον τὸν ὅποιον οἱ Ὀρφῆες ὀνόμαζαν Μπιπερσιτῆ καὶ ἀνύποπτος πλησιάζει τὴν ἐξώπορτα τοῦ αὐλογύρου, προσέχει ὁ Μητρούσης καὶ κανονίζει τὴν τοποθεσίαν καὶ πυροβολεῖ τὰ τελευταῖα βόλια, πλὴν δύο γιὰ τὸν ἐαυτὸ του.] Ν.Κ.

Τουρκικαί Ἀρχαί ἀπό πρωΐας τοῦ Σαββάτου ἔλαβον τά κατάλληλα μέτρα ἵνα ἐξοντώσουν τό Σῶμα τοῦ Καπετάν Μητρούση. Αἱ κινήσεις τῶν Τούρκων περί τήν συνοικίαν τῆς Ἁγίας Εὐαγγελιστρίας ἤρχισαν νά γίνωνται ἀντιληπταί ἀπό τούς γνωρίζοντας τά πράγματα κατὰ τήν ἡμέραν ἐκείνην.

Ἄλλά τά πράγματα ἀστραπιαίως διεξάγονται· ὀλόκληρος Μερραρχία περιεκύκλωσεν τήν Συνοικίαν, μετά τοῦ Πυροβολικοῦ, καί ἦτο ἀδύνατος ἡ διάσωσης τῶν ἀνδρῶν. Ἡ ἐκκλησία τῆς Εὐαγγελιστρίας ἦτο τό φρούριον τῶν πέντε ἀνδρῶν, ἐκεῖ θά ἀμυνθοῦν νά σώσουν τήν ζωὴν των ἢ νά ἀποθάνουν ἐνδόξως, ὅπως καί ἀπέθανον.

Ἄφ' οὗ οἱ Τούρκοι τακτοποίησαν τὰ Στρατιωτικά τους, καί ὁ Καπετάν Μητρούσης ἀντελήφθη ὅτι ἤλθεν ἡ ὥρα του νά δράσῃ, καί μάλιστα ἐντός τῆς πόλεως, τολμηρός ὅπως ἦτο πάντοτε, καλεῖ τούς ἀνδρας του νά εἶναι ὀπλισμένοι καί ὅτι θά ἀποθάνουν ὅλοι μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς πού θά ἐξαντληθοῦν τά πυρομαχικά τους. Ὅλοι εὐρίσκονται εἰς τό προαύλιον τῆς ἐκκλησίας, οἱ κατοικοῦντες τὰς πέριξ οἰκίας εἰδοποιοῦνται νά φύγουν διὰ νά δύνανται καλύτερα νά ἀμύνωνται οἱ ἄνδρες του. Ἐξορκίζει τούς ἀνδρας του ὅτι πρέπει νά ἀποθάνουν: «θά ἀποθάνωμεν», τούς λέγει, «ἀφ' οὗ θά σκοτώσωμεν ὅσους ἤμποροῦμε Τούρκους περισσοτέρους». Αἶφνης, ἡ ἐξώθυρα τῆς ἐκκλησίας κτυπᾷ δυνατά, μιὰ φωνή καλεῖ τόν Καπετάν Μητρούση, εἶναι ὁ διευθυντής τῆς χωροφυλακῆς, ἔχων μαζί του καί τόν ὑποδιευθυντήν τῆς Ἀστυνομίας. Μέ λόγια κολακευτικά καλεῖ τόν ἀτρόμητον ἀρχηγόν νά παραδοθῇ, οἱ ἄνδρες του λαμβάνουν τὰς θέσεις των, ὁ Καπετάν Μητρούσης διψᾷ ἐκδίκησιν, πλησιάζει τήν ἐξώθυραν καί μόλις μισοανοίγει ταύτην ἀκούων τὰς λέξεις «Τσελίμ ὄλ μπρέ Μητρούση», μέ τό περίστροφον στό χέρι πυροβολεῖ τόν πρῶτον καί τόν δεύτερον ἀστυνομικόν στό μέτωπον καί τούς ρίπτει κάτω νεκρούς. Στό καμπαναριό ἀναβαίνει καί ἀπ' ἐκεῖ ἀρχίζει νά μάχεται, ἔχων μαζί του τόν ἐπίσης ἀτρόμητον Θεόδωρον

Τουρλεντέν. Μάχη ὀλόκληρος διεξάγεται μεταξύ τῶν πέντε ἀνδρῶν καί ὀλοκλήρου Μερραρχίας Τουρκικῆς, δέν παραδίδονται οἱ Ἕλληνες ἀντάρται, φωνάζουν τά παλληκάρια μας, καλοῦν τούς Τούρκους στήν μάχην. Τούς πυροβολισμούς ἀντικαθιστοῦν οἱ κανονιοβολισμοί. Ὁ κόσμος ἀγωνιᾷ διὰ τό ἀποτέλεσμα, ἤθελεν ἐν μιᾷ στιγμῇ νά νυκτώσῃ, ἐλπίζων ὅτι μέ τό σκοτάδι θά ἐσώζοντο τά παλληκάρια.

Αἱ φλόγες τῶν πέριξ σπιτιῶν περιζώνουν τήν ἐκκλησίαν, ἡ μάχη λυσσώδης διεξάγεται, μάχονται μέ πενήντα καί ὄχι μέ πέντε, πίπτουν Τουρκικά κορμιά ἄφθονα, τά πυρομαχικά ὅμως δέν φθάνουν γιά νά νυκτώσῃ, κρατοῦν μακρά τούς Τούρκους ἀπό τήν ἐκκλησίαν, τά πυρομαχικά τελειώνουν, αἱ φωναί τῶν Τούρκων (μέ τό Τσελίμ ὄλ Μητρούση) δέν ἀκούονται, ἀλλά μέ τούς πυροβολισμούς λαμβάνουν τήν ἀπάντησιν. Οἱ Τούρκοι ζητοῦν τηλεγραφικῶς ὀδηγίας ἀπό τήν Κωνσταντινούπολιν, παρέστησαν [...] οἱ Ἕλληνες τῶν Σερρῶν, ἐπαναστάτησαν κατὰ τῆς Πύλης, διὰ νά δικαιολογηθοῦν οἱ Τούρκοι, ζητοῦν νά ἐκδικηθοῦν, ζητοῦν νά καύσουν, νά καταστρέψουν ὄχι μόνον τήν συνοικίαν αὐτήν ἀλλά καί τήν πόλιν τῶν Σερρῶν, οἱ Εὐρωπαῖοι ὀργανωταί, οἵτινες ἦσαν οἱ Γάλλοι εἰς τήν πόλιν μας καί ὁ Ἀγγλος Πρόξενος στόν τόπον τῆς μάχης, θαυμάζουν τούς Ἕλληνας, πῶς πολεμοῦν ἀτρόμητα, καί ἐπιβάλλουν στούς Τούρκους νά περιορισθοῦν στήν μάχην μόνον καί ὄχι σέ βιαιοπραγίας καί πυρπολισμούς, ἡ ὥρα περνᾷ ἀλλά δέν νυκτώνει γρήγορα.

Ὅταν οἱ φλόγες περιέζωναν τήν ἐκκλησίαν καί τό κωδωνοστάσιον, ἡ ὥρα ἤρχισε νά γέρνῃ πρός τήν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἀλλά ἐχρειάζετο ἀκόμη πολλή ὥρα γιά νά νυκτώσῃ, τά κανόνια στημένα ἔρριχναν ἀραιά ἀραιά μερικές ὀβίδες, ὁ Τουρλεντές ἀπό τό καμπαναριό μαχόμενος, ἐνῶ οἱ φλόγες τόν περιζώνουν, ὁ καπνός τῶν καιομένων σπιτιῶν τόν πνίγει, δέν νυκτώνει, ἀλλά καί δέν ἤμπορεῖ νά σωθῇ, βροχηδόν ἔρχονται αἱ σφαῖραι στόν Τουρλεντέν,

πληγώνεται αλλά μάχεται, και όταν ή φωτιά τόν περιέζωνε πίπτει από τό καμπαριόν πληγωμένος και τόν δέχονται οί φλόγες κάτω. Ὁ Καπετάν Μητρούσης ἐνθαρρύνει τούς ἄλλους ὀπαδούς τους ἀπό τό Σχολεῖον, μάχεται, σπάζει τό πάτωμα, κατέρχεται στό ὑπόγειον διά νά ἐξηγή τήν ἐξώπορτα τῆς ἐκκλησίας ἀντίκρου του, γιά νά φάγη Τουρκικά κορμιά· κοντά του ὁ Μιχάλης Οὐζούνης μάχεται και αὐτός, τόν εὐρίσκει μία σφαῖρα, τόν παρηγορεῖ ὁ Καπετάνιος του, «φωτιά στά σκυλιά, μή φοβάσαι, θά φάμε πολλούς Τούρκους και ἔτσι θά ἀποθάνωμεν». Τό στρατήγημα τοῦ Καπετάνιου ἐπιτυγχάνει πλήρως, ἡ ἐξώθυρα ἐκβιάζεται νά σπάση, αὐτός πυροβολεῖ στήν Πόρτα, πίπτουν Τούρκοι, ἀνίκανος ὁ Μιχάλης νά τόν βοηθήση, παίρνει τά φυσίγγια τοῦ Μιχάλη, πυροβολεῖ ἀδιάκοπα, σκέπτεται ὁμως πρὶν τελειώσουν τά βόλια του τί νά κάμει στόν Γιοθάνη, φωνάζει νά σκοτωθῆ παρά νά παραδοθῆ, δέν λησμονεῖ τόν Νίκο, ἐρωτᾷ τί σκέπτεται νά κάμῃ, «πολεμῶ ἀπό τήν ἐκκλησία και δέν φοβάμαι τούς Τούρκους, ὁ Θεός εἶναι μαζί μας», τοῦ λέγει. Τόν Μιχάλη σκέπτεται μήπως τόν πάρουν οί φλόγες και τόν συμβουλεύει νά φύγῃ ἀπό τό ὑπόγειον τοῦ Σχολεῖου. Τόν βοηθεῖ ὀλίγον, σύρεται ἐξω τοῦ Σχολεῖου, οί πυροβολισμοί ἀραιώνονται, τά πυρομαχικά τελειώνουν, και οί Τούρκοι τό ἴδιον κάμουν, ὅταν ἡ πόρτα σπάξῃ, ὁ Καπετάν Μητρούσης χωρίς νά χάσῃ τό θάρρος του μάχεται, ἀλλά και σκέπτεται προτοῦ σωθοῦν τά φυσίγγια νά κρατήσῃ ἓνα ἢ δύο γιά τόν ἑαυτόν του και νά μήν πέσῃ στά χέρια τῶν Τούρκων και τοῦτο κάμει ὅταν τελειώσαν τά φυσίγγια του και εἶδεν ὅτι στά χαμένα πλέον στέκεται, γυρίζει τό ὄπλον του και ἡ τελευταία σφαῖρα του τόν ρίχνει κάτω και ἔτσι δέν πίπτει ζωντανός στά χέρια τῶν Τούρκων.

Ὁ Νίκος Παναγιώτου και ὁ Ἰωάννης Οὐρδας βλέπουν ὅτι χάνουν τόν Καπετάνιο τους. Νά ἀντισταθοῦν ἀδύνατον· νά κάμουν ὅ,τι ἔκαμεν ὁ ἀρχηγός των δέν πρόκαμαν, τούς ἀντικρίζουν οί Τούρκοι, τούς διατά-

ζουν νά παραδοθοῦν, ὅπου και συλλαμβάνονται. Οἱ Ἄρχηγοί τοῦ Τουρκικοῦ Στρατοῦ θαυμάζουν τόν Καπετάνιο σκοτωμένο. Οἱ Γάλλοι ὀργανωταί θαυμάζουν πέντε ἄνδρες πολεμοῦσαν πέντε ὄρες μέ ἄπειρον τουρκικόν Στρατόν. Τόν πληγωμένον Μιχάλην Ὀζούνην τόν παίρνουν γιά νά τόν μεταφέρουν, ἀλλά στόν δρόμον ξεψυχεῖ. Ἰκανοποιημένοι τάχα οί Τούρκοι δένουν τόν Νίκο και τόν Γιοθάνη, ἡ μάχη ἐτελείωσε. Φυλάγουν τās περίξ οἰκίας μήπως εἶναι και ἄλλοι· διά νά δικαιολογηθοῦν ἀρχίζουν τās συλλήψεις τῶν περιοίκων. Ὅλην τήν νύκτα οί Τούρκοι καυχώμενοι διά τό κατορθωμά τους ἐφύλαγαν τόν τόπον τῆς συμπλοκῆς. Τά πτώματα τῶν δύο ἡρώων, καπετάν Μητρούση και Θεόδωρου Τουρλεντέ, ἐδέχοντο τās ὑβρεῖς τῶν στρατιωτῶν. Ἀλλά και ὁ Σερραϊκός λαός μέ ψυχραιμίαν ἀντιμετώπιζεν διά καταλλήλων ἐνεργειῶν. Τήν ἄλλην ἡμέραν, Κυριακή, τά πτώματα τῶν ἡρώων ἔπρεπε νά ταφοῦν, παραμορφωμένον τόν Θεόδωρον Τουρλεντέ, ὡς και τόν Καπετάν Μητρούση, ἐπιτροπή ἐκ γυναικῶν Σερραίων ζητοῦν νά παραλάβουν τά σώματα, οί διοικηταί τῶν Τουρκικῶν Στρατευμάτων κατωτέρων βαθμῶν διώχνουν τās γυναῖκας, καθ' ὅσον εἶχον διαταγήν νά μή δώσουν τά πτώματα.

Ἡ Ἑλληνική ψυχή ἀνδρειωμένη νικᾷ, τά πτώματα δίδεται διαταγή νά τά δώσουν πρὸς ἐνταφιασμόν. Καί ἔτσι τά παραλαμβάνουν και ἐνταφιάζονται ἀφ' οὗ ἡσύχως ἐψάλῃ νεκρώσιμος ἀκολουθία. Ὁ καπετάν Μητρούσης, Θεόδωρος Τουρλεντές και Μιχάλης Ὀζούνης δέν ὑπάρχουν ἐν τῇ ζωῇ, τούς σκεπάζει τό Σερραϊκόν χῶμα, ἡ μνήμη τους αἰωνία.

Τήν ἴδιαν ἡμέραν και τήν αὐτήν ὥρα ἕτερα γιγαντομαχία λαμβάνει χώραν παρά τό χωρίον Δοβίστα (Παπᾶ). Τό σῶμα τοῦ Καπετάν Ἀνδρέα (Μακούλη) ἐκ Στενιμάχου, ἐκτελόν τās διαταγᾶς τοῦ Κέντρου, τήν ἡμέραν ἐκείνην ἐλημέριαζεν εἰς τό χωρίον Δοβίστα· κατά κακήν τύχην, ὁ ἀρχηγός τοῦ σώματος ἦλθεν εἰς λογομαχίαν μετά τοῦ ὀπλίτου Θεοδοσίου. Καταγόμενοι

ἐκ τοῦ ἰδίου χωρίου (Δοβίστα), ὡς εἶναι γνωστόν, ὁ ἀρχηγός ἔπρεπε νά φέρῃ τόν παρεκτρεπόμενον εἰς τήν τάξιν καί τό καθήκον του, ἀλλ' οὗτος κατ' οὐδένα λόγον ἤθελεν νά συμμορφωθῆ εἰς τάς συμβουλάς καί τάς διαταγάς τοῦ ἀρχηγοῦ του. Ἐπρεπε νά τηρηθῆ ἡ τάξις καί ἡ πειθαρχία νά ἐπιβληθῆ εἰς τόν ὀπλίτην καί νά τόν κλείσουν καλῶς εἰς ἕτερον δωμάτιον καί εἰς τό κάτω πάτωμα τοῦ σπιτιοῦ. Τοῦτο καί ἐγένετο. Οἱ ἄλλοι ὀπλίται συλλαβόντες τόν παρεκτρεπόμενον καί ἀφοπλίσαντες τοῦτον τόν μετέφερον εἰς ἄλλο μέρος, ὅπου διέταξεν ὁ ἀρχηγός καί διορίσας καί φρουρόν. Κατόπιν ἄλλη σκέψις τοῦ ἀρχηγοῦ διέταξεν νά δέσωσι τοῦτον ἀντί νά φρουρεῖται. Τοῦτο ἠρέθισεν τόν τιμωρημένον ὀπλίτην καί ἀμέσως ἐφρόντισε ὅσον τό δυνατόν γρηγορότερον νά ἀπαλλαγῆ τῆς θέσεώς του εἰς ἣν εὐρίσκετο· σκεπτόμενος δέ σατανικῶς θά προσέτρεχεν εἰς τό Τουρκικόν ἀπόσπασμα, ἐδρεῦον εἰς Πεντάπολιν, καί ἐκεῖ θά ἐξέθετε τίς σκέψεις του, τά σχέδια τῶν Ἑλληνικῶν Σωμάτων, πῶς ἐνεργοῦν ταῦτα, πῶς δροῦν, μέ ποίους συνεργάζοντο. Μετά παρέλευσιν ὀλίγης ὥρας ὅτε ὅλοι οἱ ὀπλίται εὐρίσκοντο πρὸς ἀνάπαυσίν των καί ὁ ἀρχηγός ἤσυχος καί ἀσφαλῆς διά τόν τιμωρημένον, οὗτος, εὐρών εὐκαιρία, ἐφώνησεν γυναικάν τινά, ἣτις ὡς συμπατριώτις του ἐλυπήθη τοῦτον διά τό κατάντημά του, αὐτός δέ ἐδικαιολογεῖτο ὅτι καλῶς ἐφέβη πρὸς τόν ἀρχηγόν του. Ἀλλά λόγω αὐστηρότητος (καθὸσον ὡς εἶναι γνωστόν εἰς ἡμᾶς ὁ ἀρχηγός ἦτο πολύ θυμῶδης καί αὐστηρός εἰς τά καθήκοντά του) καί ὅτι θά ἐπήγαιεν στόν ἀρχηγόν του νά τοῦ ζητήσῃ συγγνώμην καί νά τοῦ ἐπιβάλῃ οἰανδήποτε ἄλλην τιμωρίαν ἐκτός τοῦ δεσίσματος, ὅπου τό εἶχεν διά πολύ μεγάλην προσβολήν του. Ἡ χωρική ἐδίσταζεν νά κάμῃ τήν πρᾶξιν ταύτην. Ἀλλά τήν ἔπεισε μέ παρακλήσεις καί διαφόρους κολακειάς, ὅπου ἡ χωρική ἔλαβεν τήν τόλμην νά λύσῃ τά δεσμά τοῦ ὀπλίτου, μέ τήν ἰδέαν ὅτι θά ἐπήγαιεν πρὸς τόν ἀρχηγόν. Τό μέγα κακόν ἐγένετο. Ἀντί νά πάρῃ τόν δρόμον ὅπου ὁ ἀρχηγός

ἔμεινεν, οὗτος ἔλαβεν ἄλλον δρόμον καί μάλιστα διευθύνθη νά βγῆ ἔξω τοῦ χωριοῦ. Ἡ χωρική, θλέπουσα τοῦτον, ἀμέσως ἀντελήφθη ὅτι κάτι κακόν ἔκαμεν, ἐφ' ὅσον οὗτος δέν παρουσιάζετο στόν ἀρχηγόν του, καί μή χάνουσα καιρόν ἔτρεξε νά εἰδοποιήσῃ καί νά ἐξομολογηθῆ τήν πρᾶξιν τῆς ἥτο πλέον ἀργά. Μόλις ἔλαβεν γνώσιν ὁ ἀρχηγός, ἔδωσεν διαταγάς νά τρέξουν ἵνα συλλάβουν τοῦτον, διότι καί ἀπό τήν λογομαχίαν πού εἶχον ἐννόησεν τούς σκοπούς του. Ὅλοι οἱ λοιποὶ ὀπλίται, ἀρπάζαντες τά ὅπλα των, ἔτρεχον νά προλάβουν τοῦτον, καί εἰς μεγάλην ἀπόστασιν εὐρισκόμενοι ἔβλεπον τοῦτον, ὅτι κατευθύνετο στήν Πεντάπολιν. Ἀλλῃ σωτηρία δέν ὑπῆρχεν, ἔπρεπε νά πυροβοληθῆ καί νά τόν σκοτώσουν, ἀλλά οἱ πυροβολισμοὶ θά ἤκούοντο καί θά ἐξήρχετο τό ἀπόσπασμα ἔξω διά νά ἴδῃ τί συμβαίνει, ὅπως καί ἐγένετο, μέ τούς πυροβολισμούς πού ἐρρίπτοντο κατόπιν τοῦ τρέχοντος πρὸς τό ἀπόσπασμα προδότη. Ἐξῆλθον ἀμέσως περί τούς 40 περιπολοῦντας ἱππεῖς τῆς τουρκικῆς χωροφυλακῆς καί ἔτρεχον πρὸς τό μέρος πού ἠκούοντο οἱ πυροβολισμοί. Ὁ Καπετάν Ἀνδρέας, ψυχραίμος, ἀντιμετωπίζων τήν κατάστασιν, διέταξεν νά συγκεντρωθοῦν οἱ ὀπλίται του ὅσον τό δυνατόν γρηγορότερα ἄνω τοῦ χωριοῦ εἰς τό ἐξωκκλήσιον ὁ Ἄγιος Γεώργιος, ἵνα δυνηθοῦν ὅλοι μαζί νά ἀμυνθοῦν ἢ καί νά διαφύγουν τόν θάνατον ὅσον θά ἠδύναντο. Πράγματι οἱ ὀπλίται, καί μέ τήν βοήθειαν πολλῶν Δοβιτιανῶν, ἤρχισαν νά συγκεντρώνονται πρὸς τό ὀρισθέν μέρος ὑπό τοῦ ἀρχηγοῦ. Ὁ Νικόλαος Τσάπος, ὁ ὑπαρχηγός τοῦ Σώματος, μέ τό θάρρος πού διεκρίνετο, μάχεται νά ἀνακόψῃ τόν καλπασμόν τῶν Τούρκων ἱπέων στόν δρόμον φονεύεται ὁ ἐγκριτος νέος τοῦ χωριοῦ.

Ὁ Γιάννης Φοντούλης, Κατζηλευθέρης, ἐξάδελφος καί πατριώτης τοῦ ἀρχηγοῦ, κοντά στόν ἀρχηγό του δίδει θάρρος στούς λοιπούς ὀπλίτας· δέν περνᾷ ἡ ὥρα, δέν νυκτῶνει εὐκολα, τό Τουρκικόν ἀπόσπασμα συμπληρώναν καί Τούρκοι κάτοι-

κοι του τουρκικού χωριού Σοκόλ. Μάχονται οί ὀλίγοι ἄνδρες στή μέση τῆς φωτιάς. Νά ἀραιώσουν διατάζει ὁ ἀρχηγός, γιά νά μή τούς βρῆ ὄλους ὁ θάνατος καί μέ τήν ἀραιώσιν ἴσως γλυτώσει κανείς ἀπό τούς ἀποτελοῦντας τό Σῶμα. Τό σχέδιον καλό, ἀλλά οί ἄνδρες ὀλίγοι, ὀλίγοι καί μάχονται πρὸς πολλούς, οί κάτοικοι τοῦ χωριού θέλουν νά βοηθήσουν ἀλλά πού νά βοηθήσουν. Ἐξαγριωμένοι οί Τούρκοι ἀπό τήν μάχην πού διεξάγουν, ξεσποῦν καί κατά τοῦ χωριού, θέλουν νά βάλουν φωτιά. Οἱ πρόκριτοι τοῦ χωριού, ἀντιμετωπίζοντας τά πράγματα κατά τοῦ Τούρκου ἀξιοματικῶ ἔγνωρίζον πλέον τί τούς περιμένει. Ὁ συλλογισμός πλέον ὅτι κατεστρέφετο τό Σῶμα, ὅτι πίεςεις καί φυλακίσεις τούς περιμένουν, ἔβλεπον σιγά σιγά νά χάνωνται τά παλλικάρια, διότι οἱ πυροβολισμοί ἤρχισαν νά ἀραιώνονται, δέν ἠδύναντο νά ξεφύγουν οἱ ἄνδρες τοῦ Σώματος, διότι ὁ δρόμος πού πήραν τούς ἔφερε ἀντιμετώπους μέ τούς Τούρκους χωρικούς τοῦ Σοκόλ, καί τό παρεκκλησάκι δέν τούς ἦτο θέσις ὀχυρά, ἦτο μέρος ἀνοικτόν, ἀπό κάτω οἱ Τούρκοι τούς ἔβλεπον καί τούς πυροβολοῦσαν ἀπό πάνω οἱ φανατικοί Σοκολνοί, δέν τούς ἄφηναν νά ξεμυτίσουν, διότι ὀπλισμένοι καί τοῦτοι ἐπυροβόλουν τούς ἄνδρας, καίτοι ἀραιωμένοι, ἀλλά τούς ἔβλεπον καί πυροβολοῦντες τούτους δέν τούς ἄφηναν νά φύγουν τόν ἀνήφορον. Ὅσον δέν τούς ἔκοβαν τόν δρόμον οἱ Σοκολνοί, ἀσφαλῶς πολλοί ἐκ τῶν ὀπλιτῶν θά διέφευγον τό θάνατον. Ἦτο μοιραῖον πλέον νά γίνη ἡ καταστροφή καί τοῦ σώματος τοῦ Καπετάν Ἀνδρέα. Μόνον εἰς ἐξ ὄλων, ὁ Χρυσάφης Ματάκος* καί ὁ Ἀριστείδης ἐκ Νέου Σουλίου, πληγωμένοι, κα-

τάρθωσεν νά ξεφύγη, ὅτε ἤρχισε νά νυκτώνη, διά τοῦ Νέου Σουλίου, καί τήν ἰδίαν νύκτα περί τά ξημερώματα ἔφθασεν εἰς Σέρρας, ὅπου περιπολοῦντες οἱ Ὀρφεῖς περιέμενον ὅλην τήν νύκτα εἰδήσεις ἀπό τόν τόπον τῆς μάχης ἢ καί ἂν ἐσώζετο κανείς ἐκ τῶν ὀπλιτῶν καί ἐξήτει προστασίαν εἰς τήν πόλιν, ὅπως παραλάβουν τούτους καί τούς τοποθετήσουν εἰς οἰκήματα κατάλληλα καί ἀποφύγουν πᾶσαν ὑποψίαν τῶν Τούρκων. Τοῦτον παρέλαβον, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, οἱ Ὀρφεῖς πληγωμένον καί τόν περιποιήθησαν καί τήν πληγὴν του ἐθεράπευσαν καί μετά τήν θεραπείαν του ἐξήλθεν ἄλιν εἰς τά Σώματα, ὑπό τήν ἀρχηγίαν τοῦ Ἰωάννου Γκοτζάρη. Καί ἐκ τῶν παρευρισκομένων** μετά τοῦ Σώματος ὁ ὀδηγός ἐκ Νέου Σουλίου Σωτήρης Σιόσιος, μετέχων καί τοῦτος τῆς μάχης, κατόρθωσε νά διαφύγη τόν θάνατον διευθυνθεὶς εἰς τήν Τοπουλιάνην (Χρυσό) καί ἐκεῖθεν τήν ἰδίαν νύκτα εἰς Πεθελινό, διαπεράσας τήν νύκτα τήν λίμνην Ἀχενού, μέ τούς θαρκαρέους, οἵτινες καί αὐτοὶ περιέμενον τά ἀποτελέσματα. Παραλαβόντες τόν Σ. Σιόσιον, ξεβαρκάρισαν τοῦτον εἰς τό χωρόν Ἀχινό καί ἐκεῖθεν εἰς τόν Σταυρόν, ὅπου διέφυγεν εἰς Ἀθήνας καί ἐπανῆλθε εἰς τό χωριό του μετά τήν ἀνακήρυξιν τοῦ Τουρκικοῦ Συντάγματος. Ὅπως ἀνωτέρω εἶπομεν, ἡ ἀπογοήτευσις καί ἡ κατήφεια κατέλαβεν τούς χωρικούς, διότι ἐγνωρίζον τί τούς περιέμενεν. Αἱ συλλήψεις καί τά ξυλοκοπήματα ἤρχισαν ἀλύπητα, ἡ παρουσία τοῦ προδότου ἀντάρτου Θεοδοσίου ἦτο ἀπαισία, μ' ὅλα ταῦτα τό θάρρος καί ὁ πατριωτισμός τῶν χωρικῶν δέν ἄφηναν τούς Τούρκους νά παρεκτραποῦν περισσότερον τοῦ δέοντος, καθόσον καί ἡ παρουσία τῶν Γάλλων με-

* [Διετάχθη ὁ Νάκης Κούλας μέ ἓνα ἄλογο νά πηγαίη. Διέφυγον δύο ὁ Χρυσάφης καί ὁ Ἀριστείδης, ἦλθαν στό Σέρρας. Ἐφθασαν πληγωμένοι ἐλαφρῶς ὁ Ἀριστείδης καί ὁ Χρυσάφης Ματάκος.] Ν.Κ.

** [Την Κυριακὴν τό πρωί· ἐπειδὴ δέν ἠξεύραμεν τά ἀποτελέσματα τῆς μάχης ἐπῆγα ἐγὼ μέ ἓνα ἄλογο ἐξω τῆς Δοθιστῆς καί ἔμαθα ἀπὸ φυγάδας καταδιωκομένους ἀπὸ τὰς ἀρχάς ὅτι ὁ Θεοδοσίου προδίδει τά πάντα καί τούς πάντας πού περιποιήθησαν τό Σῶμα τοῦ Καπετάν Ἀνδρέα, ὅτι ὁ Ἀνδρέας καί τά 6 παιδιὰ του σκοτώθηκαν. Γύρισα πίσω καί ἔφερα τίς εἰδήσεις αὐτές εἰς τό Κέντρον, τό ὅποιον τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας ἦτο ἐρημο ἐξαιτίας τῆς ἐπιτηρήσεως ἐκ μέρους τῶν Τουρκικῶν Ἀρχῶν, μόνο τρεῖς πῆγαιναν στό Κέντρο, ἐγώ, ὁ Τάκης καί ὁ Στ.] Ν.Κ.

ταρρυθμιστῶν καί τοῦ Ἄγγλου Προξένου ἦσαν ὀλίγον ἐπιβλητική εἰς τοὺς Τούρκους. Μετά τὰς συλλήψεις τῆς Δοβίστης, ἤρχισεν καί ἀπό τὰ ἄλλα χωριά τῆς Πενταπόλεως ὅλοι οἱ πρόκριτοι τῶν χωριῶν, οἱ ἱερεῖς, οἱ διδάσκαλοι συνελήφθησαν καί ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φυλακάς· ἄνω τῶν 200 χωρικῶν ἦσαν οἱ φυλακισθέντες. Εὐτυχῶς, ἐκ τῆς πόλεως μας δέν συνελήφθη κανεῖς, διότι δέν εἶχεν ἔλθει εἰς Σέρρας ὁ προδότης Θεοδοῦσης, μόνον ὀδηγούς τινάς ἐγνώριζεν, ἀλλά δέν ἠδύνατο νά δώσῃ σαφεῖς πληροφορίες, καί τοιουτοτρόπως οἱ Ὀρφεῖς καί οἱ Σερραῖοι ἔμενον εἰς τήν φυλακήν καί ἐξηκολούθουν μετά θάρρους τὰς ἐθνικάς των ὑπηρεσίας.

Καίτοι ἡ περιφέρεια αὐτή ἔμεινεν ἄνευ Σώματος, ἡ ἐθνική ὁμως ἐργασία ἐγένετο πάντοτε μετά μεγαλυτέρας προφυλάξεως. Ὁ ἀρχηγός Δούκας δέν παρέλιπε νά ὑπενθυμίξῃ τὰς ὑποχρεώσεις των πρὸς τὸ ἔθνος καί τήν πατρίδα, οἱ συγγενεῖς τῶν φυλακισμένων, αἱ γυναῖκες των, τὰ παιδιά των ἦσαν γεμᾶτοι ἐλπίδα· πράττουσι τὸ καθήκον των καί περιμένουν τοὺς ἰδικούς νά ἀποφυλακισθοῦν γλήγορα.

Ἦτο πλέον παρήγορον, διότι πάντες οἱ συλληφθέντες ἤρχισαν μέ τὸ γνωστόν «δέν εἶδον, δέν ξεύρω δέν παραδέχομαι» (τουρκιστί: μπιλμέν γορμεντίν κοκμποῖλ ἔτιμεμ) ἡ ἀνάκρισις δέν ἔφερε εἰς φῶς τίποτε ἐνῶ αἱ Τουρκικαὶ ἀρχαὶ ἀντιλαμβάνονται τήν ἀποφυγὴν τῆς εὐθύνης τῶν φυλακισμένων. Μετά πεντάμηνον προφυλάκισιν, ὀδηγοῦνται πάντες εἰς τήν Θεσσαλονίκην, ὅπου θά ἐδικάζοντο ἐνώπιον τοῦ Στρατοδικείου*. Ὁ ζῆλος τῶν δικαστῶν νά ἀνακαλύψουν τίποτε ἦτο ὑπερβολικός, καί ἡ ἐπιμονὴ ὅλων τῶν φυλακισθέντων νά μὴ ὁμολογήσουν τίποτε ἔκαμε τὸ δικαστήριον των νευρικόν. Ὅτε ὁ στρατοδίκης ἐγειρόμενος τῆς θέσεως ἤρχισεν νά ἐρωτᾷ ἕναν

ἕναν καί σύ δέν ξεύρεις τίποτε καί σύ καί σύ, ἐλάμβανεν τήν ἀπάντησιν «δέν ξεύρω ἐφέντημ», ἀπὸ ὅλους· καί ἡ ἀπάντησις βγαίνει ἀθωωτική δι' ὅλους. Εἰς πείσμα τοῦ προδότου Θεοδοσίου.

Μετὰ παρέλευσιν ἑνὸς μηνὸς ἔπρεπε καί οἱ Ὀρφεῖς καί ἡ πόλις τῶν Σερρῶν νά ἠσυχάσουν ἀπὸ πολλὰς ὑπηρεσίας πρὸς τὰ Σώματα καί τοὺς ἀντάρτας. Ὁ πληγωμένος Χρυσάφης, θεραπευθεὶς, δέν εἶχεν κανένα προορισμὸν πλέον ἐντὸς τῆς πόλεως, καί ἀπεφασίσθη ὅπως βγῆ καί συνδεθῆ μέ ἄλλο Σῶμα. Τὸ Προξενεῖον, ἐκτιμὸν τὸ θάρρος καί τήν ἀνδρείαν τοῦ πρώην ὀδηγοῦ Σερραίου τοῦ Σώματος τοῦ Καπετάν Μητρούση, Ἰωάννου Γκοτσάρη, ἀνακηρύττει τοῦτον ἀρχηγόν Σώματος, μέ ὀπλίτας τὸν Χρυσάφην Ματάκον, Βασίλειον Γκαϊτατζήν, τὸν Σερραῖον καί νεαρόν Κων/νον Τζελέπην καί ἄλλους**.

Ἡμέρα τῆς ἐξόδου ὠρίσθη ἡ 19η Αὐγούστου, ἣτις ἦτο διὰ τοὺς Τούρκους ἡμέρα τελετῆς. Ἦτο, ἂν δέν ἀπατῶμαι, ἡ γενέθλιος τοῦ Σουλτάνου Χαμητ ἡ ἡ ἀνάρρησις εἰς τὸν θρόνον τοῦ Χαμητ. Ἐπρεπε πρὸς ἀνάμνησιν τῆς Τουρκικῆς ἐορτῆς νά γίνῃ ἡ ἐξοδος τοῦ Σώματος, ἐορτῆ ἐθνική τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους, νά μειώσωμε τὸ κύρος τῆς Τουρκικῆς ἐορτῆς καί νά ἐπιδοθῶμεν εἰς τήν δικήν μας ἐορτήν. Ἡ διαταγὴ τοῦ Κέντρου ἐδόθη εἰς τοὺς ἐπιτελεῖς τοῦ Ὀρφέως, ἡ ἐτοιμασία διὰ τήν ἐξοδὸν ἤρχισεν μέ μεγάλην ἔντασιν, διότι δέν ὑπῆρχεν ἐξοπλισμὸς τῶν ἀνταρτῶν ἐτοιμος ἐντὸς τοῦ οἰκήματος τοῦ Ὀρφέως, συγκεντρωμένους περὶ τοὺς ὀκτώ Ὀρφεῖς ἐκ τῶν διακεκριμένων, διὰ τήν παρασκευὴν τῶν παγουρίων μέ τήν ραφήν τῶν λουριῶν των, τὸν καθαρισμὸν τῶν περιστροφῶν καί τῶν ἐλληνικῶν Γκρᾶ, μέ τὰ ὅποια θά ἐξήρχοντο ὀπλισμένοι οἱ ἄνδρες τοῦ Σώματος, ἡμέρα ἀγωνίας καί κόπου διὰ τοὺς Ὀρφεῖς,

* [Δικηγόρος τοῦ Ἑλληνικοῦ Κομιτάτου στό Στρατοδικεῖον Θεσσαλονίκης ἦτο μόνιμος γιά ὅλες τίς ὑποθέσεις τοῦ Ἑλλ. Κομιτάτου ὁ διαπρεπὴς δικηγόρος Φιλώτας Παταγεωργίου.] Ν.Κ.

** [Ἐπὶ τῆς ἐξόδου εἰς τὸ Σῶμα Γκοτσιάρη οἱ Γεώργιος Γκούρμης ἐκ Δημητρίσιου, Ἀριστείδης, διαφυγὼν τοῦ σώματος Ἀνδρέα, Βασίλης Ντερμεντῆς, Χρυσάφης.] Ν.Κ.

οΐτινες ανέλαβον νά ἐξυπηρετήσουν τήν ἔξοδον τοῦ Σώματος. Μόλις συνεκέντρωσαν ἓνα φορτίον, ἀμέσως εἰδικός φορτωτής παρελάμβανεν τά ἐφόδια καί διά τοῦ φορτωμένου ὄνου ἐξήρχοντο διά τῆς [...] εἰς τήν συνοικίαν Κατακονόζι καί ἐκεῖθεν στούς κήπους κάτωθεν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὅπου ἐκεῖθεν ντυμένοι καί ὄπλισμένοι θά ἐβάδιζεν τό Σῶμα διά τήν Τοπουλιάνη, ὅπου ἕτερος ὁδηγός θά ὠδήγει τούτους*. Πρῶτος ὁ Καπετάνιος Ἰωάννης Γκουτσιάρης εὐρίσκειτο στό μέρος τῆς συγκεντρώσεως**, ἀναμένων τούς ἄνδρας του, μέ τούς ὁποίους θά ἀπετέλει τό Σῶμα του. Περί τήν δύσιν τοῦ ἡλίου τά πάντα ἦσαν ἔτοιμα, ἐντός μιᾶς ἡμέρας· ἐργασία τοιαύτη εἶναι ἄξια νά μνημονευθῆ, καθόσον τό μέγεθος τῆς εὐθύνης καί αἱ συνέπειαι αὐτῆς μόνον οἱ ἀναλαβόντες τήν ἐκτέλεσιν τοιοῦτου ἔργου, ἐκεῖνοι δύνανται νά ἀντιληφθοῦν. Μόνον ἔνθα ἀναφέρωμεν, διά νά δώσωμεν εἰς ὑμᾶς πόσον σκληρόν ἀγῶνα διεξαγομεν χάρις τοῦ Ἑλληνικοῦ Μεγαλείου: ὅτι αἱ Τουρκαί καί Περίπολοι τήν ἡμέραν ἐκείνην, λόγῳ τῆς ἑορτῆς (Ντουνανμᾶ), ἦσαν πάρα πολλά καί ὅτι εἰς τήν διεξαγωγήν τοῦ ἔργου τῆς ἡμέρας ἐκείνης τετράκις συνητήθημεν μέ τās περιπολίας, χωρίς βεβαίως νά γίνῃ τίποτε.

Οἱ Ὀρφεῖς, μόλις ἐνύκτωσε, καί ἀφοῦ παρέλαβεν τό Σῶμα ὁ ὁδηγός τοῦ χωριοῦ Χρυσοῦ, εὐχαριστημένοι διά τό πρός τήν πατρίδα καθῆκον παρηκολούθησαν ἐπ' ὀλίγον τήν τουρκικήν ἑορτήν καί κατόπιν διελύθησαν. Τό Σῶμα τοῦ Γκοτσιάρη, ἀπο-

τελούμενον ἀπό πέντε ἄνδρας***, κατευθύνθη διά τοῦ Χρυσοῦ εἰς Πεθελινό καί ἐκεῖθεν, διά μέσου τῆς λίμνης, εἰς Χουμνικόν, διότι δι' ἐκεῖ ἦτο προορισμένον, ἐκεῖ εἶχε διαταγήν νά συναντηθῆ μέ τόν Καπετάν Ἀλέξανδρον καί νά τεθῆ ὑπό τήν ἐπιβλεψίν τοῦτο τό Σῶμα τοῦ Γκοτσιάρη. Ὁ ἀείμνηστος Γκοτσιάρης, μέ τό θάρρος καί τήν ἀνδρείαν πού τόν διέκρινε, ἤθελεν νά δράσῃ περισσότερο, καί δῆ εἰς τά περί τήν Νιγρίταν Βουλγαρικά χωριά, πέριξ τοῦ Στρυμῶνος, καί οὐχί νά περιφέρεται διά ἐπιδείξεις εἰς τά περί τό Χουμνικόν Ἑλληνικά χωριά. Τοῦτο τόν Καπετάν Ἀλέξανδρον ἠρέθιζεν καί ἔβλεπεν πῶς νά ἀπαλλαγῆ ἀπό ἓνα τολμηρόν συναγωνιστήν του. Χωρίς νά λογαριάσῃ κανένα, χωρίς συνεννόησιν τοῦ Κέντρου, ἔλαβεν τήν ἀπόφασιν μόνος του νά τόν ἐξολοθρεύσῃ καί κατόπιν νά τόν καταγγείλῃ στό Κέντρον, ὅπου μίαν νύκτα διατάζει νά φονευθῆ. Διά δόλου τόν διατάζει νά [...] ἔξω τοῦ χωρίου καί νά ἀναμένει μέ τρεῖς ἄνδρας του, ὁδηγοί τοῦ Γκοτσιάρη, ἐκεῖ τόν ἐπετέθησαν καί τόν ἀφήκαν ἡμιθανῆ. Τόσος ἦτο ὁ πατριωτισμός τοῦ πληγωμένου ὀπλαρχηγοῦ ὅτι ἀπό τό ἄνω μέρος τῆς χαράδρας ὅπου εὐρίσκειτο πληγωμένος διήρχετο Τουρκικόν ἀπόσπασμα καί ἐνῶ ἠδύνατο νά φωνάξῃ καί νά ἀκουσθῆ ἡ φωνή του στούς διερχομένους Τούρκους ἐν τούτοις ἐκράτησεν τήν ἀναπνοήν του καί τούς πόνους τῶν πληγῶν του. Καί ἐπέρασαν οὗτοι χωρίς νά ἀντιληφθοῦν τίποτε.

Ὁ νοθρός τās σκέψεις ὀπλαρχηγός

* [Ἀνετέθη ὁ ἐξοπλισμός τοῦ Σώματος εἰς τόν Στέφανον, Νάκην, Τάκην. Παρηγγέλθησαν κάπες γκρί χρώμα μέ 1 μανίκι, τσαρούχια, φυσιγιοθήκες, παγούρια, ὄπλα, δίκωπα μαχαίρια κλπ. Ὅλοι οἱ Ὀρφεῖς θά μετέφεραν στό Κατακονόζι στοῦ Τάκη Φεσσᾶ τήν θείαν. Καί ἀπό κεῖ ξεκίνησαν μόλις νύκτωσε διά τοῦ Λόφου Μαρούλη καί τούς πρόποδας τῶν ὑψωμάτων πρός τό Νέο Σούλι. Ἐξω τῆς πόλεως τούς ὠδήγησαν ὁ Νάκης Κούλας καί Τάκης Φεσσᾶς καί Στέφανος.] Ν.Κ.

** [Τό Σῶμα τοῦ Καπετάν Γκουτζιάρη συνεκεντρώθη στό σπίτι τῆς θείας τοῦ Τάκη Φεσσᾶ· ἦτο καί ὁ Γκουτζιάρης μέλος τοῦ σώματος καί δέν μπορούσαμε νά ταιριάσουμεν Τσαρούχια γιά τό πόδι του· ἦτο υπερφυσικό. Καί κάπες ἄσπρες μέ ἓνα μανίκι, καί τούς ἐβγαλα ἔξω ἀπό κεῖ ἐπάνω ὡς τόν λόφον τοῦ Μαρούλη, ντύθηκαν στό σπίτι τῆς θείας τοῦ Τ. Φεσσᾶ καί τά ὄπλα τά εἶχαν μαζί τους, ὄχι ἀπό τούς λαχανόκηπους, ὁ Γκουτζιάρης ἦτο καταδιωκόμενος ἀπό τās ἀρχάς γιά τά ἐπισυμβάντα μέ τόν Καπ. Μητρούση καί καταζητεῖτο φυλακῆ].

*** [Χρυσάφης, Ἀριστείδης, Γκούρμης Γεωργ., Κ. Τσελέπης, Β. Γκαϊτατσῆς, Β. Ντερμεντσῆς, τό ὄλον, ὀπλίται.]

Ἄλέξανδρος, φοβούμενος καὶ ὀλιγοψυχῶν εἰς τὴν πρᾶξιν τῶν ἐντεταλμένων τοῦ φόνου, ἀπέστειλεν ἄλλους ὀπλίτας ἵνα βεβαιωθῆ τὰ τοῦ φόνου, ὅτε ἔφθασαν δὲ οὐτοι εἰς τὸν φόνον δὲν εἶδον τὸν ἀτυχῆ Γκοτσάρη· ἐρευνῶντες τὰς χαράδρας δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὸν ἀνακαλύψουν, ἀλλ' ὁ πληγωμένος ἀρχηγός, ἐλπίζων εἰς τὴν συμπάθειαν τῶν συναδέλφων του, ἐφώναξεν τούτους, ἵνα ἀποδείξῃ τὸν πατριωτισμὸν του· ἀλλ' οἱ ὀπλίται, ἐλθόντες εἰς τὴν φωνὴν τοῦ δυστυχοῦς, ἔχοντες δὲ καὶ τὴν ἄτιμον διαταγὴν, ἀποτελείωσαν τοῦτον.

Πῶς ἤρχοντο καὶ ἐξήρχοντο ὄπλαρχηγοὶ εἰς τὴν πόλιν μας.

Ἀνωτέρω, εἰς διαφόρους περικοπάς, ἀναφέραμεν τὴν δρᾶσιν τοῦ Ὀρφέως τῆς πόλεως Σερρών. Ἀναγκαζόμεθα νὰ ἀναφέρωμεν καὶ ἕτερον περιστατικὸν εἰς ὃ φαίνεται ὁ πατριωτισμὸς τῶν Σερραίων καὶ τῶν περιχώρων. Μίαν νύκτα τοῦ Ὀκτωβρίου, ὁ καπετὰν Δούκας ἔπρεπε νὰ ἀφήσῃ τὴν πόλιν καὶ νὰ βγῆ νὰ συναντηθῆ με τοὺς ὀπλίτας του. Ὀπλισμένος, ὅπως πάντοτε ἤρχετο, ἐτοιμάσθη νὰ ἀναχωρήσῃ, καὶ διὰ τῆς ἀκροπόλεως, ἔχων τοὺς ἀρίστους ὀδηγούς, κατῆλθεν διὰ τοῦ καφενεῖου τοῦ Χρήστου, πλησίον τοῦ Μπέη Μπαχτσέ, ἐπέρασεν εἰς τὴν ἀπέναντι πλευράν, εἰς τὴν συνοικίαν Κατακονός· ἐκεῖ τὸν παρέλαβον ἄλλοι ὀδηγοί, καὶ διὰ τῆς ὁδοῦ Ἁγίου Γεωργίου κατῆλθεν εἰς τοὺς Κήπους τῆς θέσεως Δίθρι. Μὲ ὀλίγη ἀναπαυσιν καὶ ἀφ' οὗ κατέστρωσεν τὰ σχέδιά του, ἀπετάνθη εἰς ἓνα ἐκ τῶν ὀδηγῶν του καὶ τοῦ λέγει, «θὰ σέ δώσω μίαν λίραν νὰ πᾶς ἕως τὴν γέφυρα καὶ νὰ δῆς ἐκεῖ ἂν ὑπάρχουν περιπολῖαι τουρκικαί». Ἀμέσως ἔλαβεν τὴν ἀπάντησιν: «ἂν πρόκειται νὰ μέ δώσης λίρα δὲν πηγαίνω, χωρὶς νὰ πάρω τὴν λίραν ἀμέσως πηγαίνω». Τότε ὁ ἀρχηγός, ἐνοήσας τὸ σφάλμα του, ἐζήτησε συγγνώμην παρά τοῦ Σερραίου ὀδηγοῦ. Τὸ σύνθημα ἔδωσε καὶ εἰς τὸν ἓναν καὶ εἰς τὸν ἄλλον ὀδηγὸν καὶ ἤρχισαν τὴν πορείαν τους· ὅτε

ἔφθασεν ὁ πρῶτος ὀδηγός πλησίον τῆς γεφύρας, ἤκουσε φωνὴν νὰ τοῦ διατάξῃ νὰ σταθῆ μέ τὰς χεῖρας ὑψηλά, οὗτος ἔδωσε τὴν ἀπάντησιν ὅτι «ἔχασα τὰ γαϊδούρια μου». Εἰς τὰς φωνὰς αὐτάς, ὁ ὄπλαρχηγός μέ τὸν ἕτερον ὀδηγὸν ἐκ Χρυσοῦ ἠλλαξάν δρόμον, καὶ ὀλίγη ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς γεφύρας, ὁ καλὸς ὀδηγός πῆρεν στήν ῥάχην του τὸν ὄπλαρχηγὸν καὶ διὰ μέσου τοῦ ρεύματος τοῦ Ἁγιαννοῦ ἐπέρασεν τὸν ποταμὸν εἰς τὴν ἄλλην πλευράν καὶ ἐκείθεν εἰς τὸ Χρυσό, ἀφήνοντας τὸν ἕτερον ὀδηγὸν εἰς τὰ χέρια τῶν Τούρκων. Ἀνεκρίθη εἰς τὸν τόπον τῆς συλλήψεως διὰ νὰ ὁμολογήσῃ τίποτε, ἀλλὰ τίποτε οὗτος δὲν ἔβγαξε ἀπὸ τὸ στόμα του ἐκτὸς ἀπὸ «τὰ γαϊδούρια μου ἔχασα». Ὀδηγήθη εἰς τὸ Ἀστυνομικὸν τμήμα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, καὶ ἐκεῖ ἐτέθη ὑπὸ αὐστηρὰν ἀνάκρισιν. Ἀπὸ τὰς λέξεις αὐτάς μὴ λέγων τίποτε ἄλλο, οἱ Τούρκοι θυμωθέντες τὸν ἔβγαλαν ἔξω στήν γέφυραν, ὅπου ἦτο τὸ τμήμα ἐκεῖ, πλησίον στοῦ νεροῦ, καὶ ἤθελαν νὰ τὸν σφάζουν, ἐφ' ὅσον δὲν εἶχαν νὰ ἀνακαλύψουν τίποτε. Ὅταν ἤθελαν νὰ τὸν βγάλουν, οὗτος τοὺς ἐζήτησεν ψωμί, «δῶστε μου ψωμί», τοὺς λέγει, διότι πολὺ πεινῶ, «ἔχω τρεῖς ὥρες πού τρέχω νὰ βρῶ τὰ γαϊδούρια μου». Αὐτὸ τοὺς ἐφάνη παράδοξον καὶ τοῦ λέγουν, «ἡμεῖς θὰ σέ πᾶμε στοῦ νεροῦ κοντὰ καὶ θὰ σέ σφάζουμε, σὺ μᾶς ζητᾶς ψωμί». «Ἄι δῶστε μου νὰ φάγω καὶ πάλι μέ σφάζετε. Τὸν πῆγαν στοῦ νεροῦ, τὸν ἐξάπλωσαν καὶ τὸν τυρανοῦσαν νὰ ὁμολογήσῃ, τί ἤθελεν ἐκεῖ ἐκείνην τὴν ὥραν, «σὺ θὰ ἔχης μαζί σου ἀντάρτας, διὰ τοῦτο γυρίζεις αὐτὴν τὴν ὥρα ἐδῶ»· «ὄχι ἐφέντη, τὰ γαϊδούρια μου», καὶ ἔτσι τὸν πῆραν πάλιν στοῦ τμήματος διὰ νὰ τὸν ἀνακρίνουν. Μὲ «τὰ γαϊδούρια ἔχασα», κατάρθωσεν νὰ γλιτώσῃ τὴν ζωὴν του· τὸν ὀδήγησαν τὴν πρωΐαν εἰς ἀνώτερον Ἀστυνομικὸν τμήμα, διὰ νὰ τὸν ἀνακρίνουν καὶ ἀνώτεροι ἀστυνομικοί, ἀλλὰ οὗτος μόνον τὰς λέξεις αὐτάς ἐπαναλάμβανεν, ὅποτε τὸν ἐδιώξαν ἀπ' ἐκεῖ, ἀκούων τὰς χειροτέρας ὕβρεις*.

Ὁ φόνος τοῦ προδότου
τοῦ Μητρούση Γκογκολάκη

Εἰς τὰς περιστάσεις αὐτάς εἰς τὰς ὁποίας ἠργάζοντο μέ δραστηριότητα ὄλοι οἱ Σερραῖοι, τὸ Σῶμα τοῦ Καπετᾶν Στέργιου ἔρχεται εἰς τὴν πόλιν, διὰ νὰ ἀποφύγη τὰς στενάς διώξεις τῆς ὑπαίθρου. Ἦλθεν σέ κατάλληλον στιγμήν, διότι ὁ προδότης τοῦ Σώματος τοῦ Μητρούση, Δίγκας Παπαδόπουλος (Πόπτζες), καταγόμενος ἐκ τοῦ χωρίου Καλά δένδρα ἔλαβεν θάρρος, χωρίς καί οἱ Σερραῖοι νὰ δεικνύουν εἰς αὐτόν ψυχρότητα ἢ περιφρόνησιν· τὸ ἴδιο ἔκαμε καί τὸ Προξενεῖον, τὸν περιποιήθη, χωρίς νὰ δώσουν ὑποψίαν τινά τῆς προδοσίας, καί ἤρχισεν νὰ ἐπισκέπτεται τὸ Προξενεῖο. Τὸ σχέδιον τοῦ φόνου ἤρχισεν νὰ στρώνεται· ὅτε τὴν τρίτην φοράν εἰσηλθεν εἰς τὸ προξενεῖον, εἰδοποίησαν ἀμέσως οἱ ἐκτελεσταί, ὁ Καπετᾶν Στέργιος καί ὁ Ἀθανάσιος Φεγγαράς νὰ εἶναι ἔτοιμοι διὰ τὸν φόνον τοῦ Κολτζῆ Δίγκα, τοῦ φονέως τοῦ Σώματος τοῦ Καπετᾶν Μητρούση. Ὀλίγον μακράν τοῦ Προξενεῖου, ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, εἰς τὸν ἴδιον κεντρικὸν δρόμον, θά ἦτο τὸ ὀρμητήριον τῶν ἐκτελεστών· μέ ὄλας τὰς προφυλάξεις εἰδοποιήθησαν ὅτι ἔρχεται ὁ Δίγκας καί ἀφοῦ ἐπλη-

σίασαν, χωρίς οὗτος νὰ ὑποψιάζεται τίποτε, τρεῖς σφαῖρας τὸν ἀφήκαν ἐπὶ τόπου φονευμένον. Διὰ τῶν γνωστῶν ὁδηγῶν καὶ τῶν δρόμων τοὺς ὁποίους ἐχάραξαν, οἱ ἐκτελεσταί ἀπεμακρύνθησαν τοῦ τόπου ἐκείνου, ὀπλισμένοι μέ τὰ τιμημένα Γκράτων, καί ἐν ὥρᾳ μεσημέρι διευθύνθησαν στὰ ἑλληνικά σπίτια, ὅπου εἰδοποιηθέντα τοὺς ἐπερίμενον μέ τὰς θύρας ἀνοικτάς· δέν θά παραλείψωμεν νὰ ἀναφέρωμεν ὅμως ὅτι ἐπέρασαν δύο συνοικίας ἐβραϊκάς, διὰ νὰ φθάσουν στὰ ὀρισμένα σπίτια**.

Ἡ 2α Δεκεμβρίου 1907

Μετά τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν τοῦ Στρατοδικείου Θεσσαλονίκης καὶ τὴν εἰς θάνατον καταδίκη τῶν δύο συλληφθέντων ὁπαδῶν τοῦ Καπετᾶν Μητρούση, ἡ ἀπόφασις θά ἐκτελεῖτο εἰς Σέρρας. Παραμονὴ τῆς ἐκτέλεσης, 1 Δεκεμβρίου, ἡμέρα Κυριακή, καί τὴν ἐπαύριον Δευτέρα τοῦ μηνός καὶ Δευτέρα τῆς ἐβδομάδος. Μετὰ μεγάλης προφυλάξεως καὶ χωρίς νὰ ἀντιληφθοῦν τίποτε ὁ λαός οὔτε αἱ Χριστιανικαὶ ἀρχαὶ τῆς πόλεως μας, Μητρόπολις καὶ Προξενεῖον. Μετὰ μεγίστης σιωπῆς τῶν δ. Ἀρχῶν, ἀργά καί ἐν ὥρᾳ νυκτός, εἰδοποι-

* [Οἱ ἐπιτελεῖς τοῦ ἀγῶνος, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ὁ Στέφανος Ἀναστασίου, ὁ Νάκης Κούλας καὶ Τάκης Φεσσᾶς· οἱ τρεῖς ἦσαν τακτικοὶ εἰς τὸ Κέντρον τὴν ἡμέραν καὶ νύκτα νὰ ἐπισκέπτονται τὸ Κέντρο 3-4 φορές καὶ γιὰ ὅλη τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἀγῶνος ἐλάμβανον διαταγὰς τὰς ὁποίας καὶ ἐξετέλουν, τὰς πιὸ δυσκόλους καὶ ἐπικινδύνους τὰς ἐξετέλουν πολλάκις μόνοι τῶν. Διὰ τοῦτο μιά βραδιὰ ὁ Σαχτούρης μετὰ τὸν κ. Φλωριά τοὺς καλοῦν στό γραφεῖο καὶ θγάζουν μιά χούφτα λίρες καὶ τίς τοποθετοῦν στό γραφεῖο, ἀποροῦν τί γίνεται, «νά», τοὺς λέγουν, «παιδιά μου, κουράζεσθε, κινδυνεύετε καὶ ξοδεύετε, γι' αὐτὸ ἡ πατρὶς πρέπει ἕνα ἐλάχιστον μέρος νὰ σᾶς ἀμοίβει», καὶ τοὺς προτείνουν τίς λίρες. Αὐτοὶ ἐκθαμβοὶ λέγει ὁ Στέφανος, «τί εἶναι αὐτά», λέγει ὁ Σαχτούρης, «δῶρον γιὰ σᾶς»· «κ. Σαχτούρη, λεπτὰ ἔχομε καὶ κερδίζομε κάθε μέρα λεπτὰ, δέν ἀναλάβαμε τὸ πρὸς τὴν Ἑλλάδα καθῆκον, ἂν ἐπιμένετε νὰ λάβωμεν τὰ λεπτὰ, εἰ μὴ φεύγωμε τοῦ ἀγῶνος μετὰ μεγάλης μας λύπης». Ὁ κ. Σαχτούρης γυρίζει καὶ λέγει (φαινόμενον καὶ αὐτὸ), «μὰ παιδιά μου, ὄλοι οἱ προσφέροντες ὑπηρεσία πληρώνονται», λέγει ὁ Στέφανος, «θέλωμε νὰ μᾶς δεῖξῃς τὸν κατάλογο τῶν πληρωμένων, τὸ ἀπαιτούμε», ἀναγκάζεται καὶ μᾶς ἀνοίγει τὸ βιβλίον καὶ τί νὰ διοῦμε καμινὰ δεκαριά κηφῆνες δίχως νὰ ἔκαναν ποτέ τίποτε ἐπληρώνοντο. Μεταξὺ αὐτῶν καὶ ὁ Ἀχιλλεύς Δούκας, ὁ ἀσπρομάλλης γιατρός καὶ ἄλλοι. Ἐπιμένουν λοιπόν οἱ τρεῖς ἢ νὰ παύσουν νὰ πληρώνονται οἱ ἄρχησοι γιὰ τὸν ἀγῶνα κηφῆνες ἢ θά φέρουμε τοὺς ἄλλους Ὀρφεῖς νὰ πληρωθοῦν ἢ θά καταγγείλωμεν τὴν πρᾶξιν αὐτὴν εἰς τὸ Κέντρον Ἀθηνῶν. Καί ἔτσι διεγράφησαν οἱ δέκα· εἰς τοὺς 3-4 μόνοι οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἄεργοι ἢ παχοί.] Ν.Κ.

** [Ὁ προδότης Δίγκας, ὁ ἐκτελεσθεὶς, προσεκλήθη ἀπὸ τὸν Καπετᾶν Μητρούση μέ τὸν ὁποῖον συνδέονταν φιλικὰ καὶ ἔχον ἐμπιστοσύνην στὸν Δίγκα τὸν ἐκάλεσε εἰς τὸ κατάλυμά του στὴν Κάτω Καμενίκια, γιὰ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ στό σῶμα. Αὐτὸς ὑποσχέθη καὶ πῆγε στό σπίτι του νὰ ἐτοιμασθῇ, νὰ ἀφήσῃ μερικά λεπτὰ καὶ νὰ πηγαίη πρὸς συνάντησιν τοῦ Κ. Μητρούση. Αὐτὸς ἀντὶ νὰ πηγαίη στό σπίτι του διευθύνεται στὴ Νομαρχία τῶν Τούρκων καὶ προδίδει τὸ Σῶμα στὸν νομάρχη, ἀμέσως εἰδοποιήθη ὁ στρατηγός καὶ ὀλόκληρον σύνταγμα περιεκύκλωσεν τὴν συνοικίαν καὶ ἤρχισε ἡ συμπλοκὴ μέ τὰ γνωστά ἀποτελέσματα.] Ν.Κ.

εἶται ἡ Ἱερά Μητρόπολις ὅτι αὔριον πολὺ πρᾶϊ θά ἐκτελεῖτο ἡ θανατικὴ ποινὴ τοῦ Νίκου Παναγιώτου καὶ Ἰωάννου Οὐρδα, εἰς θέσιν Ἄτ Παζάρ, καὶ ἡ Ἱερά Μητρόπολις νά ἐκτελέσῃ τὰ χριστιανικά καθήκοντά της.

Ἡ Ἱερά Μητρόπολις, λαβοῦσα γνώσιν τῆς εἰδοποιήσεως, ἀμέσως εἰδοποιεῖ τὸ Προξενεῖον περὶ τῆς ἐκτελεστικῆς ἀποφάσεως. Τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον τῆς πόλεως θλίβεται διὰ τοῦτο, ἀλλὰ τί ἠδύνατο νά κάμῃ, πῶς νά ἐκδικηθῇ, πῶς νά ἀποδώσῃ τιμὰς στοὺς ἥρωας τῆς πόλεώς μας· τὸ Προξενεῖον, γεμᾶτο ἀπὸ τὰ ἐπιτελεῖα τοῦ Ὀρφέως, συσκέπτεται καὶ ἀποφασίζουσι ὅπως ὅλος ὁ Σερραϊκὸς λαὸς αὔριον, τὴν ὥραν τῆς ἐκτελέσεως, νά παρευρεθῇ στὸν τόπον, στὸ Ἄτ Παζάρ, καὶ ἐπὶ πλέον, διὰ νά ἐκδηλωθῇ ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη πρὸς τοὺς ἥρωας, ἡ ἀγορὰ θά ἦτο κλειστὴ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν. Καίτοι ἡ ὥρα ἦτο προχωρημένη, ἐντούτοις οἱ Ὀρφεῖς, γνωρίζοντες πῶς ἔπρεπε νά κάμουν τὴν δουλειὰ τους, εἰδοποίησαν καταλλήλως ὅλον τὸν Σερραϊκὸν κόσμον, διὰ νά εἶναι ἔτοιμος καὶ νά ἐφαρμοσθοῦν μετὰ περισκέψεως καὶ αἱ δύο αὐταὶ διαταγαί.

Περὶ τὰ ξημερώματα, ὁ Σερραϊκὸς λαὸς ἤρχισεν νά διευθύνεται πρὸς τὸ Ἄτ Παζάρ. Αἱ Τουρκ. Ἀρχαί, βλέπουσαι τὰ πλήθη, λαμβάνουσι ἀποφάσεις νά μὴ ἐπιτρέψουν νά συγκεντρωθῇ ἐκεῖ πολὺς κόσμος, διὰ νά προλάβουν τυχόν συρράξεις μεταξύ Τουρκικοῦ ὄχλου καὶ τοῦ Σερραϊκοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου. Ἄμα ὡς εἶδον οἱ Σερραῖοι τὴν ἀπαγορευτικὴν διαταγὴν, προτρέπουσι τὰς ἑλληνίδας γυναῖκας νά κάμουν αὐτὸ πού θά κάμναν οἱ ἄνδρες· πλήθος γυναικῶν ἀψηφοῦσαι τὸν κίνδυνον ἤρχισεν νά διευθύνεται στὸ Ἄτ Παζάρ. Ἐκεῖ ὁ ἀτρόμητος Νίκος Παναγιώτου καὶ ὁ Ἰωάννης Οὐρδας, ἀφοῦ ἐξετέλεσαν τὰ χριστιανικά τους καθήκοντα, μετὰ τὴν κοινωνίαν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, ἐδόθη ἡ

ἄδεια εἰς τοὺς μελλοθανάτους νά εἰποῦν τί ἔχουν νά εἰποῦν. Ὁ μεγαλόψυχος Νίκος, ἐμπνεόμενος ἀπὸ αἰσθήματα ἀνώτερα, καθ' ὃ περισσότερον ἐγγράμματος τοῦ Οὐρδα, ἤρχισεν ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς Τούρκους νά τοὺς λέγῃ* «ἡ μικρὰ Ἑλλάς, τὴν ὁποῖαν βλέπετε σεῖς σήμερον, θά γίνῃ μίαν ἡμέραν μεγάλη καὶ τότε στὸν τόπον αὐτὸν ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες θά κρεμοῦμεν σὰς τοὺς Τούρκους καὶ μάλιστα θά κρεμοῦμε πασάδες». Ὁ τουρκικὸς ὄχλος, ὅστις ἦτο πολὺς, πάρα πολὺς, εἴτε ἀπὸ περιέργειαν, ἀλλ' εἴτε καταλλήλως συγκεντρώθη ὑπὸ τῆς Τ. Ἀστυνομίας, ἤρχισεν νά ψιθυρίζῃ, ἀλλ' ἡ Ἀστυνομία ἄφηνεν τὸν Νίκον νά λέγῃ ὅσα ἔπρεπε νά εἰπῇ. Ἐνῶ αὐτὰ ἐγίνοντο στὸν τόπον τῆς θανατικῆς ἐκτελέσεως, τὸ Ἑλλ. Προξενεῖον εὐρέθη περικυκλωμένον ἀπὸ Τουρκ. ἰππικόν. Ὁ λαὸς βλέπει αὐτά, δὲν χάνει τὴν ψυχραιμίαν του, ἡσυχος τὰ ἀντιμετωπίζει ὅλα. Ἡ ἡμέρα ἤρχισεν νά ἔρχεται, κανεῖς δὲν πλησιάζει εἰς τὴν ἀγοράν, οἱ Τούρκοι βλέπουσι τὰς ἀποφάσεις μας καὶ εὐρίσκονται εἰς ἀμηχανίαν. Περίπολοι διπλασιάζονται, τριπλασιάζονται, ὅλη ἡ Τουρκικὴ Ἀστυνομία καὶ ὁ στρατὸς ἐπιποδός, ἵνα μὴ συμβῇ τίποτε, ὅχι ἐκ μέρους τοῦ Τουρκικοῦ ὄχλου, ἀλλὰ ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων. Μετὰ τὴν θανατικὴν ἐκτέλεσιν εἰδοποιοῦν αἱ Τουρ. Ἀρχαί ὅπως παραληφθοῦν τὰ σώματα καὶ γίνῃ ὁ ἐνταφιασμὸς αὐτῶν, τὰ φέρετρα ἐτοιμάσθησαν διὰ νά τοποθετηθοῦν τὰ Σώματα τῶν ἀποθαμένων καὶ ἐπειδὴ τὰ φέρετρα ἔφεραν χρυσούς σταυρούς καὶ χρυσούς ἀγγέλους, ὡς γίνεται πάντοτε εἰς νέους νεκρούς, ἡ τουρκικὴ Ἀστυνομία ἠθέληεν νά ἀφαιρέσῃ ὅλα αὐτὰ τὰ χρυσά, ἀλλὰ καμία ἀπὸ τὰς παρευρισκομένας γυναῖκας δὲν θάζει χέρι νά βγάλῃ αὐτά. Τότε ὁ Τούρκος Μαμουτὶ τολμᾷ νά ξεσχίσῃ τὰ χρυσά, ἐπιτίθενται αἱ γυναῖκες, ἄνδρες δὲν ὑπῆρχαν στὸν τόπον, διότι τοὺς ἀπηγορεύθη νά πλησιάσουν, καὶ ἀρπάζουν τὰ χέρια τοῦ ἀστυνόμου καὶ τὸν σπρώ-

* [Ὁ Νίκος ἔβρισε τὸν σουλτάνο... καὶ πολλὰ ἄλλα. Πέρασε τὴν θηλειὰ μόνος του στὸν λαϊμὸ, κλώτσησε τὸ σκαμνὶ καὶ ἀπεχονίσθη μὲ μεγάλην ψυχραιμίαν.] Ν.Κ.

χνουν προς τὰ ὀπίσω καί δέν ἄφησαν νά πλησιάσουν οὔτε Στρατιωτικούς οὔτε ἄστυνομικούς τούς νεκρούς, ἢ τὰ φέρετρα αὐτῶν. Ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία ἐψάλη εἰς τόν Ἱερόν Ναόν τῆς Ευαγγελιστρίας, παρευρισκομένου πλήθους γυναικῶν, καί ἡ ταφή τῶν σωμάτων. Βαρέως φέρουσα ἡ Τ. Ἀστυνομία τὰς ενεργείας μας αὐτάς, καί δὴ τό κλείσιμον τῶν καταστημάτων, ἤρχισεν νά ἐρευνᾶ διὰ νά ἀνακαλύψῃ πόθεν ἡ ἀντίστασις αὐτή καί ἡ ὄλη ἐνέργεια κατὰ τῶν τουρκ. Ἀρχῶν. Ἦθελεν νά ἀνακαλύψῃ καί νά προβῇ εἰς ἀντίποινα, εἰς φυλακίσεις, καί δὴ εἰς ἐξορίας. Ὅσον ἡ ἀστυνομία ἤθελεν νά ἀνακαλύψῃ τόσον οἱ Ἕλληνες τῆς πόλεως μας φανατικά ἐπέμενον νά μὴν εἰποῦν οὔτε λέξις καί ἐφρόντιζαν νά συνεννοηθοῦν τί θά εἰποῦν, ἄν τούς ζητήσουν εἰς ἀνάκρισιν· τὰ ἐπιτελεῖα τοῦ Ὀρφέως ἐτέθησαν εἰς κίνησιν καί ἔδωσαν ὀδηγίας εἰς πάντας τί ἔπρεπε νά εἰποῦν, χωρὶς νά προφέρουν ὅτι εἶχον συνεννοηθεῖ ἢ κατόπιν εἰδοποιήσεως ἐκλείσαν τὴν ἀγορά. Ἡ τουρκικὴ ἐπιμονὴ ἤρχισεν νά ἐκδηλώνεται καί ἤρχισαν νά καλοῦν ἕνα ἕνα ἐκ τῶν καλῶν καταστηματαρχῶν, διὰ νά μάθουν τίποτε. Ὅλοι ὅσοι προσήρχοντο ἐπέμενον, λόγῳ ἑορτῆς, διὰ τοῦτο δέν ἦνοιξεν ἡ ἀγορά, ὅπως δέν ἀνοίγει καί τὰς ἄλλας ἑορτάς· ἐκλήθησαν περὶ τούς 25-30 καί ἀπὸ ὄλους τὰ ἴδια ἤκουσον καί τίποτε νέον δέν ἐμάνθανον. Εἰς τὴν μεγάλῃν ἐπιμονὴν τῶν Ἑλλήνων, ἡ τουρ. ἀστυνομία εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νά σταματήσῃ τὰς ἀνακρίσεις καί ἠρκέσθη μόνον νά δοθοῦν οἱ ἀνακρίσεις εἰς τὴν εἰσαγγελίαν, νά τιμωρήσῃ ὄλους εἰς πρόστιμον ἀπὸ ἕνα μῆνα φυλακὴν καί μίαν λίραν Τουρκικὴν πρόστιμον. Ἐγένετο ἔφεσις εἰς Θεσσαλονίκην καί ἐκεῖ κατεδικάσθησαν τὰ 27 πρόσωπα ἀπὸ 25 γρόσια πρόστιμον χωρὶς φυλακὴν, ἐπλήρωσαν ὁ καθένας ἀπὸ 118 γρόσια πρόστιμον.

Δέν ἐπέρασεν πολὺς καιρὸς ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω γεγονότα, ἄλλο γεγονός ἦλθε νά διαταράξῃ τὰς προόδους τοῦ ἀγῶνος καί

τόν ἐνθουσιασμόν τῶν νέων τῆς πόλεως μας. Καί ἐκ τῶν ἐνθέρμων ἀγωνιστῶν καί μελῶν τοῦ Ὀρφέως, μετὰ πάροδον μηνῶν τινῶν ἀπὸ τῆς ἐξόδου τοῦ Σώματος Ἰωάννη Γκοτζούρη, ὁ πληρωθεὶς κατὰ τὴν μάχην τῆς Δοβίστας καί θεραπευθεὶς κατόπιν ἤρχετο πάλιν εἰς τὴν πόλιν μας, διὰ νά ἀναπαυθῇ δι' ὀλίγας ἡμέρας, μετὰ τοῦ συναδέλφου του Ἀριστείδου Παπᾶ ἐκ Ροδολείβους· οὔτοι διευθύνοντο ἐκ τῆς Ἡρακλείας εἰς τὴν πόλιν μας. Οἱ ὀδηγοὶ παρέλαβαν τούτους καί τούς μετέφεραν καταλλήλως εἰς οἰκίας μεμακρυσμένας καί εἰς τὴν συνοικίαν Ἄνω Ταξιαρχῶν, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Νικολάου Μπόλλα, ὑποδηματοποιοῦ. Ἦτο καί τό γεγονός τοῦτο νά διαταράξῃ τὴν πορείαν τοῦ ἀγῶνος, ἐνῶ οἱ ὀδηγησάντες τούτους Ὀρφεῖς ἦσαν ἡσυχοὶ διὰ τὴν τακτοποίησιν τῶν ἀνταρτῶν. Αἰφνης, περὶ τὴν μεσημβρίαν, διεδόθη ὅτι τό τμήμα τοῦτο, εἰς εὐρυτέραν δέ ἀκτῖνα συμπεριλαμβανομένου καί τοῦ Προξενείου, ἦτο περικυκλωμένον ἀπὸ Τουρκικόν στρατόν, καί αἱ ἔρευναι ἤρχισαν ἀπὸ τὰς πέριξ οἰκίας τοῦ Νικολάου Μπόλλα διὰ νά φθάσουν στό μέρος πού ἐκρύπτοντο οἱ δύο οὔτοι ἀντάρται. Χωρὶς νά περάσῃ καί πολλή ὥρα, διεδόθη ὅτι συνελήφθησαν καί παρεδόθησαν δύο ἀντάρται κρυμμένοι στοῦ Μπόλλα. Οἱ γνωρίζοντες τὰ πράγματα καί τό Προξενεῖον, ἤρχισαν νά συσκέπτονται περὶ τοῦ τρόπου τῆς διεξαγωγῆς τῆς ὑποθέσεως αὐτῆς, διότι ἡ σύλληψις τούτων θά εἶχεν πολλὰς συνεπείας. Δύο ἕτεροι ἀντάρται, κρυμμένοι τρία σπῖτια κάτω ἀπὸ τοῦ Μπόλλα, κατάρθωσαν νά διαφύγουν τὴν κύκλωσιν τοῦ Στρατοῦ, πρὶν ἀκόμη περικυκλώσουν καλῶς τὰς συνοικίας, καί εἰσῆλθον στό Προξενεῖον. Ἡ πράξις αὕτη ἦτο φανερά καί ἀπὸ συστήματος ἐνήργησεν ἡ Ἀστυνομία, καθόσον ἔλαβεν χώρα προδοσία, ἣτις ὀφείλετο εἰς τόν Σκουσεδιάρη, Τοῦρκον τῆς περιφερείας ἐκείνης, καί εἰς τόν Γεώργιον Σαρητάσιον, ὑπόπτον πρόσωπον, ὅστις ἐθεάθη τὴν παραμονή καί τὴν ἴδιαν ἡμέραν νά περιφέρεται χωρὶς νά ὑπάρχῃ αἰτία νά εὐρίσκειται εἰς ἐκεῖνο τό

μέρος ἢ ὅτι οὗτος ἀνέφερον εἰς τὴν Ἄστυνομίαν τὰς κινήσεις τῶν μελῶν τοῦ Ὀρφέως καὶ διὰ τοῦτο ἡ Ἄστυνομία περιεκύκλωσεν περισσότερον τὴν οἰκίαν τοῦ Νικ. Μπόλλα, ἣτις συνεχεῖτο μέ τὴν οἰκίαν τοῦ Δ. Σταυρίδη καὶ τῆς οἰκίας τοῦ Εὐθυμίου Κίκκου, ὅπου κατὰ κακὴν τύχην ἦλθεν ἀπὸ τὴν περιφέρειάν του ὁ Σερραῖος ἀρχηγός τοῦ Παγγαίου Νικήτας (ἢ Γεώργιος Κίκκου), ἦτο καὶ τοῦτο μοιραῖον διὰ τὸν Νικήταν νά συλληφθῆ καὶ οὗτος, ἐνὼ πραγματικῶς διὰ τὴν οἰκίαν τοῦ Μπόλλα ἦτο ἡ προδοσία. Καθὼς ἦτο φυσικόν, ἡ σύλληψις τούτων εἶχεν τὰς πολλὰς συνεπειάς. Αἱ ἀνακρίσεις ἤρχισαν νά φέρουν ἀποτελέσματα, αἱ πολλαὶ πιέσεις καὶ τὰ βασανιστήρια ἀνάγκαζον τόσον τὸν Χρυσάφην, ὅστις ὁμολόγησεν ὅτι ἐπληρώθη καὶ ἐθεραπεύθη στήν πόλιν μας ἢ ὅτι ἐγνώρισεν τινὰς ἐκ τῶν Σερραίων πού τὸν περιέβαλλαν. Ἄλλὰ καὶ ὁ Γ. Κίκκου ἔφερεν εἰς φῶς πράγματα πού ἠνάγκασαν πολλοὺς νά κρύπτονται ἐπὶ ἡμέρας· καὶ δὴ ἐνοχοποιεῖτο ὁ διοργανωτὴς τοῦ ἀγῶνος Δ. Φλωριάς, διὰ τὸν ὁποῖον αἱ τουρκικαὶ Ἀρχαὶ ἐξήτησαν τὴν παράδοσίν του ἀπὸ τὴν Ἑλλ. Πρεσβείαν τῆς Κων/λεως.

Ἡ ἐπιμονὴ τῶν τουρκικῶν Ἀρχῶν διὰ νά συλλάβουν τὸν Δ. Φλωριά, μέρα τῆ μέρα περιεσφιγγαν τὴν κατάστασιν, αἱ ἀνακρίσεις τῶν συλληφθέντων ἔφερον ἀποτέλεσμα καὶ αἱ Τουρκικαὶ Ἀρχαὶ ἤρχισαν τὰς συλλήψεις· ὁ Δημήτριος Ρότσας ἐξ Ἡρακλείας ὁδηγεῖται στὰς φυλακὰς, οἱ Ὀρφεῖς ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον ὑποδεικνυόμενοι ἀπὸ τὸν Χρυσάφην περισσότερον ἐκαλοῦντο εἰς ἐνακρίσεις διὰ νά ἀποδειχθῆ καὶ νά ἀνακαλυφθῆ ἡ ἐνοχὴ των.

Ὁ Ὀρφεὺς καὶ οἱ Σερραῖοι, μέ τὴν ἄρνησίν των, «δὲν εἶδα δὲν ξεύρω», δὲν ἐνοχοποιήθησαν κανεὶς, ἐκτός τοῦ Μπόλλα καὶ Δ. Σταυρίδη, ὅπου στὰς οἰκίας των συνεληφθησαν, καὶ τοῦ Δ. Ρότσα, καὶ καταδι-

κάσθησαν οἱ μὲν δύο πρῶτοι εἰς 4 ἔτη φυλακὴν, ὁ δὲ Ρότσα εἰς 5 ἔτων.

Ὁ διοργανωτὴς Φλωριάς, κατόπιν τῆς καταγγελίας τῶν συλληφθέντων, δὲν ἦτο δυνατόν νά μὲνη περισσότερο στήν πόλιν μας, διότι αἱ Τούρκ. Ἀρχαὶ ἤθελαν τὴν σύλληψιν ἢ τὴν ἀπομάκρυνσίν του, διότι εἰς τοῦτον ἀπέδιδον ὅλα τὰ γεγονότα, ἅτινα ἔλαβον χώραν εἰς τὴν πόλιν μας καὶ τὴν ὑπαιθρον. Ἡ ἑλληνικὴ Πρεσβεία γνωρίζει στὰς τουρκικὰς Ἀρχὰς ὅτι ἀπεφάσισεν νά ἀπομακρύνῃ ἐκ τῆς πόλεως μας τὸν Δ. Φλωριά. Τοῦτο ἐμάρανεν ὅλους τοὺς Σερραίους συνεργάτες του, διότι ἐγνώριζον ὅτι ἡ ἀντικατάστασις θά ἦτο δυσαναπλήρωτος, καὶ μάλιστα σέ στιγμὰς τόσον σκληρὰς, πού ὁ ἀγὼν ἔφθασεν στό καλλίτερον στάδιον.

Μέ ὄλας τὰς προφυλάξεις πού ἐλάμβανεν ὁ διοργανωτὴς καὶ οἱ συνεργάται αὐτοῦ, ἐν τούτοις ἡ ἡμέρα τῆς ἀναχωρήσεώς του θά μείνει ἀλησιμόνητος καὶ εἰς τοῦτον καὶ τοὺς φίλους του, οἵτινες προσῆλθον στό Προξενεῖον διὰ νά ἀποχαιρετήσουν τοῦτον. Εἰς τὰ ὄμματα τῶν τουρκικῶν Ἀρχῶν, εἰσέρχοντο στό Προξενεῖον καὶ ἀποχαιρετοῦν, διὰ νά μείνῃ στὰς καρδίας μας ὁ χωρισμός. Παρεκολοῦθουν ὅμως ὅλα αὐτὰ οἱ Τούρκοι, καὶ περισσότερον ὁ ἀναχωρῶν, πού βῆμα πρὸς βῆμα ἡ Τουρκικὴ Ἄστυνομία συνόδευεν τοῦτον, μέχρις ὅτου ἀνῆλθεν στό θαπὸρι, στὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης. Παρηγορίαν εἶχον τότε οἱ συνεργάται του μόνον στὸν ἀντικαταστάτην του, τὸν Βασίλειον Καζαμπέλην (ἢ Κασιμάνην) τὸ ψευδώνυμον, ὅστις ἀκολουθῶν τὸ παράδειγμα τοῦ προκατόχου του καὶ μέ τὰ λαμπρὰ προτερήματα πού εἶχεν (πατριωτισμόν, μεγάλην εἰλικρίνειαν καὶ θάρρος) συνεχίζετο ὁ ἀγὼν μέ τοὺς ἰδίους συνεργάτας τοῦ ἀναχωροῦντος Φλωριά*.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Δημ. Φλωριά ὁ Πρόξενος τότε Ἀντώνιος Σαχτούρης

* [Ὁλίγον καιρὸν ἀργότερα αἱ πληροφορίαι μας καὶ κατόπιν ἐπιστολῆς τοῦ Δ. Φλωριά φέρον τοῦτον διοργανωτὴν στήν Ἡπειρον στήν πόλιν τῶν Ἰωαννίνων μέ τὸ ψευδώνυμον Νοτσάτος.] Π.Κ.

επισκέπτεται τόν στρατιωτικόν Διοικητήν τῆς πόλεως μας (Μεσιούρ πασάς)· ἐκεῖ κατόπιν τῶν τυπικῶν ἐθίμων διεξήχθη συζήτησις καί περί τῆς καταστάσεως καί ὁ Πασσιάς διά νά δώσῃ ἐντονώτερον τόν λόγον του καί νά ἀποδείξῃ στόν πρόξενον ὅτι γνωρίζει ὅ,τι γίνονται ἐδῶ γίνονται ἀπό τās ἐνεργείας τοῦ Προξένου ἐσήκωσε τό χέρι του καί δεικνύων διά τοῦ δακτύλου του τόν Πρόξενον ἤθελεν νά ἐπιρρίψῃ εὐθύνας εἰς τοῦτον. Τότε ὁ Πρόξενος ἐγερθεῖς καί ἀποτεινόμενος στόν Πασσιάν λέγει μέ θάρρος καί ἐλληνοπρεπῆ θέσιν ἐντός τῶν Στρατῶνων ὅτι κανεῖς δέν εἶναι ἄξιος νά σηκώσῃ τό χέρι του ἐπάνω του διά νά τοῦ ἐπιρρίψῃ εὐθύνας καί ὅτι θά ἔχῃς Πασσιά μου σύ δύο χιλιάδας στρατῶν ἔχω τώρα 4000 καί σᾶς κάμω ἄνω κάτω. Ὁ Πασσιάς βαρέως φέρων τοῦτο ἐξήτησε παρά τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως νά ἀντικαταστήσουν τόν Πρόξενον Ἀντώνιον Σαχτούρη, αἱ ἐνέργειαι, αὐταί τῆς τουρκ. Κυβερνήσεως διά τῆς Ἑλλ. Πρεσβείας πρὸς τὴν Κυβέρνησιν Ἀθηνῶν ἐγένοντο ἔντονοι, ἀλλ' ἡ Κυβέρνησις Ἀθηνῶν ἀπήντησεν διά τῆς Πρεσβείας τῆς ὅτι ὁ Πρόξενος τῶν Σερρῶν ἔχει μεγάλην ἐκτίμησιν καί ἀγάπην παρά τοῦ Σερραϊκοῦ λαοῦ καί τοῦ Νομοῦ ὀλοκλήρου καί διά νά μὴ δυσανεστήσῃ τόσον κόσμον δέν δύναται νά ἀντικαταστήσῃ τοῦτον, καί ἔτσι χωρὶς νά θέλῃ ὁ Πασσιάς κάθισε καλά καί ἡμεῖς καλλίτερα.

Ὁ φόνος τοῦ Στεφάνου Καλαποτλῆ, Ταμία τοῦ Βουλγαρικοῦ κοιμητηρίου ἐν Καβάλα.

Ὁ Στέφανος Καλαποτλῆς ἐνήργει δραστηρίως ἐν Καβάλα ὑπὲρ τοῦ Βουλ. Κοιμητηρίου, ἔχων μεγάλην ἐπιρροήν ἐπὶ τῶν Βουλγαρικῶν πραγμάτων καί ἐκτίμησιν παρά τῶν Τουρκ. ἀρχῶν, λόγῳ τῆς θέσεώς του ὡς καπνεμπόρου τῆς ἐποχῆς ἐ-

κείνης. Ἠγόραζε καί ἐπώλει διά λογαριασμόν του καπνά τῆς ἐν Καβάλα περιφερείας. Ἡ περιφέρειά μας εἶχεν καπνά ἀξιόλογα, ἀξιόλογα ἦσαν καί τὰ καπνά τῶν δύο βουλγαροφώνων χωριῶν Δράνοβα καί Μούκλιανη, ἄνωθεν τῆς Δοβίστας κείμενα. Κατὰ τό 1913 τὰ κάγαμε*.

Αἱ ἀγοραὶ τῶν καπνῶν τῆς περιφερείας μας ἤρχισαν πάρα πολύ ζωηραί, οἱ καπνέμποροι ἠγόραζον τὰ καπνά μας μέ μεγάλην ζήτησιν, τὰ καπνά τῆς Δράνοβας καί Μούκλιανης ἤθελον νά τὰ ἀγοράσωσι ἀλλὰ τὰ ἐλληνικά Σώματα ἀπηγόρευον νά πλησιάσουν Ἑλληνες Καπνέμποροι στά βουλγαρικά χωριά ἤτο ἀπηγορευμένον εἰς αὐτοὺς νά ἀγοράζωσι τὰ βουλγαρικά καπνά καί ἔτσι ἔμενον ἀπούλητα τὰ καπνά τῆς Δράνοβας καί Μούκλιανης. Οἱ χωρικοὶ οὗτοι, βλέποντες ὅτι τὰ καπνά τους δέν ἐπωλοῦντο, ἀπετάθησαν εἰς τόν Καλαποτλῆν ἐν Καβάλα. Οὗτος ἤθελε νά ἀγοράσῃ καπνά τῆς περιφερείας Σερρῶν.

Μέ πολλὰς προφυλάξεις ὁ Καλαποτλῆς ἤθελεν νά γίνῃ κάτοχος τῶν καπνῶν τούτων. Τόν καπνομεσίτην του ἐπίεξε πάντοτε ὅπως ἀγορασθοῦν αὐτὰ διά λογαριασμόν του, καθόσον ἡ ποιότης τῶν καπνῶν ἐτύγχανε ἀρίστη. Κατόρθωσεν ἐπὶ τέλους νά ἀγοράσῃ αὐτὰ διά τοῦ μεσίτου του. Προτοῦ ἀγοράσῃ αὐτὰ, τοῦ ἐγένετο ἐπίθεσις ἐν Καβάλα διά νά φονεῖθῃ ὁ δαίμων οὗτος τῆς Καβάλας, ἀλλὰ ἀπέτυχεν ἡ ἀπόπειρα. Ἐκτοτε ἔλαβεν ὄλας τὰς προφυλάξεις, διότι ἐγνώριζεν ὅτι δέν θά γλιτώσῃ ἀπὸ τό Ἑλληνικὸ μαχαίρι. Ἡ ἀγορά τῶν καπνῶν ὅμως καί τὰ κέρδη αὐτῶν ἔπρεπε νά τόν φέρουν εἰς Σέρρας διά νά ζυγίσῃ καί παραλάβῃ τὰ καπνά πού ἠγόρασαν διά λογαριασμόν του. Μίαν Κυριακὴν τῆς Τεσσαρακοστῆς τοῦ ἔτους ἐκείνου, ἀφήνει τὴν Καβάλαν διά νά ἔλθῃ εἰς Σέρρας, παρακολουθεῖται ὅμως βῆμα πρὸς βῆμα ἀπὸ τὰ Ἑλληνικά παλλικάρια, πνεόμενα ἀπὸ ἐν-

* [Ἐγὼ ὁ Νάκης Κούλας διετάχην καί πῆγα στόν μεγάλο ἔμπορον Ἰσάκ Φαρασιῆ καί ἀνεκοίνωσα τὴν διαταγὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ Μακεδονικοῦ Κοιμητηρίου ἀπαγορεῦον τὴν ἀγορὰν τῶν καπνῶν τῆς Δράνοβας καί Μούκλιανης. Διετάχθησαν ὄλοι οἱ καπνέμποροι νά μὴν ἀγοράσουν τὰ καπνά Δράνοβας καί Μούκλιανης. Οὗτω καί ἐγένετο.] Ν.Κ.

θουσιασμόν ὅτι στά Σέρρας δέν τήν γλιτώ-
νε. Ἡ εἶδησις φθάνει στό Κέντρον, ὅτι ἔρ-
χεται στά Σέρρας ὁ Βούλγαρος καπνέμπο-
ρος, διά νά πάρη τά καπνά τῆς Δράν. καί
Μούκλιανης. Ὁ ἐξ Ἄλιστράτης ἀείμνη-
στος καί λεοντόκαρδος Γκόγκος Στοϊμενί-
δης εἰσέρχεται στό Προξενεῖον, ζητῶν τήν
ἄδειαν νά φονεύσῃ τοῦτον. Ἄλλοι δύο
λέοντες φθάνουν καί παρακαλοῦν τόν διορ-
γανωτήν τότε Βασιλείον Κασημάνην, αὐ-
τοί νά λάβουν μέρος καί νά τόν φονεύσουν.
Τά παλλικάρια τῶν Σερρῶν ἐπιμένουν νά
κάμουν αὐτοί τόν φόνον, συζητήσεις γίνε-
ται σοβαρά ποῖοι ἔπρεπε νά ἀποτελειώσουν
τοῦτον, οἱ ἐκ Καβάλας ἐλθόντες ἐπιμένουν,
ἡμεῖς ἀποπειραθήκαμε νά τόν φονεύσωμεν
ἐν Καβάλα, ἀπετύχαμε, σέ μᾶς ἀνήκει οὗ-
τος. Βλέπων ὁ Καψαμπέλης τήν ἐπιμονήν
τῶν νέων καί τόν μέγαν ζήλον των, ἀνέθε-
σεν τήν ἐκτέλεσιν τοῦ φόνου στούς ἐν Κα-
βάλα καί τούς ὀδηγούς ὠρισεν τούς ἀρί-
στους ἐκ τοῦ Ὀρφέως. Δύο δρόμοι ὑπῆρ-
χον τότε ὅπου θά ἦρχετο στά Σέρρας: μίαν
μέ τό τραῖνον τῆς Δράμας καί ἄλλος διά
τῆς Ζηλιαχώδας, ἔφιππος. Ἐπροτίμησεν
διά τοῦ τραίνου καί οἱ δύο δρόμοι ἐφυλάσ-
σοντο καί παρηκολουθοῦντο. Ὅτε ἔφτα-
σεν στό σταθμό, τά σημεῖα ἐδόθησαν, ἀλλά
ἔπρεπε νά ἔλθῃ στά Σέρρας. Ἀνέρχεται καί
μπαίνει στό χάνι τοῦ Σημῶτα τῆς ἐποχῆς
ἐκείνης, ἀκατάλληλο γιά ἓνα Καπνέμπορο,
ἀλλά ἐλάμβανε ὅλας τᾶς προφυλάξεις. Στό
χάνι αὐτό ἐσύχναζον περισσότερον Βούλ-
γαροι ἐπροφυλάχθη οὗτος, ἀλλά τόν πα-
ρηκολοῦθον ἀρκετά καλά καί οἱ ἀναλά-
βαντες τό ἱερόν ἔργον τοῦ ἀγῶνος.

Μόλις ἀναπαύθηκε ὀλίγον ἤθελεν νά
εἰδῆ ἄν τόν παρακολουθοῦν, ἤθελεν νά βγῆ
ἀπό τό χάνι, νά βεβαιωθῆ ἄν ἔχει καί τόν
παρακολουθοῦν. Ἐχων ὅλα τά προφυλα-
κτικά, βγαίνει νά πάρη τήν ἐπομένη Δευ-
τέραν τῆς ἐβδομάδος δῆθεν κάτι, καί τί νά
πάρη, ἓνα γυαλί τῆς λάμπας διά νά τόν φέγ-
γῃ τό βράδυ, σάν τό χάνι νά μὴν εἶχεν ἄν-
θρωπον νά ἀγοράσῃ λαμπογυάλι. Ἐρχεται
στήν ἰχθυαγοράν, βαρειά βαρειά μπαίνει
στόν παντοπωλεῖον τοῦ Χρυσάφη καί ἀγο-

ράζει ἓνα λαμπογυάλι, τόν βλέπουν οἱ ὀδη-
γοί, τόν παρακολουθοῦν ἀπό μακρῶν, τόν ἀ-
φήνουν νά πάρη θάρρος, ὅπως καί ἔγινεν.
Μετά παρέλευσιν δέκα λεπτῶν τῆς ὥρας,
βέβαιος πλέον ὅτι δέν τόν παρακολουθοῦν,
ἐξέρχεται ἀπό τό χάνι καί διευθύνεται στό
τουρκικόν μονοπάλιον (Ρεζῆ), ὅπου δέν ἀ-
πεῖχε καί πολύ ἀπό τό χάνι, ἦτο πολύ πλη-
σίον στό χάνι. Τά συνθήματα ἐδόθησαν,
καί ὅτε ἔφθασεν διά νά εἰσέλθῃ στο μονο-
πάλιον, ἀκράτητοι πλέον ὄρμουν τά δύο
παλλικάρια μας, σάν λιοντάρια ὄρμουν κα-
τά τοῦ χονδροῦ, τοῦ μεγαλόσωμου βουλ-
γάρου, καί μέ τά δίκωπα τρυποῦν τόν ἄ-
σπονδον ἐχθρόν. Ὁ κτηματίας τοῦρκος
Σουράπ ἀγάς (Ζουράμπας) πλησιάζει τά
παιδιά καί ἐπιχειρεῖ νά πιάσῃ τό χέρι τοῦ
ἐνός, οὗτος δέν χάνει τό θάρρος καί μέ τό
δίκωπον κόβει τό χέρι τοῦ Τοῦρκου. Ὁ
φόνος ἔγινεν ἐντός τριῶν λεπτῶν, καί τό
θηρίον εἶναι νεκρόν, στήν πλατεία τῆς ἀ-
γοράς, ἐν μέσῳ πέντε δρόμων, καί οἱ ἐκτε-
λεσταί ἔγινον ἄφαντοι· τῇ βοηθείᾳ τῶν κα-
λῶν ὀδηγῶν ἔφθασαν στό προξενεῖον, ἀγ-
γέλλοντες ὅτι ὁ φόνος ἐγένετο μέ ὅλας τᾶς
προφυλάξεις, μόνον ὅτι τό χέρι τοῦ ἐνός
ἀπό τά παλλικάρια μέ τά κτυπήματα τῶν
μαχαιριῶν ἐκόπη στό χέρι ἀρκετά, ἀλλά οἱ
θεράποντες ἰατροί κατόρθωσαν σέ ὀλίγας
ἡμέρας νά ἀποκαταστήσουν τήν θεραπείαν
τοῦ χεριοῦ.

Ἡ Τουρκική Ἀστυνομία ἐνήργει δρα-
στηρίως, ὅλη ἡ περίξ ἀγορά, λαχανοπω-
λεῖα, ἰχθυοπωλεῖα, παντοπωλεῖα, ἐφυλάσ-
σοντο, καί ἐφυλάκιζον τούς καταστημα-
τάρχας διά νά μάθουν τούς φονεῖς. Τα συν-
θήματα εἶχον δοθεῖ ἀμέσως εἰς τούς γύρω
καταστηματαρχας, «δέν εἶδα, δέν ξεύρω».
Τά Ἀστυνομικά τμήματα ἐγέμισαν, οἱ κα-
ταστηματαρχαί, οἱ ἀνακρίσεις καί λοιπά,
μόλα ταῦτα τίποτε δέν ἠδύναντο νά ἀνακα-
λύψουν, ὁ τραυματίας Τοῦρκος εἰσέρχεται
στό ἀστυνομικόν τμήμα καί βλέπων τούς
φυλακισμένους ἀποτεινεται στόν δικα-
στήν, «τί τούς θέλετε αὐτούς καί τούς παι-
δεύετε, τί ξεύρουν αὐτοί καί τί νά ποῦν ἄλ-
λά καί ἄν ποῦν, τό ἴδιο θά πάθουν καί αὐ-

τοί, έπρεπε νά ηςουν εκεί διά νά τούς είδης πώς σκοτώνουν, γιά δές τό χέρι μου· καί πάλι καλά που δέν μέ σκότωσαν καί μένα». Καί έτσι ή υπόθεσις έληξε, οί καταστηματαρχες τής αγοράς άφέθησαν ελεύθεροι*.

Τήν έπαύριον, Τρίτην, από τό "Ανω Κρουσιοβον κατέρχεται στήν πόλιν μας έτερον φοβερόν όργανον του Β. Κομιτάτου. Ήτο καί τοϋτο ή ευχή νά χαθῆ χωρίς νά γίνη θόρυβος μεγάλος, διότι ό μεγάλος θόρυβος έγινε μέ τόν φόνον του Καλαποτλή καί δέν ητο δυνατόν νά γίνη μέσα στήν πόλιν· αυτός έπρεπε νά χαθῆ χωρίς νά γίνη θόρυβος, καί έτσι στο Καβακλή κοντά ό Κρουσοβίτης χάνεται, χωρίς νά γυρίση στο χωριό του. Τά παλλικάρια των Σεργών, γιά νά μήν μείνουν παραπονεμένα, εκτελούν τόν φόνον αυτόν, καί όταν έγινε τότε ηλθον καί άνέφερον στο Προξενείον, διότι άν εξήτουν άδειαν νά εκτελέσουν τόν φόνον ασφαλώς δέν θά τούς έδιδαν. "Ενας φόνος κατόπιν του άλλου ητο έπόμενον νά εχη συνεπειάς, αλλά έτσι που έγινε έγινε καλά καί έτσι ή Τουρκική Αστυνομία απηλλάγη από τά μεγάλα καθήκοντά της.

Τά γεγονότα αυτά έτρομοκράτησαν τούς Βουλγάρους καί δέν είχαν τό θάρρος νά λέγουν ότι είναι Βούλγαροι καί απέφευγον εντός τής πόλεως νά όμιλούν τήν Βουλγαρικήν. Ή πόλις μας γιά τούς Βουλγάρους είχε γίνει μεγάλον φόβητρον. Καί τόν μεγαλύτερον αντίποινον είχαν τά Βουλγαρικά χωριά Δράνοβα καί Μούκλιανη, όπου τά καπνά τους εμειναν χωρίς έμπορον καί απούλητα πλέον. Λόγω ότι τά καπνά αυτά ησαν εξαιρετικής ποιότητας εγαργάλιζαν πολλούς έμπόρους νά τά αγοράσωσι, αλλά ή απαγορευτική διαταγή νά μή αγορασθουν Βουλγαρικά καπνά ημπόδισε τούτους τής αγοράς. Κατόπιν συνενόησης μετά του Κέντρου, δίδεται διαταγή εις "Ελληνα έμπορον νά αγοράση τά κα-

πνά αυτά μέ κατωτέρα τιμήν τής πρώτης καί ή διαφορά τής αγοράς από τής πρώτης νά μή μείνη στον έμπορον αλλά νά διατεθῆ δι' άλλον σκοπόν. Ή προκύψασα διαφορά εκ τής τιμής, λίραι τουρκικαί (329) τριακόσαι είκοσι εννεά, ποσόν αξιόλογον, περιήλθε καταρχάς εις τό κέντρον, διά νά διατεθῆ δι' ιερόν σκοπόν. Ήκλήθησαν άργότερον εις συμβούλιον αρκετοί προύχοντες τής πόλεως ως καί ή Δημογεροντία αυτής εις τήν Ήραν Μητρόπολιν καί συσκεφθουν που έπρεπε νά διατεθουν τά λεπτά αυτά. Γενομένης μεγάλης συζητήσεως, ερρίφθη ή ιδέα νά δοθουν τά λεπτά αυτά εις τόν Σύλλογον Ήρφέα, διότι δικαιωματικώς ανήκουν εις τοϋτον. Ή διά των μελών αυτού ενεργεια έφερεν εις πέρας τήν υπόθεσιν των καπνων Δράνοβας καί Μούκλιανης καί εις τοϋτον έπρεπε νά δοθουν, προς άνεργεσιν ενός κτιρίου, όπως στεγάζεται ό Σύλλογος οϋτος. Τήν ιδεάν ταύτην ενέκριναν πάντες οί παρευρισκόμενοι, αλλά καί αντίδρασις άμέσως εξεδηλώθη, εκ μέρους ενός δημογέροντος που μέσα στήν καρδιά του εκρύβετο μίσος εθνικόν. "Ηθελε νά φανῆ οϋτος ότι ενδιέφερετο περισσότερον των άλλων, καί νά δοθουν τά λεπτά αυτά εις τό Νοσοκομείον εν ᾧ πραγματικώς ενδιέφερετο νά μή δοθουν τά λεπτά εις τόν Ήρφέα, διότι θά άνεγειρετο ένα εθνικόν ίδρυμα καί διά τοϋτον θά ητο τό καρφί στά μάτια του· καί δέν ηδύνατο νά εκδηλωθῆ περισσότερον φοβούμενος τά μέλη του Ήρφέας γνωρίζων πως ενήργων καί πως ηργάζοντο ταϋτα· ή αντίδρασις αυτη του επιστήμονος ιατροϋ Κ. Δεσποτιδου δέν ητο δυνατόν νά επιδράση επί των άλλων μελών τής Δημογεροντίας, διότι εγνωρίζον ότι τό δίκαιον ητο νά δοθουν στον Σύλλογον Ήρφέα, καί ή άνεργεσις ενός τοιούτου ιδρύματος επέδρα επί όλης τής νεολαίας καί τής Σεραϊκής κοινωνίας**.

* [Ο Στέφανος Καλαποτλής έτάφη στο χωριό τό Καλαπότι πίσω από τό "Αγιον Βήμα καί ή επιγραφή τόν θεωρεί ήρωα καί ότι έδολοφονήθη από τό "Ελληνικόν Μακεδονικόν Κομιτάτον.] Ν.Κ.

** [Ο Δεσποτιδης ιατρός, μαζί μέ τίς κόρες του, γαμβρός του Γιαγκου Σχηνά, έφυγε μέ τόν Βουλγαρικόν στρατόν στήν Βουλγαρία καί πάνδρεψε τίς κόρες του μέ αξιωματικούς Βουλγάρους. Καταγωγή του ητο από τό Μελένικον.] Ν.Κ.

Αί 329 λίραι προστίθενται εἰς τό ταμείον τοῦ Ὀρφέως, εἰς τήν τότε ἰδρυθῆσαν Τράπεζαν τῆς Ἀνατολῆς ἐν τῇ πόλει μας, προστίθενται εἰς τό ταμείον καί ὁ καταθέτης ταμίας τοῦ Ὀρφέως μαζί μέ τάς 151 λίρας, αἵτινες ἦσαν καταθεμένα, προστίθενται καί αἱ 329 καί οὕτω φθάνουν εἰς τό σεβαστόν ποσόν τῶν 480 λιρῶν καί ἐντός ὀλίγου χρονικοῦ διαστήματος συνεπλήρωσαν τά μέλη τοῦ Ὀρφέως στάς 500 λίρας. Μέ τό ποσόν τοῦτο ἤρχισεν ἡ ἐνέργεια τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ κτιρίου τοῦ Ὀρφέως. Κατάλληλον οἰκόπεδον διά τήν ἀνέγερσιν ὑπῆρχεν τότε παρά τό Γυμναστήριον Σερρῶν, ὅπου εὐρίσκοντο δύο οἰκίαι καί ἔπρεπε νά ἐκκενωθοῦν αὐται, τό δέ οἰκόπεδον ἀνήκεν εἰς τόν συμπολίτη μας Δημοσθένη Χ' Λάζαρον, μεγαλοεπιχειρηματίαν ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι· ὡς Ἕλλην ὑπήκοος δέν ἦτο δυνατόν νά χαρίσῃ τό οἰκόπεδόν του μετά τῶν οἰκιῶν πάντοτε καί ἔπρεπε νά εὑρεθῇ τρόπος διά νά περιέλθῃ τό οἰκόπεδον στόν Ὀρφέα. Ἐγένετο πώλησις εἰκονική, ἐν ᾗ πραγματικῶς τό οἰκόπεδον παρεχωρήθη δωρεά παρά τοῦ ἰδιοκτῆτου.

Τήν πρόοδον τοῦ Ὀρφέως εἰς τόν ἀγῶνα, ὅπως καί τήν ἐκπολιτιστικὴν του δράσιν, δέν ἦτο δυνατόν νά ἀνακόψῃ τίποτε. Ὅλοι ἀδελφωμένοι ἠργάζοντο διά τήν εὐδόωσιν τῶν ἔργων. Ἀλλά καί ἡ Σερραϊκὴ κοινωνία περιέβαλεν μέ μεγάλην ἐκτίμησιν τούς Ὀρφεῖς βλέπουσα τάς ἐργασίας αὐτῶν.

Ἐν ᾗ ταῦτα πάντα ἐγίνοντο κανονικῶς καί αἱ ἐργασίαι ἐπροχώρουσαν ἄριστα, ἔπρεπε νά διαταράξῃ τήν κανονικὴν τροχίαν ἡ πράξις ἐνός μισαροῦ ἀνθρώπου, τοῦ Κων/νου Νιγριτινοῦ. Οὗτος, καίτοι εἶχεν ἡλικίαν ἄνω τῶν 40 ἐτῶν, ἄεργος ἀλήτης καὶ ἀγύρτης, ἀπὸ πρωΐας μέχρι νυκτός πίνων, συχνά περιεφέρετο περί τό Προξενεῖον, ὡσάν νά ἠθελεν νά ἀνακαλύψῃ τίποτε, ὑβρίζων τούς ἐν τῶν Προξενεῖῳ ἐργαζόμενους εἰς τὰ καφενεῖα, καί αἱ ἐνέργειαι τοῦ ἔφθαναν εἰς τάς προδοσίας. Ἐσκανδαλίζετο ἀπὸ τάς ἐθνικὰς πράξεις τῶν μελῶν τοῦ Ὀρφέως. Ἀλλά καί οἱ Ὀρφεῖς παρηκο-

λούθουν τοῦτον καί ἔβλεπον τήν κατάλληλον στιγμὴν νά τόν φονεύσουν, διά νά καθαρίσουν τήν πόλιν μας ἀπὸ ἑναν προδότην. Ἀνετέθη παρά τοῦ Κέντρου ἡ ἐκτέλεσις τοῦ φόνου τούτου, ἀλλὰ καί τοῦτος ἐπροφυλάσσετο, γνωρίζων τί τόν περιέμενεν κατόπιν τῆς στάσεώς του ταύτης. Ἡ πρώτη ἀπόπειρα ἀπέτυχεν καί τοῦ ἐδόθη μικρά τις ὑπόνοια. Οὗτος ἐξετραχύνθη καί φανερά ὑβρίζων τούς Ὀρφεῖς τούς ἀγωνιστάς τους ἐν τῶν Προξενεῖῳ. Πάν ὅ,τι ἦτο ἑλληνικόν μὴ ἐξαιρῶν καί ταύτην τήν σημαίαν μας. Τό μαχαίρι ἔφθασεν στό κόκκαλο, κατά τήν λαϊκὴν παροιμίαν. Τήν Κυριακὴν τῶν Βαΐων, βλέπων δύο ἀγωνιστάς οἵτινες ἐπροφυλάσσοντο ἀπὸ τάς τουρκικὰς Ἀρχάς, ἤρχισεν ὑβρίζων τούτους μέ τάς χυδαιοτέρας ὕβρεις. Οὗτοι ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τό μέρος ὅπου εὐρίσκετο οὗτος καί ἔφυγον, διά νά ἔλθουν στό Κέντρον καί λάβουν τήν διαταγὴν νά φονεύσουν αὐτόν· οὗτος προεγράφη πρό πολλοῦ καί ἔπρεπεν ἕως τώρα νά ἦτο φονευμένος. Οἱ ἐπιτελεῖς τοῦ Ὀρφέως φθάνουν στό Κέντρον διά νά εἰδοποιήσουν καί οὗτοι τάς πράξεις του. Ἡ ἀπόφασις δίνει, ὅπως ἡ ἐκτέλεσις γίνῃ ἀμέσως τό βράδυ. Καταλλήλως γίνονται ἐνέργειαι καί πλησιάζει εἰς ἐκ τῶν τοῦ Ὀρφέως τοῦτον διά νά τόν παρασύρῃ εἰς κατάλληλον μέρος. Χωρίς νά ὑποπτευθῇ τίποτε ὁ προδότης περιφέρεται ἀπὸ καφενεῖον σέ καφενεῖον εἰς τήν συνοικίαν Ἀγίου Παντελεήμονος, ὑβρίζων τούς πάντες καί τά πάντα· ἡ νύξ ἐπῆλθεν, οἱ κώδωνες τῶν ἐκκλησιῶν κτυποῦν διά τήν ἀγρυπνίαν τῆς ἑβδομάδος τῶν Παθῶν. Οὗτος σάν θηρίον ἄγριον δέν ἐσυλλογίζετο ποῦ εὐρίσκετο, παρά μόνον διά τῶν ὕβρεων ἀπεμάκρυνεν πάντα ὅστις ἠθελεν εὑρεθῆ ἔμπροστά του. Ἡ ὥρα του ἦλθεν πλέον καί ἐν ᾗ ἐβάδιζον μετά τοῦ ὀδηγοῦ, φίλου του δῆθεν τόν ἔφερον διά τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος πρὸς τήν οἰκίαν του διά νά ἀναπαυθῆ. Ἐκεῖ τοῦ ἐπετέθησαν ὁ Ἰωάννης Χ' Στεργίου καί Κων/νος Χρυσάφης, οἱ προφυλασσόμενοι ἀγωνισταί. Δυνατός καί χονδρόσωμος ὅπως ἦτο, ἀπωθεῖ τόν

Ἰωάννη Χ΄Στεργίου, πληγῶνων τοῦτον ὁ πληγωμένος φεύγει, ὁ Κ. Χρυσάφης μόνος του παλαίει. Φθάνει ἀμέσως καί ἕτερος ἐκ τῶν ἐπιτελῶν τοῦ Ὁρφέως καί παρακολουθῶν τὰ πράγματα, ἀρπάζει τοῦτον καί τόν ρίπτει κάτω, ἐνῶ ὁ ἕτερος, ὁ Χρυσάφης, ἀποτελειώνει τοῦτον ἐνῶ ἡ πάλῃ διεξήγετο, πληγώνει καί τόν προσδραμέντα εἰς βοήθειαν τόν Χρυσάφην, ἐπιτελῆ τοῦ Ὁρφέως.* Οἱ συγγενεῖς τοῦ προδότου ἔλαβον γνώσιν τοῦ φόνου τοῦ ἀμέσως, εἶδον τούς πάντας καί τὰ πάντα, ἀλλά φοβούμενοι δέν ὁμολόγησαν τίποτε. Ἡ διάδοσις τοῦ φόνου τοῦ Νιγριτινοῦ ἔχαροποίησεν τήν Σερραϊκὴν κοινωνίαν, γλύτωσεν ἀπὸ ἕνα κάθαρμα τὰ Σέρρας. Ἀμέσως διεδόθη καί ὁ θάνατος τοῦ Ἰωάννου Χ΄Στεργίου, πληγωθεὶς ὑπὸ τοῦ προδότου. Ἡ Τουρκικὴ Ἀστυνομία δέν ἐπελήφθη περισσοτέρων ἀνακρίσεων μετὰ τόν θάνατον τοῦ φονέως, διαπίστῳσεν τόν φονέα καί τοιουτοτρόπως ἔμεινε ἤσυχος. Ἡ κηδεῖα τοῦ φονέως Χ΄Στεργίου ἐγένετο ἐπιβλητικωτάτη καί ὁ Σερραϊκὸς λαός, εὐγνωμονῶν τόν μετα-

στάντα, παρηκολούθησεν τήν κηδεῖαν αὐτοῦ διὰ νά προσφέρῃ τόν ὕστατον χαιρετισμόν, ἐκκληρῶν τὸ πρὸς τήν πατρίδα καθήκον.

[...] Πᾶσα ἐνέργεια τῶν Σωμάτων νά σταματήσει. Γενικά κατῆφεια ἐπικράτησεν εἰς τούς διευθύνοντας τόν ἀγῶνα καί εἰς ὄλους τούς Ὁρφεῖς, σάν νά εἶχον προκατάληψιν τινὰ δι' ὅλα τὰ γεγονότα. Τὸ Κέντρον ἐπισκέπτοντο πάντες οἱ συναραζόμενοι μετ' αὐτοῦ, φέροντες εἰδήσεις διαφόρους καί συσκευτόμενοι τί ἔπρεπε νά γίνῃ καί πῶς ἔπρεπε νά ἐνεργήσουν, τί στάσιν θά ἔχουν τὰ Ἑλληνικά Σώματα. Οἱ Νεότουρκοι καί ὁ τουρκικὸς ὄχλος ἐκάλουν τούς χριστιανούς ἀδελφούς (ἀδέλφια εἶμεθα ὅλοι τώρα, Ἐλευθερία, δικαιοσύνη, ἰσότης, αὐτὰ ἦσαν τὰ συνθήματα τῶν νεοτούρκων). Καί οἱ Ἕλληνες πρὸς στιγμὴν ἐνόμισαν τήν πραγματικὴν ἐλευθερίαν ὅτι ἀπολαμβάνουν. Ἀσματα, μουσικαί, διαδηλώσεις ἤρχισαν ἀπὸ τῆς μεσημβρίας τῆς 10 Ἰουλίου, καί Τοῦρκοι, Ἕλληνες καί Ἐθραῖοι δέν ἄφησαν νά περνᾷ στιγμὴ χωρὶς

* [Ὁ Στέφανος Ἀναστασίου τόν ἀγκαλιάζει ἀπὸ πίσω καί τόν σφίγγει δυνατὰ ἀλλὰ αὐτὸς εἶχε δύο δίκωπα καί περιτροφα ὄσπου νά τόν κτυπήσῃ ὁ Κώστας Χρυσάφης στὸ στήθος μετὰ τὴν κάμα, μετὰ ταχεῖα κίνησιν μετὰ τὴν κάμα στὸ μανίκι ποῦ εἶχε, θιάζει καί πληγώνει τόν Στέφανον εἰς τὴν κοιλίαν. Αὐτὸς μετὰ τὸ χτύπημα τοῦ Κώστα Χρυσάφη πίπτει ἄνους. Ὁ νυκτοφύλαξ, ὁ ὁποῖος ἦτο γαμπρός του, ὁ ὁποῖος εἶδε τὰ πάντα, ἀλλὰ ὁ Νάκης Κούλας τόν πλησίωσε κάτωθεν τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ, ποῦ περιμένε τὸν ἀστυνόμενον τοῦ λέγει «πρόσεξε καλὰ μὴ τυχόν πεις λέξιν» καί ἔφυγε. Αὐτὸς δέν εἶπε τίποτε στὴν ἀνάκρισιν παρά ὡς νυκτοφύλαξ ἐνῶ ἐβάδιζε νύκτα εἶδε ἕναν ἄνθρωπον χάμω, τόν πήρε γιὰ μεθυσμένον, τραβᾷ τὸ σπέρτο καί βλέπει τὸν γυναικάδελφόν του. Κατόπιν ὁ Νάκης καί ὁ Στέφανος φεύγουν ἀπὸ τὸ μέρος τῆς ἐκτελέσεως καί προχωροῦν σφύριζοντες πρὸς τὰ κάτω, ἀνταμώνουν τὴν περιπόλον, ἡ περιπόλος ἀνυπόπτος πέρασε, πηγαίνουν παρακάτω, θιάζει τὸ χέρι του ὁ Στέφανος στὴν τσέπην του πανταλονιοῦ, βλέπει, ὑγραίνεται, ἀλλὰ δέν αἰσθάνεται τίποτε, πλησιάζομε κάτω ἀπὸ ἕνα φανάρι τοῦ δρόμου, βλέπομε αἶμα, ἤρχισε δὲ σιγὰ σιγὰ νά μοιδιάζῃ τὸ ποδί του, τόν πηγαίνει στὸ σπίτι τοῦ Γεωργίου Βλάχου, εἶχε τὸν φούρνον του ἀπέναντι τοῦ δασκάλου, τὸ καφενεῖον παρά τὸ σιατρεθῆνι ἀνεβαίνομε ἀπάνω, ζεντύνεται καί φορεῖ μιά ρόμπα, δένομε τὴν πληγὴ προσωρινὰ μετὰ ἕνα κεφαλοδέτη καί πηγαίνει ὁ Νάκης στὸ Προξενεῖο νά δῆ τί θά κάνωμε. Μετὰ διατάσσει ὁ Φλωριάς νά πάρω τόν Χρυσάφην ἱατρὸν καί νά πάγω τόν Στέφανον, παίρνω τόν ἱατρὸν καί πάμε στὸν Στέφανο. Ὁ ἱατρός βλέπει τὴν πληγὴ καί δέν βλέπει ποῦ ἡ δικοπή βῆκε ἀπὸ τὸν πίσω μέρος δίχως νά βλάβῃ τὰ ἔντερα στὴν ὀσφύ. Ὁ ἱατρός, μετὰ λέξεις ἰδιαιτέρως, ὁ Στέφανος ὡς τὸ πρῶτὸν θά πεθάνῃ, τόν ρωτᾷ ἐγὼ θρῆ Στέφανε πῶς; καλὰ εἶμαι, δέν αἰσθάνομαι τίποτε, τόν ράβει ὁ ἱατρός ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος καί φεύγομε νά πάμε στὸ Προξενεῖο νά δοῦμε τί θά κάνωμε. Τὰ ἴδια λέγει καί στὸ Κέντρον ὁ ἱατρός, ἀποφασίζομε νά κόψωμε δύο κότες, νά εἶναι τὸ αἶμα φρέσκο ἢ νά βγῇ στὸ δρόμο ὡς κτυπημένος ἀπὸ ἀγνώστους ἀλλὰ μόλις ἐφθάσαμεν στὸν Στέφανον ὁ ἱατρός πάλι ἐπιμένει ὅτι θά πεθάνῃ. Κόβει λοιπὸν τέσ κλωστῆς, τὸν δένει μετὰ τὸν κεφαλοδέτη καί φεύγομε. Τὸν ρωτᾷ καί πάλιν πῶς πᾶς θρῆ Στέφανε. Καλὰ εἶμαι, δέν ἔχω τίποτε, γυρίζομε πάλιν στὸ Προξενεῖο τὰ ἴδια θεθαίνομε πάλιν ὁ ἱατρός. Τότε ὁ Φλωριάς μετὰ λέγει «Νάκη, πάρε ἕνα ἀμάξι καί φέρον ἐδῶ μετὰ τὴν ἀπόφασιν νά τὸν θάψωμε στὸ Προξενεῖο μέσα». Πηγαίνω στὸν Προκόπιο Ἰακώβου, ἀμέσως δέν ἔρχεται, καί τότε πήγαμε σὲ ἕναν ἄλλον ἀμαξία, Τάκην Γληγορίου Κουντουράν. Μόλις πήρε νά χαράξῃ κατεβαίνομε, Νάκη καί Στέφανος, ἀπὸ τὸ ἀμάξι ἡ πόρτα ἠνοιχθῆ καί ὁ Καβάζης παρακολουθεῖ, μένομε μέσα, ἀπάνω περιμένα 4 ἱατροὺς, ὁ Σίμος, ὁ Πάνος Χρυσάφης, ὁ Σαχτούρης θιάζει τὸ χέρι στὸν σφυγμὸ του, ἐκατόν σαράντα σφυγμοὺς μετὰ λέγει καί πληγὴ στὴν κοιλίαν, εἶναι ἀδύνατον νά ζήσῃ, οἱ σφυγμοὶ δέν προῆλθον ἀπὸ τὸ ἀνεβάσμα τῆς σκαλοστεκῆς ἀπὸ τὴν ἀιμορραγίαν. Τὸν ἀνοίγουν οἱ ἱατροὶ, τί βλέπουν, ὅτι ἡ δικοπή βῆκε ἀπὸ τὴν ἄλλην μεριάν δίχως νά ἐννοηθῆ τὰ ἔντερα καί μετὰ λέγει ὁ Φλωριάς δικὸς μας εἶναι ὁ Στέφανος καί τὴν πρώτη τοῦ Πάσσα πήγαμε στὸ σπίτι τοῦ Ν.Κ.

νά ἐμφανίζονται ὑπὲρ τοῦ Νέου Συντάγματος. Οἱ καλῶς γνωρίζοντες ὁμῶς τὰ πράγματα ἐθλίβοντο καὶ ἐστεναχωριοῦντο ὅτι ἡ ἐνέργεια αὐτῆ τῶν Νεοτούρκων ἦτο σκεπασμένη ἀπὸ φανατισμὸν τουρκικὸν καὶ ὅτι ὅλα αὐτὰ γίνονται διὰ τοὺς Τούρκους μόνον. Ἦτο ἐποχὴ Καρναβαλιστική, ὅπως τὴν ὀνόμασαν τότε οἱ διευθύνοντες τὸν Μακ. Ἀγῶνα.

Ἦρχισεν μέρα τὴν ἡμέρα ἢ πραγματικῶς καρναβαλιστικὴ τρέλλα νά ἐκδηλώνεται μεγαλύτερα. Οἱ Νεότουρκοι, μὲ ἐπισημότητα μεγάλην, ἐπισκέπτονται τὸν Μητροπολίτη, ἀγγέλοντες εἰς τοῦτον τὴν ἐλευθερίαν τῶν χριστιανῶν, δέν ἀφήνουν καὶ τὸν Βούλγαρον πρωτοσύγγελον ἢ ἀνακήρυξις τοῦ Συντάγματος ἔπρεπε νά ἐκδηλωθῆ σέ ὄλους τοὺς ὑπηκόους. Διοργανώνεται ἡ πρώτη συγκέντρωσις, εἰς αὐτὴν, δέν ἦτο δυνατόν, ἔπρεπε νά λάθουν μέρος διὰ τῶν θρησκευτικῶν τῶν ἀρχηγῶν Ἑλλήνες, Βούλγαροι, Ἑβραῖοι. Τό διοικητήριον, γεμᾶτο ἀπὸ τὰ πλήθη τῶν Σερρῶν, ξεσπᾶ εἰς ζητωκραυγὰς ἐπὶ τῇ θεᾷ τῶν θρησκευτικῶν ἀρχηγῶν, ὁ Βούλγαρος ἱερεὺς ἀσπάζεται τὴν δεξιάν τοῦ Μητροπολίτου μας, οὗτος τὸν ἀσπάζεται στό μέτωπον, ὁ κόσμος βλέπων ἀπορεῖ, λόγοι ἐκφωνοῦνται, πρωτοστατοῦν οἱ Τούρκοι ἀξιωματικοί.

Μετά τὴν πρώτην αὐτὴν ἐκδήλωσιν τί ἔπρεπε νά κάμουν τὰ εὐρίσκόμενα στάς θέσεις τῶν τὰ Ἑλλ. Σώματα. Πρῶτος εἰδοποιεῖται ὁ καπετάν Δούκας καὶ λαμβάνει διαταγὴν νά συγκεντρώσῃ τοὺς ἄνδρας τοῦ καὶ νά κατέλθῃ εἰς Σέρρας, ὅπου καὶ γίνεταί τοῦτο. Ὁ Δούκας μὲ τοὺς ὑπαρχηγούς του, Θεόδωρον Βουλασίκην, Ἰωάννην Μάρτζον, εὐρίσκειται ἄνω τῆς Νέας Ζίχνης, Κλεπούσνια καὶ Ἀναστασιάν, καὶ ἡ πρώτη ἐμφάνισις τοῦ θά ἐγένετο στήν Δοβίσταν καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἰς Σέρρας. Ὁ κόσμος ὅλος καὶ περισσότερο οἱ Ἕλληνες εὐρίσκονται ἐπὶ ποδός, ἀναμένοντες τὴν ἔλευσιν τοῦ Σώματος εἰς Σέρρας. Ἐνθουσιασμός μέγας ἐπεκράτει παντοῦ, ἡ Δοβίστα καὶ ὅλη περὶ Πενταπόλεως ἀκολουθοῦν

πάντες ἄνδρες καὶ γυναῖκες τὸ Σῶμα· ὅπου διήρχοντο παντοῦ τοὺς ἔρανον μὲ ἄνθη, περισσότεραί λευκαὶ ἐπετοῦσαν ἀπάνω ἀπὸ τὰς κεφαλὰς τῶν ἀνταρτῶν, ἡ πόλις ἀναμένει τὴν ἐμφάνισιν τοῦ πρώτου Σώματος καὶ τοῦ Σερραίου ἀρχηγοῦ. Σημαῖαι Τουρκικαί, Ἑλληνικαί, Βουλγαρικαί ἐκρέμοντο ἀπὸ τῆς γεφύρας τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ Γυμναστηρίου. Τό καφενεῖον τῆς Δημαρχίας παρά τὴν γέφυραν, ἀπὸ τὸν γνωστὸν Τσέλον διευθυνόμενον, παρ' ὅλην τὴν ζέστην ἣτις ἦτο τότε, γεμᾶτο κόσμον, ἀνέμενον νά ἔλθῃ ὁ Δούκας μὲ τὰ παλλικάρια του. Πολλοὶ ἐξῆλθαν εἰς προὔπαντησίν των μέχρι Νέου Σουλίου, ἄλλοι εἰς Δερβесиάνην καὶ ἄλλοι εἰς Ἁγίον Γιάννην, ἀπὸ δὲ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου μέχρι τῆς γεφύρας ὁ δρόμος γεμᾶτος ἀπὸ πλήθος κόσμου· ἄνδρες, γυναῖκες, γέροι, νέοι, ὅλοι ἦσαν ἐπὶ ποδός, ἡ πόλις ἔμεινεν γυμνὴ κόσμου, ὅσον ἐπλησίαζον τὰ παλλικάρια τόσον ζωηροτέρα ἐγένετο καὶ ἡ συγκέντρωσις, δέν ἠδύνατο νά προχωρήσουν οἱ προπορευόμενοι τοῦ Σώματος, οἵτινες ἐξῆλθον εἰς συνάντησίν των καὶ νά χαιρετήσουν τούτους. Ζητωκραυγαί, χειροκροτήματα, περισσότεραί ἐγέμιζον τὴν ἀτμόσφαιραν. Ἐπὶ τῇ θεᾷ τῶν ἀνταρτῶν τὸ πλήθος κλαίει ἀπὸ τὴν χαρὰν του. Τούρκοι ἀξιωματικοί, χωροφύλακες, συνοδεύουν τούτους, ἀνοίγοντες τὸν δρόμον διὰ νά περάσουν οἱ λεβέντηδες· ἅμα ὡς ἐπλησίασαν στήν γέφυραν παραλαμβάνει τούτους ἐπιτροπὴ ἐξ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, χαιρετίζουσα τούτους ἐξ ὀνόματος τῆς πόλεως, καὶ τοὺς φέρει ἐκεῖ πλησίον στοῦν τόπον τοῦ Γυμναστηρίου, προπορευομένης πάντοτε τῆς Μουσικῆς, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Μουσικοδιδασκάλου Ἰωάννου Βαῖου. Ἐκεῖ ἡ ἐπιτροπὴ προσφωνεῖ τὰ παλλικάρια μας. Χαιρετᾷ ὁ ἀρχηγός Δούκας ἐξ ὀνόματος πάντων, ὅπου ἡ ἐπιτροπὴ μας στεφανώνει τὸν ἀρχηγὸν θέτουσα στήν κεφαλὴν του χρυσὸν στεφάνι. Δέν παραλείπει ἡ ἐπιτροπὴ νά σφίξῃ στήν ἀγκαλιά τους τὸν ὑπαρχηγὸν τοῦ Δούκα, Θεόδωρον Βουλασίκην. Περιτριγυρίζουν τοῦτον οἱ συνερ-

γάται του Ὀρφεί, τόν φιλοῦν, τόν σηκῶ-
νουν στά χέρια τους, τόν ἀξιῶνουν, κι ἔ-
πρεπε νά τοῦ δώσουν τήν τιμὴν αὐτήν,
διότι ἐγνώριζον τόν πατριωτισμόν του, τόν
ἐνθουσιασμόν του, τήν αὐταπάρνησιν, καί
ἦτο βέβαια ἄξιος τοιαύτης τιμῆς ὁ Βουλα-
σίκης, διότι μόνον ὁ μέγας πατριωτι-
σμός του τόν ἔκαμεν νά ἀφήσῃ τά πάντα,
νά μὴ λογαριάσῃ ὑλικά συμφέροντα, κατα-
στρέφει τήν δουλειά του, ἀφήνει τό μαγαζί
του, τοὺς συγγενεῖς του, δέν ψηφᾶ κινδύ-
νους, παίρνει τό ὄπλον καί βγαίνει στό
βουνό διά νά συνεχίσῃ καί ἐκεῖ ἔξω νά
προσφέρει τὰς ὑπηρεσίας του πρὸς τήν πα-
τρίδα.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἔρχεται ἄλλη εἶδη-
σις, ὅτι καταφθάνει ὁ Καπετάν Στέργιος μέ
τά παλλικάρια του, ἐρχόμενος ἀπὸ τὰ λη-
μέρια του, τὴν Τζουμαγιάν. Ὁλος ὁ κό-
σμος, πάλιν μέ τόν ἴδιον ἐνθουσιασμόν,
τρέχει πρὸς τοὺς Στρατῶνας τοῦ Πεζικοῦ,
πάλιν τὰ ἴδια ἀπὸ Καβακλή μέχρι τῶν
Στρατῶνων καί ἀπ' ἐκεῖ μέχρι τῆς γεφύρας
ἢ μᾶλλον τοῦ Γυμναστηρίου, ὁ κόσμος
πλημμυρεῖ τοὺς δρόμους, ἡ Μουσική ἀ-
κούεται, ὁ κόσμος ξεσπᾶ σέ ζητωκραυγὰς.
Τρέχει νά ἰδῇ ποῖος πρῶτος νά ἰδῇ τόν Κα-
πετάν Στέργιον μέ τὰ παλλικάρια. Διότι
τοῦτον πολλοὶ τόν ἤκουον καί ὀλίγοι τόν
ἐγνώριζον διά τὰς τολμηρὰς πράξεις του
καί τοὺς φόνους που ἐξετέλει ἐντὸς τῆς
πόλεως.

Σέ τρεῖς ἢ τέσσερεις ἡμέρες ὁ λαὸς
τῶν Σερρῶν πάλιν ἐνθουσιᾷ μέ τὴν ἔλευσιν
καί ἄλλου Ἑλληνικοῦ Σώματος, ὑπὸ τὴν
ἀρχηγίαν τοῦ Καπετάν Ἀλεξάνδρου. Ἐ-
ξῆλθον πάντες νά ἰδοῦν καί νά φωνάζουν
μέ τὴν καρδιά τους, νά χαροῦν νά κλαύ-
σουν καί νά χαιρετίσουν τό ἑλληνικόν Σῶ-
μα. Ἡ πανήγυρις πάντων τῶν Σωμάτων κα-
τέληγεν στό Γυμναστήριο. Οἱ ἀρχηγοί, ὁ
ἕνας μετά τόν ἄλλον, μετά ὀλίγην ἀνάπαυ-
σιν ἢ τὴν ἄλλην ἡμέραν, ἀνταπέδιδον τόν
χαιρετισμόν στὸν Μουτεσαρίφην, στὸν
Μεσιούρ Πασιάν, στὸν Μητροπολίτην καί
εἰς ὅλας τὰς Τουρκικὰς Ἀρχάς. Γεύματα,
δεῖπνα ἐδίδοντο εἰς ὅλα τὰ Σώματα, πότε

στά Κιόσια, πότε στό Πέη Παχτσέ, στό
Γυμναστήριο καί εἰς ἄλλα ἐξοχικὰ Κέν-
τρα.

Ἐξηκολούθησαν αἱ χαραὶ καί τὰ πα-
νηγύρια, ἀλλὰ αὐτὰ ἔπρεπε νά σταματή-
σουν. Οἱ Τοῦρκοι, γιὰ λογαριασμό τους
παίρνοντας ταῦτα, παρηκολούθουν τὰς ἐ-
νεργείας τῶν Ἑλλήνων Σερραίων καί τῶν
Ἑλλήνων ἀνταρτῶν. Οἱ Ὀρφεῖς καί στάς
χαράς καί ἐκδηλώσεις τῶν πάντοτε προφυ-
λακτικοί, ἀλλὰ ἔπρεπε ὅμως καί τοῦτο νά
κάμουν καί τό ἄλλο νά μὴν ἀφήσουν. Τε-
λευταία ἐκδηλώσις πρὸς τὰ Ἑλληνικά Σώ-
ματα θά ἐγίνετο ἐκ μέρους τῶν στό γυμνα-
στήριο, τρώγοντας μετά τῶν ἀνταρτῶν καί
τοῦ Ἀρχηγοῦ Καπετάν Ἀλεξάνδρου ἕνα
τραπέζι τοῦ Ὀρφέως πρὸς τό Σῶμα ἦτο ἐ-
πιβεβλημένον. Γι' αὐτό στάς πρῶτας ἡμέ-
ρας τοῦ Αὐγούστου ὅλα τὰ παλλικάρια τοῦ
Ἀλεξάνδρου μετά τῶν συνεργατῶν ἐπιτε-
λῶν τοῦ Ὀρφέως δειπνοῦν ὅλοι μαζί στό
Γυμναστήριον, διά νά ἐκδηλωθοῦν ἀμφο-
τέρων αἱ συμπάθειαι καί ὁ ἐνθουσιασμός.

Τελευταῖος, προτοῦ περάσουν ἡμέραι,
κατῆλθεν στήν πόλιν μας καί τό Βουλγαρι-
κόν Σῶμα τοῦ Βοεβόδα Τάσκα, μέ τέσσα-
ρας ἀντάρτας· περιττόν εἶναι νά ἀναφέρω-
μεν ὅτι ὁ Σερραϊκός πληθυσμός οὐδεμίαν
προσοχήν ἔδωκεν στό Σῶμα αὐτό καί σέ
δύο ἡμέρας οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν ἀνταρ-
τῶν του ἐξηφανίσθησαν καί μόνον ὁ Τά-
σκας περιεφέρετο στήν πόλιν μας, μέ ἕνα
ὄπλισμένον ἀνάρτην Βούλγαρον χωρικόν.

Ἀφ' οὗ οἱ Νεότουρκοι ἔδωσαν στό
Σύνταγμα τοὺς τοιαύτην ὄψιν, ὅλοι οἱ Ὀ-
θωμανοὶ ὑπήκοοι ἐνόμιζον ὅτι ἀπολαμβάνου-
ν τῶν ἀγαθῶν του Συντάγματός των, ἀλ-
λά καθὼς εἶπομεν καί καθὼς ἀμέσως θά ἴ-
δωμεν ταῦτα πάντα ἦσαν μόνον γιὰ τὰ μά-
τια, ἐνῶ πραγματικῶς οὗτοι ἐσκέπτοντο
καί θά ἐνήργουν διά λογαριασμόν τους μό-
νον. Μὴν ὀλόκληρος δέν ἐπέρασαν, καί ἀ-
μέσως δίδεται διαταγή ὅτι Ἕλληνες, Τοῦρ-
κοι, Βούλγαροι δέν θά περιφέρωνται ὄπλι-
σμένοι, ἄλλως θά ἀφοπλισθοῦν καί θά κα-
τασχεθοῦν τὰ ὄπλα ὅσων ἤθελον συλλη-
φθεῖ ὄπλοφοροῦντες.

Τοῦτο ἐγένετο διά νά δοθῆ ἀφορμή καί συλλάβουν ὄπλοφοροῦντα ἀντάρτην καί ξεσπάσῃ ὁ θυμός των καί ἡ ὀργή των, διότι ἀντελήφθησαν τήν δύναμιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Καί μιὰ φήμη μάλιστα διαδίδεται ὅτι τά ὄπλα καί τά φυσίγγια πού εἶχεν ὁ Καπετάν Ἀλέξανδρος στό σπίτι πού ἔμεινε θά τά κατάσχουν οἱ Τούρκοι. Στό Κέντρον βαρέως φέρουν τήν εἶδησιν ταύτην, Ἑλληνικά Μαλιχέργια νά πέσουν στά τουρκικά χέρια, διατάσσουν τοὺς Ὀρφεῖς νά φυγαδεύσουν τά ὄπλα αὐτά, ὅπως καί γίνεται σέ σακκιά, σέ κοφίνια ὅλα τά παίρνουν καί τά μεταφέρουν προφυλακτικά στό Προξενεῖο, ἄν καί ἡ ἔρευνα τῶν Τούρκων δέν ἐπραγματοποιήθη στό σπίτι τοῦ Ἀλέξανδρου.

Τό Ἑλληνικόν Προξενεῖον καί οἱ διευθύνοντες τά ἑλληνικά ζητήματα ἤρχισαν νά βλέπουν τās ἐνεργείας τῶν Νεοτούρκων ὅτι αὐταί δέν ἀνταποκρίνονται εἰς τās ἀληθείας τῶν κηρυγμάτων των. Ἄν καί ἀπό τήν πρώτην ἡμέραν τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ συντάγματος οἱ διευθύνοντες τόν Ἀγῶνα, τό Προξενεῖον δηλαδή, ὀνόμασαν τοῦτο εἶναι τώρα ἐποχὴ καρναβαλιστικῆ καί ἅμα παύσουν τά καρναβάλια, τότε θά ἀντιληφθοῦν ὅλοι τās ψευδεῖς ὑποσχέσεις τῶν Νεοτούρκων, ὅπου καί πραγματικῶς ἔτσι εἶχον τά πράγματα.

Τά Τουρκικά Ἀστυνομικά Ὄργανα ἤλλαξαν ἀμέσως τήν τακτικὴν των, τήν ὁποίαν εἶχον μέχρι τοῦδε ἀπέναντι τῶν Χριστιανῶν. Ἄρχισαν θαναύσως νά φέρωνται πρὸς αὐτούς. Οἱ νεότουρκοὶ ἴδρυσαν λέσχην Νεοτουρκικὴν καί ἐσχημάτισαν Σώματα ἐκ Τούρκων, τοὺς φεδαῆδες λεγομένους, διά νά παρακολουθοῦν τοὺς Ἑλληνας, καί δὴ ὅσους εἶδον νά γνωρίζουν περισσότερο καὶ νά συναναστρέφονται μέ τοὺς ὄπλαρχηγούς καί τοὺς ἀντάρτες, καί ἐφρόντιζον νά τοὺς ἐξολοθρεύσουν σιγά σιγά, ἀλλ' εὐτυχῶς ἐντός τῆς πόλεως μας οὐδένα ἐκ τῶν Ἑλλήνων κατόρθωσαν νά φονεύσουν, παρά μόνον κινούσαν τά χέρια καί ὅταν ἔβλεπον κανένα ἐξ ἡμῶν ἔστριβον τόν δρόμον των.

Ὅλα αὐτά βλέποντας οἱ τοῦ Κέντρον ἐνήργουν καταλλήλως· διά τῆς πρεσβείας καί τοῦ Προξενεῖου ἐφρόντισαν νά ἐξοπλίσουν τοὺς Ἑλληνας τῆς Μακεδονίας καί τόν Νομόν Σερρῶν. Καί ἐπρεπε νά γίνῃ ὁ ἐξοπλισμός διά πολλοὺς λόγους. Καί ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις γνωρίζουσα τά πράγματα τῆς Τουρκίας ἐφρόντισε παντί σθένει ὅπως ἐξοπλισθοῦν οἱ Ἑλληνας καί τάχιστα μάλιστα. Χιλιάδες ὄπλων Ἑλληνικοῦ Τύπου Γκρᾶ, μακρὰ καί κοντὰ, λαμβάνουν τόν δρόμον ἀπ' Ἀθηνῶν γιά τήν Μακεδονίαν. Εὐκολος ἦτο ὁ δρόμος διά θαλάσσης ἕως ὅτου φθάσουν στήν Μακεδονικὴν παραλίαν, ἀλλ' ἀπ' ἐκεῖ διά νά φθάσουν στά μέρη των ὅπου ἐπροορίζοντο ἐχρειάζετο κόπος, ἀγών, θυσία καί αὐταπάρνησις. Διά τόν νομόν μας ἦτο, καίτοι περισσότερο περιπετειώδης, ἦτο ὅμως καί περισσότερο εὐκολος, διότι ὑπῆρχεν καί εἰς τήν πόλιν μας καί εἰς τήν ὑπαιθρον ἡ αὐτοθυσία. Οἱ Ὀρφεῖς δέν ὑστέρησαν καί εἰς τό ἔργον αὐτό, εἰς τήν μεταφορὰν τῶν ὄπλων καί τήν διανομήν αὐτῶν. Διά τήν πόλιν τῶν Σερρῶν καί τά πλησίον χωριά ὁ δρόμος ἦτο μακρινός, ἀλλά τό σύστημα πού ἔλαβεν χώραν εἰς τήν μεταφορὰ ἔφερεν εἰς αἴσιον πέρας τήν ἀποστολήν ταύτην χωρὶς νά θιγῆ κανεὶς ἐκ τῶν ἀναλαβόντων τήν μεταφορὰν οὐδέ καί ἓν ὄπλον νά χαθῆ ἢ νά πέσῃ στά χέρια τῶν Τούρκων. Ἡ Καβάλα καί τό Τσάγιαζι πρῶτον ἀντικρίζουν τās ἀτμακάτους πού μετέφερον τά ὄπλα. Τό Τσάγιαζι μεταδίδει τήν εἶδησιν καί τήν χαρὰν στο Σταυρό καί ἀπ' ἐκεῖ παίρνει εἶδησιν τό Χοῦμκος. Ἐχρειάζετο μεγάλη ἐργασία, ἦτο ὡς εἶπομεν ἐπίπονος καί ἐπικίνδυνος ἡ μεταφορὰ αὕτη, καθ' ὅσον οἱ Νεότουρκοὶ ὀλοένα συνεκέντρωναν στοιχεῖα τῶν ἐργατῶν τοῦ Ἀγῶνος. Ἐχρειάζετο μέ ἓνα λόγον πρῶτον νά κρύπτονται τά ὄπλα ἐκεῖ πού θά ἔβλεπον πρῶτον τόν Μακεδονικόν ἥλιον, ἐχρειάζοντο συνεργεῖα πολλά καί ὅλα αὐτά τό ἓνα μετά τό ἄλλο εὑρισκον τήν σειρὰν των. Καί πρῶτον γίνεται ἡ μεγαλύτερη κρύπτη στό Χοῦμκος, στή μάντρα τοῦ ἀρχιτσέλιγκα

Μήτηρου, κρύπτη διά νά χωρή περί τά 1000 Γκρά ή 2500 φυσίγγια. Ἐργάζονται εἰδικοί ἐπ' ἀρκετάς ἡμέρας καί κατασκευάζουν κρύπτας πρῶτον στό Χοῦμκος, Ἅγιον Πνεῦμα, Νέο Σούλι καί στήν πόλιν τῶν Σερρών, καίτοι ὑπῆρχον δύο κρύπται, ἦτο μεγίστη ἀνάγκη νά γίνῃ καί τρίτη μεγαλύτερα καί εἰς μέρος ἀσφαλές, παρά τό Προξενεῖον, πλησίον αὐτοῦ, διότι κάθε ἀποστολή πού ἤρχετο ἔπρεπε στό Προξενεῖο νά ἔλθουν, πρῶτα ἐκεῖ νά ξεφορτώσουν, ἐκεῖ νά φθάσουν ἀσφαλῶς καί νά τοποθετηθοῦν ἀσφαλῶς. Οἱ κρύπται διά νά φθάσουν στόν προορισμόν τους εἶχον ἀνάγκη πρῶτον εἰδικότητος καί δεύτερον μεγάλης καί ἐπιτόπου ἐργασίας, ἐχρειάζετο ὁμως καί ἕνα ἄλλο, μεγάλη ἐχεμύθεια, διά τοῦτο τό Κέντρον εἰργάζετο ἐπιμελῶς. Ὁ αείμνηστος Β. Καψαμπέλης εἶχεν τόν μέγαν ἐνθουσιασμόν νά ἔλθουν πλησίον του τά ὄπλα διά νά γυμνάσῃ τούς συνεργάτες του, νά ἰδῇ τούς σκαπανεῖς τῆς ἑλληνικῆς ἰδέας τελείου στρατιώτας, ὁ Πρόξενος Ἄν. Σαχτούρης ἐπίσης μέ ἀκράτητον ἐνθουσιασμόν ἔβλεπεν τήν ὥραν τοῦ ἐρχομοῦ τῶν ὀπλων, ἀλλά καί ὁ ταμίας καί γραμματέας τοῦ Προξενείου Ἰωάννης Κόρτης δέν ἔπαυε νά ἐργάζεται καί νά κατανέμῃ ἐκεῖ πού ἔπρεπε τά πολύτιμα Ἑλληνικά Γκρά*.

Πράγματι, διά τήν μεταφοράν τῶν ὀπλων οἱ διευθύνοντες τό Προξενεῖον ἔλαβον ὄλην τήν ἀπαιτούμενην πρόνοιαν, ἀναθέτοντες μάλιστα ταύτην ἀποκλειστικῶς καί μόνον εἰς τούς Ὀρφεῖς, ἀποκλείσαντες ἀπ' αὐτήν τόν ὀπλαρχηγόν Ἀλέξανδρον, ὅστις ἐπροθυμοποιεῖτο νά ἀναλάβῃ οὗτος τήν μεταφοράν, ἀλλά ὁ Ἀντώνιος Σαχτούρης, ὁ περισσότερον ὑπεύθυνος, ἐπρομάντευσεν στό πρόσωπον τοῦ Ἀλεξάνδρου, εἶδεν τοῦτον ὄχι πρόθυμον μέ τήν καρδιά ἀλλά μόνον ρεκλάμας γεμάτος καί ρεκλάμας ἤθελεν νά κάμῃ καί ἦτο πολύ σοβαρά ἐνέργεια τοῦ Προξένου νά ἀποκλείσῃ τοῦτον, διότι καθὼς κατωτέρω θά ἴδωμεν οὗτος ἐνήργει στό ἴδιον συμφέρον καί μά-

λιστα κατά τῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος μας.

Ἐν ᾧ ὅλα αὐτά γίνοντο μέ πολλήν τάξι καί σωφροσύνην ἕνα γεγονός ἤλθεν νά διαταράξῃ τήν γαλήνην τῶν Σερραίων Ἑλλήνων, νά ἐπαναφέρῃ τούτους στό πρῶτον στάδιον τοῦ ἀγῶνος, διά νά ἀρχίσουν πάλιν τό μῖσος κατά τῶν Βουλγάρων καί τήν ἐξόντωσιν τούτων, διότι Τοῦρκοι, Ἕλληνες, Βούλγαροι ἔπρεπε νά ἐργάζωνται διά νά δυνηθοῦν ὁ ἕνας μετά τόν ἄλλον νά ἐπικρατήσουν διά τῆς ἐργασίας αὐτῶν.

Στό Γενῆ Μαχαλά, χωρίον ἀπέχον τῆς πόλεως περί τὰς τρεῖς ὥρας, Βουλγαρόφωνον ἐπί τό πλεῖστον, κατεῖχε στήν κυριότητα του τήν μόνην ἑλληνικήν ἐκκλησίαν, κτισθεῖσαν δαπάναις τοῦ κ. Ἰ. Τικοπούλου, κατοίκου Σερρών, ὅστις εἶχεν εἰς τήν κατοχήν του ὅλας τὰς καλλιεργησίμους γαίας, ἦτο ὁ τσιφλικούχος τοῦ χωρίου τούτου.

Οἱ Σερραῖοι, γνωρίζοντες τοῦτο, εἶχον τήν ἀπαιτήσιν νά περιέλθουν αἱ ἀρπαγεῖσαι ἐκκλησίαι πάλιν εἰς τήν κυριότητα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως· οὕτω μίαν Κυριακήν ἀναλαμβάνουν περί τούς εἴκοσι Ὀρφεῖς, ἔχοντες μαζί τους καί τόν ἐν Χρυσῷ Παπᾷ Ἀθανάσιον Τσακίρην καί κατόπιν ἐντολής τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, νά γίνῃ στήν ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου λειτουργία ἑλληνική. Τήν δευτέραν Κυριακήν τοῦ Σεπτεμβρίου 1908, ἀπό τῆς παραμονῆς τῆς, ἐτοιμάζονται οἱ ἀναλαθόντες διά τήν ἐθνικήν ἀποστολήν ταύτην. Καί πρός τό ἐσπέρας τοῦ Σαββάτου διευθύνονται πρός τό Γενῆ Μαχαλᾶν (Πεπονιάν) ὀπλισμένοι μέ κυνηγετικά ὄπλα, μέ τήν δικαιολογίαν ὅτι πηγαίναν διά νά κυνηγήσουν ἀγριοχοῖρους. Τούτους ἀκολουθοῦν καί τινές ζωηροί νέοι τῆς πόλεώς μας. Τούς φανερόνουν τήν ἀπόφασίν τους, τούς ἀκολουθοῦν ὁμως ὅλοι διά νά φθάσουν ἀργά τήν νύκτα στό χωριό καί νά διανυκτερεύσουν στό τσιφλίκι.

Περί τούς τριάκοντα νέους Σερραίους, μέ ἀρχηγόν τόν Παπᾷ Ἀθανάσιον, ἐκάθη-

* [Διαχειριστής ὕλικου Ἰωάννης Κουτσιοτής, ἀξιωματικός λοχαγός τοῦ πυροβολικοῦ.] Ν.Κ.

σαν στό τραπέζι τοῦ τσιφλικιοῦ, τοὺς ἐδόθη δεῖπνον ἀρκετά καλόν, καθὼς καὶ διαμέρισμα ὕπνου. Χαρούμενοι πάντες ἀνέμενον νὰ ξημερώσῃ διὰ νὰ φθάσουν στὴν ἀποστολὴν των. Κατὰ κακὴν ὁμως τύχην, τὸ βράδυ ἐκεῖνο ἐφιλοξενεῖτο στό χωριό ὁ Βούλγαρος Βοεβόδας Τάσκας μέ τοὺς ὀπαδούς του. Ἐφρόντισαν καταλλήλως νὰ μάθουν τὴν ἔλευσιν τῶν νέων Σερραίων, ἀλλὰ δεν ἔμαθον τίποτε καὶ καθ' ὅσον ἡ διαταγὴ ἦτο μυστικὴ καὶ ἡ ἐκδρομὴ αὐτὴ εἶχεν σκοπὸν κυνηγίου, ὑποπεύθησαν ὁμως διότι ἦτο καὶ ὁ ἱερεὺς. Κανέναν σκοπὸν ἄλλον δὲν εἶχεν ἡ παρουσία τοῦ ἱερέως παρά μόνον τὴν ἐκκλησίαν. Ἐκατέρωθεν εἶχον ληφθεῖ μέτρα, καὶ ὅτε νύκτα ἀκόμη, ἐδόθη τὸ σύνθημα τῆς ἐκκινήσεως πρὸς τὴν ἐκκλησίαν· ὁ χῶρος ὅλος οὗτος ἦτο περικυκλωμένος ἀπὸ τοὺς κομιτατζήδες καὶ χωρικοὶ ὀπλισμένοι ἔστησαν ἐνέδραν κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Καὶ ἐνῶ ἀνύποπτοι ἐπροχώρουν, ἀκούονται πυροβολισμοὶ πυκνοὶ καὶ πολλοὶ προερχόμενοι ἀπὸ τὰ τριγύρω μέρη, τὰ παιδιά μας δὲν περιέμενον νὰ συμπλακοῦν μακρὰν τῆς ἐκκλησίας, ἡ συμπλοκὴ θὰ ἐγίνετο στὴν ἐκκλησίαν καὶ εἶχον ὀριστεῖ ποῖοι θὰ ἦσαν ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας καὶ ποῖοι θὰ τηροῦσαν ἔξω τῆς ἐκκλησίας· τοὺς πρώτους πυροβολισμοὺς ἠκολούθησαν καὶ δεῦτεροι, οἱ νέοι λαμβάνουν θέσεις ἀμύνης, ἀλλὰ ἄγνωστα τὰ μέρη ἐκεῖνα δι' αὐτοὺς, εὐρέθησαν περικυκλωμένοι, ἀμύνονται νὰ διασπᾶσουν τὸν κλοιόν, ἀλλὰ ἀπὸ παντοῦ δέχονται φωτιά. Ψιθυρίζουν τινὲς ἐνῶ ἀμύνονται, κτυπήθηκε ὁ Μουτός, τὰ πυρὰ ἀκούονται ὡς εἰς μάχην, εὐρέθησαν σὲ ὀργανωμένην παγίδα ἐνῶ τὰ παιδιά ἀνύποπτα ἐβάδιζον. Οἱ Βούλγαροι κατεῖχον θέσεις καλὰς, κρυπτόμενοι ὀπισθεν τῶν τοίχων τῶν οἰκιῶν των. Πληγώνεται ὁ ἐκ Καθακλῆ Γκόγας στὸν λαιμόν, εὐτυχῶς ὁμως ἐλαφρά, ἡ μάχη διήρκησε περὶ τὴν ὥραν· ὅτε ἡ χαραυγὴ παρήρχετο καὶ ἤρχισεν ἡ ἡμέρα νὰ φωτίζῃ. Φονευμένος ὁ Δημήτριος Καρακλᾶς (Μουτός), φονευμένος καὶ ὁ Ἰωάννης Ζήσης, δύο νέοι Σερραῖοι ἐχάθησαν ἀπὸ τὴν παρέα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐλ-

ληνικά δίκανα καὶ περιστροφὰ δὲν ἔμειναν χωρὶς αἶμα. Ὁ κομιτατζῆς Ἄγγελος, κάτοικος τοῦ χωριοῦ, πληγωμένος στό κεφάλι, συλλαμβάνεται παρά τῶν Τουρκικῶν Ἀρχῶν καὶ μένει ὑπόδικος.

Ἀφήνωμεν τὰ πράγματα πρὸς στιγμὴν ἐδῶ, διὰ νὰ ἀναφέρωμεν ὅτι καὶ ἡμεῖς ἐκπληρώσαμεν ἀκριβὰ τὴν ἐνέργειάν μας ταύτην, ἀλλὰ καὶ οἱ Βούλγαροι τὴν ἐκπλήρωσαν ἀκριβὰ, διότι δύο κομιτατζήδες, ἐκτός τοῦ πληγωμένου χωρικοῦ, εἶχον τὸν θάνατον ἀπὸ τὰ ἑλληνικά Σεργιώτικα χέρια. Οἱ Κομιτατζήδες οὗτοι δὲν ἐφάνησαν καθόλου καὶ ἐκρύβησαν καὶ ἐτάφησαν μέ μεγάλην προσοχήν, διότι ἤθελον οἱ χωρικοὶ νὰ ἔχουν διὰ τὴν μετέπειτα δίκην δικαιολογίαν ὅτι ἡμεῖς τοὺς προκαλέσαμεν, καὶ οἱ χωρικοὶ ἔλαβον τὰ ὄπλα διὰ νὰ ἐκδιώξουν τοὺς Ἑλληνας καὶ ὄχι τὸ Βουλγαρικόν Κομιτάτον μέ τὸν Βοεβόδαν του.

Διεσκοπίθησαν τὰ παιδιά καὶ δὲν ἤξευρεν κανένας ποῦ εὐρίσκετο ὁ ἓνας ἢ ὁ ἄλλος, ὅλοι πῆραν δρόμους χωρὶς νὰ γνωρίζουν ποῦ ἐβάδιζον, ὁ ποταμὸς πλημμυρισμένος δὲν ἄφηνεν νὰ προχωρήσουν τὰ παιδιά καὶ νὰ δυνηθοῦν νὰ κρυβοῦν καὶ διαφύγουν τὴν σύλληψιν τῶν τουρκικῶν Ἀρχῶν. Πολλοὶ ἐβάδιζον ὅλην τὴν ἡμέρα χωρὶς νὰ φθάσουν στὰ σπίτια των, μετὰ δύο ἢ τρεῖς ὥρας ἐφθασεν ἡ εἰδήσις τοῦ Γενῆ Μαχαλά. Κτυπήθηκαν τὰ παιδιά μέ τοὺς Βουλγάρους, ὑπάρχουν καὶ σκοτωμένοι ἀπὸ τὰ παιδιά, ὁ Σερραϊκὸς κόσμος ἐνῶ τὴν Κυριακὴν πρωὶ ἐπήγαινε διὰ νὰ ἐκκλησιασθῇ, σταματᾷ πρό τῆς εἰδήσεως διὰ νὰ μάθουν τί ἐγίνε, φθάνουν ἓνας ἢ δύο καὶ διευθύνονται στό προξενεῖον, διατάζει τοὺς πρώτους ἐλθόντας νὰ τρέξουν στὰς Τουρκικὰς Ἀρχὰς διὰ νὰ εἰδοποιήσουν καὶ νὰ ἐλαφρύνουν τὴν θέσιν τους, συλλαμβάνονται καὶ κρατοῦνται ὅσοι ἔφερον εἰδήσεις ἀπὸ τὸν τόπον τῆς μάχης. Στρατὸς καὶ χωροφύλακες τρέχουν πρὸς τὸ Γενῆ Μαχαλά, ὅσους εὐρίσκουν εἰς τὸν δρόμον τοὺς συλλαμβάνουν ἕως ὅτου φθάσῃ ὁ στρατὸς, ὁ Πρόξενος Ἀν. Σαχτούρης διευθύνεται Γενῆ Μαχαλά, εἰδοποιοῦνται οἱ Γάλλοι διοργαν-

νωταί και οὔτοι λαμβάνουν τόν δρόμον πρὸς τόν τόπον τοῦ δράματος.

Ὅτε ἔφθασαν Στρατός, Πρόξενος, Γάλλοι ἀξιωματικοί στόν τόπον, φέροντες μαζί τους καί ὄσους ἀπό τήν παρέα συνελάμβανον, εἶδον ξαπλωμένους στόν τόπον τόν Δημήτριον Καρεκλᾶν καί Ἰωάννην Ζήσην, οἱ Βούλγαροι χωρικοί κρυμμένοι στά σπίτια τους. Τάσκακ καί λοιποὶ ἔγιναν ἄφαντοι, αἱ ἀνακρίσεις, καίτοι πρόχειροι, ἤρχισαν πρὸ τῶν Γάλλων καί τοῦ Ἑλληνος Προξένου. Ἡ εὐθύνη ἤρχισεν ἀπό τῶρα νά ρίπτεται στοὺς Βουλγάρους, συλλαμβάνονται ὑποπτοὶ Βούλγαροι περὶ τοὺς δώδεκα καί οἱ ἑπτὰ κρατοῦνται προφυλακισμένοι, περὶ τοὺς 13 Σερραῖους αἱ Τουρκικαὶ ἀρχαὶ κρατοῦν στάς φυλακάς, ἡ πόλις μας ὀλόκληρος λυπεῖται τήν ἀποτυχίαν τῆς ἐνεργείας ταύτης καί πενθεῖ τήν ἀπώλειαν τῶν παλλικαριῶν της.

Οἱ οἰκεῖοι τῶν φονευμένων θρηνοῦν τήν ἀπώλειαν τῶν ἀγαπημένων των. Ἀργά πρὸς τό θράδου φέραν τοὺς νεκροὺς διὰ νά κηδευθοῦν τήν ἐπομένην, ριγοῦν τὰ σώματα ὄλων τῶν Σερραίων, θλίβεται ἡ καρδιά τους, ἀλλά καί τί ἠδύναντο νά κάμουν, ἓνα μόνον εἶχον νά κάμουν, νά παρακολουθήσουν τήν κηδεία, διὰ νά προσφέρουν τόν σεβασμόν καί τήν ἀγάπην στοὺς ἡρωικοὺς πεσόντες πατριῶτες των.

Θρήνος μέγας ἀπό παντοῦ ἠκούετο, ὅτε ἤρχισεν ἡ ἐκφορά τῶν νεκρῶν. Πλήθος μέγα εἶχεν κατακλύσει τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως μας, δέν ἔμεινεν Σερραῖος χωρὶς νά μετέχη τῆς ἐκφορᾶς καί τοῦ πένθους. Δέν ἄρκοῦν τὰ στεφάνια, δέν ἄρκοῦν οἱ λόγοι οἱ ἐκφωνηθέντες στοὺς νεκροὺς. Λεῖπουν ἀπὸ τήν κηδείαν τῶν νεκρῶν οἱ φυλακισμένοι φίλοι των, γενικὴ κατῆφεια ἐπικρατεῖ εἰς ἅπασαν τήν πόλιν, ἡ ἐκκλησία εὐχεταὶ ὑπὲρ τῆς ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν των, ψάλλουσιν τόν τελευταῖον ὕμνον αὐτῆς (Ἅγιοι Μάρτυρες οἱ καλῶς ἀθλήσαντες καί στεφανωθέντες).

Ἡ ἡμέρα ὀλόκληρος ἀφιερῶθη ἐκ μέρους τῆς πόλεως διὰ τήν τιμὴν τῶν νεκρῶν, ἀλησμόνητος ἡμέρα διὰ τοὺς γνωρίζοντες

καλὰ τὰ πράγματα καί μετέχοντες τοῦ Ἀγῶνος. Πικρὰ ἡ ἀπώλεια τῶν φίλων ἀγωνιστῶν, ἀλλὰ ἐνῶ ἡ ἀπώλεια ἦτο ἴση πρὸς τοὺς Βουλγάρους, δύο φονευμένοι Ἑλληνες δύο Βούλγαροι, ἓνας πληγωμένος πρὸς ἓνα. Ἀλλὰ ἔπρεπε τό αἶμα τό ἑλληνικόν πού χύθηκε νά τό πάρωμε πίσω αὐτό καί ἔγινεν πολὺ γρήγορα. Τήν ἄλλην ἡμέραν, Τρίτην ἑσπέρας, ἐκδίκησις γίνεται καί ἀμέσως μόλις ἐλήφθη ἀπόφασις νά ἐκδικηθοῦμε τήν πρᾶξιν ταύτην τῶν Βουλγάρων εἰδοποιήθησαν καταλλήλως τὰ περίξ χωρία, Νέο Σούλι καί Ἅγιον Πνεῦμα, μέ ἐπικεφαλῆς τόν γενναῖον Χρῆστον Κιουτσούκη, ὅστις λαθῶν τὰς διαταγὰς πῶς ἔπρεπε νά ἐνεργήσῃ συνεκέντρωσε περὶ τοὺς 20 νέους ὁδηγούς καί ἐργάτας τοῦ Ἀγῶνος θαρραλέους καί, καταστρώσας τό σχέδιον, μέ τρεῖς μόνον καλοὺς ἀγωνιστῆς ἐπλησίασε τοὺς Βουλγάρους ἐκ Καρλίκιοι καί οἵτινες εἶχον τόν καταυλισμόν των ἄνωθεν τοῦ τσιφλικίου Δερβέσιανη, ὅπου εὐρίσκοντο καί μερικαὶ καλύβαι, τὰς ὁποίας ἐχρησιμοποιοῦν οἱ ἀνωτέρω χωρικοὶ διὰ τὰς ἐργασίας τὰς γεωργικὰς των· ἐκεῖ τοὺς ἐπρόλαβεν ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀποστολῆς ταύτης, μετεμφιεσμένος εἰς Τούρκον ἀξιωματικόν· καί ἀφ' οὗ ξεχώρισε ἀπὸ τήν ὄλην σφηκιαν ἑπτὰ, τοὺς φανατικοὺς Βουλγάρους προπαγανδιστὰς, ἐτέλεσε τόν φόνον καί τῶν ἑπτὰ ἐνῶ ταυτοχρόνως οἱ ὑπόλοιποι ἐφφύρουν τὰς καλύβας, ἐπιβάλλοντες σιγὴν εἰς ὄλους τοὺς εὐρισκομένους τήν στιγμήν ἐκείνην.

Ἡ εἶδησις αὕτη κατετάραξεν τοὺς Τούρκους καί τοὺς Βουλγάρους, τὰ πράγματα εἶχον γίνεαι ὁμως μέ μεγάλην προφύλαξιν καί ἀνταρτικὴν τέχνην, καί δέν ἦτο δυνατόν αἱ ἀρχαὶ νά συλλάβουν καί να φυλακίσουν τυχαίως τοὺς γειτόνους χωρικοὺς καί ἐφρόντιζον νά ἀνακαλύψουν τοὺς δράστες. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀποστολῆς ταύτης ἔλαβεν τὰ μέτρα· τήν ἄλλην ἡμέραν ἐλθὼν εἰς τὰ Σέρρας εἰδοποίησε τό Προξενεῖον καί περιεφέρετο ἐπιδεικτικῶς στήν ἀγοράν διὰ νά δείξῃ ὅτι εὐρίσκετο εἰς Σέρρας τήν ἡμέραν τοῦ φόνου. Οἱ Τούρκοι καίτοι ἤθε-

λον νά συλλάβουν τοῦτον ἀλλ' ἐδίσταζον, ἤθελον νά ἔχουν στοιχεῖα φανερά, αἱ ἀνακρίσεις τῶν ὑπολοίπων Βουλγάρων ἦσαν συγκεχυμένοι, κατῶρθωσαν ὁμως Βούλγαροι καί Τουρκοί νά πείσουν μίαν Βουλγαρίδα νά ἐπιμένη στήν ἀνάκρισίν ὅτι ὁ Κιουτσούκης ἦτο ὁ φονεύς τῶν ἐπτά Βουλγάρων. Ἄλλη ἀπόδειξις δέν ὑπῆρχεν, καθ' ὅσον Ἕλληνες μάρτυρες, χωρικοί καί Σερραῖοι, κατέθετον ὅτι οὗτος εὑρίσκετο εἰς Σέρρας βλέπων τήν ἐργασίαν του. Ἐν τούτοις συνελήφθη καί ἐφυλακίσθη ὡς ὑπόδικος. Μετά τέσσαρας μῆνας προφυλάκισιν δικάζεται ἡ ὑπόθεσις, ὁ δέ Χ. Κιουτσούκης ἀθωώνεται διότι δέν ἀπεδείχθη ἡ ἐνοχή του. Εἰς τό ἐρώτημα τοῦ Προέδρου τοῦ Δικαστηρίου τῆς Βουλγαρίδος γυναικός, ἀν ἰδῆ τόν Κιουτσούκην τώρα τόν γνωρίζει, ἡ γυναικα ἀπήντησεν δέν τόν γνωρίζει, καί ἔτσι ἡ δίκη ἔλαβεν πέρας μέ τήν ἀθώωσιν τοῦ Κιουτσούκη καί τῶν συγκατηγορουμένων του.

Ἡ μεταφορά τῶν ὄπλων

Τό ζήτημα τῆς μεταφορᾶς τῶν ὄπλων ἀπησχόλει πάρα πολύ τό Προξενεῖον. Καθώς ἀνωτέρω εἶπομεν, ὁ Ἀρχηγός Ἀλέξανδρος ἀπεκλείσθη, καί καλῶς ἐγένετο, διότι οἱ διευθύνοντες τό Προξενεῖον πρόέβλεπον στό πρόσωπόν του δυσπιστίαν καί δέν ἠπατήθησαν.

Ἄλλά ποῖοι θά ἀναλάμβανον τήν σπουδαίαν καί ἐπίπονον αὐτήν ἐργασίαν; Πάλιν οἱ Ὀρφεῖς ὅτε ἤρχισαν τά ὄπλα νά ἔρχωνται ἀπό τήν ἐλευθέραν Ἑλλάδα καί ἔφθασαν στήν Μακεδονία, ἡ τοποθέτησις αὐτῶν ἐγένετο στήν περιφέρειαν τοῦ Τσαγιαζί, στό Σταυρό, ἐκεῖ ἦτο τό πρῶτο λημέρι. Ἄλλ' ἀπ' ἐκεῖ ἔπρεπε νά φθάσουν στήν πόλιν μας, στά Σέρρας, ἔπρεπε νά ὀπλισθοῦν οἱ κάτοικοι αὐτῆς, ἀλλά πῶς, ἐδῶ ἐχρειάζετο ἐργασία, σκέψις, θάρρος. Ὁ Πρόξενος Ἄν. Σαχτούρης ἐστενοχωρεῖτο

διά τήν ὑπόθεσιν αὐτήν καί τόν τρόπον τῆς μεταφορᾶς· ἐκάλεσε δύο ἢ τρεῖς ἐκ τῶν ἐπιτελῶν τοῦ Ὀρφέως, διά νά δώσῃ διαταγάς, αἱ διαταγαί του μετατρέπονται εἰς συμβουλιάς, συζήτησις μεγάλη γίνεται μεταξύ τῶν ἐπιτελῶν τοῦ Ὀρφέως καί τοῦ Προξένου ἐπὶ πολλήν ὥραν καί ἀντιλαμβάνεται ὁ Πρόξενος ὅτι ὁ τρόπος πού προτείνουν οἱ ἐπιτελεῖς ἐκεῖνο εἶναι ὁ ἀσφαλέστερος καί ὑποχωρεῖ καί θαυμάζει τό θάρρος μέ τό ὁποῖον ἀνέλαβον νά μεταφέρουν τά ὄπλα τά παιδιά τῶν Σερρῶν, τά ἐκλεκτά μέλη τοῦ Ὀρφέως.

Μετά τήν σύσκεψιν αὐτήν, τήν ἐπομένην, κατηρτίσθησαν αἱ ὀμάδες μέ τά συνθήματα καί ἀνέμενον τήν πρώτην ἀποστολήν ὅπου εἰδοποιοῦνται διά τῆς ὀμάδας τῆς Πενταπόλεως ὅτι εἶναι ἔτοιμα 254 ὄπλα καί ὅτι τήν πρωΐαν τῆς ἐπομένης φθάνουν στήν πόλιν μας ἐπτά ζῶα φορτωμένα, πλησιάζουν τό νερό τοῦ Ἁγίου ἀπό τόν δρόμον τῆς Πενταπόλεως, στό Μπήμπαση τό σιφλίκι λεγόμενον. Οἱ ἀναλαβόντες Ὀρφεῖς ἀπό πολλὰς ὥρας ἀνέμενον τήν ἔλευσιν των, ὅτε τό σύνθημα δίδεται καί λαμβάνουν καί οἱ ἀπέναντι τό σύνθημα: ἀστραπή – οὐρανός. Εἰς τοῦτο διά τήν ἐπιτυχῆ καί ἀσφαλῆ ἔλευσιν τῶν ὄπλων συντέλεσεν καί ἡ ἐνέργεια γνωστοῦ Ἑλλήνος ἀστυνόμου*, ὑπηρετῶν τότε στήν Τουρκικὴν Ἀστυνομία, ὅστις ἐφρόντιζεν νά εἰδοποιῆ τόν ἐπικεφαλῆς τῆς παραλαβῆς τῶν ὄπλων, ἀφοῦ βεβαιοῦτο ὅτι ὄλοι αἱ περιπολῖαι ἀναπαύοντο ἢ μᾶλλον ἐκοιμῶντο. Ἐλάμβανεν τόν δρόμον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καί, ἀφοῦ ἔδιδε τό σύνθημα, ἐβεβαιοῦτο πλέον ὅτι ὄλοι εἶναι ἔτοιμα· παραλαμβάνονται τά ὄπλα φορτωμένα στά μουλάρια καί διά μέσου τῆς συνοικίας Κατακονόζι καί διά τῆς ὁδοῦ τοῦ Ἁγίου Προδρόμου ἔφθασον ὀπισθεν τῆς ἐκκλησίας Ἁγίας Παρασκευῆς, ὅπου ἡ θύρα τοῦ Προξενείου ἠνοιξεν καί εἰσήρχοντο τά ζῶα, ξεφορτώνοντο, καί τά ὄπλα ἐτοποθετοῦντο

* [Ὁ Ἕλληνας ἀστυνόμος ἦτο ὁ Τάκης Ἐφέντης, ὁ Ἀρχηγός τῆς μεταφορᾶς Στέφανος Ἀναστασίου, Τάκης Φεσσᾶς, ὁ Νάκης ἦτο ἄρρωστος. Παιδιά τοῦ Ὀρφέως.] Ν.Κ.

καταλλήλως, τὰ δὲ ζῶα ἔφθανον στό προδρομῖτικο χάνι, ὅπου τὸ διηύθυνεν ὁ Προκόπιος Ἰακώβου. Ἔτσι ἐσυνεχίζετο ἡ μεταφορά τῶν ὄπλων στὴν πόλιν μας. Ὁ τρόπος αὐτὸς συνεχιζόμενος θὰ ἔφθανεν νὰ τελειώσῃ ἢ ἀποστολῇ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ πολλὰς φορές τὰ ὄπλα ἀπὸ Πεθελινοῦ διηυθύνοντο στό Ἅγιον Πνεῦμα, στὴν κρύπτην του, ἀντὶ νὰ ἔλθουν στὴν πόλιν μας, καὶ ἡ ἀποστολῇ ἐγένετο μάταια πρὸς μεγάλη λύπην τῆς ομάδος ἐκεῖνης, ἥτις θὰ ἐτύγγανε νὰ περιμένη τὸ βράδυ ἐκεῖνο· ἐπειδὴ δὲ ἦτο ὁ καιρὸς τῆς Μεγ. Τεσσαρακοστῆς πολλάκις βροχὴ καὶ ἀέρας ἔδερνε τὰ πρόσωπα τῶν ἀναμενόντων τὴν ἀποστολῇ.

Ἀξιωματιμωμένον εἶναι ὅτι ὁ ἀείμνηστος καὶ θαρραλέος ἐξ Ἁγίου Πνεύματος Κων/νος Ντιάκος, ἔχων ἀφορμὴν μιᾶς ἀποστολῆς ἐξ ἑπτὰ φορτίων ὄπλων, ἔλαβεν ἀπόφασιν καὶ καλῶς διανοηθεὶς καὶ συμβουλευθεὶς προηγουμένως μὲ τὸν ἀρχηγὸν τῆς παραλαβῆς τῆς πόλεως μας φορτῶνει ἐξ Ἁγίου Πνεύματος δώδεκα φορτία καὶ μὲ τὴν τὸλμην καὶ τὸ θάρρος ξεχνᾷ νὰ ὑπολογίσῃ τὴν ὥρα πού θὰ ἔφθανον διὰ νὰ παραλάβουν οἱ περισσότεροὶ τολμηροὶ Σερραῖοι· καὶ ἔρχονται σὲ ὥρα ἀκατάλληλη, ἑνωρίς, δύο ὥρας προτύτερα ἀπὸ τὴν ὀρισμένην ὥραν καὶ ἐν ᾧ οἱ τεταγμένοι ἄνδρες ἦσαν στάς θέσεις ἀπὸ πολλὴν ὥραν προτύτερα, ἀλλὰ δὲν ἦτο κατάλληλος αὐτὴ διὰ νὰ ξεκινήσουν καὶ ἀναγκάζονται νὰ φυλάγουν τὰ ζῶα, ἐν ᾧ ταῦτα θορυβωδῶς ἤρχισαν νὰ τρώγουν. Τὸ θάρρος ὅμως δὲν ἔλειπε οὔτε ἀπὸ τοὺς μὲν οὔτε ἀπὸ τοὺς δὲ καὶ εἰς ἐρώτησιν ἑνὸς πρὸς τὸ Ντάκον, «βρέ Κωνσταντῆ, δὲν φθάνει πού ἔφερες πολλὰ φορτία ἀλλὰ ἦλθες καὶ πολὺ ἑνωρίς, δύο ὥρες ἀκόμη θέλομε διὰ νὰ τραβήξωμε μέσα» καὶ ὁ Κωνσταντῆς μὲ θάρρος ἀπαντᾷ, «τί ρέ, θὰ παίζωμε, ἀπὸ λίγο-λίγο» ἤρχισαν ὅλοι νὰ γελοῦν. Καὶ ὀρκίζονται ὅλοι νὰ πᾶν τὰ ὄπλα σῶα στὴν θέσιν τους. Καὶ καθὼς ἔφθασαν δώδεκα φορτία μέσα στό Προξενεῖον ἀβλαβῆ, σημειωτέον ὅτι σὲ κάθε ἀφίξιον τῶν ὄπλων ὁ Πρόξενος Ἄντ. Σαχτού-

ρης δὲν ἐκοιμᾶτο καθόλου καὶ ἐπερίμενεν καὶ ὅτε εἶδεν δώδεκα φορτία μαζεμένα, ἐφώνησε, «δὶ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, τί κάμετε», καὶ ἔκαμε τὸν σταυρὸν του.

Ἐξηκολούθει αὐτὴ ἡ δρᾶσις ἐπὶ πολὺν καιρὸν, ἕως ὅτου συνεπληρώθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ὄπλων ἅτινα ἔπρεπε νὰ ἔλθουν. Εἰσήλθον δὲ στὴν πόλιν ἐν ὄλῳ Γκρᾶ 941, ἐξ ὀποιῶν 272 κοντὰ ὄπλα, τὰ δὲ ὑπόλοιπα μακρῦα, καὶ 27.000 φυσίγγια. Ταῦτα εἶχον καὶ ἄλλην ἐργασίαν, ἔπρεπε νὰ γίνῃ καὶ ἡ διανομὴ τούτων στὴν πόλιν, νὰ ὀπλισθοῦν οἱ Σερραῖοι. Καὶ ἤρχισεν τῶρα ἡ μεταφορὰ στὰ σπίτια τῶν Σερραίων. Οἱ Ὀρφεῖς πάλιν ἀνέλαβον τὴν ἐπικίνδυνον αὐτὴν ἐργασίαν, καὶ ἤρχισεν τὸ βράδυ· μόλις ἐνύκτωσε, ὀρισμένοι Ὀρφεῖς παρελάμβανον ἀπὸ δύο ἢ τρία Γκρᾶ περιτυλιγμένα καὶ τὰ μετέφερον εἰς ὀρισμένα σπίτια, ὅπου ὑπῆρχον ἄνδρες ἰκανοὶ νὰ χειρισθοῦν ὄπλα. Καὶ εἰς τὰ ἀπομακρυσμένα μέρη τῆς πόλεως, ἐκεῖνοι πού ἔπρεπε νὰ ὀπλισθοῦν, τὰ μετέφερον οἱ ὀρισμένοι Ὀρφεῖς. Καὶ ἐκτός τῆς πόλεως μετεφέρθησαν ὄπλα, ἦτοι διὰ Ἡράκλειαν, Κρούσιοβον καὶ Ἐλσιανή, ὅλα αὐτὰ ἐγίνοντο διὰ τῶν μελῶν τοῦ Ὀρφέως καὶ ἔγιναν δὲ μὲ τόσην προφύλαξιν, ὥστε οὔτε ἓνα ὄπλον νὰ χαθῆ ἢ νὰ πέσῃ στὰ χεῖρα τῶν Τούρκων, ἀλλ' οὔτε καὶ κανένα ἄτομον νὰ πάθῃ τίποτε ἐκ μέρους τῶν Τούρκων. Ἐργασία μεγάλη· μόνον ὅσοι προσέφερον τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην δύνανται νὰ ἐννοήσουν τὴν σπουδαιότητα τῆς ἐργασίας ταύτης.

Τουρκικὸν Σύνταγμα, Νεότουρκοι φανατικοί, ὀργανωμένοι νὰ ἐξοντώσουν πᾶν στοιχεῖον μὴ μουσουλμανικόν, Ἀστυνομία, περιπολία, Κράτος Τουρκικόν μὲ Τουρκικὸν ὄχλον, τίποτε δὲν ἐφοβήθησαν οἱ Σερραῖοι, καὶ δὴ ὀρισμένοι Ὀρφεῖς, ὀρκισμένοι στό καθῆκον τῆς πατρίδος. Ἐξετέλεσαν ὑπέρτατον καθῆκον, ἐργασίαν ἐθνικὴν μεγάλην καὶ σπουδαίαν.

Τὴν ἐργασίαν ταύτην μεγάλως ἐκτιμῶν ὁ Πρόξενος αὐτῶν Σαχτούρης καὶ μὴ ἔχων λόγους νὰ εὐχαριστήσῃ [...].

Ὅτε ἀσφαλῆ ἐξέρχονται τῆς πόλεως

μας περνούν χωριά και Ἀστυνομικά τμήματα τά συνοδεύουν Σταρτσοβνοί. Καί ζυγώνουν στό χωριό τους. Οἱ δύο Μελενίκιοι παρά τήν θέλησίν των, χωρίς βεβαίως νά θέλουν νά γίνουν ἀντιληπτοί ἀλλά μόνον διά νά καυχηθοῦν ἔγιναν αἰτία τά 28 αὐτά Γκρᾶ πού ἦσαν φορτωμένα συλλαμβάνονται ἀπό Τούρκους ἀγροφύλακας, διότι ἄφησαν τά ζῶα χωρίς νά τά ἀντιληφθοῦν νά μπούν μέσα σέ ζημίαν, ὅπου οἱ ἀγροφύλακες συλλαμβάνουν ζῶα φορτωμένα μέ βαρέλια πού περιείχον ὄχι κρασί ἀλλά ὄπλα. Οἱ Στρατσοβνοί θέλουν νά τολμήσουν νά ἀντισταθοῦν, τούς ἀντιλαμβάνονται οἱ ἀγροφύλακες, σταματοῦν, δέν γνωρίζουν τί νά κάμουν. Μόνη σωτηρία τους ἦτο νά φύγουν, διότι ἡ σύλληψις των ἦτο βεβαία. Φεύγουν αὐτοί διά τά Σέρρας, οἱ δέ Μελενίκιοι στό Μελένικον· εὐτυχῶς οἱ τελευταῖοι δέν ἔγιναν ἀντιληπτοί καί διέφυγον τήν σύλληψιν τῶν Τουρκ. Ἀρχῶν. Οἱ Σταρτσοβνοί, ὅτε ἔφθασαν εἰς τήν πόλιν μας καί κατέστησαν γνωστά ταῦτα, τό Κέντρον ἀνέλαβεν τήν προστασίαν τούτων καί διά τῶν τακτικῶν ὁδηγῶν τῆς πόλεως καί τῶν χωριῶν διά τοῦ Πεθελινοῦ εἰς Ἀθήνας ὅπου ἔμειναν ἐκεῖ μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Μακεδονίας ἀπό τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ.

Δώδεκα ἡμέραι πρό τῶν Χριστουγέννων τοῦ ἔτους 1908 σύρονται στό ἐδώλιον τῶν κατηγορημένων οἱ δέκα τρεῖς Ἕλληνες προφυλακισμένοι καί μερικοί ἄλλοι συμμετασχόντες τῆς ἐκδρομῆς Γενῆ Μαχαλᾶ καί ἑπτὰ Βούλγαροι προφυλακισμένοι, κάτοικοι τοῦ χωριοῦ Γενῆ Μαχαλᾶ. Ἡ δίκη διεξήχθη ἀσφυκτικῶς ἐντός τῆς αἰθούσης τοῦ Πταισματοδικείου τοῦ Δικαστηρίου μας. Μάρτυρες, δικηγόροι ἄριστοι ὑπεστήριζον τήν ἀποψίν μας. Δυστυχῶς, τό Δικαστήριον κατεδίκασεν 4 ἐξ ἡμῶν εἰς δύο καί ἡμισυ ἔτη φυλακή καί ἓνα εἰς πέντε μηνῶν φυλακήν καί τούς Βουλγάρους εἰς 15 ἐτῶν φυλάκιση.

Οἱ 4 καταδικασθέντες εἰς δύο καί ἡμισυ ἔτη φυλάκισιν ἐξετέλεσαν τήν ποινήν των μέχρι τῆς τελευταίας ἡμέρας.

Οἱ Βούλγαροι ὁμως τήν καταδίκη των ταύτην τήν ἐθεώρησαν ὑπερβολικήν, καί καθώς εἶχον τό δικαίωμα νά κάμουν ἔφεσιν τῆς δίκης, ἔγινεν ἔφεσις στήν Κων/λιν καί τότε ἡ Ἑλλάς εἶχεν προστριβάς μέ τήν Τουρκίαν διά τό Κρητικόν ζήτημα καί κατά τό τέλος περίπου τοῦ 1910 τό Δικαστήριον τῆς Κων/λεως ἠθώωσαν τούς Βουλγάρους, πρὸς μεγάλην λύπην τῶν φυλακισμένων μας καί ὀλοκλήρου τῆς πόλεώς μας. Καί ὅπως εἶχαν τά πράγματα τότε Ἑλλάδας καί Τουρκίας, ἂν θά ζητούσαμεν καί ἡμεῖς ἀναθεώρηση τῆς δίκης ἀσφαλῶς ἡ καταδίκη μας θά ἐγένετο μεγαλύτερα τῆς καταδίκης τῶν Βουλγάρων.

Ἄφ' ἐνός ἡ πολιτική Ἑλλάδος καί Τουρκίας ἀφ' ἑτέρου οἱ Νεότουρκοι εἶχον κηρύξει διωγμόν κατά τῶν κατοίκων τῆς πόλεώς μας καί δὴ τῶν πρωτεργατῶν τοῦ Ἀγῶνος. Εἰς τοῦτο δέ συνετέλη καί ἡ διαγωγή τοῦ καπετάν Ἀλεξάνδρου, ὅστις ἐγκολπωθεῖς περισσότερον τούς Νεότουρκους ἤθελεν διευθῆναι τά πράγματα τοῦ Ἀγῶνος, χωρίς νά ἔχη τήν ἀξίαν, καί νά ἀποκλείση στούς ἐργάτας τοῦ Ἀγῶνος τήν συνεννόησιν μετά τοῦ Προξενείου. Οἱ σκοποὶ του ἦσαν σκοτεινοί· πολλάκις ἀπειράθη νά παρασύρῃ τινάς μέ τό μέρος του, ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατον, διότι ὁ ὄρκος τόν ὁποῖον ἔδωσαν οἱ Ὀρφεῖς εἶχεν καί τόν ὄρον χωρίς νά συνεννοηθοῦν χωρίς νά ἐρωτήσουν τό Προξενεῖον καμία ἀπόφασις καί ἐκτέλεσις δέν θά ἐγένετο. Αἱ προσπάθειαι του ἀπέβαινον μάταιαι καί ὅσο ἀπετύγχανον τόσον περισσότερον ἐπλησίαζεν τούς Νεοτούρκους, ὅπερ καί οὗτοι ἐπεθύμουν. Βλέποντες τήν ἀδυναμίαν του καί τήν ἀπομόνωσίν του, ἤρχισαν νά τόν μεταχειρίζονται ὡς κατάσκοπον πλέον ἢ προδότην τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων. Τό Κέντρον, βλέπων τάς ἐνεργείας του ταύτας καί ὑποπευθόμενον πολλά παρ' αὐτοῦ, ἤρχισεν νά σκέπτεται πῶς ἦτο δυνατόν νά ἀπαλλαγῇ ἀπ' αὐτόν καί τόν ἀκόλουθόν του ὅστις δυστυχῶς, καίτοι Σερραῖος ὢν, δέν ἤθελεν νά ἀπομακρυνθῇ ἀπ' αὐτόν, ἐν ᾧ πολλάκις φίλοι του τίνες τόν συνεβούλευον νά ἀκολου-

θήση τήν τακτικήν τῶν μελῶν τοῦ Ὀρφέως καί ὄχι αὐτοῦ*.

Ἡ ἀπαλλαγὴ τούτου δέν ἦτο δυνατόν νά γίνη ἂν δέν ἐφονεύετο οὗτος· μόνον ὁ θάνατός του θά ἔφερεν τήν ἡσυχίαν στά πράγματα τοῦ Ἀγῶνος. Ἡ ἐπαφή πλέον μετά τοῦ Κέντρου ἦτο δύσκολος εἰς αὐτόν καί σχεδόν ἀδύνατος· δέν εἶχεν, δέν ἠδύνατο πλέον ἄλλοῦ ποῦ νά ξεσπάσῃ, παρά εἰς τόν τότε βοηθόν Γραμματέως τοῦ Προξενείου Λάζαρου Κουσόπουλου, ὅτε διά λόγους τούς ὁποίους δέν ἀναφέραμεν, ἕνα βράδι, ἐνῶ ὁ ἀείμνηστος Λαζαράκης, ἀνυποποτος ἐβάδιζε στό σπίτι του ἐδέχθη δολοφονικήν ἐπίθεσιν παρά τοῦ ἀκολουθού του Ἀλεξάνδρου Κων/νου Τσελέπη καί διά τοῦ περιστρόφου τόν ἀφήκεν νεκρόν. Ὁ δρᾶστης, καίτοι συνελήφθη παρά τῆς Τουρκικῆς Ἀστυνομίας, ἀφέθη ἐλεύθερος κατόπιν ἐνεργειῶν τοῦ προϊσταμένου του. Οἱ ἐπιτελεῖς τοῦ Ἀγῶνος, παρακολουθοῦντες τάς ἐνεργείας του, ἔβλεπον ἡμέρα τῆ ἡμέρα ὅτι οὗτος καθίσταται περισσότερον θρασύς καί πολύ ἐπίφοθος, ὅτε ἠναγκάσθησαν οὗτοι νά ὑποδείξουν στό Κέντρον ὅτι πρέπει μίαν ἡμέραν γρηγορότερον νά σκοτωθῆ. Τό Προξενεῖον τότε διηθύνεν ὁ δραστήριος Πρόξενος Σ. Πολυχρονιάδης, ὅστις μόλις ἀνέλαβεν τά καθήκοντα τοῦ Προξενίου ἀντί τοῦ Ἀντωνίου Σαχτούρη, ὅστις ἀπεχώρησεν τῶν Σερρῶν διά θέσιν ἀνωτέρων.

Ἡ ὑπόδειξις τοῦ φόνου ἐγένετο παρά τῶν Μελῶν τοῦ Ἀγῶνος καί πάλιν στόν κ. Πολυχρονιάδην, ἀλλά ὁ κ. Πολυχρονιάδης καλῶς πράττων τό καθήκον του ἔπρεπε νά ἐρωτήσῃ τήν Ἑλληνικήν Κυβέρνησιν διά τόν φόνον τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἡ ἀπόφασις ἐδόθη, καί ὁ Καπετάνιος, προκηρυγμένος πλέον ἀπό τό Κέντρον, θά ἐπλήρωνε τάς ἀμαρτίας του. Ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν ὅλα τά μέσα καί τά πρόσωπα, ἢ συνεννόησις τῶν ἀναλαβόντων τήν ἐκτέλεσιν ἔφερεν εἰς

φῶς ὑποθέσεις τοῦ Ἀγῶνος καί τοῦ Κέντρου. Ὅτε ἡμέραν τινά ἐπισκέπτοντο ἐκ τῶν ἐπιτελῶν τοῦ Ἀγῶνος** τόν κ. Πολυχρονιάδην διά νά συνεννοηθῆ μαζί του, εὐρίσκει εἰς τό Γραφεῖον αὐτοῦ συμπολίτην μας ὅστις συνωμίλει μετά τοῦ Προξενίου, ἡ καλημέρα ἐδόθη καί ἐπεκράτησεν σιγή ἐπί τινα λεπτά, ὁ κ. Πρόξενος ἀποτεινόμενος ὀνομαστικῶς πρὸς τόν ἐπιτελεῖ τῶν λέγει ὅτι ἦλθεν ἡ ἄδεια ἀπό τήν Κυβέρνησιν νά φονευθῆ ὁ Ἀλέξανδρος, οὗτος θεωρῶν τό συνομιλητήν τοῦ Προξενίου ὅτι δέν ἔπρεπε νά μάθῃ τίποτα, καί δὴ τήν ἀπόφασιν τοῦ φόνου, ἔφυγεν, ἀμέσως χωρὶς νά χαιρετίσῃ, μάλιστα ὁ Πρόξενος ὑποπευθεῖ κατὰ, ἀλλ' ὡς ἀπεδείχθη κατόπιν δέν ἐξεφράσθη τίποτε στόν συνομιλητήν του.

Τήν ἐπομένην, ὅτε παρουσιάσθη πάλιν, καί τότε ἦτο ὁ Πρόξενος μόνος του στό Γραφεῖο του, τοῦ εἶπεν διά τί χθές ἔφυγες ἀπότομα χωρὶς νά μᾶς χαιρετίσῃς. Ἀποτεινόμενος στόν κ. Πρόξενον τοῦ λέγει, «κύριε Πρόξενε, μπρός στόν Α μου λέτε ὅτι ἦλθεν ἡ διαταγή νά σκοτωθῆ ὁ Ἀλέξανδρος. Ἡμποροῦσα ἐγὼ νά ἔχω ἐμπιστοσύνη στον Α;». – «Ναί, παιδί μου, τοῦτοι εἶναι μισθωτοί, πληρώνονται ἀπό τό Προξενεῖον». Στό ἄκουσμα τῆς πληρωμῆς ἐξεμάνη καί ἤρχισεν νά φωνάζῃ, «ποῖοι πληρώνονται καί ποῖοι παίρνουν παράδες, πρέπει νά τοὺς ξέρουμε ἡμεῖς οἱ Ὀρφεῖς, κ. Πρόξενε». Ὁ Πρόξενος τότε θέλων νά ἡσυχάσῃ τοῦτον λέγει ὅτι, «ἐγὼ εἶμαι νέος καί Σεῖς γνωρίζετε ποῖοι πρέπει νά πληρώνονται κι ἂν πρέπει νά πληρώνονται». «Πρόξενε», τοῦ λέγει «αὐτά τά μηναιῖα πρέπει νά κοποῦν, ἢ ἄλλως θά φέρω ὅλα τά παιδιά τοῦ Ὀρφέως νά κάμουν ἐπανάστασιν διά νά ζητήσουν νά πληρωθοῦν καί τί πρέπει νά πληρωθῆ ὁ καθένας Σεῖς νά κανονίσετε». Ὁ κ. Πρόξενος λέγει ὅτι, «Σεῖς πρέπει νά πληρώνασθε πολλά περισσότερα ἀπ' αὐτούς».

* [Ἀκόλουθος τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦτο ὁ Κων/νος Τσελέπης ἐξ Ἄνω Κεμινίκιας, υἱός τοῦ Νικολάου Τσελέπη.] Ν.Κ.

** [Ἐπιτελεῖς Στέφανος Ἀναστασίου.] Ν.Κ.

“Ότι λοιπόν ὁ Πρόξενος ἀντελήφθη τὴν σοβαρότητα τῆς ὑποθέσεως λέγει ὅτι, «θέλω νά ἔλθῃτε δύο τρεῖς τό βράδι καί νά κανονίσωμεν τά πράγματα αὐτά καί νά ἔμπουν στή θέσιν τοὺς ὄλα». “Ότε τό βράδι δύο ἐκ τῶν ἐπιτελῶν ἦλθον στό Προξενεῖον καί στό Γραφεῖον μέσα ἠνοιχθῆ ὁ κατάλογος τῶν μισθῶν καί εἰς τό ἄκουσμα τῶν ποσῶν ἐξεπλάγησαν.

Ἰωάννης Παπάζογλου	λίρες 10
καί δι' ὀδοιπορικά Πεθελινού	λίρες 5
Ἀχιλλεὺς Δούκας	λίρες 3
Ἀσπρομάλλης ἱατρός	λίρες 3
Δημοσθένης Μέλφος	λίρες 3
Αντώνιος Ντόντσος	λίρες 10
Χρῖστος Μάρτζος	λίρες 2
καί Ἑλλην Ἀστυνόμος	λίρες 1

Καί ἡ ἀπόφασις γίνεται ἐκεῖ μέσα, ὅπως οἱ δύο τελευταῖοι νά παίρνουν μηνιαίως μισθόν 1 καί ἡμισυ λίραν, ὁ Χρῖστος Μάρτζος ἐπίσης νά λαμβάνῃ τόν μισθόν του ἀπό δύο λίρες, οἱ δέ 4 πρῶτοι νά παύσουν νά παίρνουν τοὺς μισθοὺς αὐτούς, ὅπου καί ὁ κ. Πρόξενος ἔμεινεν σύμφωνος καί ἐνθουσιάσθη διὰ τόν πατριωτισμόν καί τὴν ἐθνικὴν δράσιν των, ἧτις ἐγένετο ἀπ' αὐτοὺς ἀνιδιοτελῶς, ἐνῶ οἱ ἄλλοι πληρωνόμενοι δέν προσέφερον τίποτε, παρά μόνο τοὺς καφέδες των νά παίρνουν στό Προξενεῖον μέσα.

Ἡ πληροφορία ὅτι ἐκόπησαν οἱ μισθοὶ ἀναστάτωσεν τοὺς πληρωνομένους. “Ότε ἤρχισαν αἱ κινήσεις αὐτῶν, καί μάλιστα ὁ Ἰωάννης Παπάζογλου παρεκάλει τόν μέν καί τόν δέ ἐκ τῶν τοῦ Ὁρφέως διὰ νά συνηγορήσουν ὑπέρ αὐτοῦ καί ἐξακολουθεῖ νά λαμβάνῃ τόν μισθόν αὐτοῦ, ἔλαβεν τὴν ἀπάντησιν ἐξ ἑνός ἐκ τῶν ἐπιτελῶν ὅτι, «ἐγὼ δέν παρεκάλεσα διὰ τόν ἑαυτόν μου νά λαμβάνω μισθόν, θά παρακαλέσω διὰ σένα;», καί ἔτσι ἔπαυσε νά ἐνοχλῆ τοῦ λοιποῦ τοὺς ἐπιτελεῖς τοῦ Ὁρφέως καί ἡσύχασε καί αὐτός καί τό Κέντρον.

Ἡ ὑχαριστήθη παρά πολύ ὁ Πρόξενος διὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν τῶν Μελῶν τοῦ Ὁρφέως καί ἔδωσε μεγαλυτέραν ἐμπιστο-

σύνην εἰς αὐτούς, ἀπὸ ὅ,τι εἶχεν μέχρι τοῦδε, καί ἀνέμενεν νά ἰδῆ πῶς θά κατάρθωναν νά κάμουν τόν φόνον τοῦ Καπετᾶν Ἀλεξάνδρου, ὅστις παρακολουθεῖτο στενώτερα, διὰ νά εὐρεθῆ ἡ κατάλληλος στιγμή διὰ νά γίνῃ ἡ ἐκτέλεσις. Πληροφορίαι διάφοροι ἐδίδοντο στό Κέντρον, οἱ μέλλοντες νά κάμουν τόν φόνον ὠρίσθησαν, καί χωρὶς νά τὰ ἀντιλαμβάνεται ὁ προκηρυγμένος Καπετάνιος ἀποφασίζει ἡμέρα τινα νά ταξιδεύσῃ εἰς Νιγρίταν, ἀλλὰ ποῦ ὅμως νά πάγῃ μόνος του. Οἱ Νεότουρκοι, πρόθυμοι νά τόν ἐξυπηρετήσουν καί τοῦτον καί τοὺς σκοποὺς του, τοῦ παραχωροῦν δύο ἐφίππους χωροφύλακας (Τζαντηρμάδες) καί ὅτε ἡσυχος πλέον ἐβάδιζεν μέ τὴν συνοδείαν του ὁ Καπετάνιος, ἔχων τόν ἕνα Τζαντηρμάν ἐμπρός του καί ὁ ἄλλος ὀπίσω ἀκολουθοῦσε, καί ὅτε ἔφθασεν πέραν τοῦ Δημητριτίου, οἱ παρακολουθοῦντες τοῦτον νέοι, προμηθευθέντες ὅπλα Γκρᾶ παρά τοῦ κ. Γεωργίου Γκούρμη καί παραμονεύσαντες τοῦτον, ἐπέτυχον μέ τὴν πρώτην σφαῖραν νά τόν κλονίσουν ἐκ τοῦ ἵππου ἐφ' ὃν ἵππευεν, ἡ δέ δευτέρα τόν ἔρριψεν κάτω. Οἱ Τζαντηρμάδες, ὅπως ἦσαν ἐφίπποι καί αὐτοί, ἐξηκολούθησαν τόν δρόμον τοὺς τροχάδην, ἔφθασαν εἰς Σέρρας καί εἰδοποίησαν τόν φόνον, διαπιστώσαντες καί τόν θάνατον αὐτοῦ. Καί ἔτσι ἐγλίτωσε κι αὐτός καί ἡ ὑπηρεσία τοῦ Ἀγῶνος, ἧτις ἐξηκολούθει νά ἐργάζεται ἐντονώτερα πρὸς καταπολέμησιν τῶν Νεοτουρκικῶν σχεδίων, ἀτινα ἡμέρα τῆ ἡμέρα ἐξεδηλοῦντο φανατικώτερα πρὸς ἡμᾶς τοὺς Ἑλληνας, καί ὁ μόνος ἀκόλουθός του κατέβασεν τά πτερά του, ὅπου ἠναγκάσθη νά φύγῃ ἐκ Σερρῶν διὰ τό Νευροκόπι. Οἱ Νεότουρκοι βαρέως φέροντες τὴν πρᾶξιν ταύτην τῶν Ἑλλήνων, παντὶ σθένει ἠθέλον νά μάθουν καί νά ἀνακαλύψουν πῶς καί διατί ἐγένετο ὁ φόνος οὗτος, ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατον. Συναναστρέφοντο περισσότερον καί περιποιοῦντο τόν Ἰωάννην Παπάζογλου, νομίζοντας ὅτι οὗτος ἐγνώριζεν, ἀλλὰ δέν κατάρθωσαν νά ἀνακαλύψουν τίποτε, ὅπου ἔπεσεν θύμα ὁ Ἰωάννης Παπάζογλου, διότι

ἐνῶ εὐρίσκετο εἰς Θεσσαλονίκην δι' ἀτομικὰς του ὑποθέσεις, παρηκολούθουν τοῦτον οἱ Νεότουρκοι καὶ ἤθελον νά τόν ἔχουν ἰδικόν των, ἀλλ' ὁ μακαρίτης, καίτοι ἀπέφυγεν τούτους, νύκτα τινά, συνοδευόμενος παρά Νεοτούρκων ἀξιοματικῶν, κάμνοντες τόν περίπατόν τους εἰς τήν ἀκροθαλασσιά, ἀγκαζέ ἔχοντες τοῦτον, ἀνά νδρος ἐκ τῶν ὀπισθεν πυροβοληθεῖς, ἔρριψαν στήν θάλασσαν καὶ ἐχάθη χωρίς κἄν νά δικαιολογήσουν τήν δολοφονίαν τους. Ἐκ παραλλήλου, ὁ Ὀρφεὺς, διὰ νά φαίνεται στά μάτια Τούρκων ἔδρα διὰ τῆς Μουσικῆς καὶ τοῦ Θεάτρου, ἀπέκτησεν Φιλαρμονική (Μπάνταν) ἐκ χαλκίνων ὀργάνων. Οἱ νέοι τῆς πόλεως ἠμιλλῶντο εἰς μετά τόν ἄλλον νά εἶναι μέλη αὐτοῦ, αἱ Μουσικαὶ συναυλῖαι ἀπέδιδον ἄριστα εἰσπράξεις καὶ ἡ ἰδέα τῆς ἀνεγέρσεως ἰδίας αἰθούσης πραγματοποιεῖται. Ἀρκετά σεβαστόν ποσόν λιρῶν εἰς τὰ Ταμεῖα τῆς Τραπέζης Ἀνατολῆς εὐρίσκοντο διὰ τόν σκοπόν αὐτόν, ἀλλά καὶ ἐχρειάζοντο ἀκόμη πολλά, ἡ ἀπόφασις γίνεται νά ἀρχίσῃ ἡ ἀνεγερσις τῆς αἰθούσης. Αἱ 151 λίραι τοῦ Ὀρφέως, προϊόν εἰσπράξεως ἐκ τῶν συναυλιῶν καὶ τῶν παραστάσεων ἐκ μέρους μελῶν τοῦ Ὀρφέως. 150 λίραι ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν 60 Γκρᾶ, ἅτινα τό Κέντρον παρεχώρησεν χάριν τοῦ Ὀρφέως, αἱ 329 λίραι ἐκ τῶν κἀπνῶν τῆς Δρανόθης καὶ Μουκλιάνης, εἶχον ἀνάγκην πολὺ μεγαλυτέρου ποσοῦ διὰ τήν ἀποπεράτωσιν ἐνός κτιρίου ὡς τό τοῦ Ὀρφέως· προθυμία μεγάλη μεταξύ τῶν μελῶν νά συνδράμουν διὰ νά ἀποπερατωθῇ αὕτη, τό σχέδιον αὐτῆς ἔγινεν καὶ ἡ συμφωνία μετά τῶν μηχανικῶν καὶ ἐργολάβων ἔλαβεν τέλος, ἀντί 900 λιρῶν νά παραδοθῇ εἰς τόν Σύλλογον καὶ ἐντός ὀρισμένου χρονικοῦ ὀρίου.

Ἡμέρα τοῦ θεμελίου λίθου ὠρίσθη. Εἰς τό ἄκουσμα αὐτό, ὀλόκληρος ἡ πόλις ἀπό πρωΐας ἦτο στό μέρος ὅπου θά ἐτελεῖτο ὁ ἁγιασμός καὶ θά ἐτίθετο ὁ θεμέλιος λίθος. Ἡ Φιλαρμονική τοῦ Συλλόγου ἐπαϊάνιζεν διάφορα μουσικά τεμάχια, συνωστισμός πολὺς, τοῦ λαοῦ ἡ χαρά μεγάλη,

μεγαλυτέρα ὅμως ἦτο τῶν Μελῶν τοῦ Ὀρφέως. Ἐβλεπον ὅτι οἱ κόποι των καὶ αἱ θυσίαι των ἀμοιβοντο, μεγαλοπρεπές κτίριον θά ἐκόσμει τήν ἑλληνικωτάτην ἐκείνη συνοικίαν. Ἀλλά ἡ χαρά τῶν μελῶν τοῦ Ὀρφέως ἠϋξανεν ἀκόμη περισσότερον ὅτε συνεζητεῖτο μεταξύ αὐτῶν ὅτι τά θεμέλια θά κοσμοῦν ἑλληνικά χρήματα, εἰς ποῖον θά εὐρίσκωνται τοιαῦτα; Μ' ὅλα ταῦτα, προθύμως ὅ,τι εἶχεν ὁ καθεὶς ἑλληνικά λεπτά τά προσέφερον διὰ νά τεθοῦν στόν θεμέλιον λίθον ἐντός μικρῶν φιαλιδίων, διὰ νά φανῇ τό ἑλληνικώτατον τῆς πόλεός μας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας ὀλοκλήρου.

Ἀλλά καὶ κάτι περισσότερον ἐνθουσιᾶ τά μέλη· στόν θεμέλιον λίθον ἔπρεπε νά ὑπάρχη καὶ κάτι ἄλλο Ἑλληνικόν, διὰ νά δοξάζεται ὁ τόπος, ὅπου ἐτέθη καὶ ἑλληνικόν ὄπλον Γκρᾶ. Τήν νύκτα ἐκείνην θά ἐσκεπάζετο τό Γκρᾶ διὰ νά συνεχίσῃ τήν ἀνεγερσιν τοῦ κτιρίου ὅπου ἐκλεκτοὶ Ὀρφεῖς ἀνέλαβον τήν μεταφοράν τοῦ ὄπλου καὶ τό σκέπασμα αὐτοῦ διὰ τῆς ἀσθέστου καὶ πέτρας, ἡ δέ αὕτη εἶχεν ἐθνικόν καὶ ἑλληνικόν χαρακτήρα καὶ ὡς τοιαυτῆ ἐπραγματοποιήθη, διὰ νά ἔχη περισσότερον μεγαλεῖον ἐθνικόν ἢ αἰθουσα τοῦ Ὀρφέως.

Αἱ ἐργασίαι ἐπροχώρουν, διὰ νά ἀποτελειώσουν αὐτήν γρηγορότερα, ἀλλ' ὡς εἶναι πάντοτε ἐπόμενον, ὁ ἐργολάβος (ἦτο ὁ Καραμπελιάς Κωνσταντῖνος) ἤρχισεν νά παραπονεῖται ὅτι δέν εἶναι δυνατόν νά τελειώσῃ μέ τό συμφωνηθέν ποσόν καὶ ὅτι διὰ νά τελειώσῃ χρειάζονται καὶ ἄλλαι ἐκατό λίραι. Δηλαδή [...] στό ποσόν τῶν χιλίων λιρῶν, ὅπου ἑκατό λίραι προστίθενται καὶ δίδονται διὰ διάθεσιν τοῦ ἐργολάβου, ἀφοῦ τούτους διὰ δανείου ἐπίλεκτα μέλη τοῦ Ὀρφέως ἐπροθυμοποιήθησαν νά κάμουν*.

Αἱ ἐργασίαι προχωροῦν καὶ ἡ γκρίνια τοῦ ἐργολάβου πάλιν ἀνησυχεῖ τούς διαχειριστάς τῆς ἀνεγέρσεως καὶ κατόπι προτροπῆς τοῦ προξενείου ἀποφασίζεται νά ἐξακολουθήσῃ ἡ ἐργασία καὶ ἡ διαχείρισις νά γίνεται διὰ τῆς ἐπιτροπῆς μετά τοῦ δη-

μοτικού συμβουλίου καί ὄχι διά τῶν ἐργολάβων, ὅπου φθάνουν στὸν ποσὸν τῶν χιλίων ἑκατὸν δώδεκα λιρῶν καί ἡ αἴθουσα παραλαμβάνεται διά τῆς ἐπιτροπῆς, διά νά δοθῆ στό δημοτικό συμβούλιο τοῦ Ὀρφέως καί δι' αὐτοῦ εἰς τοὺς Ὀρφεῖς, διά τὸ μεγαλεῖον αὐτῶν, ὅτι ἡ πατρίς μας οἱ Σέρρες ἀπέκτησαν τοιαύτην μεγαλοπρεπῆ αἴθουσαν, κέντρον πολυτελές καί ἔθνικόν ἐντευκτήριον.

Αἱ Ἑλληνικαὶ καρδίαι ἐπαλλον ἀπὸ χαρὰ, μικροί-μεγάλοι εἶχον κρυφὸ ἔθνικὸ καμάρι τὴν αἴθουσαν καί τὰ μέλη τοῦ συλλόγου Ὀρφεῦς, οἱ Ὀρφεῖς, ἦσαν μέσα σταῖς καρδιαῖς τῶν Σερραίων, ἡ ἐκτίμησις μεγάλη δι' αὐτοὺς παρά τοῦ Σερραϊκοῦ λαοῦ.

Αἱ συναυλία καί θεατρικαὶ παραστάσεις παρά τοῦ Ὀρφέως διδόμεναι εἶχον τὴν μεγαλυτέραν προτίμησιν καί ἐκτίμησιν παρά τῶν Σερραίων, διά νά ἀποδειχθῆ δέ πόσο ἦταν ἡ ἐκτίμησις μεγάλη στήν πρόσοψιν τῆς αἰθούσης θά τεθῆ πανηγυρικῶς καί ἡ ἐπιγραφή τοῦ Συλλόγου. Εἰς τὸ ἄκουσμα αὐτὸ ὅλοι ἠθελον νά ἰδοῦν καί ἐπεθύμουν νά ἔλθῃ ἡ μέρα διά νά τεθῆ αὕτη, ὅπου πληροφορία τινές ψιθυρίζονται ὅτι στή δημογεροντία τῆς πόλεως γίνεται λόγος νά μὴν ἐπιτραπῆ ἡ ἐπιγραφή τοῦ Συλλόγου· καί παρά τίνος ἦταν ἡ πρότασις αὕτη παρά τοῦ ἱατροῦ Κωνσταντίνου Δεσποτίδου** ὅστις καί προτύτερον ἀντέδρα

διά νά μὴ δοθοῦν λεπτά στὸν Σύλλογο Ὀρφεῦς καί ἀποκτήσῃ αἴθουσαν.

Ὁ ἴδιος πάλι ἀντιδρᾷ καί διά τὴν ὀνομασίαν, τὰ μέλη τοῦ Ὀρφέως οὐδόλως ἀνησυχοῦν καί, γνωρίζοντα τὴν ἐκτίμησιν τοῦ κοινοῦ καί τῶν Κοινοτικῶν ἀρχῶν, πανηγυρικῶς, ὡς εἶπομεν, ἀνήρτουν τὴν ἐπιγραφὴν, ὀκτῶ ἡμέρας πρό τὴν ἐγκαινίασιν τῆς αἰθούσης, ἐνώπιον πολλοῦ κόσμου, παιανίζουσης τῆς Μουσικῆς (Φιλαρμονικῆς). Καί μετὰ ὀκτῶ ἡμέρας, ἡμέραν τῶν ἐγκαινίων, Ἀρχιερατικὴ Λειτουργία, χοροστατοῦντος τοῦ ἀεινήστου Ἀθανασίου Πιπέρα, Μητροπολίτου τότε τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σερρῶν, καί μετὰ ἐπισήμου ἀκολουθίας καί πλήθους κόσμου ἀπὸ τῆς Μητροπόλεως μέχρι τῆς αἰθούσης ἀκολουθοῦν τὴν ἱεράν τελετὴν. Αἱ θύραι κλεισταί, ἡ δὲ μεσαία θύρα, ἔχουσα δίχρωμον μεγαλοπρεπῆ μεταξωτὴν ταινίαν συμβολίζουσα τὴν ἑλληνικὴ σημαίαν, ἦτο δεμένη τεχνικῶς στήν Μεσαία θύραν, ὅπου ὁ Σεβασμιώτατος κόπτει τὴν ταινίαν καί αἱ θύραι ἀνοίγουν ἐπισήμως. Πρῶτον εἰσέρχονται καί ἡ αἴθουσα πλημμυρεῖ κόσμον διά νά ἴδῃ, ἀκούσῃ καί θαυμάσῃ τὰς πράξεις τοῦ Συλλόγου. Ἐκτός τῆς αἰθούσης, μοναδικόν πλέον ἔθνικόν καί οἰκογενειακόν κέντρον, τὰ Δημ. Συμβούλια τοῦ Ὀρφέως ἤργάζοντο δά τὴν ἀσπληρωμὴν τοῦ κτιρίου καί τὴν ἐπίπλωσιν αὐτοῦ συγχρόνως. Οἱ οἰκογενειακοὶ χοροὶ τοῦ Ὀρφέως, οἱ κατὰ

* [Ἀναφέρω γεγονὸς ἄξιον θαυμασμοῦ τοῦ συνεργάτου μας Τάκης Φεσᾶ (Δελλίου). Μετὰ τὴν πυρκαγιάν τῶν Σερρῶν παρά τῶν Βουλγάρων, ἡ πόλις εἶχε μείνει δίχως τροφίμα κι ὅλοι οἱ ἔμποροι ἐπῆγαν στήν Θεσσαλονίκη νά προμηθευθοῦν τροφίμα. Ὁ δὲ Τάκης Φεσᾶς εἶχε 4 βουβαλοαραμπάδες ἰσχυροῦς μέ βουβάλια πολὺ ἱκανά καί μεγάλα. Εἶχε φορτώσει ἔμπορεύματα ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκη, τὰ ὅποια προορίζοντο γιὰ τὰ Σέρρες. Λίγο κάτω ἀπὸ τὸν Λαχανά συναντᾷ τὰ ἄμαξια φορτωμένα μέ πολεμοφόδια εἰς ἄμαξια μικρά καί τὰ βόδια σάν τραγιά καί καρκινωθατοῦν. Βλέπει ὁ Τάκης Δελλίου τὰ πολεμοφόδια καί λέγει στὸν ἑαυτοῦ του, θά μπορέσουν τὰ πολεμοφόδια αὐτὰ νά πᾶνε στὸν προορισμὸ τους ἄραγε, κι ἡ μάχη μέ τοὺς Βουλγάρους ἤρχισε εἰς τὴν Κρέσαν, πλησιάζει τὸν ἐπικεφαλῆς ἀξιοματικόν καί τοῦ λέγει: «Κύριε ἀξιοματικέ, πότε θά φθάσῃτε στὸν προορισμὸ σας;» ἀπαντᾷ ὁ ἀξιοματικὸς καί λέγει: «τὶ νά κάμω; αὐτὰ μέ ἔδωσε ἡ πατρίς». Ἀπαντᾷ ὁ Τάκης μέ τὴν ἀραιὰ προφορὰν του καί χονδρὰ λόγια: «δὲν ξεφορτώνετε τὰ πολεμοφόδια, νά τὸ φορτώσω στὰ δικά μου ἄμαξια [... <Τὸ χειρόγραφο εἶναι κατεστραμμένο>].

Καθῆκον πρὸς τὴν πατρίδα, ἀνωτέρα βία, μπορεῖ νά χάσωμε ὅλον τὸν ἀγῶνα, ἂν αὐτὰ τὰ πυρομαχικά δὲν φθάσουν γλήγορα στὸν προορισμὸ τους». Καί τὰ παραλαμβάνει καί φθάνει 2 μέρες προτύτερα ἀπ' ὅ, τι θά ἔφθαναν τὰ μικρὰ ἄμαξια, ἴσως καί δὲν θά ἔφθαναν.

Αὐτὸς ἦτο ὁ Τάκης Φεσᾶς, ὁ ὁποῖος πέθανε ὡς ὄμηρος στήν Βουλγαρίαν, κουβαλῶν πολεμοφόδια στήν ράχην του, γιὰ νά σκοτώσουν τοὺς Ἑλληνας. Πέθανε ἀπὸ τὸ ξύλο.] Ν.Κ.

** [Ὁ Κωνσταντῖνος Δεσποτῶφ ἔφυγε τὸ 1912 μαζί μέ τοὺς Βουλγάρους ἀξιοματικούς.] Ν.Κ.

τάς χειμερινάς περιόδους διδόμενοι, ἔφερον εἰσπράξεις λαμπράς, αἱ διοργανούμεναι συναυλῖαι καὶ θεατρικαὶ παραστάσεις εἶχον τὸ ταχύ ἀποτέλεσμα ὄχι μόνον τῆς ἀποπληρωμῆς τῆς αἰθούσης, ἥτις ἦτο πλέον ἀπηλλαγμένη ἀπὸ χρέη, ἀλλὰ καὶ τὸ περίσσευμα ἤρχισαν νὰ σκέπτονται εἰς τί θὰ τὰ χρησιμοποίησωμεν.

Ὅπου τίθεται ἡ ἰδέα τῆς ἐνοικίασεως τῆς αἰθούσης διὰ κινηματογράφον καὶ ἀνεγέρσεως οἰκοτροφείου. Καὶ οἰκοτροφεῖον ἐθνικὸν ἦτο ἀπαραίτητον τὴν ἐποχὴν ἐκείνην διὰ νὰ δυνηθοῦν νὰ σπουδάσουν τὰ παιδιά τῶν ἑλληνικῶν περιχώρων καὶ νὰ περιθάλπωνται τὰ παιδιά ἐκεῖνα τῶν ὁποίων οἱ γονεῖς ἐθυσιάσθησαν στὸν βωμὸν τῆς πατρίδος. Ἡ ἰδέα τῆς ἀνεγέρσεως οἰκοτροφείου ἐνθουσιᾶ πάντας τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως καὶ περισσότερον τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου, ἀλλὰ πολλὰ μέλη ζητοῦν τὴν ἀνέγερσιν τοῦ οἰκοτροφείου, ἀλλὰ ὄχι καὶ τὴν ἐνοικίαν τῆς αἰθούσης. Διὰ πρῶτην φορά τὰ μέλη τοῦ Ὀρφέως ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς του διαφωνοῦν καὶ διασπῶνται. Τὸ τότε Δημ. Συμβούλιον φροντίζει καὶ προσπαθεῖ νὰ μὴ δυσαρεστήσῃ τὰ μέλη ἅτινα ἀντιτίθεντο στὴν ἐνοικίαν, διότι αὐτοὶ οἵτινες δὲν ἤθελον τὴν ἐνοικίαν ἦσαν ἐκεῖνοι πού πᾶσαν ἐθνικὴν κίνησιν καὶ ἐργασίαν προσεφέροντο μὲ θυσίαν τῶν καὶ αὐταπάρησιν καὶ ἐθεώρουν τὴν αἰθουσαν ἰδικὸν τῶν σπίτι καὶ μὲ τὴν ἐνοικίαν θὰ ἐχάνετο τὸ ἐθνικὸν μεγαλεῖον πού ἀπέκτησεν ἡ αἰθουσα. Μ' αὐτὴν τὸ Δ.Σ. νουθετεῖ καὶ συμβουλεύει, παρακαλεῖ τοὺς καλοὺς ἐθνικοὺς αὐτοὺς ἐργάτας νὰ ἐνδώσουν στὴν ἐνοικίαν τῆς αἰθούσης, διότι μὲ τὴν ἐνοικίαν θὰ προκαταβάλλοντο 200 λίραι Τουρκικαὶ στό ταμεῖον τοῦ Ὀρφέως καὶ μὲ τὰ περισσεύματα τοῦ ταμείου ἦτο πλέον εὐχερῆς ἡ ἀνοικοδόμησις αὐτοῦ. Ἡ ἐπιμονὴ τῶν νέων αὐτῶν εἶχεν τὸ ἀποτέλεσμα νὰ παρεμποδίζεται ἡ ἐνοικίασις καὶ νὰ σταματᾷ ἡ ἰδέα τῆς ἀνεγέρσεως οἰκοτροφείου.

Τὸ Δ.Σ. εὐρίσκεται στὴν ἀνάγκην νὰ παραιτηθῇ, διότι ἔβλεπον ὅτι ἐχάνετο ἡ εὐκαιρία τῆς ἐνοικίασις τῆς αἰθούσης ὡς κινηματογράφου καὶ ἡ προκαταβολὴ τῶν 200 λιρῶν. Ἡ παραίτησις τοῦ Δ.Σ. ἐκλόνησεν τοὺς φιλοτίμους αὐτοὺς νέους, οἵτινες πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἦσαν ἰδρυταὶ αὐτοῦ, κανεῖς δὲν ἀνελάμβανεν εὐθύνην νὰ ἀποτελέσῃ μέλος τοῦ Δ.Σ., ἐὰν δὲν ἐγίνετο συγκατάθεσις ἐκ μέρους αὐτῶν νὰ ἐνοικιασθῇ ἡ αἰθουσα.

Ἡ μερίς αὐτῶν τῶν νέων, ἂν καὶ δὲν εἶχεν τὴν πλειοψηφίαν ἐν τῷ Συλλόγῳ, ἔπρεπε ὅμως νὰ ληφθῇ ἡ συγκατάθεσις τούτων, διότι - ὡς εἶπομεν - αὐτὴ ἦτο ἡ ψυχὴ τοῦ Ὀρφέως, δι' αὐτῶν ἐγίνοντο ὄλαι αἱ ἐθνικαὶ ἐργασίαι καὶ ἔπρεπε νὰ δώσουν καὶ αὐτοὶ τὴν συγκατάθεσίν των· καὶ τοῦτο θὰ ἐγίνετο τὴν ἡμέραν τῆς ἐκλογῆς τοῦ Δ.Σ. Ἡ ἐκλογὴ τοῦ Δ.Σ., μὲ ὑπερπλήρη ἀπαρτίαν τῆς Γεν. Συνελεύσεως, ἔφερεν ὡς Συμβούλιον τοὺς πρωτοστατοῦντας διὰ τὴν ἐνοικίαν τῆς αἰθούσης καὶ διὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Συμβουλίου ἐδίδοτο καὶ ἡ συγκατάθεσις τῶν νέων ἐκείνων τῆς ἐνοικίασεως. Ἡ ὅλη ἐργασία αὐτὴ ἦταν ἐτοιμὴ καὶ τὸ μόνον πρόσχημα ἦτο ἡ συγκατάθεσις τῆς μερίδος ἐκείνης τῶν νέων, διότι δὲν ἦτο λογικὸν νὰ παραγκωνισθοῦν τόσοι φιλότιμοι νέοι ἐθνικοὶ ἐργάται. Ὅτε ὅμως ἀνέλαβεν ἐκ νέου τὸ Δ.Σ., καὶ εὐθὺς ἀμέσως ὡς ὑπεγράφη ἡ σύμβασις τῆς ἐνοικίασεως, ταυτοχρόνως ἐκλείσει καὶ ἡ συμφωνία μετὰ τοῦ ἐργολάβου διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ οἰκοτροφείου, τοῦ ὁποίου* οἱ τοῖχοι ἦσαν κτισμένοι διὰ τὴν ἀνέγερσιν παραρτήματος Νοσοκομείου, παρά τοῦ σήμερον ὑπάρχοντος Στρατιωτικοῦ Νοσοκομείου, καὶ ἔτσι ἡ πόλις μας ἀπέκτα ἐν Νέον Κτίριον μεγαλοπρεπές.

Τὸ Οἰκοτροφεῖον Ὀρφεύς, αὐτὴ ἡ ὀνομασία ἐδόθη, διότι ἦτο ἐκ τοῦ Ὀρφέως ἡ ἀνέγερσις, διὰ τοὺς οἰκοτρόφους στά ηλικία τους καὶ στό περιλαίμιόν των τὸ Ο.Ο.

* [Κάτωθεν τοῦ σημερινοῦ Γυμνασίου Θηλέων 3.3.1952.] Ν.Κ.

ἦτοι Οἰκοτροφεῖον Ὁρφέως. Δέν ἐτελείωσαν τά θάσανα ὅμως τῆς μερίδος ἐκείνης καί αὐτοῦ τούτου τοῦ Δ.Σ., διότι θά ἐτελείωνε ἀμέσως ἡ ἀνέγερσις, διά νά ἀρχίσῃ ἡ λειτουργία αὐτοῦ ἀμέσως στό ἀρξάμενον σχολικόν ἔτος Σεπτέμβριος τοῦ 1912. Κοινοποιήσεις ἐστάλησαν εἰς ὅλας τάς Κοινοτήτας τοῦ Νομοῦ, ὅτι ἀρχεται ἡ λειτουργία τοῦ οἰκοτροφείου διά τό σχολικόν ἔτος 1912-1913. Ὅλα ἦσαν ἔτοιμα, αἱ κλίνας, τά τραπέζια, οἱ κοιτῶνες χωρίζονται, ἡ τραπεζαρία ἐκτεταμένη, τό μελετητήριον, τά μαγειρεῖα, τά ζυμωτήρια, ὅλα ἐτοιμάσθησαν, τό προσωπικόν ἔτοιμο, καί ἀπομένει νά ἐκλεγῇ καί ἡ Ἐπιτροπή ἣτις θά εἶχεν τήν ἐπίβλεψιν καί τό οικονομικόν μέρος τοῦ Οἰκοτροφείου. Ἐδῶ πάλιν γεννᾶται ζήτημα τῆς ἐπιτροπῆς, καί ἡ Δημογεροντία προβάλλει ἀξιῶσεις στήν διαχείρισιν, στήν ἐκλογήν τῆς ἐπιτροπῆς, καί κατά πρῶτον ζητᾷ ὅπως τήν ἐπιτροπήν τήν ἐκλέγῃ καί τήν διορίζῃ ἡ Δημογεροντία τῆς πόλεως. Οἱ Ὁρφεῖς, λαβόντες γνῶσιν τούτου, δι' ἐπιτροπῆς τους διαβιβάζουν στόν Ἀρχιερέα ὅτι τοιαύτην ἐπέμβασιν δέν θά ἐδέχοντο καί ὅτι τήν ἐπιτροπήν θά ἐκλέξῃ ἡ Γ.Σ. τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου. Ἐπιμένουν στήν ἄποψιν των, ἐπανειλημμένως καλοῦνται τό Προεδρεῖον τοῦ Συλλόγου στό νά ἐνδώσουν στήν ἄποψιν τῆς Δημογεροντίας, πιέζεται ὅμως τό Συμβούλιον ἀπό τά μέλη καί δι' αὐτοῦ τά ἀναφερθέντα μέλη ἀνωτέρω καί ἐπιμένει τοῦτο ἀναλύων τάς ἀπόψεις τῶν μελῶν του. Ὁ τότε ἐπίσκοπος Ἀμβρόσιος, ὅστις εἶχεν καί τήν ὄλην φροντίδα καί τήν ἐπίβλεψιν τῆς ὑποθέσεως τοῦ Οἰκοτροφείου, ἐργάζεται καί προσπαθεῖ νά ἐπιτύχῃ ἡ ἄποψις τῆς Δημογεροντίας. Συζητήσεις πολῦραι, σχόλια γίνονται. Ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης τότε Σερρῶν Ἀπόστολος ἐγνώριζεν καί ἐπεθύμει νά δώσῃ τήν δικαίαν λύσιν, διότι ὅτε ἀνέλαβεν οὗτος νά διευθετήσῃ τά πράγματα ἔδωκε τήν πρέπουσαν λύσιν.

Ἡ Δημογεροντία προτείνει τότε, ὅτε εἶδεν ὅτι ἦτο ἀδύνατος ἡ συνεννόησις, νά ἐκλεγοῦν ὀκτώ μέλη ἐπιτροπῆ τοῦ Οἰκο-

τροφείου καί τέσσερα νά ἐκλέγῃ αὐτή καί τέσσερα ὁ Σύλλογος καί νά ἐγκρίνῃ ταῦτα ἡ Δημογεροντία. Οὐδεμία συνεννόησις πλέον χωρεῖ μεταξύ τοῦ Ὁρφέως καί τῆς Δημογεροντίας. Ἡ θά ἐπικρατήσῃ ἡ ἄποψις τοῦ Συλλόγου ἢ τό Οἰκοτροφεῖον δέν λειτουργεῖ. Καί ἔπρεπε νά λειτουργήσῃ, διότι ὅλοι ἠθελον νά λειτουργήσῃ. Δημιουργεῖται σκάνδαλον καί θά δημιουργεῖτο τοιοῦτον ἂν δέν ἔθετον τήν ἄποψιν τοῦ Συλλόγου τρεῖς ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τοῦ Ὁρφέως στόν Πανοσιολογιώτατον Ἐπίσκοπον Ἀβρόσιον καί δι' αὐτοῦ στόν Μητροπολίτην Ἀπόστολον, ὅστις ἐβεβαίωσεν τούς ἀναλαβόντας νά καθαρῶσιν τήν ὑπόθεσιν, θέτοντες πρό τοῦ Μητροπολίτου δίλημμα, ἢ τήν Ἐπιτροπήν θά ἐκλέγουν τά μέλη τοῦ Ὁρφέως διά τῆς Γ.Σ. ἢ θά κλείσωμε τήν πόρτα τοῦ οἰκοτροφείου καί ὅστις τολμήσῃ ἂν σπάσῃ τήν πόρταν καί τότε θά ἰδῆτε, Σεβασμιώτατε, τί θά γίνῃ. Ὁ Σεβασμιώτατος πρόθυμος νά δώσῃ τήν λύσιν ἦν ἐπεδίωκαν τά μέλη τοῦ Ὁρφέως διαβεβαίωσεν καί καθησῆχασεν τούς ἐπισκεφθέντας τοῦτον. «Ἐκλέξατε Σεις», τοὺς λέγει, «τήν Ἐπιτροπήν καί δέν ἔχετε νά ἐρωτήσετε κανένα. Ἐγὼ συμφωνῶ καί εὐλογῶ ἀπό τώρα τάς πράξεις Σας».

Ἡ Γενική Συνεδρίασις καλεῖται τήν ἀμέσως Κυριακὴν, διότι ἐπείγει πλέον νά ἐκλεγοῦν τά Μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἐν μέσῳ στενῆς ἀγάπης καί ἐνθουσιασμοῦ, ἐν πλήρει ἀπαρτία, στά γραφεῖα τοῦ Πολιτικοῦ Συλλόγου (διότι ἡ αἴθουσα ἐλειτούργει ὡς κινηματογράφος), γίνεται ἡ ἐκλογὴ τῆς Ἐπιτροπῆς ἣτις θά ἀνελάμβανε τό πρῶτον τήν διαχείρισιν καί τήν ἐπίβλεψιν τοῦ Οἰκοτροφείου.

Ὁκτώ μέλη τοῦ Συλλόγου ἀπετέλεσαν τήν πρῶτην καί τελευταίαν ἐπιτροπήν τοῦ Οἰκοτροφείου, διότι κατεστράφη καί τοῦτο μέ τήν πυρκαϊάν τοῦ 1913, ὅπως κατεστράφη ὀλόκληρος ἡ πόλις τῶν Σερρῶν:

Νικόλαος Τέγος, καθηγητής	Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς
Κάρολος Αλεξανδρίδης, ἰατρός,	Ἀντιπρόεδρος
Κωνσταντῆς Νικολάου, καπνέμπορος	Ταμίας
Ἰθανάσιος Κίκιος, ἐπιχειρηματίας,	Γραμματεὺς
Γεώργιος Τζίρος, ἔμπορος	
Παναγιώτης Κεχαγιάς, παντοπώλης	
Νάκης Κούλας, κρεοπώλης	
Φιλοκτῆμων Κάρσος, βιβλιοπώλης	

Οἱ Ἐπιτελεῖς

Ἰ Αναστασίου Στέφανος
 Νάκης Κούλας
 Χρῖστος Δελλίου Φεσσάς

Οἱ πρῶτοι δράσται τοῦ Ὁρφέως

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐκλογῆς διεδόθησαν ἀμέσως, τό δέ Δ.Σ. ἐπισκέφθη τὸν Μητροπολίτην, ὅστις διὰ λαμπρᾶς καὶ καταλλήλου προσφωνήσεως ηὐλόγησεν καὶ ηὐχῆθη πρόοδον εἰς τὸν ἱερόν τοῦτον σκοπόν.

Αἱ ἐγγραφαὶ τοῦ Οἰκοτροφείου ἤρχισαν, καὶ ἀπὸ παντοῦ τοῦ Νομοῦ προσήρχοντο νὰ ἐγγραφοῦν διὰ νὰ φοιτήσουν στό Γυμνάσιον τῆς πόλεώς μας. Οἰκότροφοι συνεπληρώθησαν 82, ἐξ αὐτῶν δέκα πέντε ἄποροι καὶ τέκνα παθόντων κατὰ τὸν Μ. Ἰγῶνα. Ἦσαν ἡ διατροφή καὶ ἡ ἐγγραφή αὐτῶν δωρεάν, οἱ δέ λοιποὶ ἐπὶ πληρωμῇ, πέντε λίραι Τουρκικαὶ εἰς τὴν ἐγγραφὴν καὶ πέντε στό τέλος τῆς πρώτης ἐξαμηνίας, ἦτοι 10 λίραι ἐν ὄλῳ διὰ τό σχολικὸ ἔτος. Ἡ λειτουργία αὐτοῦ ἐγένετο κανονικώτατη, χάρις εἰς τὸν ζῆλον τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, δέν ἐπτοήθησαν ἀπὸ τὴν κατάληψιν τῆς πόλεώς μας παρά τῶν Βουλγάρων κανονικῶς, ἐλειτούργει καὶ ὄλαι αἱ ὑπηρεσίαι ἔβαινον κανονικά. Τὸν ζῆλον ὄλων τῶν ἐργαζομένων καὶ τῶν οἰκοτρόφων ἀκόμη ἀνεπτέρωσεν ἡ παρουσία τοῦ Τρίτου Ἰππικοῦ Συντάγματος, ὅτε μετὰ χαρᾶς ἠκούσθη ὅτι θά στρατωνισθῆ στήν πόλιν μας καὶ ὁ Ἰλληνικός Στρατός θά κατέχη θέσιν στήν πόλιν τῶν Σερρῶν. Ἡ χαρά καὶ ὁ ἐνθουσιασμός ἦτο μέγας. Τό οἰκοτροφεῖον θά προσέφερεν ἄσυλον στοὺς στρατιώτας μας.

1. Σ. Ἰ Αναστασίου
2. Νάκης Κούλας
3. Χρῖ. Δελλίου Φεσσᾶ
4. Νικ. Χρισσοχόου
5. Π. Κεχαγιάς
6. Προκ. Ἰακώβου
7. Τάκι Ἰφέντη
8. Πα. Βασιλ...;
9. Πετρ. Κουκουβάτσις
10. Εμ. Σαμολαδάς
 Τάκης Τσιακματάνζ
11. Δημ. Μαντζιορίδης
12. Πα. Κακαβούτης
13. Κων. Κουκουβάτσις
14. Θ. Πουλασίον
15. Γεωρ. Παπᾶ Στεργίου
16. Κων. Νικολάου
17. Γεωρ. Κίκης
18. Θωμᾶς Βλαχ...
19. Κων. Γ. Μέλιος
20. Χ. Π. Παπᾶ...

Τὰ Ἐκτελεστικά Ὁργανα

Φιλικὴ Ἰταιρεία
 Δημ. Φλωριάς
 Ὁρ. Περδικάρης
 Ὁρ. Περδικάρης
 Ἰντ... Ἰατρός
 Νέστωρ Ζῶης
 Κων/νος Σταμάτης
 Πάνος Ἰατρός
 Ἰω. Παπάζογλου

Οἱ Βούλγαροι προπαγαδίζοντες ἐνόμιζον ὅτι θά ἠδύνατο νά εἰσεέλθουν εἰς τήν πόλιν μας. Διά τόν σκοπόν αὐτόν ἔστειλαν χωρικούς τινάς νά ἐνοικιάζουν καταστήματα διά νά εὐρίσκωνται εἰς δουλειές. Καί ἔνας ἀπ' αὐτούς, ἀπό τό χωρίο Καράκιση, ἦλθεν καί ἐνοικίασε μαγαζί στήν περιφέρεια ὅπου ἐπωλοῦντο ἄλλοτε τά χοιρινά κρέατα, ἀκριβῶς ὅσοι ἐνθυμῶνται στήν γωνία πού εἰσήρχετο ὁ δρόμος στήν Ἐκκλησία τῶν Ἁγίων Δώδεκα Ἀποστόλων. Κατεγίνετο μέ εἶδη παντοπλείου καί οὐζοπωλείου. Ἐκεῖ συνήρχοντο ὀλίγοι χωρικοί πελάται, ἀποκλειστικῶς Βούλγαροι. Κατά τήν τότε ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν, τά Παντοπωλεῖα τάς Κυριακάς ἤνοιγον τό θράδι καί μετά τόν ἔσπερινόν, μόλις ἤρχιζε νά θραδιάζῃ, τό ἴδιο ἔκαμε καί ὁ νέος προπαγανδιστής Βούλγαρος. Ἔνα θράδι τῆς Κυριακῆς τοῦ Φεβρουαρίου ἐκάθητο στό μαγαζί του καί περίμενε πελάτας. Ἦρθε ἡ ὥρα του διά νά τελειώσῃ τόν προορισμόν του. Εἰσέρχεται ὁ πελάτης διά νά ἀγοράσῃ δῆθεν ἀπό τό μαγαζί του. Μόλις τόν εἶδε ὑποπεύθη μόνον ἀπό τήν φήμην ὅτι οἱ Ἕλληνες δέν εἶναι ὅπως πρωτύτερα, ἔλαβον τά μέτρα τους καί ἀπεφάσισαν νά ἔξοντώσουν τό Βουλγαρικό στοιχείον ἀπό τόν τόπον αὐτόν. Ὁ Δούκας, χωρίς νά χάνῃ καιρόν, τόν ἀποτελειώνει γρήγορα-γρήγορα καί τόν ἀφήνει στό μαγαζί του μέσα νεκρόν, φεύγει ὁ φονεύς χωρίς νά δώσῃ δειγμάτα ὑποψίας. Ἀναστάτως στάς Τουρκικάς Ἀρχάς καί στή Βουλγαρικῆ Ἐξαρχία. Καθῶς ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων ἦτο ἕνας ἀπό τούς φανατικούς Κομιτατζήδες καί ἠθελε νά ἀποδείξῃ τήν ἀνδρείαν του μέσα στήν πόλιν μας, ὅπου ἦλθε τό τέλος του.

Ἡ Τουρκικῆ Ἀστυνομία δέν εἶχε νά ἀποδείξῃ τήν ἐνοχίαν στούς Ἕλληνας, ἀλλά καί ποιός ἄλλος θά σκότωνε Βούλγαρον παρά Ἕλληνα; Διά τοῦτο ἔστρεψε τήν προσοχήν του στό πρόσωπον τοῦ Δούκα. Μετά πάροδον τριῶν ἡμερῶν, ἐνῶ ὁ Δούκας περιεφέρετο στήν κεντρική ἀγορά (Κολού...), τόν πλησιάζει ἕνας Τούρκος Ἀστυνόμος, τόν χαιρετᾷ καί τοῦ λέγει τόν ζητεῖ

ὁ Ἀρχαστυνόμος στό Τμήμα καί νά πάμε ἔως ἐκεῖ. Ὁ Δούκας δέν ἠδύνατο νά κάμῃ διαφορετικά. Τόν ἠκολούθησε στό Τμήμα, ἀλλά ὁ Ἀρχαστυνόμος ἔλειπε. Τήν στιγμήν ἐκείνην καί ὁ Ἀστυνόμος βγήκε πρὸς ἀναζήτησίν του. Τότε ὁ Δούκας, βλέπων ὅτι καί καθ' ὑποψίαν ἀκόμη ἂν τόν ἐλάμβανον ὡς φονέα, θά τόν ἔρριπτον στήν φυλακή, ἔξαπατᾷ τόν σκοπόν τοῦ τμήματος ὅτι ἔχει ἀνάγκην σωματικῆς ἀνάγκης καί ὅτι ἀμέσως θά ἐπιστρέψῃ. Ὅτε ἐγίνε ἀφαντος, ἡ Τουρκικῆ Ἀστυνομία μετά τό πάθημά της αὐτό δέν ἐνόχλησε κανένα Ἕλληνα, κι ἔτσι πέρασε χωρίς νά ἔχῃ γίνει τίποτε.

Ὁ Δούκας δέν ἠδύνατο τό πλέον νά φαίνεται εἰς τήν ἀγοράν, διότι ἡ ἐνοχία τοῦ φόνου πλέον ἦτο φανερά, δι' αὐτό ἔπρεπε νά λάβῃ ἄλλην κατεύθυνσιν, κρυπτόμενος ἐπιμελῶς, ἔως ὅτου ἔλθει ἡ κατάλληλη στιγμή διά τήν φυγάδευσιν του, ὅπου τό Κέντρον διά μέσου Πεθεινοῦ, Ἀχινού, Τσάγιαζη, ἔφυγεν διά τήν ἐλευθέραν Ἑλλάδα καί θά ἐπανέλθῃ κατόπιν δοξασιμένους διά τά κατορθώματά του στή Δυτικῆ Μακεδονίαν καί ἀναλάβῃ τήν ἀρχηγίαν τῶν Ἑλληνικῶν Ἀνταρτικῶν Σωμάτων ὡς καί τήν καλήν ὀργάνωσιν τῆς ὑπαίθρου.

*Ἡ πυρπόλησις τῆς Γκράτσαινης,
Φεβρουάριος τοῦ 1907.*

Περί τά τέλη τοῦ μηνός αὐτοῦ, ὁ Δούκας, μέ κατηρτισμένο καλῶς τό Σῶμα του ἀπό ἐκλεκτά παλληκάρια, χειμεργιάζει στήν Ἀλιστράτην. Περί τήν ὥραν μακρύτερον εὐρίσκετο ἡ Γκράτσαινη, χωρίο κατὰ τό πλεῖστον Βουλγαρόφωνον. Ἡ Γκράτσαινη ἔπρεπε νά κτυπηθῇ, καί δι' αὐτόν τόν λόγον ὁ Δούκας εὐρίσκετο περισσότερον στήν Ἀλιστράτην καί στήν περιφέρειαν αὐτῆς, ὅτε ἕνα μεσημέρι ἔρχεται ὁ κρεοπώλης τῆς Ἀλιστράτης, ὅστις ἦτο μεμυημένος, νά λέγῃ στόν Δούκα, ἦλθεν ἀπό τήν Γκράτσαινη κάποιος Βούλγαρος καί ἀγόρασε 7 (ἑπτὰ) ὀκάδες κρέας· γιά νά πάρῃ αὐτός τόσες ὀκάδες κρέας κάτι συμβαίνει στό χωρίο αὐτό, δέν πρόκειται διά γά-

μον ούτε για βαπτίσιμα, τό κρέας αυτό προορίζεται διά τραπέζι διά πολλά πρόσωπα. Καί πράγματι ἐφιλοξενείτο Βουλγαρική Συμμορία, μέ ἀρχηγόν τόν Πανίτσα. Ἡ ἀπόφασις ἐλήφθη καί ἡ ἐτοιμασία γίνεται διά νά κτυπηθῆ ἡ Γκράτσαινη καί μάλιστα νά εὑρίσκειται καί ὁ Πανίτσας μέσα στό χωριό. Χειροβομβίδες, πετρέλαιο καί ὅλα τά χρειώδη ἐτοιμάσθηκαν καί οἱ ὀδηγοί εὑρίσκοντο ἐπί ποδός, ἵνα ὀδηγηθῆ τό Σῶμα. Μέ πολλήν προφύλαξιν, ὁ Καπετάνιος ἔδωσε τάς ὀδηγίας, αἵτινες ἦτο διαταγαί, καί ὁ κάθε πολίτης ἐγνώριζε τήν θέσιν του καί τή δουλειά του. Πρῶτος σκοπός ἦτο νά περικυκλωθῆ τό χωριό μέ πᾶσαν προφύλαξιν, ἵνα μή πάθῃ κανεὶς ἐκ τοῦ Σώματος καί ἡ διαταγή αὐστηρά νά μή πυροβολήσῃ κανεὶς ἂν δέν δοθῆ τό σύνθημα. Ὅταν ἐπλησίασαν στό χωριό, δέν ἐφαίνετο πουθενά τό παραμικρό φῶς, ἦτο σκοτεινό, κατασκοτεινό. Τοῦτο ἔκαμε τόν Καπετάν Δούκα νά λάβῃ τά κατάλληλα μέτρα. Διατάσσει κανεὶς πυροβολισμός δέν θά ἀκουσθῆ ἂν δέν λάβουν διαταγή. Μέσα στό σκοτάδι τό χωριό ἦταν κάτι μυστήριον, μήπως ἀντελήφθησαν οἱ χωρικοὶ τίποτε ἀπό τήν κίνησιν ἢ ἦτο πλεκτάνη, ὅποτε ἀπό τό μέρος ὅπου ἦτο ὁ Ἄρχηγός στό ἀπέναντι σπίτι θγαίνει ἡ γυναίκα τοῦ σπιτιοῦ, κρατώντας ἕνα φανάρι μέ φῶς, τήν ἀκολουθεῖ ἕνας Κομιτατζής. Ὁ ἀρχηγός σκοπεύει καλῶς καί τόν ρίπτει κάτω, ὅπου ὁ κρότος τοῦ πεσίματος ἔγινε ἀκουστός στόν ἀρχηγό καί στοὺς περίξ ἀντάρτας· τότε ἄρχισε ὁ πυροβολισμός, ἄλλοι μέ τάς χειροβομβίδας, ἄλλοι βάζουν φωτιά στά σπίτια, οἱ σκοποὶ φυλάγουν καλῶς τάς θέσεις των, ἀπό τό χωριό ἀπό μέσα δέν ἀκούεται κανεὶς πυροβολισμός, τί εἶχε ὅμως συμβεῖ θά σᾶς τό πούμε κατωτέρω, κατὰ τήν ὁμολογίαν μιᾶς συμμοριτίσας πού τήν συνέλαβον δύο ἀντάρται μας καί τήν ὀδήγησαν αἰχμάλωτον. Αἱ φλόγες τῶν καιομένων σπιτιῶν ἤρχισαν νά φωτίζουν τό κατασκοτεινό χωριό, ὅτε ἔδόθη τό σύνθημα τῆς ἀναχωρήσεως καί ἤρχισεν ἡ συγκέντρωσις στόν τόπον ὅπου ὀρίσθη ἀπό μέσα ἀπό τό χωριό. Αἱ φωναί

καί αἱ ταραχαί ἀναστάτωσαν τό χωριό, ὅτε ἀπό μίαν πόρτα θγαίνει μιὰ γυναίκα ὀπλισμένη καί πέφτει ἀπάνω στοὺς δύο ἀντάρτας μας, αὐτοὶ τήν συλλαμβάνουν καί τήν ὀδηγοῦν στόν Καπετάνιο. Διατάζει τά παλληκάρια νά τήν πάρουν μαζί τους, διότι δέν εἶναι ὥρα νά τήν ἀνακρίνωμεν, τήν διατάζουν νά προχωρήσῃ ἢ ἄλλως θά τήν σκοτώσουν. Αὐτὴ ἀκολουθεῖ τό Σῶμα καί μαζί φθάνουν στό Κωτσάκη.

Ἐκεῖ ἤρχισε ἡ ἀνάκρισις, ἥτις ἐξιστόρησε ὅλα ὅσα εἶχον συμβεῖ πρό τῆς ἀφίξεως τῶν ἀνταρτῶν μας καί διατί ἦτο κατασκοτεινό τό χωριό. Ὁ Πανίτσας εὑρίσκει τήν ἡμέραν ἐκείνην στήν Γκράτσαινη, γι' αὐτό ἠγοράσθη τό κρέας τῶν ἐπτὰ ὀκάδων. Εἰς τήν συμμορίαν τοῦ Πανίτσα εὑρίσκετο ἕνας συμμοριτής στόν ὅποιον δέν εἶχε τήν ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην ὁ ἀρχηγός των καί τῶν ἐφώναζαν Ἕλληνα· τήν ἡμέραν ἐκείνην, ὁ Πανίτσας διά νά πειράξῃ τόν συμμοριτήν αὐτοῦ τοῦ λέγει. «Ἐσένα μικρὲ Γκραϊκό δέν σέ κερνώ» ὁ συμμοριτής διαμαρτυρήθη λέγοντας, «ἐγὼ ἂν ἤμουν Γκραϊκός δέν θά ἤμουν στήν παρέα σας», καί δυσαρεστηθεὶς ἔφυγε ἔξω, ἀλλὰ ἐπειδὴ τό ἔφερε βαρέως καί δέν ἦτο δυνατόν οὔτε νά λιποτακτῆσῃ οὔτε νά μείνῃ, προτίμησε νά αυτοκτονήσῃ. Ὅταν ἔφθασε τό Σῶμα τοῦ Δούκα διά νά περικυκλώσῃ τό χωριό, ὁ Πανίτσας, μέ τρεῖς ἄλλους συντρόφους, εὑρίσκετο στό Νεκροταφεῖον καί ἀσχολοῦντο μέ τήν ταφήν τοῦ αυτοκτονήσαντος, διά τοῦτο ἀπό μέσα δέν ἠκούσθη πυροβολισμός, διότι δέν ὑπῆρχε ἀρχηγός νά δώσῃ διαταγάς, καί ἔτσι τό μέν χωριό ἐκαίετο, οἱ συμμορίται ὅμως καί ὁ Πανίτσας ἐγλίτωσαν, ἐκτός ἀπὸ ἕνα πού τόν σκότωσε ὁ ἀρχηγός στό σπίτι. Αὐτά, ὅπως συνέβησαν, μᾶς τά λέγει ἡ αἰχμάλωτος Μαρία, δέν θέλει νά ἐπιστρέφει στήν Συμμορία τῆς, τήν ὅποιαν ὅμως καί ὁ ὀπλαρχηγός δέν τήν ἀφήνει νά φύγῃ, διότι ἔφθασε στά Ἑλληνικά λημέρια καί νά μήν προδώσῃ τίποτε. «Μαρία», τήν λέγει ὁ Ἄρχηγός, «θά σέ στεῖλω στό χωριό σου νά πᾶς νά βρῆς τόν Πανίτσαν». Ἡ Μαρία διστά-

ζει και λέγει, «άν πάω στόν Πανίτσα θά μέ σκοτώσει, διότι έπεσα στά χέρια σας. Άν μείνω εδώ πάλιν έσεις θά μέ σκοτώσητε, γι' αυτό καλλίτερα νά μέ σκοτώσητε έσεις». «Έ τότε θέλεις νά μείνης μαζί μας, νά καθήσης, αλλά νά μάθης Έλληνικά». «Τά Έλληνικά θά τά μάθω καλά, αλλά άν έσεις μέ όμιλητε πάντα Έλληνικά». Και έτσι ή Μαρία έμεινε στό Κωτσάκη και έγινε μιά καλή Έλληνίδα οικοκυρά, τήν παντρέψαν έκει και απέκτησε και παιδιά.

Τό Σώμα του Δούκα

1. Δούκας Δούκας	Όπλαρχηγός εκ Σερρών
2. Ιωάννης Μάρτσος	Γκόρνιτσα
3. Βασίλειος Τσοβαλιτσής	Ροδολεϊθος
4. Θεόδωρος Βοπασίκης	Σερρών
5. Ιωάννης Ν. Σόλλα	Καρλικοβα
6. Ιωάννης Ηλιάδης	Καρλικοβα
7. Μιχαήλ Τσάπος	εκ Παπᾶ
8. Χρῖστος Τσολάκης (Κιοτσούνης)	Νέο Σούλι
9. Χρῖστος Γκαθράνης	Νέο Σούλι
10. Βασίλειος Πάτκας	εκ Παπᾶ
11. Γεώργιος Θεοδώρου	Τσερέπλανη
12. Γεώργιος Βλαχοπούλου	Αχλαδοχώρι
13. Κων/νος Καμπούρης	Αχλαδοχώρι
14. Δημήτρης Τιστίος	Ροδολεϊθος
15. Βασίλειος Τσακίρης	Ροδολεϊθος
16. Γεώργιος Τσαντάρης	Ροδολεϊθος
17. Γεώργιος Προκόπης	Καλλιθέα
18. Βασίλειος Πατσιάς	Ροδολεϊθος
19. Αναστάσης Τάσιος	Ράχωθα
20. Γεώργιος άγνωστου επιθέτου	Βόλαξ
21. Μιχαήλ άγνωστου επιθέτου	Πρώτη
22. Δημήτρης άγνωστου επιθέτου	Καλλιθέα
23. Θεόδωρος άγνωστου επιθέτου	Προσωπιάνη
24. Ζαχαρίας Ζαχαρίας	Σέρραι
25. Αθανάσιος Νόκος	Σέρραι
26. Ιωάννης Βάντσος	Γκόρνιτσα

Σώμα Στεργίου Βλάχ Βέη

1. Στέργιος Βλάχ Βέης	Όπλαρχηγός Ήράκλεια
2. Θωμάς Τουτζής	Όμαδόρχης Ήράκλεια
3. Γεώργιος Βισώκαλης	Βισ...
4. Ιωάννης Βάκας	Ήράκλεια
5. Βασίλειος Δερμεντζής	Σέρραι
6. Βασίλειος Γκαϊτατζής	Σέρραι
7. Τάκης Μπόκος	Ήράκλεια
8. Μιχαήλ Ματάνας	Βέρροια
9. Δημήτρης Στοϊλας	Βαμβακόφυτο
10. Στέργιος Ράμναλης	Ράμνα
11. Τρεις εκ Χαλκιδικής των όποιων τά όνόματα δέν ήδυνήθημεν νά εξακριβώσωμεν.	
12. Αθανάσιος Κηπουρός ή Φεγγαράς	Ήράκλεια

Σώμα Μητρούση Γκογκολάκη

1. Δημήτριος Γκογκολάκης	εκ Μητρούσι
2. Μιχαήλ Όζούνης	εκ Μητρούσι
3. Ιωάννης Ουρδας	εκ Μητρούσι
4. Θεόδωρος Τουρλεντές	Μεγαλόχωρι Άρκαδίας
5. Νίκος Παναγιώτου	Άργινο

Σώμα Ανδρέα Μακούλη

1. Ανδρέας Μακούλης	Στενήμαχος Βουλ.
2. Ιωάννης Φουτούλης	Στενήμαχος Βουλ.
3. Νικόλαος Τσάπος	Ύπαρχηγός εκ Παπᾶ
4. Χρῖστος Άποστόλου	εκ Κάτω Όρεινή
5. Ηλίας Μιζιρλής	εκ Χινοχωριού
6. Σωτήριος ...	εκ Νέο Σούλι
7. Χρυσάφης	εκ Νέο Σούλι
8. Ευάγγελος Χ' Λευθήρης	Παπᾶ

Σώμα Ιωάννου Γκοτζιάρη

Άρχηγός Ιωάννης Γκοτζιάρης	εκ Σερρών
Μιχαήλ Δήμητσας του Στεργίου	εκ Σερρών
Κων/νος Χρυσάφης	εκ Σερρών
Ίωάννης Χ' Στεργίου	εκ Σερρών
Άθαν. Σιουσιούρας	έξ Ήπειρου
Άθαν. Χαζάρου	έξ Ήπειρου
Κων/νος Ν. Τζελέπης	Σερρών
Γεώργιος Ευθ. Κικόπουλος	Σερρών

Χρῖστος Ἐλμάζης

Ἐγεννήθη στό χωρίον Μαντήλι ὅταν Βούλγαροι Κομιτατζῆδες ἤρχισαν τὰς σφαγὰς τῶν Ἑλλήνων ἐπερχόμενοι στὰ χωριά ἀνενόητοι δέν παρέλειψαν νά ἐπισκέπτονται καί τό χωρίον Μαντήλι, τρομοκρατήσαντες τοὺς Ἑλληνας τοῦ χωρίου τούτου, ἀλλ' ὅταν ἐνεφανίσθησαν τὰ Ἑλληνικά Σώματα στήν περιφέρεια Ζίχνης καί Ἀλισταράτης, ἐνθαρρυνθέντες οἱ κάτοικοι τοῦ Μαντηλίου, προσεκάλουν τὰ Ἑλλην. Σώματα ἵνα ἐπισκέπτονται τό χωρίο τους καί τοὺς ἐγγυῶνται ἀσφάλειαν καί περιποίησιν. Ἄς μή παραλείψωμεν ἵνα εἰποῦμε ὅτι τό χωρίο αὐτό, τό Μαντήλι, κατοικεῖται καί ἀπό Ὀθωμανοὺς Τούρκους. Μετά αὐτό ὁ Ἐλμάζης ἐμίσησε τοὺς Βουλγάρους Κομιτατζῆδες διά τὰς ἀτίμους πράξεις καί τὰς σφαγὰς ἀθῶων Ἑλλήνων καί ἐζήτηε εὐκαιρίαν νά τοὺς ἐδικηθῇ. Τότε τό Σῶμα τοῦ Καπετάν Δούκα, ὅταν εἰσῆρχετο στό Μαντήλι, ἔπρεπε νά λάβῃ γνῶσιν ὁ Ἐλμάζης καί μέ μεγάλη προθυμία ὁδήγει τό Σῶμα στό χωριό καί μάλιστα ἐφιλοξένει τόν Ἀρχηγό καί τοὺς ὑπαρχηγούς του εἰς τήν οἰκίαν του, διά νά εἶναι ἀσφαλέστεροι καί χωρίς νά δώσουν ὑπονοίας στὰς ἀρχάς ἢ στοὺς ἄλλους Ὀθωμανοὺς. Αἱ ὑπηρεσίαι του ἦσαν πολυτιμώταται· ἔδιδε πληροφορίας διά τὰς κινήσεις τῶν Βουλγάρων, ὁδήγει τούτους εἰς τὰ πλησίον χωριά, ἐφοδιάζων τό Σῶμα τοῦ Καπετάν Δούκα μέ πολλά χρήσιμα πράγματα καί πρό παντός πληροφορίας κινήσεως τῶν Βουλγάρων καί τοῦ Τουρκικοῦ Στρατοῦ. Μετά τήν ἀνακήρυξιν τοῦ Τουρκικοῦ Συντάγματος, ὅτε τὰ Σώματα διελύθησαν καί οἱ Νεότουρκοι εἶχον πρόγραμμα ἐξοντώσεως παντός Ἑλληνοῦ ὅστις ἦτο ἀναμειγμένος εἰς τόν Μακ. Ἀγῶνα, μεταξύ ὧν προεγράφη καί ὁ Ἐλμάζης. Ὅτε μίαν νύκτα δύο ἀξιωματικοί τοῦ Νεοτουρκικοῦ Κομιτάτου ἔφθασαν κρυφίως στό χωριό τοῦ Ἐλμάζη τόν ἐκάλεσαν νά κατέβῃ δῆθεν διά ὑποθέσεις πού ἀφοροῦσαν τόν Ἐλμάζη, οὗτος ὅμως, ἀντιληφθεὶς τήν πλεκτάνην πού τοῦ ἔκαμαν, ὁ-

πλισθεὶς καλῶς, κατῆλθεν στήν ἐξώπορτα τῆς οἰκίας του. Οἱ ἀξιωματικοί μέ τὰ περιστροφὰ στό χέρι ἀνέμενον τόν Ἐλμάζη, ἀλλά καί οὗτος δέν ἔχασε τήν ψυχραιμίαν· πυροβολοῦν, τοὺς ἀντιπυροβολεῖ καί ἔγιναν ἄφαντοι οἱ Νεότουρκοι. Αὐτός δέ ἔλαβε δύο τραύματα στήν ὠμοπλάτην. Ἀφοῦ ἔλαβε τὰ κατάλληλα μέτρα, τήν ἰδίαν νύκτα, μέ τὰ τραύματα, ἔφυγεν ἀπό τό χωριό του καί ἔφθασε στό χωριό Ἐμμ. Παπᾶ, ὅπου ἐπὶ πέντε ἡμέρας ἐνοσηλεύετο παρά τοῦ Σερραίου ἱατροῦ Κων/νου Λουκᾶ ἢ Δημητριάδη. Τότε τό κέντρον ἀπέστειλε πρὸς αὐτόν τόν Στέφανον Ἀναστασίου, ἵνα πληροφορηθῇ τὰ τῆς ὑγείας του καί νά μάθῃ τί ζητοῦσε καί πῶς νά τόν βοηθήσῃ. Οὗτος ζητεῖ ἵνα τόν ἀποστείλῃ τό Κέντρον στὰς Ἀθήνας ἢ ἵνα θεραπευθῇ γρηγορότερα. Τότε τό Κέντρον ἀποφάσισεν διαμέσου Πεθελινοῦ Ἀχινοῦ καί Τσάγιαζι νά τόν ἀποστείλῃ. Ἀφ' οὗ τόν ἐφοδίασε καλῶς μέ λεπτά, ἅτινα τοῦ ἦσαν ἀπαραίτητα, διαμένων Ἐλμάζης ἐν Ἀθήναις ἐζήτησε πληροφορίας διά τήν γραῖα μητέρα του καί τήν σύζυγόν του. Ἀπεστάλησαν ἐξορία παρά τῶν Νεοτούρκων εἰς τό Περίτσιο. Ἐκεῖ ἐβαπτίσθη καί ἔγινε Χριστιανός ὀνομασθεὶς Χρῖστος. Ἀργότερον καί ἡ σύζυγός του, ὀνομασθεῖσα Ἐλευθερία· ἔλαβεν μέρος εἰς δύο Βαλκανικοὺς πολέμους τοῦ 1912 καί 1913 καί κατά τῶν Τούρκων καί κατά τῶν Βουλγάρων, δεῖξας μεγάλην αὐτοθυσίαν καί πατριωτισμόν καί κατά τῶν Τούρκων καί κατά τῶν Βουλγάρων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ κ. Παπᾶ Κώστα εἰς τὰ Σώματα Προσκόπων.

Ἰδρυταὶ τοῦ Ὁρφέως

Κατὰ τὴν 1η Αὐγούστου 1905

1. Γεώργιος Κικκόπουλος	τοῦ Εὐθυμίου
2. Νάκης Κούλας	τοῦ Μιχαήλ
3. Παναγιώτης Κεχαγιᾶς	τοῦ Δημητρίου
4. Κων/νος Κεχαγιᾶς	τοῦ Δημητρίου
5. Θωμᾶς Βλαχόπουλος	τοῦ Γεωργίου
6. Ἐμμανουήλ Χ" Δημητρίου	
7. Ἐμμανουήλ Λουκάς	τοῦ Λουκά
8. Γεώργιος Νάσιουτζικ	τοῦ Ἀθανασίου
9. Νικόλαος Ζιώρας	τοῦ Νικολάου
10. Ἀναστάσιος Μανάφης	τοῦ Βασιλείου
11. Μιχαήλ Πιτσιδης	
12. Ἀδάμ Γκούμας	τοῦ Νικολάου

Ἐκ τῶν μελῶν ἅτινα ἐνεγράφησαν ἀρ-
γότερα καὶ ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τινές βλέποντες
καὶ παρακολουθοῦντες τὰς ἐνεργείας τοῦ
Κέντρου, αἵτινες ἦσαν κατὰ τὴν ἀντίληψίν
των ἀδρανεῖς, καθ' ὅσον αἱ σχέσεις τῶν
Μελῶν τοῦ Ὁρφέως καὶ τοῦ Κέντρου δέν
ἦσαν τόσον φιλικαί, ἀπεφάσισαν 14 Μέλη
νά συνέλθουν καὶ νά λάβουν ἀποφάσεις
δραστηριωτέρας καὶ νά ζητήσουν ἀπό τὴν
Μητρόπολιν καὶ τὸ Ἑλλην. Προξενεῖο,
πόλεμον, ἀμειλικτον κατὰ τῶν Βουλγάρων
καὶ ἐξόντωνσιν μεγαλυτέραν, τοῦ Σλαυϊ-
σμοῦ...

Τὰ Μέλη ταῦτα ἦσαν:

1. Στέφανος Ἀναστασίου	
2. Γεώργιος Κικκόπουλος	
3. Χρῖστος Δελλίου	
4. Νάκης Κούλας	
5. Δημήτρης Παλιούρας	
6. Θεόδωρος Βολασίκης	
7. Κων/νος Νικολάου	
8. Κων/νος Κεχαγιᾶς	
9. Δημήτριος Καρεκλάς	τοῦ Ἰωάννου
10. Τάκης Ἐφέντης	τοῦ Νικολάου
11. Κων/νος Μελισιάς	τοῦ Γεωργίου
12. Νικόλαος Χρυσοχόος	τοῦ Ἀποστόλου
13. Βασίλειος Χαριζάνης	τοῦ Χρῖστου
14. Γεώργιος Παπαστεργίου	

Εἰς τὸ βιβλίον μας γράφομεν τὸ ὅτι ἀ-
μέσως τὴν ἰδίαν στιγμὴν, ἦτον τὴν 25 Ἰα-
νουαρίου 1906, ἡμέραν τοῦ Ἁγίου Γρηγο-
ρίου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐόρταζεν ὁ Σεβα-
σμιώτατος Μητροπολίτης μας Γρηγόριος
καὶ κατόπιν Πατριάρχης, ὁ Στέφανος Ἀ-
ναστασίου, Χρῖστος Δελλίου καὶ Γεώργιος
Κικκόπουλος μετέβησαν περὶ τὴν 10ην ὥ-
ραν νυκτός εἰς τὴν Ἱεράν Μητρόπολιν
καίτοι ἡ ὥρα ἦτο περασμένη δι' ἐπίσκεψιν.
Εἶπον στὸν Μητροπολίτην καὶ ἐζήτησαν
νά ἐπέμβῃ ἐνεργῶς εἰς τὸν Ἀγῶνα καὶ ὄχι
μέ μέτρα χλιαρά. Καὶ κατόπιν στό Προξε-
νεῖον καὶ ἀφ' οὗ ἐγένινεν ἡ συνεννόησις τῆς
ἐργασίας, ὁ τότε Διευθύνων τὸν Ἀγῶνα
Δημοσθένης Φλωριάς (ψευδώνυμον Νοῦ-
τσος) συνεχάρη τοὺς τούτους διὰ τὴν πρω-
τοβουλίαν του· ἀνέλαβον καὶ τοὺς παρου-
σίασε στὸν τότε Πρόξενον Ἀντώνιον Σα-
χτούρην καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἤρχι-
σε ἡ δρᾶσις ζωηρά καὶ ἀναφανδὸν ἀνέλα-
βον οἱ Ὁρφεῖς, ὀρκισθέντες τὸν Ἱερόν
Ὅρκον, ὅπως ἐξαφανίσουν τὸ βουλγαρι-
κὸν Στοιχεῖον μέ διάφορα μέσα. Ἡ ἐργα-
σία ὅλου τοῦ ἀγῶνος ἀνατέθη εἰς τὸν Σὺλ-
λογον Ὁρφέα. Τὸ Συμβούλιον τοῦ Συλλό-
γου ἐγνώριζε καὶ παρηκολούθει τὸν Ἀγῶ-
να χωρὶς νά φαίνεται καὶ διδῆ ὑπονοίας
στάς Τουρκικὰς Ἀρχάς. Τὰς συγκεντρώ-
σεις τῶν Μελῶν ἐπισκέπτοντο κατὰ ἀραιά
χρονικά διαστήματα, τὸ προσωπικὸν τοῦ
Προξενείου ὁ κ. Νοῦτσος, Κατσώτης (ψευ-
δώνυμον Κόρτης), ἐκεῖ ἐνεψυχούντο οἱ
νέοι μέ τοὺς ἐθνικοὺς πατριωτικοὺς λό-
γους, ἐκεῖ ἐγένοντο αἱ γνωριμίαι καὶ αἱ
σχέσεις μελῶν καὶ προξενείου ἐλάμβαναν
χαρακτῆρα ἀδελφικόν, φιλικόν.

Τὸ Προξενεῖον, καὶ προπαντός ὁ Ἀρ-
χηγός τοῦ Ἀγῶνος Δημοσθένης Φλωριάς,
μετὰ ἀπὸ τὰς γνωριμίας αὐτάς καὶ τὰ συ-
χνὰς ἐπισκέψεις ἀρκετῶν μελῶν εἰς τὸ
Προξενεῖον, καθώρισεν τὰς ἐργασίας ὅπως
ἦτο καλλίτερον καὶ ἐξέλεξε τοὺς ἀνωτέ-
ρους καὶ κατωτέρους (ἵνα δώσῃ στρατιωτι-
κὴν πειθαρχίαν) καὶ ἡ συνεννόησις καὶ ὁ
Ἀγὼν ἀνετέθη εἰς ὀρισμένα μέλη. Ἀρχη-
γοὶ τοῦ Ἀγῶνος οἵτινες θά μετέδιδον τὰς

διαταγὰς εἰς τοὺς κατωτέρους ὀρίσθησαν δὲ οἱ ἐξῆς:

1. Στέφανος Ἀναστασίου
2. Χρῆστος Δελλίου Φεσσᾶς
3. Νάκης Κούλας

Ἀναλαβόντες οὗτοι τὴν ἀρχηγίαν ἐξετέλουν τὰς διαταγὰς τοῦ Προξενείου με ἀυτοθυσίαν καὶ αὐταπάρνησιν. Καὶ ὁ Ἀγὼν διεξήγητο με ἡρεμίαν, χωρὶς ἐπιδείξεις καὶ ἄνευ θυσιῶν. Ἐκ τῶν ὀργάνων οἷτινες ἀνελάμβανον νὰ διεξαγάγουν τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀγῶνος, ἦσαν:

1. Παναγιώτης Κεχαγιάς
2. Κων/νος Κεχαγιάς
3. Κων/νος Μελισσᾶς τοῦ Γεωργίου
4. Πέτρος Κουκουβάτσος
5. Κων/νος Κουκουβάτσος

Σκόρπιες σελίδες

[...] ἐπισταμένης ἐργασίας ὄλοι οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Σωμάτων συνεννοοῦντο καταλλήλως διὰ τῶν ὀδηγῶν, εὐρισκόμενοι ὁ καθεὶς ἐκεῖ ὅπου ἐτάχθη. Προετοιμασίαι μεγάλαι διεξήγοντο μεταξύ τῶν Σωμάτων, ὅπως ἐνωθοῦν ὄλα εἰς κεντρικὸν μέρος, διὰ νὰ ἐνεργηθῆ μεγάλη δρᾶσις τῶν Ἑλλ. Σωμάτων, δρᾶσις ἣτις θὰ ἐδόξαζε τὰ Ἑλλ. Σώματα ἢ τὴν Ἑλλ. Πατρίδα.

Ἡ δρᾶσις αὐτὴ θὰ ἐξεδηλοῦτο κατὰ τῆς Βουλγαρικῆς φωλεᾶς, τὴν Σκρίτσοβα. Ὁ Καπετᾶν Στέργιος εὐρίσκειται εἰς διαρκὴ συνενόησιν μετὰ τοῦ Καπετᾶν Δούκα. Ἡ Τζουμαγιά εὐρισκομένη εἰς ἀπόστασιν μακρινὴν τῆς Ἀλιστράτης, ἐχρειάζετο μεγάλην προετοιμασίαν διὰ τὴν διαδρομὴν αὐτὴν, ἣτις ἦτο καὶ πλησίον τῆς Σκρίτσοβας διὰ [...].

[...] ὄπλων διὰ τῆς πόλεως μας στὰ πέριξ χωριά καὶ κωμοπόλεις. Οἱ ἡρωικοὶ Στρατσοβνοὶ ζητοῦν ὄπλα. Στράτσοβα με τὰ παλικάρια σου μέσα στοὺς λύκους πρόβατα, πῶς εἶναι δυνατόν; Καὶ ὁμως εἶσαι ἢ ἑλληνικὴ ψυχὴ ζωντανὴ μέσα στὰ Θηρία, τριγύρω στοὺς Βουλγάρους.

Ἡ μεταφορὰ δύσκολος ἀλλὰ ἢ θέλησις μεγάλη. Φορτώνονται μέσα βαρέλια ποὺ ἔφερναν κρασί οἱ Μελενίκιοι Παναγιώτης Κρασᾶς καὶ Βασίλειος Ζλάτης 28 Γκρᾶ· παραλαμβάνουν ἀπὸ τὸ Προξενεῖον, διὰ τῆς οἰκίας τοῦ φωτογράφου Λεπίδα τὰ βαρέλια, φορτώνουν καὶ ξεκινοῦν γιὰ τὸ Μελένικον, διὰ νὰ τὰ παραλάβουν οἱ Στρατσοβνοὶ καὶ ὄπλισθοῦν. Ἦτο ἢ ἐπαύριον τῆς πτώσεως τοῦ Σουλτάνου Χαμητ.

[...] Τὴν ἀπόπειραν τῆς ἐπιχειρήσεως ἐναντίον τῆς Βουλγαρικῆς φωλιάς. Με μεγάλην προφύλαξιν τὰ Σώματα ἔπρεπε νὰ φθάσουν εἰς κατάλληλον στιγμὴν διὰ τὴν δρᾶσιν αὐτὴν.

Τὸ Τουρκικὸν Σύνταγμα προφθάνει καὶ διακόπτει τὴν ἐνέργειαν ταύτην. Οἱ Νεότουρκοι προετοίμασαν τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Τουρκικοῦ Συντάγματος, ἦτοι τὴν ἐλευθερίαν εἰς ὄλους τοὺς Ὀθωμανοὺς ὑπηκόους. Ἡ αἰφνίδιος αὐτὴ ἀλλαγὴ εἰς τὴν Τουρκικὴν Αυτοκρατορίαν ἔφερον ἀντίκτυπον εἰς τὰ ἑλληνικά πράγματα, καὶ δὴ εἰς τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα. Ἡ 10 Ἰουλίου 1908 ἦτο ἢ φαινόμενη ἐλευθερία τῶν κατοικούντων τὴν τότε Τουρκίαν. Ἐπρεπε πρὸς τὸ παρὸν [...].

[...] Τοὺς ἀναλαβόντας τὴν ἐθνικὴν ταύτην ἐργασίαν, οἷτινες ἐργαζόμενοι γιὰ τὴν πατρίδα μόνον, ἀψηφοῦντες τοὺς κινδύνους καὶ με ὕλικας τῶν ζημίας ἐργαζόμενοι ἀνιδιοτελῶς, ἀφήνοντες συνεχῶς πολλάκις τὰς ἐργασίας των, τὰ καταστήματά των. Μὴ ἔχων λόγους νὰ εὐχαριστήσωσι τούτους, ἕνα βράδι, σὲ μιὰ μικρὴ συγκέντρωση μέσα στοῦ Προξενεῖον, με δακρυσμένα μάτια ἀπὸ συγκίνησιν, λέγει ὅτι ἐξήκοντα ὄπλα δίδει στον Ὀρφέα, διότι ἀξίζει νὰ δοθοῦν, καὶ ταῦτα παλούμενα θὰ ἔφεραν 150 λίρας, αἷτινας καὶ αὐταὶ προστέθησαν στοῦ ταμείου τοῦ Ὀρφέως διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς αἰθούσης αὐτοῦ.

Συνεχίζεται ἢ ἀποστολὴ τῶν [...]

[...] νά παραχωρήση τοῦτο εἰς τοὺς ἐλευθερωτάς μας, ἀλλά ἐπροτίμησαν τοὺς Στρατῶνας. Τοὺς Στρατῶνας τοῦ Τουρκικοῦ ἱππικοῦ, ὅπου σήμερον εἶναι οἱ στρατῶνες τοῦ βου Πυροβολικοῦ. Χριστούγεννα τοῦ 1912, οἱ ἄνδρες τοῦ ἱππικοῦ συγκεντρωμένοι στήν Τραπεζαρίαν τοῦ Οἰκοτροφείου, ἅπαντες οἱ Ἀξιωματικοὶ παρόντες, ὁ Διοικητὴς τοῦ Συντάγματος (Καραμανλῆς) (νά ἐξακριβωθῆ καλλίτερον ὁ Διοικητὴς μήπως μᾶς ἀπατᾷ ἢ μνήμη μας) προσφωνεῖ τοὺς ἀξιωματικούς διὰ καταλλήλου προσλαλιάς καὶ οἱ Στρατιῶται ὄρθιοι ἀκροῶνται. Εὐχεται πάντας διὰ τὴν ἑορτὴν καὶ στήν Πόλιν νά ἑορτάσωμεν, εὐχαριστεῖ τὴν ἐπιτροπὴ τοῦ οἰκοτροφείου διὰ τὴν παραχώρησιν αὐτοῦ στὸν Στρατόν κτλ. [...].

Μετά τὴν λήξιν τῆς τελετῆς, ἅπαντες οἱ ἱππεῖς καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ ἔκατσαν στήν τραπεζαρίαν, γευματίσαντες τὰ ἐτοιμασθέντα φαγητά (συσσίτιον), ὅπου στὰς προπόσεις, ἐν ἀδελφικῇ συγκινήσει ἅπαντες, εὐχοντο εὐτυχίας καὶ νίκας εἰς τὸν στρατόν μας καὶ ἐκπλήρων τὸν ἐθνικὸν πόθον.

Τὰ πολεμικὰ γεγονότα ἐξελίσσοντο μετὰ τῶν Βουλγάρων μέ πείσμα τῶν Ἑλλήνων, διεκδικούντων τὴν Ἄν. πλησιάζει στό τέλος τοῦ καί οἱ Μαθηταὶ τῶν Σχολείων μας δίδαν τὰς ἐξετάσεις, τὸ Οἰκοτροφεῖον κανονικώτατα κλείει τὸ σχολικὸν ἔτος καὶ οἱ οἰκότροφοι ἀναχωροῦν διὰ τὰς πατρικὰς τῶν οἰκίας [...].

[...] στὰς ἐχθροπραξίας μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων, οἱ Σερραῖοι, μέ ἐμπιστοσύνην πρὸς τὴν νίκην τῶν Ἑλληνικῶν ὀπλων, δέν παύουν νά ἐκδηλώνουν τὴν χαρὰν των. Οἱ ἐκδικηταὶ Βούλγαροι, βλέποντες καὶ ἀντιλαμβανόμενοι πάντα ταῦτα, ἤρχισαν τὰς σελλήψεις τῶν ὑπόπτων πρὸς αὐτοὺς Σερραῖους, καὶ δὴ τοὺς μετασχόντας εἰς τὸν μακεδονικὸν Ἀγῶνα ὅπου βάζουν χέρι καὶ στό προσωπικὸν τοῦ Οἰκοτροφείου. Ὁ θυρωρὸς καὶ ὁ Μάγειρας αὐτοῦ συλλαμβάνονται καὶ ὀδηγοῦνται στὰς φυλακάς, ὅπου εὗρον τὸν θάνατον μετὰ πολλῶν ἄλλων Σερραίων. Καὶ ἡ πυρκαϊὰ τῆς πόλεως ἀποτέφρωσε καὶ τὸ λαμπρὸν κτίριον ὅπου δι' ἓν μόνον ἔτος εἶχε τὴν τύχην νά προσφέρῃ ἐθνικὰς ὑπηρεσίας στήν πόλιν [...].